

לקוטי תורה • פרשת קרח • מאמר 1

ויקה קרח בן יצהר בן קהת בן לוי וגו'

”קרח בן יצהר בן קהת בן לוי לקח”

קרח טען שהאור המקיף, הטלית שכולה תכלת וה”שמן” הנסתר שממנו ייחס את עצמו, אינם זקוקים לחוטים. משה השיב שאורו האין־סופי של ה’ מגיע אל העולם ואל הלב רק באמצעות צמצום — דרך ה”שערות” וחוטי הציצית וזקנו של אהרן; וחוט דק זה הוא שיפתח את הגילוי המלא לעתיד לבוא.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/korach/1

הנקודה

קרח טען שהאור המקיף, הטלית שכולה תכלת וה"שמן" הנסתר שממנו ייחס את עצמו, אינם זקוקים לחוטים. משה השיב שאורו האינסופי של ה' מגיע אל העולם ואל הלב רק באמצעות צמצום – דרך ה"שערות" וחוטי הציצית וזקנו של אהרן; וחוט דק זה הוא שיפתח את הגילוי המלא לעתיד לבוא.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע קרח, כ"בן יצהר" – בן השמן – תבע את הכהונה, מדוע לעג למצוות ציצית, ומדוע קינא בזקנו של אהרן. הוא מבחין בין שני אופנים של אור אלוקי: ממלא כל עלמין, האור הפנימי הנכנס בכל עולם לפי מידתו ("כבודו"), וסובב כל עלמין, האור המקיף הנמצא בכל מקום בשווה ("אני מלא"). הטלית היא האור המקיף; הציצית היא האור הפנימי הנמשך ממנו באמצעות "שערות" – ערוץ מצומצם שדרכו בלבד יכול לרדת אור שמעל להשתלשלות העולמות, כפי שהיה במתן תורה, כאשר חכמה עילאה התגלתה בקפיצה. החוטים הלבנים מעוררים אהבה רבה, והתכלת מעוררת יראה הדוחה את הרע. אהרן, ה"שושבין", ממשיך אהבה רבה באמצעות זקנו, ואילו הלויים, ששורשם בגבורה, גולחו. קרח רצה שהגבורה תנהיג כבר עכשיו, וטען שהשמן הנסתר שלו נעלה ממש ומהרה. אולם השמן אינו מאיר מעצמו; הוא מאיר רק באמצעות שערות וקו. משה ואהרן הם "בני השמן" האמיתיים, והחוט הנמשך עכשיו באמצעות התורה, המצוות והתשובה יפתח את הגילוי הגדול שלעתיד לבוא.

מבנה

1	שלוש טענותיו של קרח	11-3
המדרש על קרח כ"בן השמן"; שאלתו על טלית שכולה תכלת; וקנאתו בכך שהלויים גולחו, ואילו אהרן התהדר בזקנו ונמשח עליו.		
2	בגד ושערה: שני סוגי אור	11-4
ממלא וסובב, "כבודו" ו"אני מלא"; הטלית כאור המקיף והציצית כאור הפנימי; אור פנימי ואור מקיף, עליות העולמות וערכה של שעה אחת של תשובה ומעשים טובים; יובל ויבל; המשל של המחשבה המניעה את האיברים.		
3	הקפיצה במתן תורה ושלושים ושניים החוטים	12-26
כבוד התורה שהתגלה בארץ; חכמה עילאה שהתגלתה במתן תורה בקפיצה אל מעבר לסדר העולמות; מדוע אור כזה יורד רק באמצעות "שערות"; התורה כ"פרי שנשר" מחכמה עילאה; "מן כנף" והמדרש על המראות; השמן הטוב שעל זקנו של אהרן והלובן שבציצית.		
4	תכלת: יראה הדוחה את הרע	27-32
תכלת מלשון כליה, המכלה את הרע; דימוי האישה הבוגדת ו"ולא תתורו", גם ביחס לתאוות מותרות; כיסא הדין והיראה מפני החטא; התכלת כאור המקיף התקיף של מלכות; ארבע הציציות, שמאל וימין, אחור ופנים; האהבה והיראה העליונות הנמשכות באמצעות החוטים.		
5	מחלוקת קרח וטעויות	33-39
הכהן הגדול כשושבין הממשיך אהבה רבה באמצעות זקנו; הלויים, שמקורם בגבורה, גולחו; תכלת כצמר לבן שנצבע בכחול; טענת קרח נגד החוטים והכהונה; העליונות העתידית של הגבורה, בית שמאי והלויים ככהנים, ומדוע אין להנהיג כך עכשיו.		

מטרת התורה והמצוות היא להמשיך את האור למטה, ולשם כך נחוצים חוטים; מדוע אין קדושה בטלית ויש קדושה בציצית; מדוע התורה לבדה אינה מספיקה; השמן כמקור הנסתר שמעל לחכמה; דגן, תירוש ויצהר; טענת קרח על השמן והגבורה של עתיק.

השמן אינו מאיר מעצמו; אהרן, "אור נראה"; משה ואהרן כבני השמן האמיתיים; הצמצום והקו; י"ג מידות וקדש הקדשים כגילוי באמצעות צמצום; פתח התשובה כחודו של מחט ופתיחת ההיכל; יוסף ש"תופר"; חוט החסד והבוקר; סיכומים מסכמים.

האור שממלא את כל העולמות (ממלא כל עלמין) ממלא כל עלמין אור אלוהי הנכנס בכל עולם לפי יכולתו; "כבודו" הממלא את הארץ. כל עליות העולמות, אפילו חמישים אלף יובלות, מתרחשות בתוכו.

האור שמקיף את כל העולמות (סובב כל עלמין) סובב כל עלמין עצמותו של ה', הנמצאת בכל מקום בשווה ואינה נתפסת על ידי שום נברא; "אני מלא את השמים ואת הארץ". הוא נמשך באמצעות תשובה ומעשים טובים בעולם הזה, ויתגלה לעתיד לבוא.

אור פנימי ואור מקיף אור פנימי ואור מקיף אור הנקלט בכלי בשלבים מסודרים, ואור גדול מכדי שהכלי יוכל להכילו, המקיף אותו ופועל עליו מבחוץ. חוטי הציצית הם אור פנימי; הטלית היא אור מקיף.

שערות שערות

ערוץ המחובר למקורו, אך מצומצם כמעט עד כדי נפרדות ממנו. רק באמצעות ערוץ כזה יכול לרדת אור שמעל להשתלשלות העולמות: הציצית, זקנו של אהרן והלכות התורה.

תכלת תכלת

החוט הכחול: מלשון כליה, הוא מכלה את הרע; הוא כיסא הדין והאור המקיף התקיף של מלכות, המסנוור את כוחות הרע; חוטיו ממשכים אל הנשמה את היראה העליונה.

השמן (שמן) שמן

המקור הנסתר שמעל לחכמה, מוחא סתימאה, שקרח תבע לעצמו כ"בן יצהר". הוא אינו מאיר מעצמו ומאיר רק באמצעות השערות והקו, דרך משה ואהרן.

הקפיצה (דילוג) דילוג

גילוי העוקף את סדר ההשתלשלות של העולמות, כפי שהיה במתן תורה, כאשר חכמה עילאה התגלתה בעולם הזה.

הקו וחודו של מחט קו וחוט, כחודה של מחט

קו האור הדק שלאחר הצמצום, שדרכו מגיע כל גילוי; תשובת האדם היא פתח כחודו של מחט, שרק חוט יכול לעבור דרכו, ובכל זאת הוא פותח את שער ההיכל.

קטע 1 • 11-3

שלוש טענותיו של קרח

1 ויקח קרח^{1,2} בן יצהר בן קהת בן לוי וגוי. להבין ענין מחלוקת קרח ועדתו על משה ואהרן.

”ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי” וגוי. [עלינו] להבין את ענין המחלוקת של קרח ועדתו נגד משה ואהרן.

המאמר נפתח בפסוק הראשון של פרשת קרח, המייחס את קרח דרך יצהר וקהת עד לוי. אדמו”ר הזקן מציג את מטרתו: להבין את המשמעות הפנימית של מרידת קרח ועדתו נגד משה ואהרן.

וברבות פרשה זו א”ר [אמר רבי] לוי למה חלק קרח על משה אמר אני בנו של שמן בן יצהר שנאמר ותירושך ויצהרך וגוי

ובמדרש רבה על פרשה זו אמר רבי לוי: מדוע חלק קרח על משה? הוא אמר: ”אני בן שמן, בן יצהר”, כמו שנאמר: ”תירושך ויצהרך” וגוי,

המדרש מביא את דברי רבי לוי: קרח ביסס את טענתו על שם אביו, יצהר, שפירושו שמן. הפסוק שמזכיר יחד תירוש ויצהר מלמד שיצהר הוא המילה שבה משתמשת התורה לשמן, ולכן קרח כינה את עצמו ”בן שמן”.

אשר נשבע לאבותיך לתת לך³ ר”פ עקב תירוש זה יין ויצהרך זה השמן ובכל משקים שתתן את השמן הוא

”אשר נשבע לאבותיך לתת לך”, כתחילת פרשת עקב. ”תירוש זה יין, ויצהרך זה השמן. ובין כל המשקים, כשנותנים לתוכם שמן, הוא

הפסוק הוא בדברים ז, יג, בתחילת פרשת עקב. המדרש מוסיף תכונה של שמן: כששופכים אותו לתוך נוזל אחר, הוא עולה וצף מעליו, ולכן הוא ”העליון” שבין הנוזלים.

נמצא עליון כוי ומה אלו שנמשחו בשמן בלבד נטלו כהונה ומלכות אני שאני בנו של שמן אינו נמשח ונעשה כהן ומלך מיד נחלק על משה עכ”ל [עד כאן לשוננו] וע”ש באריכות.^{4,5}

נמצא למעלה” וגוי. ”והרי אלה שנמשחו בשמן בלבד זכו לכהונה ולמלכות; האם אני, שאני בן שמן, לא איהפך במשיחה לכהן ולמלך?” מיד חלק על משה. עד כאן לשון המדרש; ועיין שם באריכות.

במדרש, מי שנמשחו בשמן הם אהרן, שקיבל את הכהונה, ודוד, שקיבל את המלכות. קרח הסיק שאם מי שרק נמשחו בשמן זכו לגדולה כזאת, הרי שהוא, ”בן” השמן עצמו, ראוי על אחת כמה וכמה — ולכן קם נגד משה. בהמשך המאמר מתבררת הטעות שבטענה זו.

2 ולהבין זה וגם השייכות אל המחלוקת שחלק על כהונת אהרן חלק ג”כ על מצות ציצית

[יש] להבין זאת, וגם את הקשר למחלוקת: מי שחלק על הכהונה של אהרן חלק גם על מצוות ציצית,

שאלה נוספת: מדוע האתגר של קורח כלפי כהונתו של אהרן בא יחד עם התקפה על מצוות ציצית? המאמר יראה ששני הדברים שייכים לאותו עניין.

כמו שפרש"י [שפירש רש"י / שפירוש רש"י] טלית שכולה תכלת^{6,7} חייבת בציצית⁸ או פטורה אמר להן חייבת התחילו לשחק עליו כו' והוא מבואר ברבות פ' זו ובתנחומא.⁹

כפי שמסביר רש"י: [קורח שאל], "טלית שכולה תכלת חייבת בציצית או פטורה?" אמר להם: "חייבת". התחילו לצחוק עליו וכו'. והדבר מבואר במדרש רבה על פרשה זו ובתנחומא.

רש"י מספר שקורח הלביש את אנשיו בבגדים העשויים כולם מתכלת — צמר כחול הנדרש לחוט בציצית — ושאל את משה אם בגד כזה עדיין חייב בציצית. כשמשה השיב שכן, הם לעגו לו: אם חוט אחד של תכלת מקיים את המצווה בבגד אחר, ודאי שבגד שכולו כחול אינו צריך אותו.

3 וגם איתא ברבות¹⁰ שנתקנא לפי שבלוים נאמר והעבירו תער¹¹ כו' ואהרן אחיו קשטו¹² כו' דהיינו מ"ש כשמן הטוב¹³ כו' יורד על הזקן זקן אהרן כו'.

עוד נאמר במדרש רבה שקורח קנא מפני שעל הלויים נאמר "והעבירו תער" וכו', ואילו את אחיו אהרן הוא [משה] קישט וכו'; כלומר, מה שנאמר "כשמן הטוב" וכו', "יורד על הזקן, זקן אהרן" וכו'.

המדרש מביא סיבה נוספת לקנאתו של קורח: בחנוכתם נדרשו הלויים, וקורח בתוכם, להעביר תער על כל בשרם ולהסיר את שערם, ואילו משה קישט את אחיו אהרן ככלה. אדמו"ר הזקן מקשר את קישוטו של אהרן לפסוק על השמן הטוב היורד על זקנו, כך שהשער, השמן והכהונה מופיעים כאן יחד.

ולהבין כל זה צ"ל תחלה מעט מזעיר ענין מצות עשיית ציצית דכתיב ועשו להם ציצית כו' פתיל תכלת כו' וזכרתם כו' ולא תתורו^{14,15} כו'.

כדי להבין את כל זה, עלינו להקדים תחילה [הסבר] קצר ביותר בעניין מצוות עשיית ציצית, ככתוב: "ועשו להם ציצית" וכו', "פתיל תכלת" וכו', "וזכרתם" וכו', "ולא תתורו" וכו'.

לפני שיפתור את הקשיים האלה, אדמו"ר הזקן מבאר את מצוות ציצית עצמה מתוך פסוקי הפרשה: עשיית הציצית, פתיל התכלת, זכירת המצוות והאיסור לתור אחרי הלב והעיניים. בהמשך המאמר מוסבר כל אחד מן הביטויים האלה.

קטע 2 • 41-11

בגד ושערה: שני סוגי אור

4 והענין דהנה כתיב¹⁶ מלא כל הארץ כבודו,¹⁷ כבודו היינו זיו יקריה, וכתיב את השמים ואת הארץ אני מלא¹⁸ אני ממש.

ההסבר הוא כך: נאמר: "מלא כל הארץ כבודו"; "כבודו" פירושו זיו כבודו (זיו יקריה). ונאמר: "את השמים ואת הארץ אני מלא" — "אני" ממש.

שני פסוקים מתארים לכאורה את נוכחות ה' בעולם בדרכים שונות. ישעיהו אומר ש"כבודו" ממלא את הארץ, והטקסט מפרש זאת בארמית כ"זיו יקריה" — זיו כבודו, הארה בלבד. בירמיהו אומר ה': "אני מלא" שמים וארץ, כלומר הוא עצמו ממש.

וידוע שזהו ענין ב' הבחינות ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע כמ"ש בד"ה אני לדודי¹⁹ ובד"ה וזאת המצוה²⁰ ובשאר דוכתי.

וידוע שזהו עניינן של שתי הבחינות: ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין, כפי שמבואר במאמר המתחיל "אני לדודי", במאמר המתחיל "וזאת המצוה" ובמקומות נוספים.

שני הפסוקים מקבילים לשתי דרכים שבהן האור האלוקי מתגלה. ממלא כל עלמין נכנס בכל עולם לפי יכולתו, בדומה לזיו "כבודי"; סוכב כל עלמין הוא האור האין-סופי שלמעלה מן העולמות ונמצא כולם בשווה — ה"אני" שממלא את השמים ואת הארץ.

וזהו ג"כ ענין תורה ומצות. דהנה כתיב לבושיה כתלג חיור²¹ ושער רישי [רישיה] כעמר נקא. והיינו

וזהו גם עניינם של תורה ומצות. שהרי נאמר: "לבושו היה לבן כשלג, ושער ראשו כצמר נקי". והיינו:

אותו צמד מקביל גם לתורה ולמצות. בחזון דניאל מתואר עתיק יומין בלבוש לבן כשלג, ושער ראשו כצמר נקי; שתי התמונות הללו מייצגות את שתי הבחינות.

כי בחי' סוכ"ע נקי לבושיה כמ"ש ה' מלך גאות לבש²² (וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] בד"ה יביאו לבוש מלכות)²³

בחינת סוכב כל עלמין נקראת "לבושו", כפי שנאמר: "ה' מלך, גאות לבש" (וכפי שנתבאר במאמר המתחיל "יביאו לבוש מלכות");

לבוש מקיף את הגוף ואינו נעשה חלק ממנו, ולכן "לבושו" מייצג את סוכב כל עלמין — האור המקיף את העולמות מבחוץ. גם המזמור מתאר את מלכות ה' כהתלבשות ב"גאות".

וזהו שרש ענין המצות שנקראו לבושים. ובחינת שער רישי [רישיה] היינו מה שמאיר בבחי' פנימי להיות ממכ"ע [ממלא כל עלמין] והוא שרש התורה.

וזהו שורש עניינן של המצוות, הנקראות לבושים. בחינת "שער ראשו" היא מה שמאיר באופן פנימי, להיות ממלא כל עלמין; והיא שורש התורה.

לכן המצוות, הנקראות לבושים, מושרשות בסוכב. השיער צומח מן הראש ושואב ממנו את חיותו, ולכן "שער ראשו" מייצג את האור שנכנס פנימה — ממלא כל עלמין — שהוא שורש התורה.

והנה במצות ציצית יש כללות ב' הבחינות האלו כמש"ל [כמה שכתוב לעיל] בד"ה אני כו' אשר הוצאתי כו' והנה במצוות ציצית כלולות שתי הבחינות הללו, כפי שנתבאר לעיל במאמר המתחיל "אני" וכו', "אשר הוצאתי" וכו'.

בציצית כלולות שתי הבחינות: הטלית עצמה והחוטים המשתלשלים ממנה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר על הפסוק "אני ה' אלוהיכם אשר הוצאתי אתכם", המסיים את פרשת ציצית, שבו הדבר הוסבר קודם לכן בלקוטי תורה.

כי הטלית הוא בחי' לבושיה ולכן עיקר מצותו טלית לכן מצמר הכבשים²⁴ שהוא כענין לבושיה כתלג חיור. בחי' סוכי'ע.

שהרי הטלית היא בחינת "לבושו", ולכן עיקר קיום המצווה הוא בטלית לבנה מצמר כבשים, בדומה ל"לבושו לכן כשלג" — בחינת סוכב כל עלמין.

הטלית עצמה היא "לבושו לכן כשלג", בחינת סוכב. לכן ראוי לקיים את המצווה בטלית לבנה מצמר כבשים, בדומה ללבוש הלכן שבחזון דניאל.

5 ועמ"ש בפ' אמור²⁵ בענין והכשבים הפריד יעקב²⁶. והציצית הם ג"כ ממין כנף²⁷ והיינו בחי' ושער רישיה כעמר נקא²⁸,

ועיינו במה שנכתב בפרשת אמור בעניין "ויעקב הפריד את הכבשים". גם הציצית היא מאותו מין כמו כנף הבגד (מין כנף); כלומר, היא בבחינת "ושער ראשו כצמר נקי",

אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו בפרשת אמור על הפרדת הכבשים בידי יעקב. ההלכה דורשת שהציצית תהיה מין כנף, מאותו סוג חומר כמו כנף הבגד; הקרבה הזאת בין החוטים לבגד מתאימה ל"ושער ראשו כצמר נקי", ובהמשך המאמר מוסבר שהיא מבטאת את הקשר בין האור הפנימי לאור המקיף.

ול"ב חוטין בחינת ל"ב נתיבות החכמה מה שנמשך להאיר בבחי' א"פ [אור פנימי] כי החכמה נקי ראשית הגילוי והחכמה מאין תמצא.²⁹

ושלשים ושניים החוטים הם בבחינת שלושים ושניים נתיבות החכמה: מה שנמשך להאיר בבחינת אור פנימי. שכן החכמה נקראת תחילת הגילוי, ו"חכמה נמצאת מן האין".

בכל ציצית יש שמונה חוטים, ובארבע כנפות יש שלושים ושניים חוטים, כנגד שלושים ושניים נתיבות החכמה. החכמה היא הנקודה הראשונה שבה האלוקות מתגלה כאור פנימי, והיא באה "מן האין", כלומר, מן האין שלמעלה ממנה.

6 וזהו ענין אין כבוד אלא תורה^{30,31} והיינו כבוד עילאה ל"ב נתיבות החכמה. ברוך כבוד³² ה' ממקומו.

וזהו עניינה של האמירה "אין כבוד אלא תורה": הכוונה היא לכבוד העליון, ל"ב נתיבות החכמה. "ברוך כבוד ה' ממקומו".

חז"ל אומרים: "אין כבוד אלא תורה". אדמו"ר הזקן מזהה את הכבוד הזה עם הכבוד העליון, ל"ב נתיבות החכמה, העומדות גם ביסוד הפסוק "ברוך כבוד ה' ממקומו". הערך המספרי של "כבוד" הוא ל"ב, כפי שמציין המאמר בהמשך.

כמ"ש בד"ה כי על כל כבוד חופה³³ ובד"ה לסוסתי.³⁴ ועמ"ש בד"ה וידבר אלקים³⁵ כוי אנכי הוי אלקיך גבי אם אין חכמה אין יראה.^{36,37}

כפי שמוסבר במאמר המתחיל "כי על כל כבוד חופה" ובמאמר המתחיל "לסוסתי". ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "וידבר אלקים" וכו', "אנכי הוי אלקיך", בעניין "אם אין חכמה אין יראה".

אדמו"ר הזקן מפנה לשלושה מאמרים אחרים העוסקים במדרגות הכבוד ובחכמה. במאמר "וידבר אלקים... אנכי הוי אלקיך" הוא מסביר את האמירה "אם אין חכמה אין יראה": יראה שלמעלה מהבנה מתעוררת כאשר אור אין סוף מתגלה בחכמה באמצעות לימוד התורה.

7 ולבאר הדברים הנה צ"ל תחלה ענין א"פ [אור פנימי] וא"מ [אור מקיף] ובחי עגולים ויושר והענין הוא כי א"פ [אור פנימי] היינו מה שנכנס ומתיישב בהכלי בבחי יושר והדרגה מעלה ומטה חב"ד [חכמה בינה ודעת] חג"ת [חסד גבורה תפארת] נה"י [נצח הוד יסוד].

כדי להסביר את הדברים, יש להקדים [ולבאר] את ענין האור הפנימי (אור פנימי) והאור המקיף (אור מקיף), ואת בחינות העיגולים והיושר. והענין הוא שהאור הפנימי הוא האור שנכנס לכלי ומתיישב בתוכו בסדר של יושר והדרגה, מלמעלה למטה: חכמה, בינה ודעת; חסד, גבורה ותפארת; נצח, הוד ויסוד.

כדי להסביר את שתי הבחינות, אדמו"ר הזקן מקדים שני זוגות של מושגים קבליים. אור פנימי הוא אור שנכנס לכלי ונקלט בו בסדר ובהדרגה, בבחינת "יושר": מן השכל — חכמה, בינה ודעת — דרך המידות — חסד, גבורה ותפארת — ועד למידות המעשה — נצח, הוד ויסוד; בדומה לאדם העומד זקוף, ראשו למעלה ורגליו למטה.

ובחי א"מ [אור מקיף] הוא מה שלא היה יכול ליכנס בהכלי כלל מפני גודל אורו ונשאר למעלה מן הכלי בבחי מקיף

ואור מקיף הוא האור שאינו יכול להיכנס לכלי כלל, מפני עוצמת האור שבו, ולכן הוא נשאר מעל הכלי בבחינת מקיף.

אור מקיף הוא אור גדול מכדי שהכלי יוכל להכיל אותו. הוא נשאר מעל הכלי ומשפיע עליו מבחוץ, בלי להיקלט בו.

וגם הוא בבחי עיגול שהרי מקיף הראש והרגל כאחד (והיינו בחי מקיף הישר שמעולם לא נכנס בהכלי).³⁸

והוא גם בבחינת עיגול, שהרי הוא מקיף את הראש ואת הרגל כאחד — כלומר, בבחינת האור המקיף של היושר, שמעולם לא נכנס לכלי.

מכיוון שאינו נקלט, האור המקיף דומה לעיגול, שאין בו מעלה ומטה: הוא מתייחס לראש ולרגל במידה שווה. ההערה שבסוגריים מבהירה שמדובר באור המקיף של היושר — אור שמעולם לא נכנס לכלי; בהערה מציינת קה"ת את הצעתו של הרבי הרש"ב, שלפיה ניסוח זה מבדיל אותו מהסבר אחר של העיגולים במאמר מוקדם יותר.

והנה ידוע בע"ח [בעץ חיים] ענין הקו וחוט שנמשך מן אור אי"ס ב"ה שהוא כדי להיות נמשך ומאיר בבחי' א"פ [אור פנימי] וראשית הגילוי בחכמה כו' ונקי ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שמאיר בכל עולם לפי ערכו כו'.

והנה, עניין הקו והחוט הנמשכים מאור אין סוף ברוך הוא ידוע מעץ חיים: הם נמשכים כדי שהאור יימשך ויאיר בבחינת אור פנימי, וראשית הגילוי היא בחכמה וכו'. אור זה נקרא ממלא כל עלמין, משום שהוא מאיר בכל עולם לפי מידתו וכו'.

בעץ חיים מתואר הקו, קו אור דק הנמשך מאור אין סוף, שבאמצעותו האור נכנס לעולמות כאור פנימי, וראשית גילוי בחכמה. מכיוון שהוא מאיר בכל עולם בהתאם ליכולת הקיבול של אותו עולם, הוא נקרא ממלא כל עלמין.

אמנם בחי' סוכ"ע הוא אור אי"ס המקיף לכל העולמות בשוה מראש דא"ק [דאדם קדמון] עד רגלי העשיי [העשייה]

ואילו בחינת סוכב כל עלמין היא אור אין סוף המקיף את כל העולמות במידה שווה, מראש אדם קדמון ועד רגלי העשייה.

לעומת זאת, סוכב כל עלמין הוא אור אין סוף המקיף את כל העולמות במידה שווה, מראשית מדרגות ההאצלה, אדם קדמון, ועד לנקודה הנמוכה ביותר של עולם העשייה.

וגם מקיף את הקו³⁹ כו' (ועמ"ש מזה בביאור שע"פ יביאו לבוש⁴⁰ מלכות⁴¹ בדי"ה להבין ההפרש), והנה שרש המקיפים נמשך מבחינת עגולים.

והוא מקיף גם את הקו וכו' [ועיינו במה שנתבאר על כך בביאור על הפסוק "יביאו לבוש מלכות", במאמר המתחיל "להבין ההפרש"]. והנה, שורש האורות המקיפים נמשך מבחינת העיגולים.

אור זה מקיף אפילו את הקו עצמו. שורשם של האורות המקיפים הוא בבחינת העיגולים — הדימוי הקבלי לאור המקיף — בניגוד ליושר, הנמשך בסדר ובהדרגה.

ואף שהן נמשכים מבחי' הקו וחוט שממנו נמשכים גם המקיפים שבכל העולמות, אעפ"כ [אף על פי כן] שרש המקיפים נמשך מבחי' העיגול הגדול המקיף את הקו וחוט

ואף שהם נמשכים מבחינת הקו והחוט, שממנו נמשכים גם האורות המקיפים שבכל העולמות, אף על פי כן שורש האורות המקיפים נמשך מבחינת העיגול הגדול המקיף את הקו והחוט.

לכל עולם יש אורות מקיפים משלו, והם אכן נמשכים באמצעות הקו. אך שורשם האמיתי הוא בעיגול הגדול המקיף את הקו עצמו, כלומר, בסוכב כל עלמין.

(ועי'ד כמו המלי' אף שנמשכה מז"א שמתפארת דז"א נעשה כתר לנוק' [לנוקבא] זה אינו כ"א שההשפעה עובר דרך הימנו.

(וזה בדומה למלכות: אף שהיא נמשכת מז"א, שכן התפארת של ז"א נעשית כתר לנוקבא, אין זה אלא שההשפעה עוברת דרכו.)

כמשל מן הספירות: מלכות (נוקבא) מקבלת את מציאותה מז"א, שכן התפארת של ז"א נעשית הכתר, המדרגה העליונה, של נוקבא. אולם ז"א משמש רק ערוץ שדרכו עוברת ההשפעה.

אבל בשרשה היא נלקחת משרש עליון בפ"ע [בפני עצמו] וכנודע מענין בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה⁴². ולכן יש עת שעלייתה למעלה יותר ממנו כמו בתפלת נעילה.

אך בשורשה היא נלקחת משורש עליון משלה, כידוע בענין "בחכמה יסד ארץ, כונן שמים בתבונה". לכן יש זמן שבו עלייתה היא למעלה ממנו, כמו בתפילת נעילה,

בשורש שלה, מלכות באה ממקור גבוה יותר מז"א. הפסוק אומר שהארץ, מלכות, נוסדה בחכמה, ואילו השמים, ז"א, כוננו בכינה, שהיא מדרגה נמוכה יותר; לכן יש זמנים מסוימים, כמו בתפילת נעילה בסיום יום הכיפורים, שבהם מלכות עולה מעל ז"א.

ונקי' אז עטרת בעלה⁴³ ועדי'ז גם כן המדות לגבי השכל דאף שהמדות נולדים מהשכל. אין זה אלא שהשכל גורם להולדת והתהוות המדות אבל עיקר המדות בשרשן נלקחו ממקום עליון יותר מהשכל.

ואז היא נקראת "עטרת בעלה". וכך גם ביחס שבין מדות לשכל: אף שהמדות נולדות מן השכל, אין פירוש הדבר אלא שהשכל גורם להולדתן ולהתהוותן של המדות; אבל עיקרן של המדות, בשורשן, נלקח ממקום גבוה יותר מן השכל.

אז מלכות נקראת "עטרת בעלה" — כתר המונח מעל הראש. כך גם ביחס שבין רגש לשכל: השכל מביא את הרגשות לידי התהוות, אך שורשם של הרגשות עצמם הוא במדרגה גבוהה יותר מן השכל.

ויפה כח הבן מכח האב כמ"ש במ"א גבי ענין האבות הן הן המרכבה וגבי רצועות דתש"ר [דתפילין של ראש] כביאור ע"פ שימני כחותם ע"ש ועדי'ז יוכן כאן בענין המקיפים דאע"פ [דאף על פי] שנמשכים מהקו מ"מ שרשן מבחי' שלמעלה מהקו.

וי"פה כוח הבן מכוח האב", כפי שנתבאר במקום אחר בענין "האבות הן הן המרכבה", וכן בענין הרצועות של תפילין של ראש, כביאור על "שימני כחותם", עיין שם. וכך יוכן גם כאן בענין האורות המקיפים: אף שהם נמשכים מן הקו, מכל מקום שורשם הוא בבחינה שלמעלה מן הקו.

זהו מקרה של הכלל "יפה כוח הבן מכוח האב": הדבר שנוצר יכול לגלות שורש עמוק יותר מזה שממנו נוצר. במקום אחר מבאר אדמו"ר הזקן רעיון זה באמצעות האבות, הנקראים "המרכבה", ובאמצעות הרצועות של תפילין של ראש. כאן הכוונה היא שהאורות המקיפים נמשכים באמצעות הקו, אך שורשם למעלה ממנו.

ועמ"ש כה"ג [כהאי גוונא] בד"ה וירא ישראל⁴⁴ את היד בענין עלמא דאתכסיא בחי' ים שהוא בחינת סוכ"ע כו' והיינו שלהיותו בחי' עלמא דאתכסיא שהוא בחי' מקיף לכן שרשו מבחי' סוכ"ע וע"ש בד"ה אז ישיר⁴⁵ וכמ"ש מזה ג"כ בביאור ע"פ את שבתתי תשמרו.

וראה מה שנתבאר בדומה לכך בדיבור המתחיל "וירא ישראל את היד", בענין העולם הנסתר, בחינת הים, שהיא בחינת סוכב כל עלמין וכו'. כלומר, מכיוון שזו בחינת העולם הנסתר, שהיא בחינת מקיף, שורשה הוא אפוא מבחינת סוכב כל עלמין; ועיין שם בדיבור המתחיל "אז ישיר". וכפי שנתבאר על כך גם בביאור על "את שבתתי תשמרו".

בדיבור "וירא ישראל את היד" מבאר אדמו"ר הזקן שהים, "העולם הנסתר", הוא מדרגה מקיפה, ומשום כך שורשו בסוכב כל עלמין. הוא מפנה גם למאמרים "אז ישיר" ו"את שבתתי תשמרו", העוסקים באותו עניין.

אבל הא"פ [האור פנימי] נמשך מבחי' היושר כו'. ובהקדמה זו יובן ענין עליות העולמות נ' אלפים יובלות הוא הכל בהאור פנימי שיתגלו אורות עליונים יותר בהכלים ע"י עליות והזדככות הכלים. אך האור הפנימי נמשך מבחינת היושר וכו'. בהקדמה זו יובן ענין עליות העולמות במשך חמישים אלף יובלות: מדובר כולו באור הפנימי — שאורות עליונים יותר יתגלו בכלים באמצעות עליית הכלים והזדככותם.

האור הפנימי, בניגוד לכך, נמשך מבחינת היושר. הכחנה זו מסבירה את עליות העולמות במשך "חמישים אלף יובלות": גבוהה ככל שתהיה העלייה, כל עלייה היא גילוי גדול יותר של אור פנימי בכלים שהזדככו.

כמו ג"ע [גן עדן] התחתון הוא בחי' כלי לגילוי אור וזיו מא"ס ב"ה וג"ע [וגן עדן] העליון הוא כלי לגילוי אור ותענוג גדול ונעלה יותר לאין שיעור על האור שבג"ע [שבגן עדן] התחתון. למשל, גן עדן התחתון הוא כלי לגילוי אור וזיו מאין סוף ברוך הוא, וגן עדן העליון הוא כלי לגילוי אור ותענוג גדולים ונעלים לאין שיעור מן האור שבגן עדן התחתון.

גן עדן התחתון וגן עדן העליון נבדלים זה מזה ככלים: הכלי של גן עדן העליון מכיל אור ותענוג גדולים לאין שיעור מאלה שבגן עדן התחתון. עם זאת, בשניהם מדובר בגילויים של אור פנימי.

8 והנה כתיב באדה"ר [באדם הראשון] ויניחם בג"ע [בגן עדן] לעבדה ולשמרה⁴⁶ פ"י שהג"ע [שהגן עדן] שהוא עתה אצלינו קבלת שכר על המצות היה אז אצל אדה"ר [אדם הראשון] בחינת מקום העבודה

והנה נאמר על אדם הראשון: "ויניחם בגן עדן לעבדה ולשמרה". פירוש הדבר הוא שגן עדן, שהוא עבורנו כיום מקום קבלת השכר על המצוות, היה אז עבור אדם הראשון מקום של עבודה,

אדם הונח בגן עדן "לעבדה ולשמרה", כלומר, כדי לעבוד שם. עבור אדם הראשון, גן עדן, שהוא עבורנו מקום קבלת השכר, היה מקום העבודה.

כמו שאצלנו עתה העוה"ז, וקבלת השכר היה למעלה מן הגי"ע [הגן עדן] ולא היה הגי"ע [הגן עדן] אצלו נחשב לבחינת קבלת שכר כ"א היה אצלו בחי' מדור

כפי שעבורנו כיום העולם הזה הוא מקום העבודה; ואילו קבלת השכר הייתה למעלה מגן עדן. גן עדן לא נחשב עבורו מקום לקבלת שכר, אלא היה עבורו מקום מגורים,

שכרו של אדם היה למעלה מגן עדן. גן עדן עצמו היה פשוט המקום שבו חי, כשם שהעולם הזה הוא המקום שבו אנו חיים.

כמו עתה אצלנו העוה"ז, ועמ"ש מזה בד"ה הן האדם היה כאחד ממנו⁴⁷ וסד"ה אסרי לגפן עירה⁴⁸ וז"ש [וזהו שכתוב] ויטע ה' אלקים ים גן⁴⁹ כו'

כפי שהעולם הזה הוא עבורנו כיום. וראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "הן האדם היה כאחד ממנו" ובסוף המאמר המתחיל "אסרי לגפן עירה". וזהו [פירוש] הכתוב: "ויטע ה' אלקים ים גן" וגוי:

אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים העוסקים במצבו של אדם לפני החטא. כעת מתפרש הפסוק "ויטע ה' אלקים ים גן" באופן המראה עד כמה היה העולם נעלה אז.

ויטע היינו בחי' עשי' [עשיה] כו' כי אז קודם החטא גם כללות עולם העשייה היה בבחי' עליונה הרבה יותר ויותר ממה שהוא עתה,

"ויטע" הוא בחינת עשיה וכו'. שכן אז, לפני החטא, גם כללות עולם העשיה הייתה בדרגה נעלית הרבה, הרבה יותר מכפי שהיא כיום.

נטיעה היא פעולה, ולכן המילה "ויטע" מצביעה על עשיה, עולם הפעולה. לפני החטא עמדה אפילו עשיה בכללותה בדרגה נעלית בהרבה מכפי שהיא כיום, ולכן גן עדן שבתחום העשיה יכול היה להיות גן עדן.

ומזה יובן ענין עליות העולמות שיתגלו אורות עליונים יותר בהכלים עד שמה שעתה הוא בחינת אצילות יהיה לע"ל [לעתיד לבוא] בחי' עשיה

מכאן יובן עניין עליית העולמות: אורות נעלים יותר יתגלו בתוך הכלים, עד שמה שכיום הוא בחינת אצילות יהיה לעתיד לבוא בחינת עשיה;

הדבר ממחיש את עליית העולמות: ככל שהכלים מזדככים, מתגלים בהם אורות נעלים יותר. לעתיד לבוא תהיה עשיה בדרגת הגילוי המצויה כיום באצילות.

דהיינו שעולם העשיי [העשיה] דלע"ל [דלעתיד לבוא] יהי [יהיה] בו הגילוי שעכשיו באצילות (ועמ"ש במ"א ע"פ והיה אור הלבנה⁵⁰ כו') ובחיי האצילות דלע"ל [דלעתיד לבוא] יהי [יהיה] יותר גבוה לאין קץ מפני שיתגלו אורות גדולים יותר בהכלים

כלומר, בעולם העשיה שלעתיד לבוא יהיה הגילוי המצוי כיום באצילות (וראו מה שנכתב במקום אחר על "והיה אור הלבנה" וכו'), ואילו בחינת האצילות שלעתיד לבוא תהיה נעלית לאין קץ, משום שיתגלו בכלים אורות גדולים יותר

אז יופיע בעשיה הגילוי המצוי כיום באצילות, כפי שמנבא הנביא שאור הלבנה יהיה כאור החמה. אצילות עצמה תתרומם לאין קץ, משום שבכליה יתגלו אורות נעלים עוד יותר.

(ועמ"ש ע"פ כי כאשר השמים החדשים.⁵¹ ועיין בספר הגלגולים פי י"ז פי"ט ועמ"ש בביאור ע"פ אלה מסעי⁵² גבי עתידה א"י [ארץ ישראל] שתתפשט כו'), וזהו הכל גילוי אורות פנימים בהכלים שיתגלה יותר עד אין קץ נ' אלפים יובלות,

(וראו מה שנכתב על "כי כאשר השמים החדשים"; וכן ראו ספר הגלגולים, פרקים י"ז וי"ט; וכן מה שנכתב בביאור על "אלה מסעי" בעניין "עתידה ארץ ישראל שתתפשט" וכו'). כל אלה הם גילויים של אורות פנימיים בתוך הכלים, שמתגלים עוד ועוד בלי סוף, חמישים אלף יובלות,

מקורות נוספים עוסקים בשמים החדשים שלעתיד לבוא, בחיבור העוסק בגלגול נשמות (ספר הגלגולים), וכמאמר שארץ ישראל עתידה להתרחב. כל העליות הללו, בלי סוף, לאורך "חמישים אלף יובלות", הן עדיין גילויים של אור פנימי בתוך הכלים.

אבל לגבי הא"מ [האור מקיף] שלמעלה מהקו המקיף מראש א"ק [אדם קדמון] עד רגלי העשיה בשוה שם אין שינוי כלל שהרי מקיף לאצי ועשיה בהשוואה אחת,

אבל ביחס לאור המקיף שלמעלה מהקו, המקיף בשוה מראש אדם קדמון ועד רגלי העשיה, אין שם שינוי כלל, שהרי הוא מקיף את אצילות ואת עשיה באותה מידה.

האור המקיף שלמעלה מהקו אינו משתנה בעקבות עליות אלה, משום שהוא מתייחס לאצילות ולעשיה בדיוק באותה מידה. שום עולם אינו יכול להתקרב אליו יותר.

ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט [ומעשים טובים] בעוה"ז מכל חיי העוה"ב [העולם הבא]⁵³ לשון רבים היינו גם מכל החמשים אלפים יובלות

ולכן אמרו חז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". "חיי" הוא לשון רבים, כלומר, אפילו מכל חמישים אלף היובלות,

כך מתבארת המשנה, שלפיה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה יפה מכל חיי העולם הבא. המילה "חיי", שפירושה "חיים", נקראת כאן בלשון רבים, ונלמד ממנה שהכוונה לכל שלב ושלב בחמישים אלף היובלות.

שהם רק מגילוי הא"פ [האור פנימי] שהוא בחי' זיו והארה ביו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא]⁵⁴ יו"ד צמצום גדול כו'

שהם רק מגילוי האור הפנימי, שהוא בחינת זיו והארה: "ביו"ד נברא העולם הבא" — היו"ד מורה על צמצום גדול וכו';

כל אותם שלבים אינם אלא גילויים של אור פנימי, זיו והארה. כגמרא נאמר שהעולם הבא נברא באות יו"ד, האות הקטנה ביותר, המורה על צמצום גדול.

אבל לית מחשבה תפיסא ביה כלל⁵⁵ במהותו ועצמותו אבל ע"י תשובה ומע"ט [ומעשים טובים] בעוה"ז ממשיך בחי' אור מקיף סוכ"ע מהותו ועצמותו.

אבל "לית מחשבה תפיסא ביה כלל" במהותו ועצמותו. ואילו על ידי תשובה ומעשים טובים בעולם הזה, ממשיכים את בחינת האור המקיף, סוכב כל עלמין — מהותו ועצמותו.

עצמותו ומהותו של ה' היא למעלה מהשגת כל מחשבה, ולכן שום גילוי בעולם הבא אינו יכול להגיע אליה. אבל תשובה ומעשים טובים בעולם הזה ממשיכים את סוכב כל עלמין, את מהותו ועצמותו של ה'; משום כך שעה אחת של עבודה זו עולה על כל העולם הבא.

(ועמ"ש מזה בד"ה ובבואה לפני המלך⁵⁶ ובד"ה לריח שמניך.⁵⁷ ובד"ה להבין ענין הפסוק מי אל כמוך.⁵⁸ ועמ"ש ע"פ וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך⁵⁹).

(ועיין במה שכתוב על כך בדיבור המתחיל "ובבואה לפני המלך", בדיבור המתחיל "לריח שמניך" ובדיבור המתחיל "להבין ענין הפסוק מי אל כמוך". ועיין במה שכתוב על הפסוק "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך").

אדמו"ר הזקן מציין מאמרים נוספים המפתחים את הנושא: מה שנמשך על ידי העבודה בעולם הזה מגיע למעלה מכל הגילויים של העולם הבא.

וזהו ענין ב' הפסוקים דכתיב את השמים ואת הארץ אני מלא⁶⁰ אני ממש. וכתיב מלא כל הארץ כבודו. וכבודו היינו רק בחי' זיו ולא אני ממש.

וזהו ענינם של שני הפסוקים: נאמר "את השמים ואת הארץ אני מלא" — "אני" ממש; ונאמר "מלא כל הארץ כבודו". "כבודו" הוא רק בחינת זיו, ולא "אני" ממש.

כעת מתבארים שני הפסוקים: "אני מלא" מדבר על עצמותו של ה', ואילו "כבודו" הוא רק זיו והארה.

והענין כי מ"ש אני מלא זהו בחי' אור א"ס ב"ה הסוכב ומקיף להקו ולכל העולמות בשוה והענין הוא, שמה שנאמר "אני מלא" הוא בחינת אור אין סוף ברוך הוא, הסוכב ומקיף את הקו ואת כל העולמות בשוה.

"אני מלא" מתייחס לאור אין סוף, הסוכב ומקיף את הקו ואת כל העולמות בשוה, בבחינת סוכב כל עלמין.

כי סובב ומקיף אין הפי' שמקיף מלמעלה כי אדרבה לית אתר פנוי מיניה ממש וזהו אני מלא.⁶¹

כי "סובב ומקיף" אין פירושו שהוא מקיף מלמעלה; אדרבה, "לית אתר פנוי מיניה" ממש, וזהו "אני מלא".

"סובב" אינו פירושו שאור זה מרחף מעל העולם במרחק. אדרבה, הוא נמצא בכל מקום, שהרי "לית אתר פנוי מיניה", ולכן נאמר "אני מלא".

9 וגם את השמים ואת הארץ⁶² בשוה, רק שנקי' סובב לפי שהוא אינו מושג בשום עולם ואינו מתלבש בהשגה, ומלא כל הארץ כבודו כבודו הוא בחינת זיו כנ"ל.

וגם [הוא ממלא] את השמים ואת הארץ במידה שווה. הוא נקרא "סובב" רק משום שאינו נתפס בשום עולם ואינו מתלבש בהשגה. ועל הפסוק "מלאה הארץ כבודו": "כבודו" הוא בחינת זיו, כפי שהוזכר לעיל.

סובב כל עלמין נמצא בשמים ובארץ במידה שווה; הוא נקרא "סובב" רק משום ששום עולם אינו יכול לתפוס אותו או להכיל אותו בהשגה. לעומת זאת, "כבודו" הוא רק זיו.

והיינו האו"פ [האור פנימי] שנמשך ומתלבש בתוך העולמות ומתגלה בהם ע"י עליות העולמות בני אלפים יובלות⁶³ שמתגלים יותר האורות בהכלים כנ"ל.⁶⁴

כלומר, האור הפנימי שנמשך ומתלבש בתוך העולמות ומתגלה בהם באמצעות עליות העולמות חמישים אלף יובלות, שבהן האורות מתגלים יותר בתוך הכלים, כפי שהוזכר לעיל.

"כבודו" הוא האור הפנימי שנכנס לעולמות ומתגלה בהם יותר ויותר ככל שהעולמות עולים במשך חמישים אלף יובלות.

10 ובענין נ' אלפים יובלות י"ל [יש לומר] שזהו מ"ש ושם אחיו יובל⁶⁵ ולכן היה אבי כל תופש כנור כו' בעניין חמישים אלף היובלות, אפשר לומר שזהו שנאמר: "ושם אחיו יובל"; ולכן "הוא היה אבי כל תופש כינור" וכו',

אדמו"ר הזקן מוצא רמז ל"יובלות" בפסוק על יובל, "אבי כל תופש כינור ועוגב". הנגינה של יובל נעשית סימן לעליות העולמות.

כי כל העליות הוא ע"י שיר כו' וכבר נת' [נתבאר] שכל עליות נ' אלפים יובלות זהו עדיין בהא"פ [בהאור פנימי]

כי כל העליות הן באמצעות שיר וכו'. וכבר נתבאר שכל העליות של חמישים אלף היובלות הן עדיין בתוך האור הפנימי;

כל עלייה נעשית באמצעות שיר, שמעלה כל מדרגה מעבר לעצמה. אולם, כפי שנתבאר, כל העליות של חמישים אלף היובלות נשארות בתוך האור הפנימי.

וזהו ענין יובל וזהו ענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] יובל שמו⁶⁶ (בבכורות דנ"ה ע"ב), אכן על גילוי בחי' המקיף נאמר יכל הוא היה אבי יושב אהל⁶⁷ כו'

וזהו עניינו של יובל, וזהו עניין מאמר חז"ל "יובל שמו" (בבכורות דף נ"ה ע"ב). אבל על גילוי בחינת האור המקיף נאמר: "יכל הוא היה אבי יושב אהל" וכו'.

בגמרא מובאת דרשת רבי מאיר שיוכל הוא שמו של נהר פרת במקום יציאתו מעדן; נהר הזורם הלאה מתאים לאור הפנימי, הנמשך שלב אחר שלב. יכל, "אבי יושב אהל", מסמל את האור המקיף, שכן האהל מקיף את היושב בתוכו.

ונקי הא"פ [האור פנימי] אחיו להא"מ [להאור מקיף] שהרי מהמקיף הגדול נמשך הא"פ [האור פנימי] והם דבוקים זכ"ז [זה בזה] והוא לשון אחוה וחיבור (וזהו ג"כ ענין הכנף מין כ נף).

והאור הפנימי נקרא "אחיו" של האור המקיף, שכן האור הפנימי נמשך מן האור המקיף הגדול, והם דבוקים זה בזה; והמילה "אח" מבטאת אחוה וחיבור (וזהו גם ענין "הכנף — מין כנף").

יובל נקרא "אחיו" של יכל משום שהאור הפנימי בא מן האור המקיף הגדול ונשאר קשור אליו; המילה "אח" מבטאת אחוה וחיבור. אותו קשר מתבטא גם בהלכה שהציצית צריכה להיות "מין כנף": החוטים, שהם האור הפנימי, הם מאותו מין כמו הבגד, שהוא האור המקיף.

והנה המשל לענין א"מ [אור מקיף] וא"פ [ואור פנימי]⁶⁸ יובן עד"מ באדם דהנה המחשבה פועלת תומ"י [תכף ומיד] בכל האברים כנראה בחוש שכשעולה במחשבתו ורצונו לעשות איזה תנועה בידו או לילך ברגליו והנה, המשל לאור המקיף ולאור הפנימי יובן באמצעות דוגמה מן האדם: המחשבה פועלת מיד בכל האיברים, כפי שרואים בחוש. כאשר עולה במחשבתו וברצונו לעשות תנועה כלשהי בידו או ללכת ברגליו,

הדוגמה היא מן האדם: המחשבה מניעה את האיברים מיד. ברגע שהאדם מחליט להזיז את ידו או ללכת, האיבר מגיב.

אזי תומ"י [תכף ומיד] ממש תתנענע הרגל או היד לפעול מה שעלה במחשבתו בלתי שיהוי כלל, א"כ עכצ"ל [על כרחך צריך לומר]

אזי הרגל או היד נעות ממש מיד כדי לעשות את מה שעלה במחשבתו, בלי שום עיכוב כלל. ואם כן, מוכרחים לומר אין שום עיכוב בין ההחלטה לבין התנועה. התבוננות פשוטה זו מחייבת מסקנה על אופן הימצאותה של המחשבה באיברים.

שזהו מפני שהמחשבה א"צ [אין צריך / אינו צריך] לימשך מהמוח לרגל כסדר המדרגות דא"כ היתה התנועה מתעכבת איזה רגע מעליות המחשבה עד כדי הובאה מהמוח לרגל כסדר מדרגא לדרגא.

שהדבר הוא מפני שאין צורך שהמחשבה תימשך מן המוח אל הרגל כסדר המדרגות, שכן אילו כך היה, התנועה הייתה מתעכבת לרגע כלשהו מעת עליית המחשבה ועד שהייתה מגיעה מן המוח אל הרגל כסדרה, ממדרגה למדרגה.

אילו המחשבה הייתה צריכה לעבור מן המוח אל הרגל שלב אחר שלב, דרך המדרגות שביניהם, היה נוצר פער כלשהו בין המחשבה לבין התנועה.

אלא ודאי שהמחשבה מקפת כל האברים ולכן פועלת גם ברגל ברגע זה ממש שעולה במחשבה לנענע רגלו.

אלא ודאי שהמחשבה מקיפה את כל האיברים, ולכן היא פועלת גם ברגל באותו רגע ממש שבו עולה במחשבתו להניע את רגלו.

לכן המחשבה מוכרחה להקיף את כל האיברים בבת אחת. משום כך היא פועלת ברגל בדיוק ברגע שבו האדם מחליט להניע אותה.

אך מ"מ בודאי עיקר משכן המחשבה וגילוייה הוא במוח אשר שם מתלבשת בבחי' א"פ [אור פנימי] אלא שמקפת ג"כ כל האברים בבחי' מקיף

אף על פי כן, מקום משכנה העיקרי של המחשבה וגילוייה הוא בוודאי במוח, שבו היא מתלבשת בבחינת אור פנימי; אך היא גם מקיפה את כל האיברים בבחינת אור מקיף.

המחשבה מתגלה באמת רק במוח, שבו היא נמצאת "בפנים" כאור פנימי. בשאר הגוף היא נוכחת כאור מקיף, הפועל בלי שהדבר מורגש או מובן שם.

(ועי' בע"ח [בעץ חיים] שער סדר אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] ספי"ג כי הלא המחשבה עם הפעולה כו', והנה מזה יובן מ"ש בע"ח [בעץ חיים] גבי שבת שהמקיפים נכנסים בבחי' פנימים ונמשכים מקיפים עליונים יותר היינו כמו המחשבה אשר על הרגל הוא בחי' מקיף ובמוח נכנסת בבחי' פנימי כנ"ל).

(ועיינו בעץ חיים, שער סדר אבי"ע, סוף פרק י"ג: "כי הלא המחשבה עם הפעולה" וכו'. ומכאן יובן מה שכתוב בעץ חיים לגבי שבת, שהאורות המקיפים נכנסים בבחינת אורות פנימיים, ונמשכים אורות מקיפים עליונים יותר; כלומר, בדומה למחשבה, שהיא בבחינת אור מקיף ברגל, ואילו במוח היא נכנסת בבחינת אור פנימי, כנ"ל).

עץ חיים מציג את אותו רעיון לגבי מחשבה ופעולה. הוא מלמד גם שבשבת האורות המקיפים נעשים אורות פנימיים, ובה בעת נמשכים אורות מקיפים עליונים עוד יותר. המשל מראה כיצד אור אחד יכול להיות גם "מקיף" לרגל וגם "פנימי" במוח, בהתאם לכלי.

וממשל זה יובן קצת ענין א"פ [אור פנימי] וא"מ [ואור מקיף] איך שבאמת המקיף פועל ומהווה ומחיה אף שאינו מושג כלל בהעולמות

מן המשל הזה יובן מעט ענינם של אור פנימי ואור מקיף: כיצד האור המקיף אכן פועל, מהווה ומחיה, אף שאינו נתפס כלל בעולמות;

המשל מבהיר כיצד האור המקיף הוא למעשה היוצר והמקיים את העולמות, אף שהם אינם תופסים אותו כלל.

וכמו עד"מ שהמחשבה פועלת ברגל תומ"י [תכף ומיד] להיותה מקפת כל האברים ואע"פ [ואף על פי] שאין הרגל משיג כלל את המחשבה כנ"ל, ועמ"ש בביאור ע"פ יונתי גבי כי לא מחשבותי מחשבותיכם⁶⁹:

וכמו למשל, המחשבה פועלת ברגל מיד, משום שהיא מקיפה את כל האיברים, אף שהרגל אינה משיגה כלל את המחשבה, כנ"ל. ועיינו כמה שכתוב בביאור על "יונתי", בעניין "כי לא מחשבותי מחשבותיכם".

כשם שהרגל מצייתת למחשבה בלי להשיג אותה, כך העולמות מתהווים על ידי האור המקיף בלי להשיג אותו. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר המפתח רעיון זה באמצעות הפסוק "כי לא מחשבותי מחשבותיכם".

11 קיצור. ענין ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסכ"ע [וסובב כל עלמין] בחי' מכה"כ [מלא כל הארץ כבודו] ובחי' אני מלא.⁷⁰

והא"פ [והאור פנימי] שרשו מהקו והמקיפים אף שנמשכו ג"כ מהקו מ"מ שרשם מבחי' סוכ"ע.

תקציר. ענינם של ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין: הבחינה של "מלא כל הארץ כבודו" והבחינה של "אני מלא". האור הפנימי מושרש בקו; והאורות המקיפים, אף שגם הם נמשכו באמצעות הקו, שורשם בכל זאת בבחינת סובב כל עלמין.

תקציר של הפרק הראשון. ממלא כל עלמין הוא "מלא כל הארץ כבודו", וסובב כל עלמין הוא "אני מלא"; האור הפנימי מושרש בקו, והאורות המקיפים, אף שהם נמשכים באמצעות הקו, מושרשים בסובב.

ועליות העולמות בשמיטין ויובלות הכל בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] א"פ [אור פנימי] אבל בחי' סוכ"ע השוה ומשוה כו' ולכן יפה שעה אחת בתשובה⁷¹ כו'.

עליות העולמות במחזורי השמיטה והיובל הן כולן בבחינת ממלא כל עלמין, האור הפנימי; ואילו בחינת סובב כל עלמין היא "שווה ומשווה" וכו'. לכן "יפה שעה אחת בתשובה" וכו'.

עליות העולמות במחזורי השמיטה והיובל שייכות כולן לממלא כל עלמין. סובב הוא "שווה ומשווה", ביטוי מן התפילות, שמשמעותו שהוא זהה בכל הדרגות; לכן שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה עולה על העולם הבא.

קטע 3 • 121-26

הקפיצה במתן תורה ושלושים ושניים החוטים

12 ב והנה מ"ש מלא כל הארץ כבודו,⁷² הארץ דוקא היינו כי אין כבוד אלא תורה,⁷³ כבוד בגימטי

[בגימטריא] ל"ב⁷⁴ שהם ל"ב נתיבות⁷⁵ החכמה ול"ב חוטים דציצית,

2. והנה, על הכתוב "כל הארץ מלאה כבודו", דווקא "הארץ": הטעם הוא ש"אין כבוד אלא תורה". ערכה המספרי של המילה "כבוד" הוא שלושים ושניים, כנגד שלושים ושניים נתיבי חכמה ושלושים ושניים חוטי הציצית.

הפרק השני חוזר לפסוק בישעיהו ושואל מדוע נאמר בו "הארץ" דווקא. התשובה היא ש"כבוד" פירושו תורה, וערכה המספרי של המילה "כבוד" הוא שלושים ושניים (20+2+6+4) — כנגד שלושים ושניים נתיבי חכמה ושלושים ושניים חוטי הציצית. כבוד התורה מתגלה דווקא בארץ.

וזהו הודו על ארץ ושמים⁷⁶ קדמה ארץ לשמים⁷⁷ בגילוי הודו וזיוו ית' ע"י התורה וכמ"ש בשה"ש [בשיר השירים] רבה ס"פ כרם היה לשלמה.

וזהו "הודו על הארץ והשמים": הארץ קודמת לשמים בגילוי הודו וזיוו, יתברך, באמצעות התורה, וכמו שכתוב בשיר השירים רבה, בסוף [הקטע על] "לשלמה היה כרם".

במזמור נאמר "הודו על הארץ והשמים", והארץ מוזכרת תחילה. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כקדימתה של הארץ בגילוי הוד' באמצעות התורה, כפי שנאמר בשיר השירים רבה. גם בהפניה של קה"ת מובא הדיון בתלמוד בשאלה מה נברא תחילה, השמים או הארץ.

13 והענין הוא כנ"ל שעיקר גילוי אלקות בהכלים יהי' [יהיה] ע"י עליות העולמות נ' אלפים יובלות עילוי אחר עילוי עד שיתגלה אור א"ס ב"ה.

ההסבר הוא כפי שנאמר לעיל: עיקר גילוי האלוקות בתוך הכלים יהיה באמצעות עליות העולמות — חמישים אלף יובלות, עלייה אחר עלייה — עד שיתגלה אור אין סוף, ברוך הוא.

כפי שהוסבר, גילוי האלוקות המלא בתוך הכלים אמור לבוא בהדרגה, באמצעות העליות האינוסופיות של העולמות, עד שאור אין סוף עצמו יתגלה.

הנה ישראל המשיכו בעת מ"ת [מתן תורה] שיתגלה עתה לעוה"ז אור א"ס ב"ה מה שצריך לגילוי זה הדרגת ועליות עילוי אחר עילוי נ' אלפים יובלות עד שיגיעו לגילוי זה

הנה, בזמן מתן תורה המשיכו ישראל [את האור] כך שאור אין סוף, ברוך הוא, יתגלה כעת בעולם הזה: [גילוי] שלשם כך נדרשות הדרגה ועליות, עלייה אחר עלייה, חמישים אלף יובלות, עד שיגיעו לגילוי זה.

במתן תורה המשיכו ישראל אל העולם הזה בבת אחת את הגילוי הנשגב הזה, אף שלפי הסדר הטבעי הוא היה דורש את כל התהליך של חמישים אלף היובלות.

ועל ידי התורה נתגלה בחי' גילוי זה בעולם הזה כי אורייתא מחכמה נפקת^{78,79} ואור א"ס ב"ה מלובש בחכמה דוקא (ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] גבי חג השבועות ע"פ וידבר אלקים)⁸⁰

ועל ידי התורה התגלה גילוי זה בעולם הזה, שכן "התורה יוצאת מחכמה", ואור אין סוף, ברוך הוא, מלובש דוקא בחכמה (וראה מה שנכתב לעיל בעניין חג השבועות, על הפסוק "וידבר אלקים").

הדבר התרחש באמצעות התורה, משום שהתורה באה מחכמה, ואור אין סוף שורה דוקא בחכמה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על חג השבועות, על הפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר".

ולכן אצילות נקרא חכמה בכללות העולמות לפי שבו מאיר בחי' חכמה דא"ק [דאדם קדמון] שמתלבש ע"י המלי' דא"ק [דאדם קדמון] באצילות

לכן, בכלל מבנה העולמות, אצילות נקראת חכמה, משום שבה מאירה בחינת החכמה דאדם קדמון, המלוכשת באצילות באמצעות המלכות דאדם קדמון;

במבנה הכולל של העולמות, אצילות מקבילה לחכמה. החכמה דאדם קדמון, המדרגה שמעל אצילות, מאירה בה כשהיא מלוכשת במלכות דאדם קדמון, המדרגה הנמוכה ביותר בו.

ועל כן באצילות הוא גילוי אור א"ס ב"ה שמאיר בבחינת חכמה כו' מה שאין כן בבריאה אינו מאיר בחי' חכמה אלא על ידי התלבשות גמור בבינה

ולכן באצילות יש גילוי של אור אין סוף, ברוך הוא, המאיר בבחינת חכמה וכו'. לעומת זאת, בבריאה בחינת החכמה מאירה רק באמצעות התלבשות מלאה בבינה;

לכן באצילות יש גילוי ישיר של אור אין סוף בצורת חכמה. בבריאה, העולם שמתחתיה, החכמה מאירה רק כשהיא מלוכשת לגמרי בבינה.

וזהו ענין המסך כו' וביצירה אין מאיר אלא על ידי התלבשות עוד בז"א דבריאה כו' כמ"ש כ"ז [כל זה] בע"ח [בעץ חיים] שער סדר אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] פ"ג [פרק ג'].

וזהו ענין המסך וכו'. וביצירה האור מאיר רק באמצעות התלבשות נוספת בז"א דבריאה וכו', כפי שנכתב כל זה ב- Etz Chaim, Sha'ar Seder Atzilus, Beriah, Yetzirah, Asiyah, chapter 3

בין אצילות לבריאה עומד "מסך", מחיצה המסננת את האור. ביצירה האור מלוכש עוד בז"א דבריאה, ולכן כל עולם תחתון מקבל את החכמה דאצילות דרך לבושים נוספים.

14 והנה בשעת מתן תורה היה למטה בעולם הזה גילוי ח"ע [חכמה עילאה] המאיר באצילות אשר הוא חכים ולא בחכמה ידיעה⁸¹ שבחכמה מלוכש ומאיר ממש אור א"ס ב"ה היה גילוי זה ממש בהר סיני

והנה, בשעת מתן תורה הייתה למטה, בעולם הזה, התגלות של חכמה עילאה המאירה באצילות, שעליה נאמר: "הוא חכם ולא בחכמה ידועה"; בחכמה זו ממש מתלבש ומאיר אור אין סוף ברוך הוא. התגלות זו עצמה הייתה בהר סיני.

בסיני התגלתה בעולם הגשמי חכמה עילאה שבאצילות, שבה מתלבש אור אין סוף עצמו. "חכם ולא בחכמה ידועה" מתאר חכמה שהיא של ה' עצמו, ולא חכמה שאפשר לתפוס כעניין נפרד.

וזהו קול דודי כוי מדלג⁸² כוי שע"פ סדר ההשתלשלות היי [היה] צריך לגילוי זה נ' אלפים יובלות אלא שבא הגילוי ע"י דילוג שלא כפי סדר ההשתלשלות,

וזהו "קול דודי" וכו', "מדלג" וכו': לפי סדר ההשתלשלות, התגלות זו הייתה מצריכה חמישים אלף יובלות, אלא שהיא באה בדרך של דילוג, שלא לפי סדר ההשתלשלות.

שיר השירים מתאר את הדוד כשהוא "מדלג על ההרים". לפי סדר ההשתלשלות, התגלות זו הייתה מצריכה חמישים אלף יובלות; בסיני היא באה בדרך של דילוג, שעקף את הסדר.

(וגם מובן כי ערך העשיה לגבי אצילות כמו דומם לגבי מדבר ולכן מלי מקנא⁸³ בעשיי [בעשיה]⁸⁴ וחכמה באציי ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פי בראשית על פי וייצר כוי וכשיהיי [וכשיהיה] ח"ע [חכמה עילאה] המאיר באצילות נמשך ומתגלה בעשיה היי [הרי זה] דילוג גדול ועצום כוי)

(ומובן גם שהיחס של עשיה לאצילות הוא כמו היחס של דומם למדבר; לכן נאמר "מלכות מקנא בעשיה וחכמה באצילות". ועיינו במה שנכתב לעיל, בפרשת בראשית, על הפסוק "וייצר" וכו'. וכאשר חכמה עילאה המאירה באצילות נמשכת ומתגלה בעשיה, הרי זה דילוג גדול ועצום וכו').

הפער שבין עשיה לאצילות דומה לפער שבין אבן לאדם מדבר; לכן מתאר תיקוני זוהר את מלכות כ"מקנא" בעשיה, ואילו החכמה נמצאת באצילות. התגלות חכמת האצילות בעשיה היא דילוג עצום.

וזהו מלא כל הארץ כבודו,⁸⁵ הארץ דוקא שבמתן תורה נתגלה בעולם הזה בחיי ח"ע [חכמה עילאה] ממש למעלה מעלה מבעולמות עליונים כוי כנ"ל

וזהו "מלא כל הארץ כבודו" — "הארץ" דווקא: במתן תורה התגלתה בעולם הזה בחינת חכמה עילאה ממש, למעלה הרבה מעבר לעולמות העליונים וכו', כנזכר לעיל.

לכן נאמר "מלא כל הארץ כבודו", הארץ דווקא. בסיני התגלתה חכמה עילאה עצמה בעולם הזה, למעלה ממה שמתגלה בעולמות העליונים.

ולכן כדי להיות גילוי זה שבבחי דילוג זהו ענין ל"ב נתיבות החכמה וזהו ענין ל"ב חוטי הציצית.

ולכן, כדי שתהיה התגלות זו בדרך של דילוג, זהו ענין ל"ב נתיבות החכמה, וזהו ענין ל"ב חוטי הציצית.

דילוג כזה, שאינו לפי סדר העולמות, נעשה באמצעות ל"ב נתיבות החכמה, ובהתאמה — באמצעות ל"ב חוטי הציצית.

כי הנה ציצית הוא מלשון ויקחני בציצית ראשי⁸⁶ שהוא המשכת בחיי שערות להאיר לכנס"י [לכנסת ישראל] ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בד"ה והיה לכם לציצית.⁸⁷

כי הנה, ציצית היא מלשון "ויקחני בציצית ראשי", והיא המשכת בחינת שערות כדי להאיר לכנסת ישראל. ועיינו במה שנכתב לעיל, בדיבור המתחיל "והיה לכם לציצית".

המילה ציצית פירושה גם קווצת שיער, כמו בפסוק ביחזקאל: "ויקחני בציצית ראשי". הציצית מסמלת אפוא את המשכת ה"שערות" — ערוצים דקים של אור — כדי להאיר לכנסת ישראל, ענין שהפסקאות הבאות מרחיבות בו.

15 וצייל כי הרי עיקר ההשתלשלות הוא שנהי"י [שנצח הוד יסוד] דאימא נעשים מוחין לזי"א ונהי"י [ונצח הוד יסוד] דזי"א נעשו מוחין לנוק' [לנוקבא],

כעת יש להבין זאת. שהרי עיקר [סדר] ההשתלשלות הוא שנצח, הוד ויסוד של אימא נעשים המוחין של זי"א, ונצח, הוד ויסוד של זי"א נעשים המוחין של נוקבא.

אדמו"ר הזקן מעלה קושי מתוך סדר ההשתלשלות הקבלי. בדרך כלל כל מדרגה מחיה את זו שמתחתיה בכך שהיא נעשית ה"מוח" שלה: שלוש הספירות התחתונות — נצח, הוד ויסוד — של אימא נעשות המוחין של זי"א, ואלה של זי"א נעשות המוחין של נוקבא.

ואם כן המלי מקבלת מבחי' נהי"י [נצח הוד יסוד] דזי"א שהן מהותו ממש ומהו ענין הארה זו דציצית שהוא בחי' שערות לבד אשר השערות אינן עצמיות ומהות האדם כלל כנראה למטה באדם.

אם כן, מלכות מקבלת מבחינת נצח, הוד ויסוד של זי"א, שהם עצם מהותו; מהי אפוא משמעות ההארה הזאת של הציצית, שאינה אלא בחינת שערות, בשעה שהשערות אינן כלל עצם מהותו של האדם, כפי שרואים באדם שלמטה?

כלומר, בדרך כלל מלכות מקבלת מעצם מהותו של זי"א, מ"איבריו". מדוע, אם כן, יש חשיבות לציצית, שאינה אלא "שערות", כאשר ברור שהשער אינו חלק מעצמותו של האדם?

אך הענין כי אדרבה המשכה זו שעל ידי השערות שהן הציצית הוא מה שנמשך מלמעלה מסדר ההש תלשלות עילה ועלול ולכן אי"א לימשך רק על ידי בחי' שערות.

אך העניין הוא, אדרבה: ההמשכה הזאת באמצעות השערות, שהן הציצית, היא המשכה שמקורה למעלה מסדר ההשתלשלות של עילה ועלול; ולכן אי אפשר להמשיכה אלא באמצעות בחינת שערות.

התשובה הופכת את הקושי על פניו. השפע הבא באמצעות השערות מקורו למעלה מכל סדר העילה והעלול, ולכן אור גבוה כל כך אינו יכול לרדת בדרך אחרת.

16 והיינו שההמשכה שנמשך על ידי הציצית במלי' הוא ממוחין דאז"א [דאבא ואימא] עצמן מה שאין כן סדר ההשתלשלות הוא שנהי"י [שנצח הוד יסוד] דתבונה מתלבשין בזי"א ואז מנהי"י [מנצח הוד יסוד] דזי"א נמשך ומתלבש בנוק' [בנוקבא].

כלומר, ההמשכה הנמשכת באמצעות הציצית אל מלכות באה מהמוחין של אבא ואמא עצמם; ואילו בסדר ההשתלשלות, נהי"י של תבונה מתלבשים בזי"א, ולאחר מכן נמשכת ומתלבשת [ההארה] מנהי"י של זי"א בנוקבא.

הציצית ממשיכים אל מלכות מהמוחין של אבא ואמא עצמם, שהם המוחין העליונים. בסדר הרגיל ההארה עוברת מתבונה, החלק התחתון של אמא, אל זי"א, ורק לאחר מכן אל נוקבא.

והוא מפני שההארה היא קטנה שהוא בחי' נהי' [נצח הוד יסוד] דז"א לבד לכן יכולים להתלבש בעצמן ומהותן להיות מוחין לנוק' [לנוקבא],

והסיבה לכך היא שההארה קטנה, והיא רק בחינת נהי' של ז"א; לכן הם יכולים להתלבש ממש במהותם ולהיות מוחין לנוקבא.

הסדר הרגיל אפשרי מפני שההמשכה קטנה, ורק הספירות התחתונות של ז"א מועברות. הן יכולות להתלבש בכל מהותן ולהיות ה"מוחין" של נוקבא.

אבל כשצריכין להמשיך במלי' ממוחין דאז"א [דאבא ואימא] עצמן שלא על ידי התלבשות ממש בז"א בדרך וסדר ההשתלשלות.

אבל כאשר צריך להמשיך אל מלכות מהמוחין של אבא ואמא עצמם, שלא באמצעות התלבשות ממש בז"א, בדרך ובסדר ההשתלשלות,

המשכה ישירה מאבא ואמא, שאינה מתלבשת תחילה בז"א, היא עניין אחר.

לכן מפני שהאור שלהן גדול א"א להיות נמשך למוחין דנוק' [דנוקבא] כ"א דרך בחי' שערות לבד

אז, מפני שאורם גדול, אי אפשר להמשיכו אל המוחין של נוקבא אלא באמצעות בחינת שערות בלבד.

אור כזה גדול מכדי להתקבל במהותו. הוא יכול להגיע אל נוקבא רק באמצעות "שערות", צינור מצומצם.

ולכן גבי נזיר נאמר קדוש יהיה גדל פרע⁸⁸ שער ראשו וכמו י"ג מדהי"ר [מדות הרחמים] שנמשכין מבחי' שערות כו'

ולכן נאמר אצל נזיר: "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו"; וכך גם שלוש עשרה מידות הרחמים, הנמשכות מבחינת שערות וכו',

שתי דוגמאות מראות שהשערות נושאות קדושה גבוהה: הנזיר, שקדושתו מתבטאת בגידול שעריו, ושלוש עשרה מידות הרחמים, הנמשכות מבחינת "שערות".

וכמ"ש במ"א והוא כמשל השערות שאינן מתאחדים עם האדם כמו האברים שהרי יכול לחתוך השערה ולא יכאב לו מה שאין כן באבר כו'

כפי שמוסבר במקום אחר. הדבר דומה לשערות, שאינן מאוחדות עם האדם כמו האיברים: אפשר לגזור שערה והוא אינו חש כאב, מה שאין כן באיבר וכו';

המשל הוא שהשערות אינן מאוחדות עם האדם כפי שהאיבר מאוחד עמו. גזירתן אינה גורמת כאב.

אך אעפ"כ [אף על פי כן] הם מחוברים בשרשם אל המוח ומשם יונקים ונתצמצמו כ"כ [כל כך] עד שנעשו כמו דבר נפרד כו',

ובכל זאת, הן מחוברות בשורשן אל המוח, ומשם הן יונקות את חיותן; הן הצטמצמו כל כך עד שנעשו כמו דבר נפרד וכו'.

ובכל זאת, השערות מושרשות בראש ויונקות את חיותן מהמוח, אלא שהן מצומצמות כל כך עד שהן נראות כדבר נפרד.

כך להיות המשכה וגילוי מלמעלה מסדר השתלשלות א"א ע"י התלבשות בחי' נהי"י [נצח הוד יסוד] שהוא בחינת אברים שיהיו נעשים מוחין כ"א על ידי שערות כו'.

כך גם, המשכה וגילוי שלמעלה מסדר ההשתלשלות אינם יכולים לבוא באמצעות התלבשות בחינת נהי"י, שהיא בחינת אברים, כדי שיהיו למוחין; אלא רק באמצעות שערות וכו'.

כך גם, גילוי שלמעלה מסדר ההשתלשלות אינו יכול לבוא באמצעות התלבשות ב"אברים" — נהי"י של המדרגה העליונה — אלא רק באמצעות "שערות".

17 והוא כענין שנתבאר בד"ה ועתה יגדל נא⁸⁹ בפ"י כאשר דברת לאמר שמבחי' הדבור שבעולם האצילות נעשים כחב"ד [כחכמה בינה ודעת] שהוא מקור השכל לעולם הבריאה כו' ואותיות הדבור נק' ג"כ שערות וכמ"ש בד"ה ועשית בגדי קדש.⁹⁰

וזה דומה למה שהתבאר במאמר המתחיל "ועתה יגדל נא", בביאור "כאשר דברת לאמר": שמבחינת הדיבור שבעולם האצילות נעשים [דברים המשמשים] כחכמה, בינה ודעת — מקור השכל — עבור עולם הבריאה וכו'. גם אותיות הדיבור נקראות שערות, כפי שהתבאר במאמר המתחיל "ועשית בגדי קדש".

הקבלה לכך: במאמר על תפילתו של משה "ועתה יגדל נא", מסביר אדמו"ר הזקן שדיבור האצילות נעשה מקור השכל של עולם הבריאה, העולם שמתחתיו. גם אותיות הדיבור נקראות "שערות", כפי שהתבאר במאמר "ועשית בגדי קדש".

18 והוא ג"כ המשכה מלמעלה מהשתלשלות עילה ועלול ולכן אף שנמשך רק בבחי' שערות הוא גבוה לאין קץ מן המשכה שבדרך ההשתלשלות אף שהוא מבחי' עצמיות שנהי"י [שנצח הוד יסוד] שבעליון נעשו ממש מוחין לתחתון.

וגם זו המשכה שמעל להשתלשלות של עילה ועלול. לכן, אף שהיא נמשכת רק בבחינת שערות, היא גבוהה לאין ערוך מן המשכה שבדרך ההשתלשלות, אף שזו באה מבחינת העצמיות, בכך שהנצח, הוד ויסוד של העליון נעשים ממש המוחין של התחתון.

גם זו זרימה שמקורה מעל להשתלשלות של עילה ועלול. לכן, אף שהיא עוברת רק דרך "שערות", היא גבוהה לאין ערוך מן הזרימה המסודרת, אף שבזרימה המסודרת עצם ה"אברים" של המדרגה העליונה נעשים למוח של המדרגה התחתונה.

19 וז"ש [וזהו שכתוב] במתן תורה ה' בצאתך משעיר⁹¹ כו' שהיה הגילוי ע"י בחי' שערות כי לפי שהיה ההמשכה שלא כדרך השתלשלות כנ"ל שמה שצריך

וזהו [פירוש] הכתוב על מתן תורה: "ה', בצאתך משעיר" וכו' — הגילוי היה באמצעות בחינת שערות. שכן, מאחר שההמשכה לא הייתה בדרך ההשתלשלות, כנזכר לעיל, מה שדורש

הפסוק "ה', בצאתך משעיר" נדרש כמתייחס למתן תורה, ושעיר מרמז על שער. הגילוי בסיני היה באמצעות "שערות", משום שלא נעשה בסדר ההשתלשלות.

ני אלפים יובלות עד שיתגלה אור א"ס ב"ה נתגלה בשעת מתן תורה בעולם הזה והוא ע"י ל"ב נתיבות שהם ל"ב חוטי הציצית שהם בחי' שערות

חמישים אלף יובלות עד שיתגלה אור אין סוף ברוך הוא — התגלה בעולם הזה בשעת מתן תורה. הדבר נעשה באמצעות שלושים ושניים נתיבות, שהן שלושים ושניים חוטי הציצית, והן בחינת שערות;

מה שהיה נדרש לו חמישים אלף יובלות התגלה בעולם הזה בסיני. הדבר נעשה באמצעות שלושים ושניים הנתיבות, שהן שלושים ושניים חוטי הציצית — ה"שערות".

דהיינו כמו בהשערה יש יניקה מהמוח ממש רק שנתגשם ונתלבש בבחי' שערה, כמו כן הוא ענין נובלות חכמה שלמעלה תורה⁹² שהיא חכמתו ית' חכים

כלומר, כשם שבשערה יש יניקה מן המוח עצמו, אלא שהדבר נעשה גם ומתלבש בצורת שערה, כך גם ענין "נובלות חכמה שלמעלה תורה": [התורה], שהיא חכמתו יתברך, [שעליו נאמר:] "חכים

השערה מקבלת את חיותה מן המוח, אך בצורה גסה וחינונית. באותו אופן, חכמים מכנים את התורה "נובלות" — פרי שנפל — של החכמה שלמעלה: היא חכמתו של ה' עצמו, שעליו נאמר שהוא "חכים, ולא בחכמה ידיעה".

ולא בחכמה ידיעה⁹³ רק שנתלבשה בענינים גשמיים שזהו כמו ההמשכה ע"י בחי' שערות שאין ערוך כלל מהות חכמה זו אל מהות ח"ע [חכמה עילאה]

ולא בחכמה ידיעה, אלא שהתלבשה בעניינים גשמיים. הדבר דומה להמשכה באמצעות בחינת שערות: מהותה של חכמה זו אינה בערך כלל למהותה של חכמה עילאה

חכמה זו התלבשה בעניינים גשמיים, בדיני התורה העוסקים בענייני העולם. בדומה לשערה, צורתה זו של החכמה אינה בערך לחכמה עילאה כפי שהיא למעלה.

כמו שהיא למעלה ומכל מקום הרי בתוכה ממש ממהות ח"ע [חכמה עילאה] שלמעלה מההשתלשלות כמו שבתוך השערה יש יניקה מן המוחין ממש.

כפי שהיא למעלה; ואף על פי כן, יש בה ממש ממהותה של חכמה עילאה, שהיא למעלה מן ההשתלשלות, כשם שבתוך השערה יש יניקה מן המוחין עצמם.

ובכל זאת, עצם מהותה של חכמה עילאה, שהיא למעלה מן ההשתלשלות, נמצאת בה ממש, כשם שחיות המוח מצויה בכל שערה.

20 וזהו ענין ל"ב נתיבות החכמה הנתיב הוא קצר ונמשך הרבה להלאה בריחוק מקום שהולכים בו מעיר לעיר, כך הוא ענין מלא כל הארץ כבודו ואין כבוד

וזה ענינם של שלושים ושניים נתיבי החכמה: נתיב הוא צר, אך הוא נמשך למרחק רב, עד מקום רחוק, כפי שהולכים בו מעיר לעיר. כך הוא ענינו של "כל הארץ מלאה כבודו", ואין כבוד

מדוע הם נקראים "נתיבים"? נתיב הוא צר, ובכל זאת מוליך למרחק, מעיר לעיר; כך הנתיבים הצרים של החכמה מוליכים את אורה הרחק למטה, עד "כל הארץ", והכבוד הזה הוא התורה.

אלא תורה⁹⁴ ל"ב נתיבות חכמה (ועמ"ש מענין נתיבות ע"פ וכל גבולך לאבני חפץ)⁹⁵ וזהו ענין הציצית

אלא תורה" — שלושים ושניים נתיבי החכמה (וראו מה שנכתב בענין הנתיבים על הפסוק "וכל גבולך לאבני חפץ"). וזהו ענין הציצית,

אדמו"ר הזקן מפנה לדיון שלו ב"נתיבים" על הפסוק "וכל גבולך לאבני חפץ". הציצית הן הנתיבים הצרים הללו.

וכמו שכתוב ושער רישיה כעמר נקא⁹⁶ והוא המשכת החסדים שערות לבנים הנמשכים מלמעלה למטה בל"ב נתיבות החכמה

כמו שכתוב: "ושער ראשו כעמר נקא". זהו המשכת החסדים — שערות לבנות הנמשכות מלמעלה למטה בשלושים ושניים נתיבי החכמה.

"שער ראשו כעמר נקא" הן שערות לבנות, והן מבטאות את המשכת החסדים מלמעלה למטה באמצעות שלושים ושניים הנתיבים.

כי יש ג"כ שערות דז"א שהם דינים וכמו שכתוב בזהר פרשה תזריע (דף מ"ח עמוד ב') בענין ואיש כי ימרט ראשו⁹⁷ כו'

שהרי יש גם שערות של ז"א, שהן דינים, כמו שכתוב בזהר, פרשת תזריע (דף מ"ח עמוד ב'), בענין "ואיש כי ימרט ראשו" וכו';

יש גם "שערות" של ז"א, המבטאות דינים. הוזהר קושר אותן לפסוק על אדם שנושרות שערות ראשו והוא מקריח.

אבל שערות אלו דציצית הם חסדים והיינו לפי שמקור ההמשכה משערות דא"א ועיין בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הציצית פרק^{98, 99} ה' בדרוש החברים ועיין שם ובפ"ג [ובפרק ג']

אבל שערות הציצית הללו הן חסדים, משום שמקור ההמשכה הוא בשערות של אריך אנפין. ראו פרי עץ חיים, שער הציצית, פרק ה', בדרוש החברים; וכן שם, ובפרק ג':

לעומת זאת, שערות הציצית הן חסדים, משום שמקורן בשערות של אריך אנפין, בחינת כתר שלמעלה מאבא ואמא. פרי עץ חיים דן בכך בשער הציצית; קה"ת מביא את סיכום הצמח צדק, שלפיו הציץ והציצית באים ממוחין של אבא ואמא עצמם.

וגם כי שם כוי ומלבינים השערות¹⁰⁰ כוי ועי בעמה"מ [בעמק המלך] שער ייד פ"מ ושער עשירי פ"ט בענין הציצית.¹⁰¹

"וגם כי שם" וכו', "ומלבינים השערות" וכו'. וראו עמק המלך, שער ייד, פרק מ', ושער עשירי, פרק ט', בענין הציצית.

פרי עץ חיים מסביר שהשערות מלבינות במקום שבו החסדים מתגלים, ולכן ההלכה היא שהציצית יהיו לבנות. גם עמק המלך מתאר את הציצית כשערות הנכנסות לז"א או לנוקבא מאבא ואמא.

והוא קרוב למ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער או"א [אבא ואימא] פ"ג [פרק ג'] בהג"ה [בהגהה] ממה"ק [ממהדורא קמא] המתחלת כבר ביארנו כוי ועי בזח"ג [בזהר חלק ג']

וזה קרוב למה שכתוב בעץ חיים, שער אבא ואמא, פרק ג', בהגהה ממהדורה קמא, הפותחת במילים "כבר ביארנו" וכו'. וראו בזהר חלק ג'

הדיון בעץ חיים על אבא ואמא, בהגהה מן המהדורה הראשונה, מציג רעיון דומה. אדמו"ר הזקן מפנה גם לזהר, בפרשת נשא.

(נשא דף ק"מ ע"א) ובשעתא דאתמשכן שערי חיוורי¹⁰² כוי כתיב חכמות בחוץ¹⁰³ כוי, וזהו ענין הכנף מין כנף.¹⁰⁴

(נשא, דף ק"מ ע"א): "ובשעתא דאתמשכן שערי חיוורי" וכו', כתוב "חכמות בחוץ" וכו'. וזהו ענין "הכנף" — "מין כנף".

הזהר אומר שכאשר נמשכות השערות הלבנות, החכמה יוצאת "החוצה", כפי שנאמר "חכמות בחוץ תרונה". זהו פירוש "מין כנף".

דהנה הטלית הוא בחי המקיף שלמעלה מהשתלשלות בחי סוכ"ע והציצית שהן ל"ב נתיבות החכמה אע"פ [אף על פי] שהוא מה שנמשך להאיר בבחי אור פנימי בחי ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שאין זה אלא זיו והארה.

שהרי הטלית היא בחינת האור המקיף, שלמעלה מהשתלשלות — בחינת סובב כל עלמין; והציציות, שהן שלושים ושניים נתיבות החכמה, אף שהן נמשכות להאיר כאור פנימי, בחינת ממלא כל עלמין, אין זה אלא זיו והארה,

הטלית היא האור המקיף, סובב, שלמעלה מהשתלשלות העולמות. הציציות, שהן שלושים ושניים נתיבות, נמשכות כאור פנימי, ממלא, שאינו אלא זיו והארה.

אעפ"כ [אף על פי כן] הוא מין כנף ממש שהרי המשכה זו הוא ג"כ בבחי' דילוג שלא כסדר השתלשלות העולמות הנמשכים מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כנ"ל

בכל זאת הן ממש "ממין כנף", שהרי גם המשכה זו היא בדרך של דילוג, ולא כסדר ההשתלשלות של העולמות הנמשכים מבחינת ממלא כל עלמין, כנזכר לעיל;

אף על פי כן, הציציות הן ממש "ממין" הבגד, מפני שגם ההמשכה שלהן באה בדרך של דילוג, מחוץ לסדר ההשתלשלות. אין זו הירידה ההדרגתית שבה ממלא מקיים את העולמות.

אלא גילוי ח"ע [חכמה עילאה] ממש והחכמה מאין תמצא¹⁰⁵ וגם החכמה עצמה נקי אין לגבי הבינה שנקי יש

אלא גילוי של חכמה עילאה עצמה; והרי "החכמה מאין תימצא", וגם החכמה עצמה נקראת "אין" ביחס לבינה, הנקראת "יש",

זהו גילוי של חכמה עילאה עצמה, הבאה "מאין". החכמה עצמה נקראת "אין" ביחס לבינה, הנקראת "יש".

כי בה שורה אור א"ס ב"ה ממש וכמשי"ל [וכמה שכתוב לעיל] באריכות בד"ה וידבר כו' אנכי כו' הרי גילוי חכמה עילאה נמשך להיות מכה"כ [מלא כל הארץ כבודו] הודו על ארץ¹⁰⁶ כו'.^{107, 108}

שהרי בה שורה ממש אור אין סוף ברוך הוא, כפי שהוסבר לעיל באריכות במאמר המתחיל "וידבר" וכו', "אנכי" וכו'. נמצא שגילוי החכמה העילאה נמשך ונעשה "הארץ כולה מלאה כבודו", "הודו על הארץ" וכו'.

אור אין סוף שורה בחכמה עצמה, כפי שהוסבר במאמר "וידבר" ... אנכי. כך נמשכת החכמה העילאה אל הארץ: "הארץ כולה מלאה כבודו", "הודו על הארץ".

21 וזהו הכנף מין כנף בחי' ושער רישיה כעמר נקא הנמשך מבחי' חיוורא דגלגלתא. ובמ"א נתבאר באופן אחר¹⁰⁹ כי

וזהו "הכנף: מין כנף" — בחינת "ושער רישיה כעמר נקא", הנמשכת מבחינת "חיוורא דגלגלתא".

זהו פירוש "מין כנף": השער הלבן שב"ושער רישיה כעמר נקא" נמשך מבחינת "חיוורא דגלגלתא", דרגה בכתר, ולכן החושים חולקים את מקורה של הטלית. כעת מביא אדמו"ר הזקן הסבר שני ממאמר אחר.

הנה א"ס ב"ה הוא הסוכ"ע כו' ואינו יכול להתלבש¹¹⁰ בשום כלי בבחי' אור פנימי כו'

"הנה אין סוף ברוך הוא הוא סובב כל עלמין וכו', ואינו יכול להתלבש בשום כלי בבחינת אור פנימי וכו',

באותו מאמר נאמר שהקב"ה, בהיותו סובב כל עלמין, אינו יכול להתלבש בכלי כאור פנימי.

כי אם בבחינת החכמה לבדה וכו'". עד כאן לשונו. מכאן משמע שבחכמה מאיר בבחינת אור פנימי מה שהוא בבחינת סובב כל עלמין ואור מקיף.

וכן משמע מהדרוש "נשא את ראש בני גרשון", בעניין בני קהת שנשאו את הארון: [הארון], מכיוון ש"אורייתא מחכמה נפקת", גבוה מבחינת היריעות שנשאו בני גרשון, אף שהיריעות רומזות לבחינת המקיף וסובב כל עלמין, כמו שכתוב: "נוטה שמים כיריעה".

אלא משום¹¹⁵ כי בחכמה מאיר אור א"ס בבחי' אור פנימי והיא הנקודה התיכונית שהעיגול סובב עליה

הארון נעלה יותר משום שבחכמה, מקור התורה, אור אין סוף מאיר כאור פנימי. חכמה דומה לנקודה מרכזית שסביבה נע עיגול: המרכז כולל בצורה מרוכזת את מה שהעיגול מקיף.

וע"ש, וכן משמע בד"ה כי אברהם לא ידענו^{116, 117} במ"ש וחכמה עילאה דאצילות היא בחינה ממוצעת והיא כלולה מבחי' המאציל א"ס ב"ה כו' בחינת סוכ"ע כו'

עיינן שם. וכן משמע מהמאמר "כי אברהם לא ידענו", במה שכתוב: "וחכמה עילאה דאצילות היא בחינה ממוצעת, והיא כלולה מבחינת המאציל אין סוף ברור הוא וכו'. בחינת סובב כל עלמין וכו'".

ראיה שלישית מובאת ממאמר תורה אור "כי אברהם לא ידענו": חכמה עילאה היא בחינת ממוצעת הכוללת את המאציל, אין סוף, את בחינת סוכב.

וכי"מ [וכן משמע] בבה"ז [בביאורי הזהר] ר"פ ויצא ועפ"ז [ועל פי זה] אתי שפיר מ"ש ברכות בראשית¹¹⁸ פרשה ד' כותי אחד שאל את ר' [רבי] מאיר אפשר אותו שכתוב בו הלא את השמים ואת הארץ אני מלא.^{119, 120}

וכן משמע ב"ביאורי הזהר", ריש פרשת ויצא. ועל פי זה מובן מה שכתוב ב[מדרש] רבה, בראשית, פרשה ד': "כותי אחד שאל את רבי מאיר: אפשר אותו שכתוב בו הלא את השמים ואת הארץ אני מלא",

אדמו"ר הזקן מוצא את אותו רעיון גם ב"ביאורי הזהר", ולאחר מכן מביא מדרש המתאים להבנה זו. כותי שואל את רבי מאיר כיצד ייתכן שהקב"ה, הממלא את השמים ואת הארץ, דיבר אל משה מן המקום הצר שבין בדי הארון.

היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון. אמר לו הבא לי מראות גדולות אמר לו ראה בבואה שלך בהן.

היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון? אמר לו: הבא לי מראות גדולות. אמר לו: ראה בבואה שלך בהן."

רבי מאיר משיב באמצעות המחשה: הוא מבקש מהכותי להתכונן בעצמו במראות גדולות.

ראה אותה גדולה. אמר לו הבא מראות קטנות. הביא לו מראות קטנות אמר לו ראה בבואה שלך בהן.

הוא ראה אותה גדולה. אמר לו: "הבא מראות קטנות". הביא לו מראות קטנות. אמר לו: "הבט בבבואה שלך בהן".

במראות הגדולות הבבואה נראית גדולה, ובמראות הקטנות היא נראית קטנה.

ראה אותה קטנה. אמר לו מה אם אתה שאתה בשר ודם אתה משנה עצמך בכל מה שתראה.

הוא ראה אותה קטנה. אמר לו: "אם אתה, שהוא בשר ודם, משנה את עצמך בכל דרך שתראה,

רבי מאיר מסיק מכך שאדם נראה בכל גודל שהמראה מאפשרת.

מי שאמר והיה העולם ברוך הוא עאכו"כ [על אחת כמה וכמה]. הוי כשהוא רוצה. הלא את השמים ואת הארץ אני מלא.

מי שאמר והיה העולם, ברוך הוא, על אחת כמה וכמה! הרי כשהוא רוצה: "האם איני ממלא את השמים ואת הארץ?"

על אחת כמה וכמה ה', שבדיבורו בא העולם לידי קיום: כשהוא רוצה, הוא ממלא את השמים ואת הארץ.

22 וכשהוא רוצה היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון עכ"ל [עד כאן לשונו]. אשר מזה מובן איך

וכשהוא רוצה, הוא היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון". עד כאן הציטוט. מכאן מובן כיצד

המדרש מסיים שכאשר ה' רוצה, הוא מדבר מבין בדי הארון. כעת אדמו"ר הזקן מסיק מכך את המסקנה.

כי ממש אות' [אותה] הבחינה שנאמר את השמים ואת הארץ אני מלא שהוא בחי' סוכי' כנ"ל בחינה זו ממש מאיר

אותה בחינה ממש שעליה נאמר "את השמים ואת הארץ אני מלא", שהיא בחינת סוכב כל עלמין, כפי שהוזכר לעיל, היא עצמה מאירה

הבחינה עצמה ש"ממלאת את השמים ואת הארץ", סוכב כל עלמין, היא הבחינה שהאירה מבין בדי הארון.

ומתגלה מבין שני בדי הארון וכמובן ג"כ מהמשל מהמראות אשר גם במראה הקטנה שנראה בבואה של האדם קטנה עכ"ז [עם כל זה] הכל ממש מהות אדם אחד

ומתגלה מבין שני בדי הארון. הדבר מובן גם מן המשל של המראות: גם במראה קטנה, שבה השתקפותו של האדם נראית קטנה, הרי זו בכל זאת מהותו ממש של אדם אחד.

מראה קטנה מציגה את האדם כולו, רק בקטן. כך גם האור שבין בדי הארון הוא סוכב עצמו, אלא שהוא מצומצם.

וכן למעלה יש זעיר אנפין ואריך אנפין^{121, 122} ומבואר במ"א כי בפנימיות זעיר אנפין מלובש ממש בחי' אריך אנפין (ועיין זח"ג [זהר חלק ג] אחרי ס"ו ב' נשא דק"ל ע"א).

וכך גם למעלה יש ז"א ואריך אנפין, ומבואר במקום אחר שכתוך פנימיות ז"א מלובשת ממש בחינת אריך אנפין (ועיינו בזהר חלק ג, אחרי ס"ו ע"ב; נשא דף ק"ל ע"א).

גם למעלה יש "פרצופים" בגדלים שונים: ז"א, כלומר "הפנים הקטנות", ואריך אנפין, "הפנים הארוכות". אריך אנפין מלובש בתוך פנימיות ז"א, כפי שנידון בזהר.

והיינו ע"ד הנ"ל כי בחכמה מלובש אור א"ס ממש בבחי' אור פנימי ובחינה זו מאיר בהיכל קדח"ק [קודש הקדשים] בין שני בדי הארון.

כלומר, בדומה למה שהוזכר לעיל: בחכמה מלובש אור אין סוף עצמו כאור פנימי, ובחינה זו מאירה בהיכל קודש הקודשים, בין שני בדי הארון.

הדבר מתאים לנקודה שהוסברה לעיל: אור אין סוף עצמו מלובש בחכמה כאור פנימי. זהו האור שהאיר בקודש הקדשים, בין בדי הארון שעליהם היו הלוחות.

ועפ"ז [ועל פי זה] אתי שפיר מאד ענין הכנף מין כנף ממש היינו כי בבחי' ושער רישי' [רישיה] כעמר נקא שהיא השפעה מבחי' חכמה מאיר ממש מבחי' סוכי'

ועל פי זה מובן היטב ענין "הכנף — מין כנף ממש". שכן בבחינת "ושער רישי' כעמר נקא", שהיא השפעה מבחינת חכמה, מאירה ממש בחינת סוכב כל עלמין,

כעת מובן היטב הביטוי "מין כנף". השער הלבן, שהוא השפעה של חכמה, נושא את אור סוכב עצמו — אותו אור כמו זה שבבגד.

רק שנתצמצם להאיר בבחי' אור פנימי דוגמת המשל ממראות קטנות, וכמ"ש ג"כ בבה"ז [בביאורי הזהר]
פ' אחרי ע"פ המאמר שם

אלא שהוא הצטמצם כדי להאיר בבחינת אור פנימי, בדומה למשל על המראות הקטנות. וכך נאמר גם בביאורי הזהר, פרשת אחרי, על המאמר שם

האור הזה הצטמצם ורק כך הוא מאיר כאור פנימי, בדומה לדמות המשתקפת במראה קטנה. ביאורי הזהר מציין דבר דומה בנוגע למאמר בזהר.

(דע"ט ע"ב) הביאו עלי כפרה¹²³ בענין היו"ד דשם הוי"ה שעם היותו בחי' צמצום אינו העלם גמור

(דף ע"ט ע"ב): "הביאו עלי כפרה", בענין היו"ד של שם הוי": אף שהיא בחינת צמצום, אין זה העלם גמור,

הקטע בזהר עוסק בקרבן ראש חודש, שעליו אומר הקדוש ברוך הוא: "הביאו עלי כפרה". ביאורי הזהר מסביר שהיו"ד של שם הוי' מסמלת צמצום, אך צמצום זה אינו מעלים את האור לחלוטין.

אלא ע"ד לעולם ישנה אדם לתלמידו¹²⁴ בדרך קצרה. וכנזכר מזה לעיל בביאור ע"פ כה תברכו¹²⁵ גבי ושיעור כזית.

אלא בדומה למה שאמרו: "לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה". וכפי שהוזכר לעיל בענין זה, בביאור על הפסוק "כה תברכו", לגבי "ושיעור כזית".

הדבר דומה למורה המעביר לתלמידו נושא שלם בקיצור: כל התוכן נמצא שם, אלא שהוא מכווץ. אדמו"ר הזקן הזכיר זאת קודם, במאמר על הפסוק "כה תברכו", לגבי שיעור כזית.

23 ומכוון ג"כ עם משל הנזכר במדרש ממראות קטנות דהיינו ג"כ כענין ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה.

ועד"ז הוא ענין שהיה מתפלל הכה"ג [הכהן גדול] תפלה קצרה ביוהכ"פ [ביום הכפורים]¹²⁶ שהוא מועט המחזיק הרבה.

הדבר מתאים גם למשל המובא במדרש על מראות קטנות, שהוא גם בבחינת "ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה". וכך גם ענין תפילתו הקצרה של הכהן הגדול כיום הכיפורים, שהיא בבחינת "מועט המחזיק את המרובה".

מראות הנחושת הקטנות שבמדרש מקבילות ללימוד תמציתי של מורה לתלמידו. בדומה לכך, הכהן הגדול נשא ביום הכיפורים תפילה קצרה בלבד — "מועט המחזיק את המרובה".

ושרש בחי' זו מבחי' עקודים הנזכר בע"ח [בעץ חיים] עקודים בכלי אחד. שהוא ג"כ ראשית הגילוי בבחי' אור פנימי מתוך ההעלם דא"ק [דאדם קדמון].

שורשה של בחינה זו הוא בבחינת עקודים, הנזכרת בעץ חיים: "עקודים בכלי אחד". גם זו ראשית הגילוי של אור פנימי מתוך ההעלם של אדם קדמון.

שורשה של ההתגלות המרוכזת הזו הוא בבחינת עקודים, המתוארת בעץ חיים כאורות "עקודים בכלי אחד". זוהי ההופעה הראשונה של אור פנימי מתוך ההעלם של אדם קדמון.

24 וזהו כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן¹²⁷ כוי בחיי שמן הטוב הוא¹²⁸ חכמה סתימאה דע"ק [דעתיקא

קדישא] או חכמה דעקודים שנמשך על גלגלתא ואח"כ יורד ונמשך על הזקן

וזהו "כשמן הטוב על הראש, יורד על הזקן" וכו'. בחינת "השמן הטוב" היא חכמה סתימאה של עתיקא קדישא, או החכמה של עקודים, הנמשכת על הגולגולת, ולאחר מכן יורדת ונמשכת על הזקן,

כעת אפשר להסביר את הפסוק "כשמן הטוב על הראש, יורד על הזקן". השמן הטוב הוא החכמה הסתומה של עתיקא קדישא, המדרגה הפנימית ביותר של כתר, או החכמה של עקודים; הוא שורה על הגולגולת, ולאחר מכן זורם למטה אל הזקן.

דהיינו להאיר בבחי' אור פנימי ע"י הלכות התורה כנ"ל וזהו ענין זקן אהרן שיורד ע"פ מדותיו היינו שעיי' נשפע ונמשך אהבה רבה בכנס' [בכנסת ישראל] כוי

כלומר, להאיר כאור פנימי באמצעות הלכות התורה, כפי שהוזכר לעיל. וזהו ענין "זקן אהרן שיורד על פי מדותיו": באמצעות כך מושפעת ונמשכת אהבה רבה בכנסת ישראל וכו'.

הזרימה אל הזקן פירושה הארה כאור פנימי באמצעות הלכות התורה. בביטוי "זקן אהרן שיורד על פי מדותיו", "מדותיו" פירושו גם מידותיו: באמצעות אהרן זורמת אהבה רבה אל כנסת ישראל.

(ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] ע"פ בהעלותך¹²⁹ וע"פ ועשית בגדי קדש)^{130, 131} וזהו ענין הלבן שבציצית

שגוון הלבן הוא מבחי' רוב חסד¹³² להיות השפעת החכמה והשפעת אה"ר [אהבה רבה]:¹³³

(וראו מה שנכתב לעיל על "בהעלותך" ועל "ועשית בגדי קדש"). וזהו ענין הלבן שבציצית, שכן צבע הלבן נובע מבחינת "רוב חסד", והוא מביא להשפעת החכמה ולהשפעת אהבה רבה.

אדמו"ר הזקן מפנה למאמריו על הדלקת המנורה ועל בגדי הכהונה. הלבן שבציצית נובע ממידת "רוב חסד", ומבטא את השפעת החכמה ואת השפעת האהבה הרבה.

25 קיצור מהנ"ל. והנה ענין מכה"כ [מלא כל הארץ כבודו] אין כבוד אלא תורה¹³⁴ שמה שעיי' נ' אלפים יובלות

יהיה גילוי חכמה דא"ק [דאדם קדמון] שאינו מאיר רק באצילות משא"כ בבריאה כוי

סיכום הדברים שנאמרו לעיל. והנה, בענין "מלא כל הארץ כבודו" — "אין כבוד אלא תורה": מה שבאמצעות חמישים אלף יובלות תהיה התגלות חכמת אדם קדמון, המאירה באצילות בלבד ולא בבריאה וכו',

סיכום הפרק. חכמת אדם קדמון מאירה בדרך כלל רק באצילות, ולא בבריאה; לפי הסדר הרגיל היא הייתה מגיעה לעולם הזה רק לאחר חמישים אלף יובלות.

היה מתגלה בשעת מתן תורה בעוה"ז והוא דילוג עצום כמו גילוי מדבר בדומם וזהו ענין הציצית שהן בחי' שערות והוא כשנמשך לנוקבא מחו"ב [מחכמה ובינה] עצמה כו',

התגלה בעולם הזה בשעת מתן תורה; זוהי קפיצה עצומה, כמו גילוי הדיבור בדומם. וזהו ענין הציצית, שהן בחינת שערות: כאשר [האור] נמשך לנוקבא מחכמה ובינה עצמן וכו';

בסיני התגלה אור זה בעולם הזה, בקפיצה גדולה כמו הענקת דיבור לאבן. הציצית, שהן בחינת "שערות", נושאות אור מסוג זה, הנמשך לנוקבא ישירות מחכמה ובינה.

וכך גילוי ח"ע [חכמה עילאה] בעוה"ז בהלכות התורה זהו כמו המשכת המוח בהשערה כו', וזהו ענין הלבן שבציצית ששרשו מבחי' ושער רישיה כעמר נקא.¹³⁵

וכך, התגלות החכמה העליונה בעולם הזה בהלכות התורה היא כמו המשכת המוח בשערה וכו'. וזהו ענין הלבן שבציצית, ששרשו מבחינת "ושער רישיה כעמר נקא".

החכמה העליונה שבהלכות התורה דומה לחיות המוח שבתוך שערה. הלבן שבציצית נובע מן הבחינה המתוארת במילים "ושער רישיה כעמר נקא".

26 וזהו ג"כ ענין זקן אהרן להיות השפעת אה"ר [אהבה רבה]. ועכ"פ [ועל כל פנים] החוטין והשערות הם

המשכת הא"פ [האור פנימי] אכן הוא ג"כ למעלה מסדר ההשתלשלות

וזהו גם ענין זקנו של אהרן — להמשיך אהבה רבה. מכל מקום, החוטין והשערות הם המשכה של האור הפנימי; אולם הם גם למעלה מסדר ההשתלשלות,

זקנו של אהרן ממשיך אף הוא אהבה רבה. החוטין והשערות הם אור פנימי, ובכל זאת מקורם למעלה מסדר ההשתלשלות.

דהיינו שנמשך הגילוי למטה מבחי' ח"ע [חכמה עילאה] ממש שבה שורה אור א"ס הסוכ"ע התאחדות והתקשרות הא"פ [האור פנימי] בהא"מ [בהאור מקיף] וזהו הכנף מין כנף כו':

כלומר, הגילוי נמשך למטה מבחינת חכמה עילאה ממש, שבה שורה אור אין סוף הסובב כל עלמין: האיחוד וההתקשרות של האור הפנימי עם האור המקיף. וזהו "הכנף — מין כנף" וכו'.

הם ממשיכים את הגילוי למעלה, מחכמה עילאה ממש, שבה שורה סובב כל עלמין; משום כך האור הפנימי והאור המקיף מתאחדים בהם. וזהו "הכנף — מין כנף".

קטע 4 • 271-32

תכלת: יראה הדוחה את הרע

27 ג ועתה י"ל [יש לומר] ענין חוטי התכלת שבציצית כי הנה תכלת הוא מלשון תכלה פ"י שיכלה ויבער הרע מקרבו כמ"ש ובערת הרע מקרבך¹³⁶ וכמ"ש ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם.¹³⁷

3. כעת נסביר את עניינם של חוטי התכלת שבציצית. המילה תכלת קשורה ללשון כליה, כלומר, שהאדם יכלה ויבער את הרע מקרבו, כמו שנאמר: "ובערת הרע מקרבך", וכן נאמר: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, אשר אתם זונים אחריהם".

הפרק השלישי עובר לעסוק בחוט התכלת. תכלת נדרשת מלשון כליה: התכלת מסייעת לאדם לכלות ולסלק את הרע שבתוכו, כפי שנאמר בפסוקים: "ובערת הרע מקרבך" ו"לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".

28 והנה לשון זונה הוא כמו הזונה שמקבלת מן משפיע אחר ומזנה כך הוא כי כנס"י [כנסת ישראל] נק' מקבלים מן הקב"ה

והנה, הביטוי "זונה" דומה לאישה הנואפת, המקבלת מאדם אחר ובוגדת. כך גם כאן: כנסת ישראל נקראת מקבלת מן הקדוש ברוך הוא,

המילה "זונים" בפסוק נגזרת מ"זונה" — אישה הנואפת ונוטלת מאדם אחר את מה שאמור להגיע לה מבעלה. כנסת ישראל ניצבת במעמד של אישה המקבלת מן הקדוש ברוך הוא.

והוא המשפיע שלהם וכמ"ש ברבות במדבר ר"פ ג' ע"פ צדיק כתמר יפרח¹³⁸ מה תמרה זו יש לה תאווה אף הצדיקים יש להם תאווה מהו תאותם הקב"ה¹³⁹ שנאמר נפשי אויתך בלילה.¹⁴⁰

והוא המשפיע לה; וכך נאמר במדרש רבה, במדבר, בתחילת פרק ג, על הפסוק "צדיק כתמר יפרח": "כשם שלתמר יש תשוקה, כך גם לצדיקים יש תשוקה. מהי תשוקתם? הקדוש ברוך הוא, שנאמר: 'נפשי אויתך בלילה'".

ה' הוא המשפיע היחיד הראוי לישראל. המדרש על "צדיק כתמר יפרח" אומר שהצדיקים משתוקקים לה' לבדו, כשם שיש לתמר תשוקה, ומביא את הפסוק "נפשי אויתך בלילה".

29 וזהו ולא תתורו כו' אשר אתם זונים¹⁴¹ כי כשתתורו אחרי לבבכם ותקבלו מן משפיע אחר אזי יהיה בחי' זנות דומה לזונה.

וזהו "ולא תתורו" כו', "אשר אתם זונים": כאשר תתורו אחרי לבבכם ותקבלו ממשפיע אחר, תהיה בכך בחינת זנות, בדומה לזונה.

לסטות אחרי הלב פירושו לקבל מ"משפיע" שאינו ה'. יש בכך מעין בגידה.

וזהו שבתחלה כתיב וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם אותם ולא תתורו שהוא כמו זונה שבתחלה היה לה משפיע אחד ואח"כ מקבלת ממשפיע אחר.

וזהו שנאמר תחילה "וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם אותם", ואחר כך "ולא תתורו": הדבר דומה לזונה, שבתחילה היה לה משפיע אחד, ולאחר מכן היא מקבלת ממשפיע אחר.

הפסוק אומר תחילה "וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם אותם" ורק לאחר מכן "ולא תתורו". הדבר דומה לאישה שמפרה את נאמנותה: האזהרה מתייחסת למי שכבר התקשר לה, ולאחר מכן פונה לאחר.

משא"כ אם לא היה לה משפיע בתחלה דהיינו שהיא פנויה ומקבלת ממשפיע אחר אין זה זונה האמורה בתורה ¹⁴² לענין איסור לכהונה ¹⁴³ (כדאיתא בגמרא פ"ו דיבמות). ¹⁴⁴

לעומת זאת, אם לא היה לה משפיע בתחילה, כלומר, היא פנויה ומקבלת ממשפיע אחר, אין זו הזונה שהתורה מדברת עליה בהקשר של האיסור ל[הינשא] לכהן, כפי שמוכח בגמרא, בפרק ו' ביבמות.

להלכה, אישה פנויה שקיימה יחסים עם גבר אינה בגדר זונה שהתורה אוסרת על כהן לשאת. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות ש"זנות" משמעה קשר קודם שנבגד; הערת קה"ת מפנה לדיון בגמרא ביבמות.

כך עדי"מ למעלה מי שלא ראה אור מימיו אף חושך נדמה לו לאור אבל כשמקבל מתחלה מהקב"ה והכיר אותו כמ"ש וידעת היום והשבות ¹⁴⁵ כו'

כך גם, דרך משל, למעלה: מי שלא ראה אור מימיו, אף החושך נדמה לו לאור. אבל כאשר אדם קיבל תחילה מהקדוש ברוך הוא והכיר אותו, כפי שנאמר: "וידעת היום והשבות אל [לבבך]" וכו',

בדומה לכך, מי שמעולם לא ראה אור אלוקי עלול לטעות ולחשוב שהחושך הוא אור. אבל מי שקיבל מה' והכיר אותו, ככתוב "וידעת היום והשבות אל לבבך", עומד בקשר עמו.

והרחיק הרע וכמ"ש ועשיתם אותם ואזי ולא תתורו אחרי כו' אשר אתם זונים כו' שדומה לזונה שאסורה לבעלה וכך לא יוכל לקבל בתוכו גילוי אלקות אם לא ע"י תשובה

והרחיק את הרע, כפי שנאמר "ועשיתם אותם", אז חל עליו "ולא תתורו אחרי" וכו', "אשר אתם זונים" וכו': הוא דומה לאישה שנאסרה על בעלה, ולכן אינו יכול לקבל בתוכו גילוי אלקות אלא באמצעות תשובה,

אם אדם כזה, שהתרחק מן הרע וקיים מצוות, סוטה לאחר מכן, הוא דומה לאישה שנאסרה על בעלה. מכאן ואילך הוא אינו יכול לקבל גילוי אלקות אלא באמצעות תשובה.

כדאיתא ביומא (דף פ"ו ע"ב) א"ר [אמר רבי] יוחנן גדולה תשובה ¹⁴⁶ כו' ואת זנית כו' ושוב אלי ¹⁴⁷ כו' ע"ש.

כמובא ביומא (דף פ"ו ע"ב): "אמר רבי יוחנן: גדולה תשובה" וכו'; "ואת זנית" וכו', "ושוב אלי" וכו'; עיינו שם.

הגמרא ביומא משבחת את התשובה: אישה שעזבה את בעלה ונישאה לאחר אינה יכולה לשוב לבעלה הראשון, ובכל זאת ה' אומר לישראל: "ואת זנית... ושוב אלי".

אבל אנשים שלא הלכו אחר יראת ה' אינו בחי' זונה מי שלא ראה אור כו'

אבל אנשים שלא הלכו בדרך יראת ה' אינם בבחינת זונה; הם כמו מי שלא ראה אור וכו'.

אנשים שמעולם לא הלכו בדרך של יראת ה' אינם שייכים לקטגוריה הזאת. הם כמו מי שמעולם לא ראה אור.

אך באמת הרי נאמר ועמך ישראל כולם צדיקים¹⁴⁸ ועל כולם נאמר נפשי אויתך כו' ועכ"ז [ועם כל זה] הנפקותא הוא

אך באמת נאמר "ועמך ישראל כולם צדיקים", ועל כולם נאמר "נפשי אויתך" וכו'. ואף על פי כן, ההבדל המעשי הוא

ובכל זאת, האמת היא שכל ישראל צדיקים, וכולם משתוקקים לה'; כפי שנאמר בפסוקים. לכן יש להבחין ביניהם בדרך אחרת.

כי יש פנימיות וחיצוניות וכל מי שנקלט בפנימיותו יותר קרבת אלקים יותר צריך שלא יהיה

שיש פנימיות וחיצוניות, וככל שאדם הפנים יותר את קרבתו לה', כך עליו להיזהר שלא להיות

לכל אדם יש ממד פנימי וממד חיצוני. ככל שקרבת ה' חדרה עמוק יותר לפנימיותו של אדם, כך הרף שעליו לעמוד בו גבוה יותר.

כמו זונה אפילו בדקות הענינים כמו בתאוות היתר וזהו ענין תכלת דאכיל ושצי הרע דנפש הבהמית שמק"נ [שמקליפת נוגה] והיינו כי כדי להיות ובערת הרע.

כמו זונה, אפילו בענינים דקים, כגון תאוות מותרות. וזהו ענין התכלת, ש"אוכלת ומשמידה" את הרע שבנפש הבהמית, שמקורו בקליפת נוגה. כלומר, כדי לקיים "ובערת הרע"

אדם כזה צריך להימנע אפילו מ"חוסר נאמנות" עדין, כגון התמסרות להנאות מותרות. התכלת "אוכלת ומשמידה" את הרע שבנפש הבהמית, שמקורו בקליפת נוגה — הקליפה השקופה למחצה, המעורבת טוב ורע ומחיה דברים מותרים.

ולא תתורו זהו ע"י חוטי התכלת כי תכלת נקי כורסיא דדינא דדיינין בה^{149, 150} די"נ (בזח"ב [בזהר חלק ב']) תרומה דף קל"ט א' וס"פ שלח דקע"ה א').

ו"לא תתורו" — זה נעשה באמצעות חוטי התכלת, שכן התכלת נקראת "כיסא הדין, שדנים בו דיני נפשות" (בזוהר, חלק ב, תרומה, דף קל"ט א', ובסוף פרשת שלח, דף קע"ה א').

חוטי התכלת נותנים את הכוח לבער את הרע ולא לתור אחריו. הוזהר מכנה את התכלת "כיסא הדין", שבו דנים דיני נפשות.

ומזה יומשך היראה להיות יראת חטא וכמשי"ש [וכמה שכתוב שם] בפ' קרח (קע"ח ב') אלמלא דינא לא אשתכח בעלמא¹⁵¹ כו' עיי'ש ונתבאר במ"א.¹⁵²

מכך נמשכת יראה, שתהיה יראת חטא, וכמו שכתוב שם בפרשת קורח (קע"ח ב'): "אילו לא היה דין, לא היה נמצא בעולם" וכו'; עיי' שם, והדבר נתבאר במקום אחר.

ההתבוננות בדין הזה מביאה ליראת חטא. אדמו"ר הזקן מביא את דברי הזוהר בפרשת קורח: "אילו לא היה דין...", ובהוצאת קה"ת מצוין שהעניין מבואר בכיאו"ר הזהר של אדמו"ר האמצעי.

ובאמת עיקר פי' יראת חטא להתיירא מן החטא שהרע הוא מר ממות כמ"ש את המות ואת הרע.¹⁵³ ובאמת, עיקר פירושה של יראת חטא הוא להתיירא מן החטא עצמו, כי הרע מר ממות, כמו שנאמר: "את המוות ואת הרע".

יראת חטא אמיתית היא יראה מן החטא עצמו, משום שהרע מר ממות, כפי שהתורה מציבה את "המוות" לצד "הרע".

והיינו דכמו שע"י קיום המצות תתעלה נפשו מאד כך לעומת זה ע"י הרעה נאמר ואת נפש אויביך יקלענה¹⁵⁴ בתוך כף הקלע

כלומר, כשם שבקיום המצוות נפשו מתעלה מאוד, כך, כנגד זה, על הרעה נאמר: "ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע",

המצוות מרוממות את הנפש, והחטא משליך אותה למרחק, כדברי אביגיל לדוד: "ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע".

דהיינו קליעה למקום רחוק מאד מאד מאור פני ה' עד שהדין והמשפט הנמשך על החוטא מכורסיא דדינא זהו

כלומר, היא נקלית למקום רחוק מאוד מאד מאור פני ה', עד שהדין והמשפט הנמשכים על החוטא מכיסא הדין הם

החטא מרחיק את הנפש מאד מאור פני ה'. לעומת ריחוק זה, אפילו הדין הבא מכיסא הדין הוא לטובת החוטא.

כמו רפואה לו¹⁵⁵ כמאמר מוטב דלידייני וליתי לעלמא דאתי שכדאי כל יסורי גיהנם כ' ו' ולכן הדין הנ"ל תכליתו חסד

כמו תרופה עבורו, כמאמר: "מוטב שידונו אותו ויבוא לעולם הבא", שהרי כדאי כל ייסורי גיהנום וכו'. לכן תכליתו של הדין הנזכר היא חסד,

הדין הזה פועל כתרופה, כדברי רבי מאיר: "מוטב שידונו אותו ויבוא לעולם הבא". כדאי לסבול אפילו את ייסורי גיהנום, ולכן תכלית הדין היא חסד.

ולא נקמה ח"ו [חס ושלום] וכמ"ש מזה בד"ה החלצו מאתכם¹⁵⁶ ומזה ימשיך האדם יראה גדולה בנפשו להתיירא מאד מן החטא.

ולא נקמה, חלילה, כפי שמוסבר במאמר המתחיל "החלצו מאתכם". מכך ימשיך האדם יראה גדולה בנפשו, ויירא מאוד מן החטא,

הדין אינו נקמה, חלילה, כפי שמוסבר במאמר "החלצו מאתכם". ההכרה בכך מביאה את האדם ליראה עמוקה ולחשש גדול מן החטא.

כיון שאפילו כורסיא דדינא שלמעלה דדינין בה דיני נפשות זהו טובה עצומה ומוטב דלידייניה¹⁵⁷ והחטא גרוע יותר. לכך מבחי' תכלת יומשך להיות ולא תתורו כו'.

שכן אפילו כיסא הדין שלמעלה, שבו דנים דיני נפשות, הוא טובה עצומה, ו"מוטב שיידון", ואילו החטא גרוע יותר. לכן מבחינת התכלת תימשך [היכולת] לקיים "ולא תתורו" וכו'.

אם אפילו הדין בבית הדין של מעלה הוא טובה גדולה, הרי שהחטא עצמו גרוע הרבה יותר. לכן התכלת נותנת את הכוח ל"ולא תתורו".

30 והנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] תכלת דומה לים¹⁵⁸ הוא בחי' מלי' דאצילות שנק' ים. וים דומה לרקיע¹⁵⁹ שהוא בחי' מקיף וכמ"ש בזהר ר"פ חיי שרה, כי גבי ים כתיב ג"כ והים עומד עליהם מלמעלה^{160, 161} וכמ"ש במ"א בד"ה מי מנה.^{162, 163, 164, 165, 166}

והנה אמרו חז"ל: "התכלת דומה לים" — זו בחינת מלכות דאצילות, הנקראת "ים". "והים דומה לרקיע" — זו בחינת אור מקיף, וכך כתוב בזהר בתחילת פרשת חיי שרה. שהרי גם על הים נאמר: "והים עומד עליהם מלמעלה", וכפי שמבואר במקום אחר, במאמר המתחיל "מי מנה".

חז"ל אומרים שהתכלת דומה לים, והים דומה לרקיע. הים מסמל את מלכות דאצילות, והדמיון שלו לרקיע מלמד שגם הוא אור מקיף, כפי שמשמע מן הפסוק על הים שבמקדש שלמה, שעמד מעל השוורים.

31 והנה כתיב בנסוע המחנה כו' ופרשו בגד¹⁶⁷ כליל תכלת מלמעלה¹⁶⁸ דהיינו בנסוע המשכן במדבר ששם מדור החיצונים היו מכסים כלי המשכן בבגדי תכלת שהוא בחינת מקיף דמלכות והוא מקיף הקשה ומסמא עיני החיצונים.

והנה נאמר: "בנסוע המחנה" וכו', ופרשו בגד כליל תכלת מלמעלה". כלומר, בעת מסעות המשכן במדבר, מקום משכנם של הכוחות החיצוניים, היו מכסים את כלי המשכן בבדי תכלת. התכלת היא בחינת האור המקיף של מלכות, והוא האור המקיף הקשה, המסמא את עיני הכוחות החיצוניים.

כאשר בני ישראל עברו במדבר, שהיה תחומם של כוחות הרע, כוסו כלי הקודש בבדי תכלת. התכלת היא האור המקיף של מלכות, ה"קשה", המסמא את עיני הכוחות החיצוניים ומונע מהם לינוק מן הקדושה.

32 והענין כמבואר למעלה ענין המקיף שהוא מה שאינו נמשך ומתלבש בהכלי מפני שאורו גדול עד שאין הכלי יכולה להכילו כלל

ההסבר הוא, כפי שהתבאר לעיל בענין האור המקיף: זהו אור שאינו נמשך ומתלבש בכלי, משום שעוצמתו גדולה כל כך עד שהכלי אינו יכול להכילו כלל;

אדמו"ר הזקן חוזר ומבאר מהו אור מקיף: אור גדול כל כך, ששום כלי אינו יכול להכיל אותו.

ולכן הוא מקיף ראש ורגל כאחד. וגם נתיב [נתבאר] לעיל דשרש כל המקיפים הוא מהמקיף הגדול שמקיף כל העולמות בשוה כו',

ולכן הוא מקיף את הראש ואת הרגל כאחד. עוד התבאר לעיל ששורש כל האורות המקיפים הוא באור המקיף הגדול, המקיף את כל העולמות בשוה וכו';

לכן הוא מתייחס במידה שווה ל"ראש" ול"רגל". כל האורות המקיפים מושרשים באור המקיף הגדול, המקיף את כל העולמות בשוה.

ולכן המקיף דוחה ומסמא עיני החיצונים שיניקת החיצונים הוא דוקא מחמת ההשתלשלות בכלים מכלים שונים שעייז גם היש יכול לקבל יניקה משא"כ ע"י אור המקיף הם נדחים מפניו,

ולכן האור המקיף דוחה ומסמא את עיני הכוחות החיצוניים. יניקתם של הכוחות החיצוניים היא דווקא באמצעות ההשתלשלות בכלים שונים, שבאמצעותה גם היש יכול לקבל יניקה; אבל על ידי האור המקיף הם נדחים מפניו.

משום כך האור המקיף דוחה את "הכוחות החיצוניים", כוחות הקליפה. הם יונקים רק באמצעות ההשתלשלות המדורגת בכלים, שבה גם מה שמרגיש את עצמו כ"יש" נפרד יכול לקבל יניקה; ואילו האור המקיף, שאינו יורד דרך כלים, אינו מאפשר להם במה להיאחז.

אך המקיף האחרון דמלי הוא בחי' תכלת שהוא קשה מכולן שמפני שהמלי היא יורדת בכי"ע ששם יניקת החיצונים היו יכולים לשלוט בהשפע ע"כ צ"ל במלי דוקא מקיף דתכלת שהוא קשה ומסמא עיני החיצונים ביותר.

אבל האור המקיף האחרון של מלכות הוא בחינת תכלת, הקשה מכולם. מאחר שמלכות יורדת לבריאה, יצירה ועשיה, שבהם הכוחות החיצוניים יונקים, הם היו יכולים לשלוט בשפע; לכן דווקא במלכות צריך להיות האור המקיף של תכלת, שהוא קשה ומסמא את עיני הכוחות החיצוניים יותר מכול.

האור המקיף התחתון ביותר, זה של מלכות, הוא תכלת, הקשה מכולם. מלכות יורדת לעולמות התחתונים, בריאה, יצירה ועשיה, שבהם הכוחות החיצוניים יונקים, ולכן היא זקוקה להגנה החזקה ביותר: אור מקיף המסמא את עיניהם לחלוטין.

וזהו תכלת דאכיל ושצי מלך במשפט יעמיד ארץ,¹⁶⁹ וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר פ' קרח (דקע"ז ב') ורוב כסויא דמאני מקדשא תכלת איהו בגין דתכלת הא אוקמוה כו' וע"ש בפרשה שלח (דקס"ג ב').

וזהו "תכלת דאכיל ושצי" — תכלת שאוכלת ומשמדה; "מלך במשפט יעמיד ארץ". וזהו שנאמר בזהר, פרשת קרח (דקע"ז ב'): "ורוב כסויא דמאני מקדשא תכלת איהו בגין דתכלת הא אוקמוה" וכו'; ועיינו שם, בפרשת שלח (דקס"ג ב').

תכלת היא הצבע ש"אוכל ומשמיד", והפסוק "מלך במשפט יעמיד ארץ" קושר את מלכות למשפט. בזהר בפרשת קרח נאמר שרוב הכיסויים של כלי המקדש היו תכלת, מטעם זה.

אמנם ענין חוטי הציצית דתכלת הם המשכות בבחי' פנימיות מבחי' תכלת הנ"ל והוא המשכת בחי' יראה.

אולם חוטי התכלת שבציצית ממשיכים, באופן פנימי, מבחינת התכלת האמורה לעיל; והמשכה זו היא של בחינת יראה.

חוטי התכלת שבציצית, לעומת זאת, ממשיכים את האור הזה פנימה. הם מביאים באדם יראה.

כי הטלית הוא פרישו דמלכא קבלת עול מלכות שמים שום תשים עליך מלך,¹⁷⁰ וחוטי התכלת דציצית הם המשכת בחי' יראה הנמשך בנפש שזהו על ידי בחי' שערות

שהרי הטלית היא "פרישו דמלכא" — פרישת המלך, קבלת עול מלכות שמים, "שום תשים עליך מלך"; וחוטי התכלת שבציצית ממשיכים את בחינת היראה אל הנפש, והמשכה זו נעשית באמצעות בחינת השערות.

הטלית עצמה היא "פרישו דמלכא", פרישת המלך, כלומר קבלת מלכותו של ה', כפי שנאמר "שום תשים עליך מלך". חוטי התכלת מביאים את המלכות אל הנפש בדמות יראה, באמצעות "שערות".

(ובמ"א נת' [נתבאר] דתכלת הוא מגבורות דאבא ולבן הוא מבחינת אימא¹⁷¹ גם נת' [נתבאר] דתכלת ולבן הם גילוי ממקיפים דאוי"א [דאבא ואימא].¹⁷²

(במקום אחר התבאר שתכלת היא מגבורות דאבא, ולבן הוא מבחינת אימא. עוד התבאר שתכלת ולבן הם גילוי מהאורות המקיפים דאבא ואימא.)

בסוגריים מזכיר אדמו"ר הזקן הסבר נוסף, שלשם עיון בו מפנה קה"ת לפרי עץ חיים: התכלת באה מהגבורות של אבא והלבן מאימא, ושניהם מגלים את האורות המקיפים של אבא ואימא.

והענין כנודע שיש ד' בחי' דחילו ורחימו ואחר כך רחימו ודחילו נמצא בחי' אה"ר [אהבה רבה] זהו בבחי' בינה וזהו ענין חוטי הלבן.

העניין הוא, כידוע, שיש ארבע בחינות: דחילו ורחימו, ולאחר מכן רחימו ודחילו. נמצא שבחינת אהבה רבה היא בבחינת בינה, וזהו ענין חוטי הלבן.

יש ארבעה שלבים של רגש: יראה ואהבה בדרגה נמוכה, ולאחר מכן אהבה ויראה בדרגה גבוהה יותר. אהבה רבה שייכת לבינה, והיא הלבן שבציצית.

אמנם יראה עילאה זהו תכלת בחי' גבורה דאבא שלמעלה גם מאה"ר [מאהבה רבה] ונקי גם כן גילוי מקיפים דאבא כי יראה עילאה זו הוא כענין אבל חרדה גדולה נפלה עליהם¹⁷³ משום דמזליהו חזי¹⁷⁴ כו'.

אך יראה עילאה היא התכלת, בחינת גבורה דאבא, שלמעלה אפילו מאהבה רבה; והיא נקראת גם גילוי המקיפים דאבא. שכן יראה עילאה זו היא כעין "אבל חרדה גדולה נפלה עליהם", משום ש"מזליהו חזי" וכו'.

היראה העילאה, שלמעלה אפילו מאהבה רבה, היא התכלת, שמקורה בגבורה דאבא. היא דומה לחרדה שנפלה על חבריו של דניאל, שלא ראו את המראה, משום ש"מזליהו" — שורש נשמותיהם למעלה — ראה אותו.

ומכל מקום התכלת הוא במלי' שהוא יראה תתאה כי כן יראה תתאה שרשה מחכמה ויראה עילאה נעוץ סופן בתחלתן^{175, 176} ועמ"ש בד"ה וזאת המצוה בענין ועתה ישראל מה כו'

אף על פי כן, התכלת היא במלכות, שהיא יראה תתאה. שכן שורש היראה התתאה הוא בחכמה וביראה העילאה, ו"סופן נעוץ בתחילתן". ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "וזאת המצוה", בענין "ועתה ישראל מה" וכו',

אף על פי כן, התכלת היא במלכות, היראה התתאה, משום שהיראה התתאה מושרשת בחכמה וביראה העילאה; כלשון ספר יצירה: "סופן נעוץ בתחילתן". המאמר על "ועתה ישראל, מה ה' אלקיך שואל מעמך" מרחיב בעניין זה.

כ"א ליראה את¹⁷⁷ ה' אלקיך, ועיין עוד מענין תכלת בזהר חלק א' בראשית דף נ"א א' תרומה קל"ה א').

"כי אם ליראה את ה' אלקיך". ועיינו עוד בענין התכלת בזהר, חלק א', בראשית, דף נ"א ע"א; תרומה, קל"ה ע"א.

הפסוק מסתיים במילים "כי אם ליראה את ה' אלקיך". אדמו"ר הזקן מפנה גם לדברי זוהר על התכלת בפרשיות בראשית ותרומה.

וזהו ענין מצות ארבע ציצית להיות מסובב במצות שני ציצית לפניו ושני ציצית לאחוריו. השנים שלאחוריו א' כנגד בחי' שמאלו תחת לראשי¹⁷⁸ והב' וימינו תחבקני

וזהו ענין מצוות ארבע ציציות: להיות מוקף במצוות, בשתי ציציות מלפניו ובשתי ציציות מאחוריו. שתי הציציות שמאחוריו: האחת כנגד בחינת "שמאלו תחת לראשי", והשנייה כנגד "וימינו תחבקני",

ארבע הציציות מקיפות את האדם במצוות: שתיים מלפניו ושתיים מאחוריו. שתי הציציות שמאחוריו מקבילות ל"שמאלו תחת לראשי" ול"וימינו תחבקני" שבשיר השירים.

והיינו כנגד בחי' ב' מדרגות תכלת ולבן שהתכלת הוא מבחי' גבורה ונקי שמאלו ונקי שמאל דוחה¹⁷⁹ ע"ד ותתצב אחותו מרחוק¹⁸⁰ ואינה דחייה אמיתית וכמו שכתוב ע"פ ואימתך לא תבעתני¹⁸¹ כוי

והיינו כנגד שתי הבחינות של תכלת ולבן. התכלת היא מבחינת גבורה ונקראת "שמאלו", וכן נקראת "שמאל דוחה", בדוגמת "ותתצב אחותו מרחוק"; אך אין זו דחייה אמיתית, כפי שמבואר על הפסוק "ואימתך לא תבעתני" וכו',

הן מקבילות לתכלת וללבן. התכלת היא גבורה — "שמאלו", "שמאל דוחה" — בדומה למרים שעמדה מרחוק ממש; אולם ריחוק זה אינו דחייה אמיתית, כפי שמבואר במאמר על הפסוק "ואימתך לא תבעתני".

וכדכתיב מרחוק ה' נראה לי¹⁸² שבחי' חכמה הוא בחי' רחוק אך נמשך ממנו גם כן דחייה ממש לסט"א [לסטרא אחרא] שהמקיף תכלת דוחה ומסמא עיני החיצונים

וכמו שכתוב: "מרחוק ה' נראה לי", שכן בחינת חכמה היא בחינת "מרחוק". אך ממנה נמשכת גם דחייה ממשית לסטרא אחרא, שכן המקיף של התכלת דוחה ומסמא את עיני החיצונים;

"מרחוק ה' נראה לי": חכמה נקראת "מרחוק" — קרבה שנחוות כריחוק. ובכל זאת, אותו אור מקיף של התכלת דוחה ממש את הסטרא אחרא ומסמא את עיני הכוחות החיצוניים.

וזהו מה שכתוב ולא תתורו כוי אשר אתם זונים¹⁸³ שלא להיות בבחי' זונה ח"ו [חס ושלום] והיינו ע"י המשכת היראה ופחד ה'.

וזהו שכתוב "ולא תתורו" וכו', "אשר אתם זונים": שלא להיות, חלילה, בבחינת זונה. והיינו על ידי המשכת היראה ופחד ה'.

זו משמעות "ולא תתורו..." אשר אתם זונים": היראה ופחד ה' מונעים מהאדם להיות בבחינת "זונה", כלומר לקבל ממקור אחר.

ובחי' ימינו תחבקני הוא בחי' אהבה. והשני ציצית שלפניו הוא נגד הלב להמשיך אורות עליונים אל הלב כוי

והבחינה של "וימינו תחבקני" היא אהבה. ושתי הציציות שלפניו מכוונות כנגד הלב, כדי להמשיך אורות עליונים אל הלב וכו'.

"וימינו תחבקני" היא אהבה. שתי הציציות שלפניו נמצאות מול הלב, כדי להמשיך אליו אורות עליונים.

(פ"י כמ"ש במ"א שיש ב' מיני אהבה¹⁸⁴ האהבה הבאה מהשגה מהתבוננות בגדולת ה' ויש אהבה התלהבות למעלה מהשגתו והנה האהבה על פי השגה נקרא פב"פ [פנים בפנים]

(הפירוש הוא, כפי שמוסבר במקום אחר: יש שני סוגי אהבה. יש אהבה שנובעת מהבנה, מהתבוננות בגדולתו של ה', ויש אהבה של התלהבות בוערת, שלמעלה מהבנתו. והנה, אהבה שעל פי הבנה נקראת "פנים בפנים",

הסוגריים מבחינים בין שתי אהבות: האחת נולדת מהבנה ומהתבוננות בגדולת ה', והשנייה היא אהבה בוערת שלמעלה מהבנה. הראשונה נקראת "פנים בפנים".

כי בפנים יש הכל שכל ראייה ושמיעה מה שאין כן אהבה שלא על פי השגה נקרא אחר כו' כמו באחר רק עצמות לבד ועורף וכמו שאחד דוחפו בעורף ואינו יודע מאין היתה לו זאת כו'

כי בפנים יש הכול: שכל, ראייה ושמיעה. לעומת זאת, אהבה שאינה על פי הבנה נקראת "אחר" וכו'; שכן מאחר יש רק עצמות ועורף. וכמו כשמישהו דוחף אדם בעורפו, והוא אינו יודע מאין באה לו הדחיפה וכו'.

בפנים נמצאים החושים והשכל, ולכן אהבה המבוססת על הבנה נקראת "פנים". אהבה שלמעלה מהבנה נקראת "אחר", כמו דחיפה מאחור בלי לדעת מי דחף.

והנה לבוא להשגה יותר גדולה שהיא פב"פ [פנים בפנים] צריך מקודם להיות אב"א [אחר באחר] היינו להתלהב לבו למעלה מכפי ערך השגתו כו', ועל דרך זה יש לומר ענין הב' ציצית שלאחוריו וזהו בחי קוצי דשערי שמכה מאחוריו כו'

והנה, כדי להגיע להבנה גדולה יותר, שהיא "פנים בפנים", צריך תחילה להיות "אחר באחר"; כלומר, לבו צריך לבעור בהתלהבות שלמעלה ממידת הבנתו וכו'. בדרך זו אפשר להסביר את עניין שתי הציציות שמאחוריו, וזוהי הבחינה של "קוצי דשערי", המכה מאחור וכו'.

כדי להגיע להבנה גדולה יותר, "פנים בפנים", צריך לעבור תחילה דרך "אחר באחר" — אהבה הנובעת למעלה מההבנה. שתי הציציות שמאחוריו מתאימות לכך, והן "קוצי דשערי", המכים מאחור.

שהאוי"ר [שהאהבה ויראה] למעלה מהשגתו ומזה יבא להשגה יותר גדולה ואהוי"ר [ואהבה ויראה] הן הב' ציצית שלפניו כו', ועוד יש לומר בחי אחר ופנים נקרא אתכפיא ואתהפכא כמו שכתוב בד"ה זכור דעמלק¹⁸⁵ וכך מבחי' ב' ציצית שלאחוריו יומשך הכח

אהבה ויראה שלמעלה מהבנתו, ומתוך כך יגיע להבנה גדולה יותר; ואהבה ויראה אלו הן שתי הציציות שלפניו וכו'. ועוד אפשר לומר שהבחינות של "אחר" ו"פנים" נקראות "אתכפיא" ו"אתהפכא", כפי שמוסבר במאמר המתחיל "זכור את אשר עשה עמלק". וכך, מבחינת שתי הציציות שמאחוריו, תימשך היכולת

אהבה ויראה שלמעלה מהבנה מביאות להבנה גדולה יותר, שהיא אהבה ויראה של שתי הציציות שלפניו. לחלופין, "אחר" ו"פנים" הן "אתכפיא", הכנעת הנפש הבהמית, ו"אתהפכא", הפיכתה, כפי שמוסבר במאמר "זכור את אשר עשה עמלק".

לבוא לבחיי אתכפיא בחיי לעשותה לאהבה ועל ידי זה אחר כך יבא לבחיי אהבה בתענוגים וזהו ענין השני ציצית שלפניו ועמ"ש בד"ה ואהיה אצלו אמון^{186, 187} בענין אחר וקדם צרתני¹⁸⁸ וכד"ה ביום השמיני שלח).^{189, 190}

להגיע לבחינת "אתכפיא", כלומר להפוך אותה לאהבה; ועל ידי כך יגיע לאחר מכן לבחינת "אהבה בתענוגים". זהו ענין שתי הציציות שלפניו. וראה מה שכתוב במאמר המתחיל "ואהיה אצלו אמון", בענין "אחר וקדם צרתני", ובמאמר המתחיל "ביום השמיני שלח".

הציציות שמאחר נותנות את הכוח ל"אתכפיא", שמביאה לאחר מכן ל"אהבה בתענוגים", הציציות שלפניו. אדמו"ר הזקן מוסיף הפניות לענין "אחר וקדם צרתני" ולמאמר "ביום השמיני שלח".

והנה מעלת אהוי"ר [אהבה ויראה] הנמשך על ידי הציצית הוא שיש אהוי"ר [אהבה ויראה] ע"פ השתלשלות שהמדות נמשכים מהשכל,

והנה, מעלת האהבה והיראה הנמשכות על ידי הציצית היא זו: יש אהבה ויראה שעל פי סדר ההשתלשלות, שבהן המדות נמשכות מן השכל;

לאהבה וליראה הנמשכות באמצעות הציצית יש מעלה מיוחדת. אהבה ויראה רגילות הן לפי סדר ההשתלשלות: המדות נולדות מן השכל.

אמנם יש אהוי"ר [אהבה ויראה] שלמעלה מסדר ההשתלשלות מבחיי ורב חסד כוי ויראה עילאה וזה נמשך עיי הציצית

אבל יש אהבה ויראה שלמעלה מסדר ההשתלשלות, מבחינת "ורב חסד" כוי ויראה עילאה; ואלה נמשכות על ידי הציצית.

הציצית ממשיכה אהבה ויראה שלמעלה מסדר ההשתלשלות, מ"ורב חסד" ומיראה עילאה.

ולכן הם בחיי חוטין שנקי שערות וכמשי"ל [וכמה שכתוב לעיל] שלהיות גילוי בפנימית מלמעלה מסדר ההשתלשלות הוא על ידי בחיי שערות דוקא

לכן הם בבחינת חוטים הנקראים שערות. כפי שהוסבר לעיל, כדי שתהיה התגלות פנימית מלמעלה מסדר ההשתלשלות, היא נמשכת דווקא באמצעות בחינת שערות.

לכן הציצית עשויה חוטים, שהם "שערות": כפי שהוסבר, התגלות פנימית מלמעלה מסדר ההשתלשלות נמשכת רק באמצעות שערות.

וזהו ענין חוטי הציצית כנ"ל ועיין מה שכתוב על פי ועשית ציצ^{191, 192} כו': (קיצור). ענין תכלת לשון תכלה שמכלה ומבער הרע דהנה"ב [דהנפש הבהמית] לקיים מה שכתוב ולא תתורו.

זהו ענינם של חוטי הציצית, כאמור לעיל. ועיינו במה שכתוב על הפסוק "ועשית ציצ" וכו'. (סיכום: ענינו של התכלת — לשון "תכלה", שהיא מכלה ומבערת את הרע שבנפש הבהמית, כדי לקיים את הכתוב "ולא תתורו").

אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על הציץ של הכהן הגדול, ולאחר מכן מסכם את הפרק: התכלת, מלשון "תכלה", מכלה את הרע שבנפש הבהמית, כדי שלא "תתורו".

ושלא להיות בחי אתם זונים אפילו בדקות ותאוות היתר כי מההתבוננות בענין כורסיי דדינא יומשך יראת חטא, ותכלת דומה לים מל' דאצילות וים דומה לרקיע מקיף ותכלת מקיף דמל' דוחה ומסמא עיני החיצונים

וכדי שלא תהיה בחינת "אתם זונים", אפילו בענינים דקים ובתאוות מותרות, כי ההתבוננות בענין כורסיי דדינא תביא ליראת חטא. התכלת דומה לים, שהוא מלכות דאצילות, והים דומה לרקיע, שהוא מקיף; והתכלת, המקיף של מלכות, דוחה ומסמאת את עיני החיצונים.

יש להימנע מ"לזנות" אפילו בתאוות מותרות; ההתבוננות בכיסא הדין מביאה ליראת חטא. התכלת דומה לים, שהוא מלכות, והים דומה לרקיע, שהוא אור מקיף; היא דוחה את הכוחות החיצוניים.

ולכן במסע כלי המשכן כתיב ופרשו בגד כו' תכלת כו' וחוטי תכלת דציצית המשכת יראה וענין ב' ציצית לאחוריו שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני וב' ציצית לפניו כו'

לכן, במסע כלי המשכן נאמר: "ופרשו בגד" וכו', "תכלת" וכו'. חוטי התכלת שבציצית ממשיכים יראה. וענין שתי הציציות שמאחוריו הוא "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני"; ושתי הציציות שלפניו וכו'.

לכן כיסו את כלי המשכן בתכלת בעת המסעות. חוטי התכלת ממשיכים יראה; שתי הציציות שמאחור הן "שמאלו" ו"ימינו", ושתיים נמצאות מלפנים.

ודרך כלל אהוי"ר [אהבה ויראה] הנמשך ע"י הציצית מבחי' אהוי"ר [אהבה ויראה] עילאין שלמעלה מסדר ההשתלשלות ולכן נמשך על ידי חוטי הציצית דוקא ושער רישיה כעמר נקא.

ובכללות, האהבה והיראה הנמשכות באמצעות הציצית הן מבחינת האהבה והיראה העליונות, שלמעלה מסדר ההשתלשלות. לכן הן נמשכות דווקא באמצעות חוטי הציצית, ועל כך נאמר: "ושער רישיה כעמר נקא".

בכללות, האהבה והיראה הנמשכות באמצעות הציצית הן האהבה והיראה העליונות, שלמעלה מסדר ההשתלשלות; הן נמשכות רק באמצעות החוטים, ככתוב: "ושער רישיה כעמר נקא".

וברכות נשא פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד] איתא מפני שתכלת דומה לעשבים והעשבים דומים לים¹⁹³ כוי וע"ש עוד הרבה בחינות עד כבוד. ויש לומר פי"ד דומה לעשבים ע"ד מה שכתוב בד"ה ואלה המשפטים^{194, 195} בפי"ד וענין ונתתי עשב¹⁹⁶ כוי ע"ש):^{197, 198}

ובמדרש רבה, נשא, פרק י"ד, נאמר: "מפני שתכלת דומה לעשבים והעשבים דומים לים" וכו'; ועיינו שם בעוד בחינות רבות, עד "כבוד". ויש לומר שפירוש "דומה לעשבים" הוא על דרך מה שכתוב במאמר המתחיל "ואלה המשפטים", בפירוש עניין "ונתתי עשב" וכו'; עיינו שם.)

המדרש מביא שרשרת ארוכה יותר של דימויים: התכלת דומה לעשבים, העשבים דומים לים, וכן הלאה עד "כבוד". אדמו"ר הזקן מציג להבין את "דומה לעשבים" לאור ביאורו על "ונתתי עשב בשדך".

קטע 5 • 331-39

מחלוקת קרח וטעותו

33 ד ועתה יובן ענין מחלוקת קרח וטעותו. אמר קרח טלית שכולה תכלת כוי, ובכחאריז"ל [ובכתבי האריז"ל]

מבואר דנתקנא קרח על זקן אהרן כוי, והכל ענין אחד כי

ד. כעת יובן עניינה של מחלוקת קרח וטעותו. קורח אמר: "טלית שכולה תכלת" וכו'; ובכתבי האריז"ל מבואר שקורח קינא בזקנו של אהרן וכו'. והכול עניין אחד, כי

הפרק הרביעי חוזר אל קורח. שאלתו הלגלגנית על הטלית שכולה תכלת וקנאתו בזקנו של אהרן, כפי שהן מובאות בכתבי האריז"ל, נוגעות לאותו עניין.

הנה ענין כה"ג [כהן גדול] נקרא שושבינא דמטרוניתא¹⁹⁹ שהוא המעלה נשיי [נשמות ישראל] במקורם באור אי"ס ב"ה והיינו על ידי שממשיך להם אהבה רבה²⁰⁰

הכהן הגדול נקרא "שושבינה של המטרוניתא", שכן הוא מעלה את נשמות ישראל למקורן באור אין סוף, ברוך הוא; והדבר נעשה על ידי שהוא ממשיך להן אהבה רבה.

הזוהר מכנה את אהרן, הכהן הגדול, "שושבינה של המטרוניתא", המלכה, כשם שמשה הוא שושבינו של המלך. אדמו"ר הזקן מסביר שהוא מעלה את נשמות ישראל למקורן באור אין סוף, על ידי שהוא ממשיך לתוכן אהבה רבה.

וזהו ענין דיקנא דכהנא רבא וכמ"ש כשמן הטוב כוי זקן אהרן שיורד על פי מדותיו²⁰¹

וזהו ענין "זקנו של הכהן הגדול", כמו שנאמר: "כשמן הטוב" וכו', "זקן אהרן שיורד על פי מדותיו":

זהו ענין זקנו של הכהן הגדול, והשמן הטוב היורד על זקנו של אהרן "על פי מדותיו" — מילה שיכולה להתפרש הן כ"בגדיו" והן כ"מידותיו".

דהיינו שנמשך ויורד על ידו מבחי' מדותיו של הקב"ה שהוא אהבה רבה מבחי' ורב חסד²⁰² ולפיכך נמשך דוקא על ידי זקן אהרן בחי' שערות שלהיותו

כלומר, על ידו נמשכת ויורדת מבחינת מידותיו של הקב"ה אהבה רבה, מבחינת "ורב חסד". לכן היא נמשכת דווקא באמצעות זקנו של אהרן, בחינת השערות; שכן בהיותה

באמצעות אהרן נמשכת אהבה רבה ממידותיו של הקב"ה, מבחינת "ורב חסד". עליה להימשך באמצעות זקנו של אהרן, בחינת השערות.

מלמעלה מסדר ההשתלשלות על כן אי אפשר להיות נמשך כ"א על ידי בחי' שערות דוקא על דרך משל מה שאין כן האהבה הנולדת ונמשכת רק מהשכל שהוא בבחי' השתלשלות והוא ע"ד שנתבאר למעלה למעלה מסדר ההשתלשלות, אי אפשר לה להימשך אלא באמצעות בחינת השערות דווקא, על דרך משל; לא כן האהבה שנולדת ונמשכת מן השכל בלבד, שהיא בדרך של השתלשלות. וזהו על דרך מה שנתבאר למעלה.

אהבה זו באה למעלה מסדר ההשתלשלות, ולכן היא יכולה להימשך רק באמצעות השערות. לעומתה, אהבה שנולדת מן השכל נמשכת בדרך הרגילה של השתלשלות.

וזהו ענין זקן אהרן שיורד ע"פ מדותיו כו' ר"ל [רוצה לומר] המדות שלמעלה מההשגה כו' וזהו ג"כ ענין חוטי הציצית תכלת ולבן דו"ר [דחילו ורחימו] עילאין כו'

וזהו ענין "זקן אהרן שיורד על פי מדותיו" וכו', כלומר, המידות שלמעלה מן ההשגה וכו'. וזהו גם ענין חוטי הציצית, תכלת ולבן: אהבה ויראה העליונות וכו'.

זקנו של אהרן נושא אפוא את המידות שלמעלה מן ההשגה. כך גם חוטי הציצית, התכלת והלבן, ממשיכים את האהבה והיראה העליונות.

(ובב' ציצית שלפניו שהאחי"ר [שהאהבה ויראה] נמשך דרך בחי' פנים שהוא בחי' השגה היינו שנמשך מלמעלה מהחכמה בחו"ב [בחכמה ובינה] כו').

(ובשתי הציציות שלפניו, האהבה והיראה נמשכות דרך בחינת הפנים, שהיא בחינת ההשגה; כלומר, הן נמשכות מלמעלה מן החכמה אל חכמה ובינה וכו').

התוספת שבסוגריים אומרת שבשתי הציציות שלפנים, האהבה והיראה העליונות נמשכות דרך בחינת "פנים", באמצעות ההשגה: אור שמעל החכמה נכנס לחכמה ובינה.

אך כלולים נאמר והעבירו תער²⁰³ כי מפני שהלויים הם מסטרא דשמאלא מבחי' גבורות ע"כ אדרבה צריך שלא יצא מהם ההמשכה עוד בבחי' שערות וצמצומים

אבל על הלויים נאמר: "והעבירו תער", מפני שהלויים הם מצד שמאל, מבחינת גבורות; לכן, אדרבה, המשכה נוספת אינה צריכה לצאת מהם בבחינת שערות וצמצומים.

הלויים, לעומת זאת, נדרשו לגלח את כל שערים. הם באים מ"צד שמאל", מבחינת גבורה, ולכן המשכה נוספת באמצעות שערות וצמצומים לא הייתה מתאימה להם.

(שאי"כ היה זה רבוי כחות הדין ולכן ע"ז נאמר ואיש כי ימרט ראשו²⁰⁴ קרח הוא טהור הוא²⁰⁵ וכמ"ש בזח"ג [בזהר חלק ג] תזריע)²⁰⁶

(שאם כן, היה בכך ריבוי של כוחות הדין; ולכן נאמר על כך: "ואיש כי ימרט ראשו, קרח הוא, טהור הוא", כמו שכתוב בזהר, חלק ג, תזריע)

שערות שמקורן בגבורה היו מרבות את כוחות הדין. לכן התורה אומרת שאדם שהתקרח טהור, כפי שמבואר בזהר בפרשת תזריע.

(דמ"ח ע"ב ודמ"ט ע"א) שעל שם זה נק' כן קרח לפי שהלויים צ"ל כן, ודוקא בכהנים ששרשם מבחי' ורב חסד אז השערות הם המשכת עליונות.

(עמוד 48b ועמוד 49a); ומשום כך נקרא כך — קרח — מפני שהלויים צריכים להיות כך. דווקא אצל הכהנים, ששורשם בבחינה של "ורב חסד", השערות הן המשכה של מה שלמעלה.

פירוש שמו של קרח הוא "קרח", מפני שהלויים צריכים להיות ללא שערות. רק אצל הכהנים, ששורשם ב"ורב חסד", השערות הן צינור להמשכת אור עליון.

ואדרבה דוקא בבחי' שערות לבד יכול להיות הגילוי וההמשכה מבחי' זו שאל"כ [שאם לא כן] לא יוכלו להכיל.

ואדרבה, דווקא באמצעות בחינת השערות בלבד יכולה להיות ההתגלות וההמשכה מבחינה זו, שכן אחרת לא יוכלו להכיל אותה.

אצל הכהנים השערות אינן מפחיתות את האור; רק באמצעותן יכול אור נעלה כל כך להתגלות, שכן בלעדיהן אי אפשר היה להכיל אותו.

משאי"כ בלויים אי"צ [אין צריך / אינו צריך] להיות שערות כו' וכעין זה נת' [נתבאר] למעלה פי' אמור ע"פ ונקדשתי בתוך²⁰⁷ כו' בענין מ"ש בנזיר קדוש יהיה גדל פרע²⁰⁸ כו' ע"ש.

לעומת זאת, הלויים אינם צריכים שערות וכו'. מעין זה הוסבר למעלה בפרשת אמור, על הפסוק "ונקדשתי בתוך" וכו', בעניין מה שכתוב בנזיר: "קדוש יהיה, גדל פרע" וכו'; ראו שם.

הלויים אינם צריכים שערות. אדמו"ר הזקן מפנה לדיונו בפרשת אמור על הנזיר, שצריך לגדל את שעריו.

34 ואע"ג [ואף על גב] דתכלת הוא ג"כ גבורה ואעפ"כ [ואף על פי כן] אדרבה חוטי תכלת דציצית הוא המשכת קדושה עליונה. לא דמי.

ואף שתכלת היא גם גבורה, הרי להפך: חוטי התכלת שבציצית הם המשכה של קדושה עליונה; אין המקרים דומים.

קושי: גם תכלת היא גבורה, ובכל זאת חוטי התכלת נושאים קדושה עליונה. מדוע, אם כן, הגבורה אמורה למנוע מהלויים את ההמשכה באמצעות השערות? התשובה היא שאין המקרים דומים.

דהא תכלת עמרא הוא²⁰⁹ צמר לבן שהוא מבחי' שער רישיה כעמר נקא²¹⁰ שהוא אדרבה אמיתת החסד רק שנצבע בגוון תכלת.

שהרי "תכלת עמרא הוא" — צמר לבן, שמקורו בבחינת "שער רישיה כעמר נקא"; אדרבה, הוא חסד לאמיתו, ורק נצבע בגוון תכלת.

הגמרא אומרת "תכלת עמרא הוא": החוט עשוי מצמר לבן, שמקורו ב"שער רישיה כעמר נקא" — עצם החסד — ורק נצבע בכחול. הגבורה שבו היא צבע המונח על גבי החסד.

35 והיינו ג"כ גבורות דאבא שהם גבורות ממותקות. יראת ה' לחיים וגם אור אבא דוחה החיצונים כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] בדרוש הנגעים.

וזהו גם גבורות דאבא, שהן גבורות ממותקות: "יראת הוי' לחיים". וגם אור אבא דוחה את החיצונים, כפי שנכתב בעץ חיים, בדרוש הנגעים.

לכן התכלת באה מגבורות דאבא (חכמה) — גבורות "ממותקות", שעוצמתן נמתנה. יראה כזו, כפי שנאמר בפסוק, מובילה לחיים, ובעץ חיים נאמר שאור אבא דוחה את החיצונים.

משא"כ הלויים הם בעצם בחינת גבורה והיינו ג"כ גבורות דאימא, אשר מבינה דינין מתערין ואע"פ [ואף על פי] שהם ג"כ גבורות עליונות דקדושה לעורר הרנה והתשוקה כו'

לעומת זאת, הלויים הם במהותם בחינת גבורה; וזהו גם גבורות דאמא, שהרי "מבינה דינים מתעוררים". ואף שהם גם גבורות עליונות של קדושה, שנועדו לעורר את הרינה ואת התשוקה וכו',

הלויים הם גבורה במהותם, גבורות דאמא (בינה), שממנה מתעוררים דינים. גם אלו כוחות קדושים, והם המקור לרינת הלויים ולתשוקתם.

מ"מ כיון דמשם דינין מתערין צ"ל והעבירו תער כו', ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בד"ה בהעלותך את הנרות²¹¹ בענין קרבנות הנשיאים והעלאת הנרות דאהרן שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] שלך גדול משלהם כו' ע"ש.²¹²

אף על פי כן, מכיוון שמשם מתעוררים דינים, צריך להיות "והעבירו תער" וכו'. וראו מה שנכתב לעיל במאמר המתחיל "בהעלותך את הנרות", בענין קרבנות הנשיאים והעלאת הנרות של אהרן, שעליהם אמרו חז"ל: "שלך גדול משלהם" וכו'; עיינו שם.

ובכל זאת, מכיוון שמגבורות אלו עלולים להתעורר דינים, הלויים היו צריכים להתגלח. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על העלאת הנרות של אהרן, שבו נאמר על ידי חז"ל שחלקו של אהרן גדול מקרבנות הנשיאים.

36 וזה היה קנאתו על אהרן שהוא בחיי שודמ"ט [שושבינא דמטרוניתא] שמבחינת זקן אהרן ושערות דכהנים נמשך קדושה עליונה ה משכת אהוי"ר [אהבה ויראה] לנשי"י [לנשמות ישראל] ובלוים אדרבה והעבירו תער²¹³ כו'

וזו הייתה קנאתו באהרן, שהוא בחינת שושבין המטרוניתא: מכוח בחינת זקנו של אהרן ושערות הכהנים נמשכת קדושה עליונה — אהבה ויראה לנשמות ישראל; ואילו אצל הלויים, להפך, נאמר: "והעבירו תער" וכו',

זו הייתה קנאתו של קורח באהרן: אהרן, ה"שושבין", המשיך קדושה עליונה, אהבה ויראה, אל ישראל באמצעות זקנו ושערות הכהנים, ואילו הלויים היו מגולחים.

שאינ מהם המשכת בחיי זו, ומפני שלא היה אצלו בחיי המשכה זו ע"כ חלק עליו ע"ז.

שכן מהם אין נמשכת בחינה זו. ומכיוון שלא הייתה אצלו בחינה זו של המשכה, לכן חלק עליו בעניין זה.

קורח, שהיה לוי, לא היה לו ערוץ המשכה זה. משום כך חלק על תפקידו של אהרן.

37 ואמר שאין נצרך כלל לבחיי שערות וחוטי דציצית. שהשערות וחוטין הוא ההמשכה בבחינת צמצום, ולכן שאל טלית שכולה תכלת כו'

והוא אמר שאין צורך כלל בבחינת השערות וחוטי הציצית, שכן השערות והחוטים הם המשכה בדרך של צמצום. לכן שאל: "טלית שכולה תכלת" וכו'.

קרח טען שאין צורך בשערות ובחוטים, שכן הם רק מורידים את האור בצורה מצומצמת. שאלתו על טלית שכולה תכלת ביטאה את השקפתו זו.

פ"י שהוא אמר שהעיקר הוא התכלת כי תכלת הוא ג"כ בחיי גבורות כנ"ל אכיל ושצי כו' ואמר שהעיקר הוא הטלית שכולה תכלת

כלומר, הוא אמר שעיקר הדבר הוא התכלת, שכן גם התכלת היא בחינת גבורות, כנזכר לעיל — "אכיל ושצי" וכו'; והוא אמר שעיקר הדבר הוא הטלית שכולה תכלת,

קרח סבר שהתכלת היא העיקר, שכן גם היא בחינת גבורה, הכוח ש"אוכל ומשמיד" את הרע. אם כן, טלית שכולה תכלת אמורה להיות עיקר המצווה.

דהיינו המקיף שהוא המסמא עיני החיצונים כנ"ל ושהוא פטור מן הציצית שהם החוטין והשערות הממשיכים האורות בבחי' פנימיים ואמר שא"צ [שאינ צריך / שאינו צריך] כלל להמשכה זו

כלומר, המקיף, המסמא את עיני החיצונים כנזכר לעיל, והיא פטורה מן הציצית — החוטים והשערות הממשיכים את האורות באופן פנימי. והוא אמר שאין צורך כלל בהמשכה זו,

טלית התכלת היא בחינת האור המקיף המסמא את עיני החיצונים. קרח טען שטלית כזו אינה זקוקה לציצית — לחוטים הממשיכים את האור פנימה.

כי הרי המקיף עצמו גבוה יותר מהחוטין ואי"פ [ואור פנימי] הנמשכים ממנו (וגם כמשי"ל [כמה שכתוב לעיל] דשרש כל המקיפים הוא מבחי"י המקיף הגדול שלמעלה מהקו וחוט כו')

שהרי המקיף עצמו נעלה מן החוטים ומן האור הפנימי הנמשך ממנו (וגם כפי שנתבאר לעיל, שורשם של כל המקיפים הוא בבחינת המקיף הגדול שלמעלה מן הקו והחוט וכו');

הוא נימק שהאור המקיף נעלה מן החוטים ומן האור הפנימי הנמשך ממנו, ושורשם של כל המקיפים הוא למעלה מן הקו.

ואיך יתכן שבהטלית והמקיף עצמו לא יהיה המצוה כ"א רק כאשר נמשך ממנו חוטין שהם רק המשכה מצומצמת לגבי המקיף עצמו כו'.

ואיך ייתכן שהמצווה אינה בטלית ובמקיף עצמו, אלא רק כאשר נמשכים ממנו חוטים, שאינם אלא המשכה מצומצמת ביחס למקיף עצמו וכו'?

אם כן, כיצד ייתכן שהמצווה מתקיימת רק בחוטים, שהם המשכה מצומצמת, ולא בטלית — באור המקיף עצמו? זו הייתה נקודת הלגלוג שלו.

והיתה כוונתו שבזה יחלוק ג"כ על כהונת אהרן דכשא"צ [דכשאין צריך] לחוטי הציצית כמ"כ [כמו כן] אי"צ [אין צריך / אינו צריך] לבחי"י ההמשכה הנמשך דוקא ע"י השערות

כוונתו הייתה שבכך יחלק גם על כהונת אהרן: אם אין צורך בחוטי הציצית, הרי שגם אין צורך בבחינת ההמשכה הנמשכת דווקא באמצעות השערות;

מטרתו האמיתית של קרח הייתה הכהונה. אם החוטים אינם נחוצים, גם ההמשכה באמצעות "השערות" — הערוץ שהיחוד של אהרן התבטא בו — אינה נחוצה.

ולכן יוכל הוא ג"כ להיות כה"ג [כהן גדול] אע"פ [אף על פי] שכלוים אי"א להיות המשכת קדושה עליונה מבחי"י שערות מטעם הנ"ל הרי אמר טלית שכולה תכלת אי"צ [אין צריך / אינו צריך] כלל לחוטין

ולכן גם הוא יוכל להיות כהן גדול, אף שאצל הלויים אין אפשרות להמשיך קדושה עליונה בבחינת השערות, מהטעם הנזכר לעיל; שהרי הוא אמר שטלית שכולה תכלת אינה זקוקה כלל לחוטים.

מכאן שגם הוא, אף שהיה לוי ולא היה לו ערוץ ההמשכה הזה, יכול להיות כהן גדול. לטענתו, טלית שכולה תכלת אינה זקוקה כלל לחוטים.

(ובמגיד מישרים פ' קרח איתא ג"כ ע"ז, ושרש הענין במחלוקת קרח י"ל [יש לומר] כי הנה לעתיד יהיו הלויים כהנים כמש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] מהאריז"ל [מהאריז"ל זכרוננו לברכה] ביחזקאל²¹⁴ כי אז יתעלה בחי' הגבורות

(ובמגיד מישרים, פרשת קרח, נאמר גם עניין זה. ואת שורש העניין שבמחלוקת קרח אפשר להסביר כך: לעתיד לבוא יהיו הלויים כהנים, כפי שכתוב בלקוטי תורה של האריז"ל על יחזקאל, שכן אז תתעלה בחינת הגבורות.

באריכות הדברים שבסוגריים חושף אדמו"ר הזקן את שורש המחלוקת. גם מגיד מישרים דן בכך; ובתורת האריז"ל המובאת בתניא נאמר שלעתיד לבוא יהיו הלויים כהנים, מפני שאז תתעלה בחינת הגבורות.

ולכן אריז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ"ט דשבת²¹⁵ שלעתיד יאמרו ליצחק כי אתה אבינו^{216, 217} ופי' בלקוטי הש"ס [הששה סדרים] מהאריז"ל [מהאריז"ל זכרוננו לברכה] שם דהיינו שהגבורות יהיו עיקרים ע"י כירור עולם התהו והחסדים יהיו טפלים להם וכמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' עקב (בדף רע"א סע"א [סוף עמוד א]).

לכן אמרו חז"ל בפרק ט' בשבת, שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק: "כי אתה אבינו". בלקוטי הש"ס של האריז"ל מוסבר שם, שהגבורות יהיו העיקר, בעקבות כירור עולם התהו, והחסדים יהיו טפלים להן, כפי שכתב הרמ"ז בפרשת עקב (בדף רע"א ע"א).

בגמרא נאמר שלעתיד לבוא יאמרו ישראל ליצחק, המייצג את מידת הגבורה: "אתה אבינו". האריז"ל מסביר שהגבורות יהיו לעיקר בעקבות כירור עולם התהו, עולם האורות העזים שנשברו, והחסדים יהיו טפלים להן.

ועד"ז פי' האריז"ל [האריז"ל זכרוננו לברכה] המשנה פ"ה דאבות כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה²¹⁸ להתקיים כו' זו מחלוקת שמאי והלל.

באותו אופן פירש האריז"ל את המשנה בפרק ה' באבות: "כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים" וכו', "זו מחלוקת שמאי והלל".

אותו רעיון מסביר את המשנה: "כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים", כגון המחלוקת שבין שמאי להלל.

והקשו ע"ז איך ראוי לומר על מחלוקת שיתקיים והרי אי אפשר להתקיים אלא אחד מן הדעות ומלת מחלוקת כוללת השני צדדים, ותירצו משום שאלו ואלו²¹⁹

והקשו על כך: כיצד מתאים לומר על מחלוקת שהיא תתקיים, והרי רק אחת מן הדעות יכולה להתקיים, ואילו המילה "מחלוקת" כוללת את שני הצדדים? ותירצו: משום ש"אלו ואלו

המפרשים שאלו כיצד מחלוקת יכולה "להתקיים", אם רק דעה אחת יכולה להתקבל. הם השיבו על פי דברי הגמרא: "אלו ואלו דברי אלקים חיים".

דברי אלקים חיים ויש לדברי בית שמאי ג"כ שרש למעלה באצילות רק שאין הלכה כן כמ"ש במדרש שמואל²²⁰ באבות שם ואין זה תירוץ מספיק על לשון סופה להתקיים.

דברי אלקים חיים, וגם לדברי בית שמאי יש שורש למעלה באצילות, אף שאין ההלכה כמותם, כפי שכתוב במדרש שמואל על המשנה באבות שם. אולם אין בכך תשובה מספקת ללשון "סופה להתקיים".

לפי תשובה זו, גם לדעות בית שמאי יש שורש למעלה באצילות, אף שההלכה אינה כמותם. אדמו"ר הזקן מוצא שהתשובה אינה מספקת ביחס למילים "סופה להתקיים".

אכן האריז"ל [הארי"י זכרנו לברכה] פ"י שלעתיד בזמן המשיח תהיה הלכה כבית שמאי כמ"ש המק"מ [המקדש מלך] (פ' בראשית ד"י ע"ב) וזהו סופה להתקיים ממש.

אולם האריז"ל פירש שלעתיד לבוא, בימות המשיח, תהיה ההלכה כבית שמאי, כפי שכתב המק"מ (פרשת בראשית, דף י"ז ע"ב); וזהו משמעות "סופה להתקיים" ממש.

האריז"ל מסביר שבימות המשיח תהיה ההלכה כבית שמאי, ולכן דעתם תתקיים ממש.

ולכן רצה קרח לעשות גם עכשיו מהגבורות עיקר²²¹ וזהו ענין טלית שכולה תכלת וא"צ [ואין צריך / ואינו צריך] לחוטין שהם המשכות שהוא מבחי' חסד, ואף חוטי התכלת הוא כענין אור החסד בכלי הגבורה

לכן רצה קורח לעשות גם עכשיו את הגבורות לעיקר. זהו ענין טלית שכולה תכלת, שאינה זקוקה לחוטין, שהם המשכות שמקורן בבחינת חסד; ואף חוטי התכלת הם בדוגמת אור החסד בכלי הגבורה,

קורח רצה לעשות את הגבורה לעיקר כבר עכשיו. משום כך טען לטלית שכולה תכלת, שאינה זקוקה לחוטין: החוטין מבטאים המשכה של חסד, וגם חוט התכלת הוא חסד הנתון בכלי של גבורה.

כי החוט זהו ההמשכה כו' ועמ"ש במ"א בענין פ' שניה דק"ש [דקריאת שמע] שהיא בחי' גבורה ואעפ"כ [ואף על פי כן] יש בה שם ע"ב [שם ע"ב] שהוא בחינת חסד.

שהרי החוט הוא ענין ההמשכה וכו'. ראו גם מה שנכתב במקום אחר בענין הפרשה השנייה של קריאת שמע, שהיא בבחינת גבורה, ואף על פי כן יש בה שם ע"ב, שהוא בחינת חסד.

החוט מבטא המשכה, השייכת לחסד. בדומה לכך, הפרשה השנייה של קריאת שמע היא בבחינת גבורה, ובכל זאת יש בה שם ע"ב, שהוא בבחינת חסד.

אך באמת שגה ברואה^{222, 223} כי הנהגה זו א"א להיות כ"א אחר שלימות הבירורים שמעולם התהו שהוא בחי' גבורה כשיתבררו הסיגים לגמרי והרי אז גם היצר הרע²²⁴ שמבחי' גבורה יתהפך להיות טוב מאד.²²⁵

אך לאמיתו של דבר, הוא טעה במראה עיניו: הנהגה זו אפשרית רק לאחר שיושלם בירור עולם התוהו, שהוא בבחינת גבורה, כשהסיגים יתבררו לגמרי. אז גם היצר הרע, שמקורו בבחינת גבורה, יתהפך להיות "טוב מאוד".

אך קורח "טעה במראה עיניו". הגבורות יכולות להיות לעיקר רק לאחר שיושלם בירור התוהו; אז גם היצר הרע, שמקורו בגבורה, יתהפך ויהיה "טוב מאוד".

משא"כ עכשיו היום לעשותם²²⁶ מהגבורות יש יניקה לחיצונים וזהו ענין היצה"ר [היצר הרע]²²⁷ כו' ולכן החסדים הם עיקר והגבורות אפילו דקדושה צ"ל טפלים לגבי החסדים,

לעומת זאת, עכשיו, בזמן של "היום לעשותם", מן הגבורות יש יניקה לכוחות החיצוניים, וזהו ענינו של היצר הרע וכו'. לכן החסדים הם העיקר, והגבורות, אפילו כשהן בקדושה, צריכות להיות טפלות לחסדים.

עכשיו, בזמן העבודה, "היום לעשותם", הגבורה נותנת לכוחות החיצוניים אחיזה, וזהו היצר הרע. לכן החסד צריך להוביל, וגם הגבורה שבקדושה צריכה להיות כפופה לו.

ולכן הלכה כבית הלל דוקא אף שמחלוקת שמאי היה לשם שמים אעפ"כ [אף על פי כן] ב"ש [בית שמאי] במקום ב"ה [בית הלל] אינו משנה.²²⁸

לכן ההלכה היא דווקא כבית הלל; אף שמחלוקת בית שמאי הייתה לשם שמים, בכל זאת, במקום שבו דברי בית שמאי חולקים על דברי בית הלל, אין הם נחשבים למשנה.

לכן ההלכה היא כבית הלל, ודעת בית שמאי במקום שבו היא חולקת על דעת בית הלל אינה נחשבת להלכה, אף שמחלוקתם הייתה לשם שמים.

38 וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ"ק [פרק קמא] דשבת ד"ז ואותו היום היה הלל כפוף²²⁹ כו' והיה קשה לישראל כיום כו'

וזהו שאמרו חז"ל בפרק הראשון של שבת, דף י"ז: "ואותו היום היה הלל כפוף" וכו', "והיה קשה לישראל כיום" וכו'.

הגמרא אומרת שביום שבו בית שמאי היו הרוכ וגזרו שמונה עשרה גזרות, ישב הלל כפוף לפני שמאי, והיום היה קשה לישראל כיום שבו נעשה עגל הזהב.

דלכאורה הדמיון תמוה, אלא שהוא מטעם הנ"ל, רק לעתיד דוקא הוא שיתעלו הגבורות והיינו דוקא אחר שנכנעו להחסדים.

לכאורה ההשוואה תמוהה, אך הדבר נובע מן הטעם שהוזכר לעיל: רק לעתיד לבוא יעלו הגבורות, וגם זאת רק לאחר שנכנעו לחסדים.

ההשוואה נראית קיצונית. העיקרון שהוזכר לעיל מסביר אותה: הגבורה יכולה לעלות רק לעתיד לבוא, ורק לאחר שנכנעה לחסד; לכן חמור לאפשר לה לשלוט כעת.

וזהו ענין בית שמאי²³⁰ ועי' ביבמות (דף י"ד ע"א). משא"כ קרח שלא נכנע לכן היה לו מפלה כו'. ועיין בזח"א [בזהר חלק א] בראשית ד"ז ובפ' ויחי דר"נ ע"א:

וזהו ענינם של בית שמאי; ועיינו ביבמות, דף י"ד ע"א. ואילו קורח לא נכנע, ולכן נחל מפלה וכו'. ועיינו בזהר, חלק א', בראשית, דף י"ז, ובפרשת ויחי, דף ר"נ ע"א.

זהו ענינם של בית שמאי, שהגמרא דנה ביחסם לבית הלל ביבמות. קורח, לעומתם, לא נכנע ולכן נפל; אדמו"ר הזקן מפנה גם לזהר בנושאים אלה.

39 קיצור. (ענין כה"ג [כהן גדול] זקן אהרן להמשיך אה"ר [אהבה רבה] הוא קרוב לענין ההמשכה שע"י חוטי

הציצית. ולפי שבלוים נאמר והעבירו תער²³¹ ע"כ חלק ע"ז ואמר טלית שכולה תכלת א"צ [אין צריך / אינו צריך] כלל לחוטי הציצית שהם בחיי שערות כו' כדי שע"י יהיה הוא יש ודבר אף שאין בו בחינה הנ"ל):

סיכום. (ענין זקנו של אהרן הכהן הגדול, שממשיך אהבה רבה, קרוב לענין ההמשכה באמצעות חוטי הציצית. ומכיוון שעל הלויים נאמר "והעבירו תער", חלק קורח על כך ואמר שטלית שכולה תכלת אינה זקוקה כלל לחוטי הציצית, שהם בחינת שערות וכו', כדי שבכך יהיה הוא ליש ודבר, אף שאין בו הבחינה האמורה לעיל.)

סיכום: זקנו של אהרן, שממשיך אהבה רבה, מקביל לחוטי הציצית. מכיוון שהלויים גולחו, קורח שלל את הצורך בחוטים, בתקווה להפוך את עצמו למישהו בעל מעמד, אף שחסרה בו אותה מעלה.

קטע 6 • 40-45

תשובת משה: החוטים נחוצים

40 ה' והשיב לו מרבע"ה [משה רבינו עליו השלום] כי אפילו טלית שכולה תכלת צריך וחייב דוקא לעשות חוטין יען

5. משה רבנו, עליו השלום, השיב לו שגם טלית שכולה תכלת זקוקה, ואף חייבת, דוקא בחוטים, משום ש

הפרק החמישי מביא את תשובת משה: גם בגד שכולו תכלת חייב בחוטים.

כי עיקר יסוד התומ"צ [התורה ומצות] הוא להמשיך גילוי אור אי"ס ב"ה למטה וכמאמר אם רץ לבך²³² שוב²³³ לאחד ולא די בבחי' רצוא לבד שזהו בחי' לויים כו'

היסוד העיקרי של התורה והמצוות הוא להמשיך למטה את גילוי אור אין סוף, ברוך הוא; וכמאמר: "אם רץ לבך, שוב לאחד". אין די בבחינת הריצה לבדה, שהיא בחינת הלוויים וכו'.

מטרת התורה והמצוות היא להמשיך את גילוי ה' אל תוך העולם. בספר יצירה נאמר: "אם רץ לבך, שוב"; הכיסופים כלפי מעלה, הריצה, שהיא עבודת הלוויים, אינם מספיקים בלי השיבה, שממשיכה את האור למטה.

וכדי שיהיה ההמשכה והגילוי למטה בבחי' אי"פ [אור פנימי] מלמעלה מהשתלשלות הוא דוקא ע"י החוטין שהם המשכת אורות אל הלב בבחי' פנימיים ואע"פ [ואף על פי] שהחוטין הם בחי' צמצומים

וכדי שההמשכה והגילוי למטה יהיו בבחינת אור פנימי, ממעל להשתלשלות, הדבר נעשה דווקא באמצעות החוטים, שהם המשכת אורות אל הלב באופן פנימי. ואף שהחוטים הם בחינת צמצומים,

כדי שאור שממעל להשתלשלות יומשך למטה כאור פנימי, עליו לעבור דרך החוטים, שממשיכים את האורות אל תוך הלב. החוטים הם צמצומים, אך אין בכך כדי לגרוע ממעלתם.

הרי כך היא המדה שלהיות המשכה עליונה מלמעלה מסדר ההשתלשלות בבחי' פנימיות אי"א כ"א ע"י שערות וחוטין כו' ואם לאו לא יומשך כלל בבחי' המשכה וגילוי למטה

כך היא המידה: המשכה עליונה ממעל לסדר ההשתלשלות, באופן פנימי, אינה יכולה להיות אלא באמצעות שערות וחוטים וכו'; ובלעדיהם לא תהיה כלל המשכה וגילוי למטה.

אור נעלה כל כך יכול להימשך אל הפנימיות רק באמצעות שערות וחוטים. בלעדיהם הוא לא היה יורד כלל.

(והרי תכלית הבריאה הוא לשבת יצרה²³⁴ להיות דירה בתחתונים^{235, 236} שיהיה הגילוי מלמעלה למטה ועמ"ש מזה בד"ה בפ' נסכים כתיב)

(והרי תכלית הבריאה היא "לשבת יצרה" — להיות דירה בתחתונים, כדי שהגילוי יהיה מלמעלה למטה; ועיין במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "בפרשת נסכים כתיב".)

תכלית הבריאה היא שלה' תהיה דירה בתחתונים, כפי שאומר המדרש וכפי שמשמע מן הפסוק "לשבת יצרה": הגילוי צריך להגיע למטה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פרשת נסכים.

וישאר בבחי' העלם ובבחי' מקיף לבד והעיקר הוא שימושך בבחי' גילוי והיינו ע"י חוטי הציצית דוקא. והוא יישאר בבחינת העלם ובבחינת מקיף בלבד. העיקר הוא שימושך בבחינת גילוי, והדבר נעשה דווקא באמצעות חוטי הציצית.

בלי החוטים האור יישאר נסתר ומקיף. העיקר הוא הגילוי, והוא בא רק באמצעות הציצית.

ולכן אין בהטלית שום קדושה כלל ומותר להשתמש בו דברי חול משא"כ בציצית,²³⁷ אף שהטלית רומז להמקיף שגדלה מעלתו במאד מאד על קדושת הציצית שהן נימין וא"פ [ואור פנימי]

לכן אין בטלית עצמה קדושה כלל, ומותר להשתמש בה לצורכי חול, שלא כמו בציצית. זאת אף שהטלית רומזת לאור המקיף, שמעלתו גדולה לאין ערוך מקדושת הציצית, שהן נימים ואור פנימי,

משום כך אין בטלית עצמה קדושה, ומותר להשתמש בה לצרכים רגילים, ואילו חוטי הציצית קדושים. ואף על פי כן, הטלית מסמלת את האור המקיף, שמעלתו גדולה בהרבה ממעלת האור הפנימי שבחוטים.

הנמשכים ממנו כמ"ש לעיל, מ"מ היא הנותנת שמפני גודל מעלתו שהוא אור גדול לאין קץ ממש ע"כ אין יכולה המשכה זו להתגלות למטה כלל להתלבש בטלית הגשמית.

הנמשכים ממנו, כפי שנתבאר לעיל. ואף על פי כן, דווקא משום כך: מפני מעלתו העצומה, שהוא אור גדול לאין קץ ממש, אין ההמשכה הזאת יכולה להתגלות למטה כלל ולהתלבש בטלית הגשמית.

הפרדוקס מתיישב בכך שהאור המקיף נעלה כל כך: הוא גדול לאין קץ, ולכן אינו יכול להתגלות בטלית הגשמית או להתלבש בה.

אבל הציצית לפי שהם מבחי' נימין וא"פ [ואור פנימי] הנמשכים ממנו ע"י צמצום בבחי' שערות לכך יוכלו להתלבש ממש בציצית הגשמיים.

אבל הציציות, מכיוון שהן מבחינת חוטים ואור פנימי הנמשכים ממנו על ידי צמצום, בדמות שערות, יכולות אפוא להתלבש ממש בציציות הגשמיות.

החוטים, שהם המשכה מצומצמת דמוית שערות, יכולים להתלבש ממש בציציות הגשמיות. לכן הקדושה שורה בהן.

41 ולכן אפילו טלית שכולה תכלת ותכלת דומה לים החכמה וים דומה לרקיע שהוא בחי' מקיף, אעפ"כ [אף על פי כן] חייב בחוטי ציצית תכלת שהם נימין וא"פ [ואור פנימי] הנמשך משם שיאירו ללב בבחי' פנימית

לכן, אפילו טלית שכולה תכלת — והתכלת דומה לים, שהוא ים החכמה, והים דומה לרקיע, שהוא בחינת מקיף — אף על פי כן היא חייבת בחוטי ציצית של תכלת, שהם כעין שערות ואור פנימי הנמשך משם, כדי שיאיר בלב באופן פנימי.

לכן גם טלית שכולה תכלת, המסמלת את "ים" החכמה ואת "רקיע" המקיף, זקוקה לחוטי תכלת שימשיכו את האור הזה אל תוך הלב.

כי האומר אין לי אלא תורה²³⁸ אפילו תורה אין לו וצריך להמשיך יראה ואהבה מלמעלה ע"י הציצית שהם השערות כו'

שהרי "האומר אין לי אלא תורה — אפילו תורה אין לו"; וצריך להמשיך מלמעלה יראה ואהבה באמצעות הציצית, שהן בחינת שערות וכו'.

הגמרא אומרת שמי שטוען שיש לו רק תורה, אפילו תורה אין לו. לימוד לבדו אינו מספיק; יש להמשיך מלמעלה יראה ואהבה באמצעות הציצית, שהן בחינת "שערות".

(וזהו ויקח קרח בן יצהר שלקח לו לטענה היותו בן יצהר²³⁹ שהוא שמן והענין כי הנה מבואר לעיל פי' מ"ש כשמן הטוב על הראש²⁴⁰ כו' זקן אהרן כו' והוא מוחין דאבא)

(וזהו "ויקח קרח בן יצהר": קרח לקח כטענה את היותו בן יצהר, כלומר שמן. והענין הוא שכבר נתבאר לעיל פירוש הכתוב "כשמן הטוב על הראש" וכו', "זקן אהרן" וכו', והוא מוחין דאבא)

הסוגריים חוזרים לפסוק הפותח: טענתו של קרח התבססה על היותו בן יצהר — שמן. השמן הטוב שעל ראשו של אהרן הוא מוחין דאבא, כפי שנתבאר לעיל.

(בפי' ויקרא ד"ז ע"ב) ושרשו מההשפעה הנמשך מיסוד דע"ק [דעתיקא קדישא] על גלגלתא דא"א ע"י [עיינ] בפי' אמור דפי"ח סע"ב [סוף עמוד ב] ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] לשם ולכן הוא עליון על כל המשקים כי יין מוחין דאימא ההעלם השייך לגילוי

(בפרשת ויקרא, דף ז ע"ב), ושורשו מההשפעה הנמשכת מיסוד דעתיקא קדישא על הגולגולתא דאריך אנפין; ראו פרשת אמור, דף פח ע"ב, ובפירוש הרמ"ז שם. לכן הוא עליון על כל המשקים, שהרי היין הוא מוחין דאימא — ההעלם השייך לגילוי;

שורשו של שמן זה הוא בהשפעה הנמשכת מיסוד דעתיקא קדישא על הגולגולתא דאריך אנפין; משום כך השמן צף מעל כל המשקים. לעומתו, היין הוא מוחין דאימא, מדרגה נעלמת הקשורה לגילוי.

אבל מוחין דאבא הוא מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות ששרשו מע"ק [מעתיקא קדישא] שהוא חד ולא בחושבן²⁴¹ הע"ס [העשר ספירות] כו' וכמ"ש במ"א בפי' אל עליון בחי' סוכ"ע.

אבל מוחין דאבא הם מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות, שכן שורשם מעתיקא קדישא, שהוא "חד ולא בחושבן" עשר הספירות וכו'; וכפי שנתבאר במקום אחר בפירוש "אל עליון" — בחינת סוכב כל עלמין.

מוחין דאבא הם למעלה מסדר ההשתלשלות, ושורשם בעתיקא קדישא, שהוא "אחד ולא בחושבן" הספירות. הדבר מקביל ל"אל עליון", לבחינת סוכב כל עלמין.

42 והנה בחיי שמן זה הוא הנמשך ע"י מעשה המצות שנק' כי נר מצוה²⁴² כמבואר בת"א [בתורה אור] פ' מקץ בד"ה ענין חנוכה ובד"ה ראיתי והנה מנורת זהב.²⁴³

והנה, בחינה זו של שמן נמשכת באמצעות קיום המצוות, שעליהן נאמר "כי נר מצוה", כפי שמוסבר בתורה אור, פרשת מקץ, במאמר הפותח במילים "עניין חנוכה" וכמאמר הפותח במילים "ראיתי והנה מנורת זהב".

|"השמן" נמשך באמצעות קיום המצוות: "נר מצוה", והנר זקוק לשמן. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרים שלו על חנוכה בתורה אור, פרשת מקץ.

אך ע"י המצות הוא עדיין בבחי' מקיף ושיבא לידי גילוי זהו ע"י החכמה בחי' ותורה אור שהוא גילוי טעמי מצות שהאור אינו מאיר אלא ע"י השמן שבנר.

אולם באמצעות המצוות הוא עדיין בבחינת אור מקיף; כדי שיבוא לידי גילוי, הדבר נעשה באמצעות חכמה, בחינת "ותורה אור", שהיא גילוי טעמי המצוות, שכן האור מאיר רק באמצעות השמן שבנר.

|"באמצעות המצוות לבדן האור נשאר מקיף. הוא מתגלה באמצעות חכמה, "ותורה אור", כלומר באמצעות הכנת טעמי המצוות, כשם שאור הנר מאיר רק כשהשמן שבו דולק.

43 והשמן עצמו אינו מאיר כי הוא בחי' ישת חשך סתרו²⁴⁴ שהוא בחי' כתר ורצון העליון שלמעלה מההשגה.

השמן עצמו אינו מאיר, שכן הוא בחינת "שם חושך סתרו", בחינת כתר ורצון העליון, שלמעלה מן ההשגה.

|"השמן בפני עצמו אינו מאיר. הוא מסמל את כתר, רצון ה', שלמעלה מן ההבנה, ככתוב: "שם חושך סתרו".

אלא שמאיר לגילוי ע"י אור החכמה. וזהו ואספת דגנך ותירושך ויצהרך²⁴⁵ פ"י דגנך הנגלות שבתורה שנק' חטה לכו לחמו בלחמי.²⁴⁶

אלא שהוא מאיר ומתגלה באמצעות אור החכמה. וזהו "ואספת דגנך ותירושך ויצהרך": "דגנך" הם החלקים הגלויים שבתורה, שנקראת חיטה, ככתוב: "לכו לחמו בלחמי".

|"השמן מאיר רק באמצעות החכמה. הפסוק "ואספת דגנך ותירושך ויצהרך" רומז לשלוש דרגות בתורה: "דגן" הוא התורה הגלויה, הנקראת לחם, ככתוב: "לכו לחמו בלחמי".

תירושך בחי' נכנס יין יצא סוד²⁴⁷ שהוא רזין דאורייתא. והוא כמו גופא דאורייתא ונשמתא²⁴⁸ הנז' [הנזכר] בפ' בהעלותך (דקנ"ב ע"א)

"תירושך" הוא בחינת "נכנס יין יצא סוד", כלומר סודות התורה. והוא כמו גוף התורה ונשמתה, הנזכרים בפרשת בהעלותך (דף קנ"ב ע"א);

|"יין" הוא החלק הנסתר שבתורה, שכן "נכנס יין יצא סוד". בזהו בפרשת בהעלותך נקראים אלה "גוף" התורה ו"נשמתה".

ויצהרך הוא רזא דרזין בחי' נשמתא לנשמתא וכענין טמירא דכל טמירין שגם מבחי' ההעלם הוא נעלם כענין כי גאה גאה.²⁴⁹

ו"יצהרך" הוא סוד הסודות, בחינת "נשמתא לנשמתא", וכמו "טמירא דכל טמירין", שהרי הוא נסתר אפילו מדרגת ההעלם, כענין "כי גאה גאה".

"שמן" הוא סוד הסודות, "נשמתא לנשמתא", והוא נסתר אפילו מן הנסתר. בדומה לכפל שב"כי גאה גאה", מדובר בהעלם בתוך העלם.

וכמ"ש בביאור ע"פ בהעלותך בפ"י שמן משחת קדש²⁵⁰ שבחי' קדש העליון הוא חכמה עילאה והשמן מושח את הקדש כי הוא מו"ס [מוחא סתימאה] דעתיקא.

וכמו שמבואר בביאור על הפסוק "בהעלותך", בענין "שמן משחת קדש": בחינת "קדש" העליון היא החכמה העילאה, והשמן מושח את הקודש, כי הוא מוחא סתימאה דעתיקא.

במאמרו על פרשת בהעלותך מבאר אדמו"ר הזקן את הביטוי "שמן משחת קדש": "קדש" הוא החכמה העילאה, והשמן המושח אותו הוא מוחא סתימאה, המוח הנסתר של עתיקא, שלמעלה מן החכמה.

אשר אבא יונק ממזל השמיני²⁵¹ שבו נמשך הארה מבחי' שמן דמו"ס [דמוחא סתימאה]. וזהו ענין כשמן הטוב כו' זקן אהרן.

שהרי אבא יונק מהמזל השמיני, שבו נמשכת הארה מבחינת השמן שבמוחא סתימאה. וזהו ענין "כשמן הטוב" וגוי, "זקן אהרן".

אבא, בחינת חכמה, מקבל מהמזל השמיני, אחד משלושה עשר חלקי הזקן העליון, המעביר הארה מאותו שמן. זהו השמן הטוב הנמשך על זקנו של אהרן.

ולכן הוא בן עמרם דפ"י הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] הובא במק"מ [במקדש מלך] פ' שמות (די"א ע"ב) שהוא מענין עמר נקא כי הוא אבא דיניק ממזל הח' ע"ש.

ולכן הוא בן עמרם, כפי שפירש הרח"ו, והובא במק"מ כפרשת שמות (דף י"א ע"ב), שהוא קשור ל"עמר נקא", כלומר "צמר נקי", משום שהוא בחינת אבא היונק מהמזל השמיני; עיין שם.

רבי חיים ויטאל מסביר ששמו של עמרם, אביו של אהרן, מזכיר את "עמר נקא", "צמר נקי", משום שעמרם הוא בחינת אבא, הניזון מהמזל השמיני.

וקסבר קרח שאביו שהוא שמן א"כ הוא מו"ס [מוחא סתימאה] שלמעלה מבחי' אהרן שנמשח רק בהארה ממנו הנמשך ע"י שערות כו'.²⁵²

וקרח סבר שאביו הוא השמן, ואם כן הוא מוחא סתימאה, שלמעלה מבחינת אהרן, שנמשח רק בהארה ממנו, הנמשכת באמצעות השערות וכו'.

קרח סבר שאביו יצהר הוא השמן עצמו, כלומר מוחא סתימאה, ולכן הוא נעלה מאהרן, שנמשח רק בהארה ממנו, הנמשכת באמצעות השערות.

44 ועם היותו מגבורה הרי במו"ס [במוחא סתימאה] מלובש גבורה דעתיק ומגבורה זו עיקר שרש היחוד שהוא השפעת השמן כו'.

ואף שהוא בא מגבורה, הרי שבמוחא סתימאה מלובשת הגבורה דעתיק, ומגבורה זו נובע עיקר שורש היחוד, שהוא השפעת השמן וכו'.

קורח יכול היה לטעון שגם אם הוא בא מגבורה, הגבורה דעתיק מלובשת במוחא סתימאה, וגבורה זו היא שורש השפעת השמן.

וע' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פ' אמור שם שמן משחת קדש איהו מסטרא דשמאלא דאתמר בה וקדשת את הלויים היינו גבורה דע"י [דעתיק יומין] שבמו"ס [שבמוחא סתימאה]. א"כ הוא למעלה ממשה ואהרן שהם בחו"ב [בחכמה ובינה] דאצילות שמקבלים רק ממזלות דמו"ס [דמוחא סתימאה].

ועיינו ברמ"ז על פרשת אמור שם: "שמן משחת קודש הוא מצד שמאל, שעליו נאמר: 'וקידשת את הלויים'". כלומר, הגבורה דעתיק יומין שבמוחא סתימאה. אם כן, הוא למעלה ממשה ואהרן, הנמצאים בחכמה ובינה דאצילות, המקבלות רק מהמזלות של מוחא סתימאה.

הרמ"ז אומר ששמן המשחה הקדוש בא מצד שמאל, הקשור ללויים. אם כן, טען קורח, הוא עומד למעלה ממשה ואהרן, הנמצאים בחכמה ובינה דאצילות ומקבלים רק מהמזלות — ה"זקן" של המוחא סתימאה.

45 וכמו השערה שאינה ערוך לגבי עצמיות המוחין. וע' ברע"מ [ברעיא מהימנא] ר"פ כי תשא גבי במי מתקדש ע"פ ב"ד [בית דין] ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם.

והוא כמו השערה, שאינה ניתנת להשוואה לעצם המוחין. ועיינו ברעיא מהימנא בתחילת פרשת כי תשא, בעניין "במי מתקדש? על פי בית דין", ובפירוש הרמ"ז שם.

הזקן דומה לשערה ביחס למוח עצמו, שאין ביניהם כל השוואה. בעניין זה מובאים דברי רעיא מהימנא בפרשת כי תשא ופירוש הרמ"ז עליהם.

וזהו ויקח קרח בן יצהר שלקח לו לטענה היותו בן יצהר ור"ל [ורוצה לומר] שאף לו יהא שבאצי' החסדים גבוהים מהגבורות

וזהו "ויקח קרח בן יצהר": קרח ביסס את טענתו על כך שהוא בן יצהר. כלומר, גם אם נניח שבאצילות החסדים גבוהים מן הגבורות,

זהו פירוש "ויקח קרח בן יצהר": הוא ביסס את טענתו על ייחוסו ליצהר. הוא הודה שבאצילות החסדים עומדים למעלה מן הגבורות.

אמנם היותו בן יצהר בחי' שמן מו"ס [מוחא סתימאה] הרי שם הגבורות גבוהים יותר ע"ד שיאמרו ליצחק כי אתה אבינו²⁵³ פנימיות אבא ובמשה נאמר בפני לא יראו²⁵⁴ וזהו להצהיל פנים משמן.²⁵⁵

אולם באשר להיותו בן יצהר — בחינת השמן שבמוחא סתימאה — שם הגבורות גבוהות יותר, בדומה לכך שיאמרו ליצחק: "כי אתה אבינו", בחינת פנימיות אבא. ועל משה נאמר: "ופני לא יראו". וזהו "להצהיל פנים משמן".

אך ברמת השמן, מוחא סתימאה, טען קרח, הגבורות גבוהות יותר; בדומה לכך שלעתיד יאמרו ישראל ליצחק: "אתה אבינו" — בחינת פנימיות אבא. על משה נאמר "ופני לא יראו", והשמן "מצהיל פנים"; לכן טען קרח שהוא שייך ל"פנים" הפנימיים, שהיו נסתרים אפילו ממשה.

קטע 7 • 461-53

דרך חודו של מחט

46 וע"כ סבר שהוא בגבורה שלו יגיע למעלה ממשה ואהרן כו'. אך באמת טעה בזה דהשמן עצמו א"א להגיע כלל

ולכן סבר שבכוח הגבורה שלו יגיע למעלה ממשה ואהרן וכו'. אך באמת טעה בכך: אי אפשר להגיע כלל אל השמן עצמו,

קרח חשב שבאמצעות הגבורה שלו, ששורשה בשמן, יוכל להתעלות מעל משה ואהרן. אך הוא טעה: אי אפשר להגיע כלל אל השמן עצמו.

כי הוא ישת חשך סתרו²⁵⁶ וא"א להיות ממנו שום גילוי כ"א אחר שנמשך ע"י השערות דוקא בחי' עמר נקא שהוא בחי' עמרם כנ"ל.

כי "שם חושך סתרו", ואי אפשר שתהיה ממנו שום התגלות אלא לאחר שהוא נמשך דווקא באמצעות השערות, בבחינת "עמר נקא", שהיא בחינת עמרם, כנזכר לעיל.

השמן נסתר: "שם חושך סתרו". אין ממנו שום התגלות אלא באמצעות השערות, "עמר נקא" — בחינת עמרם, אביו של אהרן.

47 וזהו ענין אהרן בחי' נראה אור^{257, 258} אותיות אהרן שבו ועל ידו דוקא נראה אור והוא נמשך מבחי' שמן למאור מקור האור.

וזהו עניינו של אהרן: בחינת "נראה אור" — אותיות אהרן; שהרי דווקא בו ועל ידו נראה אור. אור זה נמשך מבחינת "שמן למאור", מקור האור.

שמו של אהרן רומז לכך: אותיותיו מרכיבות את המילה "נראה", כמו בפסוק "באורך נראה אור". באמצעות אהרן האור נעשה גלוי — אור הנמשך מן השמן, מקור האור.

אבל עכ"ז [עם כל זה] השמן בעצמו אינו מאיר כלום כ"א ע"י האור הוא בחי חכמה שיונק ע"י שערות דעמר נקא הנ"ל.

אך למרות זאת, השמן עצמו אינו מאיר כלל, אלא באמצעות האור, שהוא בחינת חכמה, היונקת באמצעות השערות של "עמר נקא" שהוזכרו לעיל.

השמן עצמו אינו מאיר. הוא מאיר רק באמצעות השלהבת, שהיא בחינת חכמה, היונקת מן השמן באמצעות השערות של "עמר נקא".

משא"כ קרח בחי קרחה שאין בו בחי שערות לא יוכל להמשיך כלום מבחי שמן הטוב.

לעומת זאת, קרח — בחינת קרחה, שאין בו בחינת שערות — אינו יכול להמשיך דבר מבחינת השמן הטוב.

קרח, ששמו רומז לקרחה, אינו מכיל "שערות", ולכן אינו יכול להמשיך דבר מן השמן הטוב.

48 ולכן אדרבה נהפוך הוא דמשה ואהרן דוקא נקראו שני בני הי"צהר²⁵⁹ כמ"ש ברבות בא ר"פ ט"ו לפי שבהם

לכן, אדרבה, ההפך הוא הנכון: דווקא משה ואהרן נקראים "שני בני היצהר", כפי שנאמר במדרש רבה, בא, תחילת פרק ט"ו; משום שבהם

האמת היא הפוכה מטענתו של קורח: משה ואהרן הם "שני בני היצהר", כפי שהמדרש מכנה אותם, משום שעל ידם נמשך השמן הטוב.

ועל ידם דוקא נמשך בחי כשמן הטוב²⁶⁰ כו' כמ"ש מה טוב ומה נעים שבת אחים²⁶¹ גם יחד²⁶² כשמן הטוב כו'

ועל ידם דווקא נמשכת בחינת "כשמן הטוב" וכו', כפי שנאמר: "מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, כשמן הטוב" וכו',

על ידם נמשך השמן הטוב שבמזמור. המזמור פותח במילים "מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" וממשיך "כשמן הטוב".

דקאי על משה ואהרן כמשארז"ל [כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] (בהוריות פ"ג [פרק ג'] דף י"ב ע"א וברכות פרשה קרח ובפ' ויקרא ספ"ג [סוף פרק ג'] והיינו לפי שהם מבחי ב' מזלות ונוצר ונקה שבהם

והכוונה למשה ואהרן, כפי שאמרו חז"ל (הוריות, פרק ג, דף י"ב ע"א, ובמדרש רבה, פרשת קורח, ובפרשת ויקרא, סוף פרק ג). זאת משום שהם מבחינת שני המזלות, נוצר ונקה, שבהם

הגמרא בהוריות מייחסת את המזמור למשה ואהרן. הם מקבילים לשני המזלות, נוצר (השמיני) ונקה (השלושה-עשר), שהם חלקים מן הזקן העליון שדרכם נמשך השמן.

ועל ידם דוקא נמשך בחיי שמן הטוב וגם בתחלת אצילות העולמות היה צמצום ונמשך האור בבחי' קו וחוט דוקא כדי שעיי' יוכל להיות המשכת אור א"ס ב"ה בבחי' גילוי בפנימית כו'

ועל ידם דווקא נמשכת בחינת השמן הטוב. גם בתחילת האצלת העולמות היה צמצום, והאור נמשך דווקא בבחינת קו וחוט, כדי שעל ידי כך יוכל אור אין סוף, ברוך הוא, להימשך ולהתגלות בפנימיות וכו';

אותו עיקרון קיים כבר בבריאת העולמות. בתחילה היה צמצום, והאור נמשך כקו דק, כדי שאור אין סוף יוכל להתגלות בפנימיות.

משא"כ אם לא היה נמשך בבחי' קו לא היה יכול להיות שום גילוי למטה וגם כל העגולים והמקיפים אינן נמשכים מאור א"ס אלא עיי' הקו וחוט שהוא אור פנימי ונמשך עיי' צמצום ומקום פנוי מקודם כו' ואילו אילו לא היה האור נמשך בבחינת קו, לא הייתה יכולה להיות שום התגלות למטה. גם כל העיגולים והאורות המקיפים נמשכים מאור אין סוף רק באמצעות הקו והחוט, שהוא אור פנימי ונמשך לאחר צמצום ומקום פנוי וכו';

בלי הקו לא הייתה יכולה להיות התגלות למטה. גם העיגולים והאורות המקיפים נמשכים מאור אין סוף רק באמצעות הקו, לאחר הצמצום ויצירת ה"מקום הפנוי".

ואח"כ נמשך בחיי הקו ואז ממנו דייקא מתעגלים העגולים והמקיפים כו' ואם לא כן לא היה יכול להיות שום המשכה ועמ"ש במ"א בענין הרועה בשושנים²⁶³ א"ת [אל תקרי] שושנים אלא ששונים כו'.

ואחר כך נמשכת בחינת הקו, ואז דווקא ממנו מתעגלים העיגולים והאורות המקיפים וכו'; ובלעדיו לא הייתה יכולה להיות שום המשכה. ועיינו במה שנכתב במקום אחר בענין "הרועה בשושנים" — אל תקרי "שושנים" אלא "ששונים" וכו'.

רק לאחר שהקו נמשך, העיגולים והאורות המקיפים מקבלים את צורתם סביבו. אדמו"ר הזקן מוסיף כאן את משחק המילים על "הרועה בשושנים": קוראים "שושנים" כאילו כתוב "ששונים", כלומר לומדים.

וכמ"כ [וכמו כן] בחוטי הציצית עצמן ששרשן מבחי' שער רישיה כעמר נקא והרי איתא בע"ח [בעץ חיים] שער א"א פ"ה ויש בחיי שערות מעולין מן הלבנונית כו' וכ"ה במבוא שערין ש"ג ח"ב [חלק ב'] ספ"ט לפי שהשערות הם ווין ונמשכים מת"ת [מתפארת] דעתיק כו',

וכך גם בחוטי הציצית עצמם, ששורשם מבחינת "שער רישיה כעמר נקא". והרי נאמר בעץ חיים, שער אריך אנפין, פרק ה: "ויש בחינת שערות מעולין מן הלבנונית" וכו'; וכך הוא גם במבוא שערין, שער ג, חלק ב, סוף פרק ט, משום שהשערות הן וויין ונמשכות מתפארת דעתיק וכו'.

כך גם בחוטי הציצית, ששורשם ב"שער רישיה כעמר נקא". בעץ חיים נאמר שיש בחינת שערות נעלות מן הלבון, ובמבוא שערין מוסבר שהשערות הן כעין האות וי"ו ונמשכות מתפארת דעתיק.

וגם כי הרי מבואר למעלה שחוטאי הציצית זהו ענין אי עם זקן אהרן שלכן קרח שחלק על כהונת אהרן חלק גם כן על מצות ציצית.

ועוד, הרי הוסבר למעלה שחוטאי הציצית הם עניין אחד עם זקנו של אהרן; לכן קורח, שחלק על כהונת אהרן, חלק גם על מצוות ציצית.

כפי שהוסבר, חוטי הציצית וזקנו של אהרן הם עניין אחד. לכן קורח תקף את שניהם.

וזקן אהרן זהו בחי' י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] אשר שם י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] ומבואר במ"א שב"יג ת"ד [תיקוני דיקנא] מאיר ונמשך הארה שלמעלה מעלה מהשתלשלות שהרי י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] הוא בחי' נושא עון²⁶⁴ לכפר על פגם וחסרון המשכת המקיפים שנמשכים ע"י המצות כו' ועכצ"ל [ועל כרחך צריך לומר] שמאיר בהן הארה שלמעלה מהמקיף.

וזקנו של אהרן הוא בחינת שלושה עשר תיקוני דיקנא, שבהם נמצאות שלוש עשרה מידות הרחמים. מבואר במקום אחר שבשלושה עשר תיקוני דיקנא מאירה ונמשכת הארה שלמעלה הרבה מאוד מהשתלשלות; שהרי שלוש עשרה מידות הרחמים הן בחינת "נושא עוון", כדי לכפר על הפגם והחסרון בהמשכת האורות המקיפים הנמשכים על ידי המצוות וכו'. על כורחנו צריך לומר שמאירה בהם הארה שלמעלה מן המקיף.

זקנו של אהרן מקביל לשלושה עשר תיקוני דיקנא העליונים, מקורן של שלוש עשרה מידות הרחמים. הן "נושאות עוון" ומתקנות את מה שהמצוות לא הצליחו להמשיך, ולכן מקורן חייב להיות בבחינה שלמעלה אפילו מן האור המקיף.

וכי' במב"ש [במבוא שערים] ש"ג ח"ב [חלק ב'] ספ"ה בענין רישא תנינא דאריך שמתלבש ב"יג ת"ד [תיקוני דיקנא] ולא באברים לרוב העלמו כו', ועמ"ש מזה בביאור ע"פ שוש אשיש²⁶⁵ ומה שכתוב סדי'ה כי ההרים ימוש²⁶⁶ בענין מאי פרי מצות.

וכך נאמר גם במבוא שערים, שער ג, חלק ב, סוף פרק ה, בענין רישא תנינא דאריך, המתלבש בשלושה עשר תיקוני דיקנא ולא באברים, מפני העלמו הרב וכו'. ראו גם מה שנכתב על כך בביאור על "שוש אשיש", ובסוף המאמר המתחיל "כי ההרים ימוש", בענין "מאי פרי מצות".

במבוא שערים נאמר כי ה"ראש השני" של אריך אנפין מתלבש בשלושה עשר תיקוני דיקנא ולא באברים, מפני שהוא נעלם כל כך. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "שוש אשיש" ועל "כי ההרים ימוש".

ועמ"ש סדי'ה את שבתותי תשמרו בענין פי' אני הוי' דפי' אני הוא עצמותו ית' עם שם הוי' שהוא מה שמאיר על ידי צמצום בחי' יו"ד כו'

וראו גם מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "את שבתותי תשמרו", בענין פירוש "אני הוי'": "אני" הוא עצמותו ית' יחד עם שם הוי', שהוא מה שמאיר באמצעות הצמצום, בחינת הוי"ד וכו',

במאמר "את שבתותי תשמרו" הוא מפרש את "אני הוי'": "אני" הוא עצמותו של ה', והוי' הוא מה שמאיר באמצעות הצמצום, הוי"ד.

כולא חד ממש וכמ"ש לעיל בשם בראשית רבה פרשה ד' הוי כשהוא רוצה הלא את השמים ואת הארץ אני מלא²⁶⁷ וכשהוא רוצה היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון וע"ש.

הכול אחד ממש; וכמו שנכתב לעיל בשם בראשית רבה, פרשה ד: "הוי, כשהוא רוצה — הלא את השמים ואת הארץ אני מלא; וכשהוא רוצה — היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון"; ועיינו שם.

ובכל זאת, השניים אחד ממש, כפי שהראה המדרש על המראות: ה' שמלא את השמים ואת הארץ מדבר מבין בדי הארון.

וזהו שאמרו צמצם שכינתו בין שני בדי ארון הרי שזה נקרא צמצום לגבי א"ס ב"ה ועל ידי זה עיקר הגילוי עד שהכלי לגילוי בחינה זו דייקא נקרא קדש הקדשים ומכל מקום בא הגילוי ע"י צמצום דוקא.

וזהו שאמרו: "צמצם שכינתו בין שני בדי הארון". הרי שהדבר נקרא צמצום ביחס לאין סוף ברוך הוא, ודווקא באמצעותו בא עיקר הגילוי, עד שהכלי לגילוי בחינה זו דווקא נקרא קודש הקודשים. ואף על פי כן, הגילוי בא דווקא באמצעות צמצום.

חז"ל אומרים שה' "צמצם שכינתו בין בדי הארון". צמצום זה הוא עיקר הגילוי, עד שהכלי לו נקרא קודש הקודשים; הגילוי בא דווקא באמצעות צמצום.

ועמ"ש מענין יו"ד דשם בד"ה שרי אשתך²⁶⁸ ובמ"א ע"פ מאמר הזהר) (חלק ג' פרשה אחרי דע"ט) הביאו עלי כפרה כו'.

וראו גם מה שנכתב בענין היו"ד של השם במאמר המתחיל "שרי אשתך", ובמקום אחר, על מאמר הזהר (חלק ג, פרשת אחרי, דף עט): "הביאו עלי כפרה" וכו'.

אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "שרי אשתך", העוסק ביו"ד של השם, ולמאמר הזהר "הביאו עלי כפרה".

ועוד זאת כמ"ש בפרשה וישלח בד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה²⁶⁹ ויעקב יו"ד עקב כו' הגם שיו"ד היא הארה מצומצמת כו'

ועוד זאת, כפי שנכתב בפרשת וישלח, במאמר המתחיל "ויקח מן הבא בידו מנחה": יעקב הוא יו"ד עקב וכו'; ואף שהיו"ד היא הארה מצומצמת וכו',

בפרשת וישלח הוא מסביר שהשם יעקב מורכב מיו"ד ומעקב: היו"ד, אף שהיא אור מצומצם, מגיעה עד העקב.

ע"ש שצ"ל בחי' זו דייקא, ועל דרך זה נתבאר ע"פ ט וב לחסות כו' כי העיקר שיהיה הוי' לי כו' ע"ש.

עיינו שם, שדווקא בחינה זו צריכה להיות. ועל דרך זה נתבאר על הפסוק "טוב לחסות" וכו', כי העיקר הוא שהוי' יהיה "לי" וכו'; עיינו שם.

שם מוסבר שדווקא הבחינה המצומצמת הזאת נחוצה. באותו אופן, הוא הסביר על הפסוק "טוב לחסות בהוי'": העיקר הוא שהוי' יהיה "לי", כלומר יתגלה לאדם.

49 והנה על ידי שנמשך עתה הגילוי בבחי' קו על ידי התורה ומצות יהיה אח"כ לעי"ל [לעיתיד לבוא] גילוי אור הסוכ"ע שלמעלה מהקו כו' שהמקיף יתגלה בבחי' פנימי

כעת, באמצעות המשכת הגילוי בבחינת קו דרך התורה והמצוות, יהיה אחר כך, לעתיד לבוא, גילוי של סוכב כל עלמין, שלמעלה מן הקו וכו': האור המקיף יתגלה כאור פנימי.

המשכת האלויות כעת כ"קו" צר, דרך התורה והמצוות, מכינה לגילוי שלעתיד לבוא, שבו סוכב עצמו, האור שלמעלה מן הקו, יתגלה בפנימיות.

והיינו דוקא על ידי שנמשך תחלה גילוי א"פ [אור פנימי] מבחי' הקו אזי דוקא יוכל להיות לעי"ל [לעיתיד לבוא] גם כן גילוי המקיף מה שאין כן אם לא היה נמשך תחלה גילוי זה כו', וזהו ואמר ביום ההוא וזה דווקא באמצעות המשכת גילוי האור הפנימי תחילה מבחינת הקו; רק אז יוכל להיות גם לעתיד לבוא גילוי של האור המקיף. אבל אילו גילוי זה לא היה נמשך תחילה וכו' — וזהו "ויאמר ביום ההוא",

רק משום שהאור הפנימי נמשך תחילה באמצעות הקו, יוכל האור המקיף להתגלות לאחר מכן; בלי הצעד הראשון הזה הדבר לא היה אפשרי. נבואת ישעיהו על "היום ההוא" רומזת לכך.

הנה אלקינו זה קוינו לו²⁷⁰ שעל ידי שהמשכנו אותו בבחי' קוין על ידי ההמשכות שעל ידי תומ"צ [תורה ומצות]

"הנה אלקינו זה קוינו לו": משום שהמשכנו אותו בבחינת קוים, באמצעות ההמשכות הנעשות על ידי התורה והמצוות,

"זה אלקינו, קוינו לו": המילה "קוינו" נקשרת למילה "קו". כשאנו ממשיכים את ה' ב"קוים" באמצעות התורה והמצוות, אנו מאפשרים את הגילוי העתידי שלו.

שהם שלשה קוין תורה ועבודה וגמ"ח [וגמילות חסדים]²⁷¹ ע"י זה יהיה נגלה אח"כ אור המקיף עצמו שלמעלה מהקו וכמ"ש כמ"א כפ' ויקרא גבי ענין העבודה ומצות תלמוד תורה.

שהם שלושה קוים: תורה, עבודה וגמילות חסדים; באמצעותם יתגלה לאחר מכן האור המקיף עצמו, שלמעלה מן הקו. וכפי שמבואר במקום אחר, בפרשת ויקרא, בעניין העבודה ומצוות תלמוד תורה.

שלושת ה"קוים" הם תורה, עבודה וגמילות חסדים — שלושת הדברים שעליהם, כמאמר המשנה, העולם עומד. באמצעותם יתגלה לאחר מכן האור המקיף שלמעלה מן הקו.

וזהו מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] בשה"ש [בשיר השירים] רבה ע"פ אני ישנה. פתחי לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים²⁷² שיהיו כוי וע"ש בילקוט ובזהר ח"ג [חלק ג'] פ' אמור (דצ"ה א')

וזהו מאמר חז"ל בשיר השירים רבה על הפסוק "אני ישנה": "פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט, ואני אפתח לכם פתחים שיהיו כוי". ועיינו שם בילקוט ובזהר חלק ג, פרשת אמור (דף צ"ה ע"א):

במדרש על הפסוק "אני ישנה" אומר ה': "פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט, ואני אפתח לכם פתחים" רחבים כדי מעבר עגלות. בילקוט ובזהר מופיעות גרסאות מקבילות.

ואני אפתח לכם תרעין עילאין²⁷³ ובמ"א אמרו ואני אפתח לכם כפתחו של אולם, פ"י שכל האתעדל"ת [האתערותא דלתא] שבעולם נקרא רק פתח כחודה של מחט לגבי אור א"ס ב"ה הסוכ"ע שאין ערוך אליו כוי

"ואני אפתח לכם שערים עליונים"; ובמקום אחר אמרו: "ואני אפתח לכם כפתחו של אולם". פירוש הדבר הוא שכל אתערותא דלתא שבעולם נחשבת רק לפתח כחודה של מחט, בהשוואה לאור אין סוף ברוך הוא, סובב כל עלמין, שאין לו כל ערך ביחס אליה וכו';

גרסה אחרת אומרת שהי' יפתח "כפתחו של אולם" שבבית המקדש. כל מאמץ אנושי, כל אתערותא דלתא, הוא רק כפתח של חוד מחט ביחס לאור אין סוף הסובב כל עלמין.

כי בפתח זה אי אפשר להיות נמשך רק מבחי' הקו וחוט הנמשך מאור א"ס ב"ה, וזהו פ"י כחודה של מחט עד"מ שבו נמשך החוט.²⁷⁴

שכן דרך פתח זה אפשר להמשיך רק מבחינת הקו והחוט הנמשך מאור אין סוף ברוך הוא. וזהו פירוש "כחודה של מחט": למשל, זהו הפתח שדרכו מעבירים את החוט.

דרך נקב המחט אפשר להעביר רק חוט, וגם המאמצים שלנו יכולים להמשיך רק את הקו — חוט של אור מן האין סוף. ובכל זאת, כפי שיוסבר בפסקאות הבאות, דווקא החוט הזה הוא שפותח את השער הגדול.

50 וזהו ענין בן פורת יוסף²⁷⁵ פורת אותיות תופר דהיינו שמחבר בחי' ביי"ע לאצילות שיהיה הגילוי למטה כמו למעלה כמו שכתוב במ"א על פ' לעשות הישר כוי.

וזהו עניינו של "בן פורת יוסף": המילה "פורת" מורכבת מאותן אותיות כמו "תופר", כלומר, יוסף מחבר את בחינת בריאה, יצירה ועשיה לאצילות, כדי שהגילוי למטה יהיה כמו הגילוי למעלה, כפי שמבואר במקום אחר על הפסוק "לעשות הישר" וכו'.

יעקב בירך את יוסף בתואר "בן פורת", כלומר בן פורה; המילה "פורת" מורכבת מאותן אותיות כמו "תופר". יוסף הצדיק תופר את העולמות התחתונים — בריאה, יצירה ועשיה — לאצילות, כדי שהגילוי למטה יהיה תואם לגילוי למעלה.

וזוהו ענין המשכת הקו וחוט מאור א"ס גם למטה. וזהו על ידי פתח של תשובה ומעייט [ומעשים טובים].

וזוהו עניין המשכת הקו והחוט מאור אין סוף גם למטה. הדבר נעשה באמצעות הפתח של תשובה ומעשים טובים.

תפירה נעשית באמצעות חוט, ולכן מדובר בהמשכת הקו מאור אין סוף אל העולמות התחתונים. הדבר מתאפשר באמצעות "נקב המחט" של תשובה ומעשים טובים.

51 והנה עם היות שהוא רק בחי' כחודה של מחט²⁷⁶ והמשכת הקו כו' אך על ידי זה דוקא אפתח לכם כפתחו של אולם

והנה, אף שאין זו אלא בחינה של "כפתחו של מחט" והמשכת הקו וכו', דווקא על ידי כך [בא] "אפתח לכם כפתחו של אולם",

אף שהפתח שאנו פותחים הוא רק כפתחו של מחט וממשיך רק חוט, דווקא הדבר הזה מביא לכך שה' יפתח "כפתחו של אולם".

והוא גילוי אור א"ס ב"ה הסוכי' ממשי, ומכל זה יובן ענין מה שהשיבו מרבעי' [משה רבינו עליו השלום] שהעיקר הוא בהמשכת חוטי הציצית דוקא.

שהיא גילוי אור אין סוף ברוך הוא, סובב כל עלמין ממשי. מכל זה יובן עניין תשובתו של משה רבנו עליו השלום, שהעיקר הוא דווקא בהמשכת חוטי הציצית.

הפתח הגדול הזה הוא גילוי סובב כל עלמין עצמו. מכאן יובן מה השיב משה לקורח: העיקר הוא חוטי הציצית.

אשר זהו התכלית והיכולת שאפשר להמשיך עתה ועל ידי זה ממילא לעתיד ואני אפתח לכם כו' ועיין ברבות סדר לך לך ס"פ מ"ג²⁷⁷ גבי אם מחוט ועד^{278, 279, 280, 281} כו'

שזהו התכלית ומה שאפשר להמשיך עכשיו; ועל ידי כך, ממילא, יהיה לעתיד "ואני אפתח לכם" וכו'. ועיין במדרש רבה, לך לך, סוף פרק מ"ג, על "אם מחוט ועד שרוך נעל" וכו':

החוט הוא מה שאפשר להמשיך עכשיו, ובאמצעותו יבוא בעתיד הגילוי הגדול. המדרש אומר שבגלל שאברהם סירב לקחת אפילו "חוט" ממלך סדום, ניתנה לבניו מצוות חוטי הציצית.

מה יפו פעמיך בנעלים²⁸² ועי' בזהר חלק א' ויגש (דרי' ע"ב) בענין חוט של חסד²⁸³ ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם.²⁸⁴

"מה יפו פעמיך בנעלים". ועיין בזהר, חלק א', ויגש (דף ר"ז ע"ב), בענין חוט של חסד, ובפירוש הרמ"ז שם.

על "שרוך נעל" מביא המדרש את הפסוק "מה יפו פעמיך בנעלים". בזהר, בפרשת ויגש, מדובר על "חוט של חסד", והרמ"ז מסביר שהוא שליש מחסד (72), כלומר 24 — הערך המספרי של "חוט", בצירוף המילה עצמה.

(ח"ב [חלק ב'] תרומה קמ"ט²⁸⁵ אי חלק ג' ויקרא כ"ג ב'.²⁸⁶ כ"ה סע"א [סוף עמוד א] ע"ב)²⁸⁷ ובפ' אחרי (דס"ד סע"ב [סוף עמוד ב]) ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם.²⁸⁸ וע' בפ' נשא (קל"ד ע"א) האי חוטא יקרא קדישא²⁸⁹ כו'.²⁹⁰

(חלק ב', תרומה, קמ"ט ע"א; חלק ג', ויקרא, כ"ג ע"ב; כ"ה ע"א וע"ב), ובפרשת אחרי (דף ס"ד ע"ב), ובמקדש מלך שם. ועיינו בפרשת נשא (קל"ד ע"א): "האי חוטא יקרא קדישא" וכו'.

הזוהר מזכיר את החוט הזה בעוד כמה מקומות; בפרשת נשא הוא מכנה את המזל של הזקן העליון "החוט היקר והקדוש הזה", שעליו תלויים כל שערות הזקן.

ובמשנה ספ"ק [סוף פרק קמא] דקדושין על זה נאמר והחוט המשולש^{291, 292} כו' ועמ"ש במ"א ע"פ מאמר²⁹³ הזח"א [הזהר חלק א] פ' וישלח (דקע"ה ב') בענין כי ישרים דרכי²⁹⁴ ה'.

ובמשנה, סוף הפרק הראשון של קידושין, נאמר על כך "והחוט המשולש" וכו'. ועיינו במה שכתבתי במקום אחר על מאמר הזהר, חלק א', פרשת וישלח (דף קע"ה ע"ב), בענין "כי ישרים דרכי ה'".

המשנה בקידושין מביאה את הפסוק "והחוט המשולש לא במהרה יינתק" על מי שיש בו מקרא, משנה ודרך ארץ. אדמו"ר הזקן מפנה גם לביאורו על קטע בזוהר בענין "כי ישרים דרכי ה'".

ועיינ' בת"א [בתורה אור] סד"ה²⁹⁵ ויהי מקץ מ"ש בפ"י מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] (פ"ב [פרק ב'] דחגיגה י"ב ב') חוט של חסד משוך עליו ביום²⁹⁶ ומזה יש להעיר למשי"כ [למה שכתוב] בקר ויודע²⁹⁷ ה'.

ועיינו בתורה אור, בסוף המאמר המתחיל "ויהי מקץ", במה שכתב בפירוש מאמר חז"ל (פרק ב' דחגיגה, י"ב ע"ב): "חוט של חסד משוך עליו ביום". ומכאן אפשר להעיר על מה שכתוב "בוקר ויודע ה'":

הגמרא אומרת שמי שלומד תורה בלילה "חוט של חסד משוך עליו ביום". הדבר מאיר את דברי משה לקורח: "בוקר ויודע ה' את אשר לו".

בקר דוקא ועיינ' מענין בקר ויודע במדרש ובזח"ג [ובזהר חלק ג] פ' קרח (קע"ו ב') ובפ' בלק (דף ר"ד²⁹⁸ ע"ב) ע"פ בקר אערוך לך ואצפה.²⁹⁹

דווקא "בוקר". ועיינו בענין "בוקר ויודע" במדרש ובזהר, חלק ג', פרשת קורח (קע"ו ע"ב), ובפרשת בלק (דף ר"ד ע"ב), על הפסוק "בוקר אערוך לך ואצפה".

משה אמר דווקא "בוקר", הזמן של חוט של חסד. המדרש והזהר בפרשות קורח ובלק דנים ב"בוקר" במובן זה, על הפסוק "בוקר אערוך לך ואצפה".

ואפ"ל [ואפשר לומר] דלכן לענין חוטי הציצית קי"ל [קיימא לן] ג"כ דכסות לילה פטור מן הציצית.³⁰⁰ כי עיקר המשכת חוט של חסד הוא מבחי" מדת יום כו':^{327, 326, 325, 324, 323, 322, 321, 320, 319, 318, 317, 316, 315, 314, 313, 312, 311, 310, 309, 308, 307, 306, 305, 304, 303, 302, 301}

ואפשר לומר שמטעם זה, גם בנוגע לחוטי הציצית אנו פוסקים שבגד לילה פטור מציצית, שכן עיקר המשכה של חוט החסד הוא מבחינת מידת היום וכו'.

אולי זו הסיבה שבגד שנלבש רק בלילה פטור מציצית: חוט החסד נמשך ממידת היום.

52 קיצור. שכדי שיומשך הגילוי בבחי' פנימיות צ"ל ע"י צמצום והמשכת קו ולכן בחוטי הציצית אסור להשתמש בהן מה שאין כן בהטלית.

סיכום. כדי שהגילוי יימשך בפנימיות, עליו להימשך באמצעות צמצום והמשכת קו; לכן אסור להשתמש בחוטי הציצית, בשונה מהטלית.

סיכום: גילוי בפנימיות דורש צמצום וקו, ולכן חוטי הציצית קדושים ואילו הטלית אינה כך.

ועד"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] כל האומר אין לי אלא תורה³²⁸ כו' וזהו פתחי לי פתח של תשובה כחודה של מחט³²⁹ בן פורת יוסף.³³⁰

ובדומה לכך אמרו חז"ל: "כל האומר אין לי אלא תורה" וכו'. וזהו "פתחי לי פתח של תשובה כחודה של מחט", וכן "בן פורת יוסף".

כך גם התורה לבדה אינה מספיקה. הפתח של תשובה כחודה של מחט ו"בן פורת יוסף", המרמז על תפירה, מבטאים אותו עיקרון.

53 וענין בן יצהר שמן מקור מוחין דאבא וענין דגנך תירושך ויצהרך³³¹ ואהרן נמשך מבחי' הארת מו"ס [מוחא סתימאה] שבמזלות ונוצר ונקח. וקרח טען שהוא בן שמן עצמו.

ועניינו של "בן יצהר" הוא שמן, מקור המוחין של אבא; וכן ענינם של "דגנך, תירושך ויצהרך". אהרן נמשך מבחינת ההארה של מוחא סתימאה שבמזלות "נוצר" ו"ונקה". וקרח טען שהוא בן השמן עצמו.

סיכום טענתו של קרח: יצהר, כלומר שמן, הוא מקור המוחין של אבא, ה"שמן" שב"דגנך, תירושך ויצהרך". אהרן מקבל הארה ממנו באמצעות המזלות "נוצר" ו"ונקה", ואילו קרח טען שהוא בן השמן עצמו.

אך באמת השמן עצמו הוא ישת חשך סתרו³³² וא"א להמשיכו כ"א ע"י שיורד על הראש בחי' ושער רישיה כעמר נקא³³³

אך לאמיתו של דבר, השמן עצמו הוא "שְׁת חֶשֶׁךְ סְתָרוֹ", ואי אפשר להמשיכו אלא על ידי ירידתו על הראש, מבחינת "ושער ראשיה כעמר נקא",

השמן נסתר, "שְׁת חֶשֶׁךְ סְתָרוֹ", ואפשר להמשיכו רק על ידי ירידתו על הראש, "ושער ראשיה כעמר נקא".

וכן על הזקן וזהו דוקא ע"י משה ואהרן כמ"ש מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד³³⁴ כשמן הטוב כו':
וכן גם על הזקן. והמשכה זו נעשית דווקא באמצעות משה ואהרן, כפי שנאמר: "מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, כשמן הטוב וגוי".

השמן נמשך על הזקן באמצעות משה ואהרן, האחים שבמזמור "מה טוב ומה נעים", ולא באמצעות קרח.

בעבודה

מי שהתקרב לה' אינו צריך להיות כאישה בוגדת, המקבלת ממקור אחר, אפילו בתענוגים המותרים; ההתבוננות בכך שאפילו דין שמים הוא חסד, ואילו החטא גרוע ממנו, מעוררת יראת חטא. לימוד תורה לבדו אינו מספיק: יש להמשיך את האהבה והיראה אל תוך הלב באמצעות המצוות, כפי שהציצית מביאה אותן. והפתח הקטן שאדם פותח בתשובה ובמעשים טובים — כחודו של מחט, שרק חוט יכול לעבור דרכו — הוא בדיוק מה שה' משיב עליו בפתחת השער הגדול.

שאלות לשיחה

1. מדוע אין קדושה בטלית, המייצגת את האור המקיף הגדול יותר, ואילו בחוטים, שהם אור מצומצם, יש קדושה?
2. כיצד משל המראות הגדולות והקטנות של רבי מאיר מסביר שסובב כל עלמין עצמו יכול להאיר במקום צר, כגון החלל שבין בדי הארון?
3. מה היה נכון בחזונו של קרח בדבר העליונות העתידית של הגבורה, ומדוע הייתה זו טעות לפעול על פיו עכשיו?
4. לפי דימוי האישה הבוגדת, מדוע מי שקרוב לה' בפנימיות צריך להישמר אפילו מהתמכרות לתענוגים מותרים?
5. באיזה מובן התשובה שלנו היא רק "חודו של מחט", ומדוע דווקא הפתח הצר הזה הוא הנחוץ?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 ויקח קרח

בהערת קה"ת נאמר שהנחת המאמר של אדמו"ר האמצעי נדפסה שם, עם פירוש עליה וחלק מהנחה נוספת. ההערה מציינת גם שהמאמר נאמר בשנת תקע"ב.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדהאמ"צ נדפס בסה"מ תקס"ב ח"א ע' רכב. ביאור על המאמר נדפס שם ע' רכו, חלק מהנחה אחרת שם ח"ב ע' תקפב. הגהות וביאורים באוה"ת קרח ע' תרסד. תרסז. תרסח. תרדע. תרפג. וראה שם ע' תשז ואילך. ובכרך-ו ע' איתתכו. ע' איתתלח קיצור והגהות לתקס"ב. במאמר אדה"א... אמרי בינה שער הציצית פרקים כא-כג. ובדרך מצותיך מצות ציצית. לכללות המאמר ראה ד"ה ונתנו על ציצית באוה"ת שלח ע' תקסז. זהו משנת תקס"ב. הובא ביאור נשא מצמ"צ נ"ע בוך ג' (דקנו, ב) סוס"א [כ].

2 ויקח קרח

הפסוק הפותח את הפרשה: "ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי". המאמר מפרש את ייחוסו של קרח, "בן יצהר", כבסיס לטענתו.

Numbers 16:1 במדבר ט"ז:א'

וַיִּקַּח קֹרַח בְּנֵי־יִצְחָר בְּנֵי־קֹהָת בְּנֵי־לֵוִי וְדָתָן וָאֲבִירָם בְּנֵי אֶלְיָאֵב וְאוֹן בֶּן־פִּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן:

Now Korah, the son of Izhar, the son of Kohath, the son of Levi, with Dathan and Abiram, the sons of Eliab, and On, the son of Peleth, sons of Reuben, took men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר טז, א.

3 ותירושך ויצהרך וגוי אשר נשבע לאבותיך לתת לך

הברכה על "דגנך ותירושך ויצהרך" בארץ "אשר נשבע לאבותיך לתת לך", בתחילת פרשת עקב. המדרש משתמש בה כדי להראות ש"יצהר" פירושו שמן.

Deuteronomy 7:13 דברים ז':יג

וְאַהֲבָה וּבִרְכָה וְהִרְבֵּה וַיְבָרֵךְ פְּרִי־בִטְנְךָ וּפְרִי־אֲדָמְתְּךָ דִּגְנְךָ וְתִירוֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ שְׁגֵרֵי־אֶלְפִידֶיךָ וְעִשְׂתֶּרֶת צֹאנְךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיִךָ לֵתֶת לָךְ:

and He will love thee, and bless thee, and multiply thee; He will also bless the fruit of thy body and the fruit of thy land, thy corn and thy wine and thine oil, the increase of thy kine and the young of thy flock, in the land which He swore unto thy fathers to give thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 הערת קה"ת מפנה Deuteronomy 11:14 למילים האלה.

Deuteronomy 11:14 דברים י"א:י"ד

וְנָתַתִּי מִטְר־אֲרָצְכֶם פֶּתַח יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסַּפְתָּ דִּגְנְךָ וְתִירוֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ: that I will give the rain of your land in its season, the former rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn, and thy wine, and thine oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5

רבי לוי מסביר שקרח כינה את עצמו בן שמן, משום שהשמן צף מעל כל הנוזלים, וטען שאהרן ודוד, שנמשחו בשמן בלבד, זכו לכהונה ולמלוכות. אדמו"ר הזקן מצטט את הקטע כדי לפתוח את המאמר.

Bamidbar Rabbah 18:16 במדבר רבה י"ח:ט"ז

פסוקה 2

6 טלית שכולה תכלת

המדרש על פרשה זו מכיח את שאלתו של קורח אם בגד שכולו תכלת פטור מציצית, ואת תשובתו של משה שהוא חייב בציצית. זהו הקטע שאליו מתכוון אדמו"ר הזקן באומרו "מבואר ברבה בפרשה זו".

Bamidbar Rabbah 18:3 במדבר רבה י"ח:ג'

7 טלית שכולה תכלת

התנחומא מספר על אותו דו"שיח בין קורח למשה בעניין בגד שכולו תכלת, לצד שאלתו המקבילה על בית מלא ספרי קודש ועל המזוזה.

Midrash Tanchuma, Korach 2:1 מדרש תנחומא, קרח ב'א'

... מה כתיב לְמַעַל מִן הָעֲנָנוֹ. דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית (במדבר טו, לח). קִפֵּץ קֹרַח וְאָמַר לְמֹשֶׁה, אַתָּה אוֹמֵר, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית גּוֹ' (שם). טָלִית שְׂכָלָה תְּכֵלֶת, מֶה הִיא שִׁיָּהָא פְטוּרָה מִן הַצִּיצִית. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה, חֲכִיבָת בְּצִיצִית. אָמַר לוֹ קֹרַח, טָלִית שְׂכָלָה תְּכֵלֶת אֵינָה פּוֹטֶרֶת עֲצָמָה, וְאַרְבָּעָה חוּטִין פּוֹטֵר אוֹתָהּ. בֵּית מְלֵא סְפָרִים, מֶהוּ שֶׁתִּהְיֶה פְטוּרָה מִן הַמְזוּזָה. אָמַר לוֹ: חֲכִיבָת בְּמִזְוֶה. אָמַר לוֹ: כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה מֵאֲתִים שְׂבָעִים וְחֲמֵשׁ פְּרָשִׁיּוֹת שִׁישׁ ...

Now Korah [...] took." What is written above" (:Numb. 16:1) the matter (in Numb. 15:38)? "Speak unto the Children of Israel and tell them to make tassels (zizit) for themselves." Korah quickly said to Moses, "In the case of a prayer shawl (tallit) which is all blue, what is the rule about it being exempt from [having] the tassel?" Moses said to him, "[Such a prayer shawl] is required to have the tassels." Korah said to him, "Would not a prayer shawl which is all blue exempt it- ... self, when four

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

8 טלית שכולה תכלת חייבת בציצית או פטורה אמר להן חייבת

התחילו לשחק עליו

רש"י מספר כיצד קורח הלביש את 250 ראשי הסנהדרין בבגדים שכולם תכלת ושאל אם הם זקוקים לציצית; כשמשה השיב שכן, הם צחקו עליו. אדמו"ר הזקן שואל מדוע שאלה זו נלוותה למחלוקת על הכהונה.

Rashi on Numbers 16:1:4 רש"י על במדבר ט"ז:א':ד'

... עֲמַד וְכִנְסָם ר"נ רָאשֵׁי סִנְהֶדְרָאוֹת — רָבָן מִשְׁבֵּט רְאוּבֵן שְׂכָנֵיו וְהֵם אֵלִיצוּר בֶּן שְׂדִיאוֹר וְחִבְרִי וְכִיזָא בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר נְשִׂאִי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד וְלִהְלֹךְ הוּא אוֹמֵר (במדבר א') "אֵלֶּה קְרוּאֵי הָעֵדָה" — וְהִלְכִישׁוּן טָלִיתוֹת שְׂכָלָן תְּכֵלֶת, בָּאוּ וְעָמְדוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה, אָמְרוּ לוֹ טָלִית שְׂכָלָה שֶׁל תְּכֵלֶת חֲכִיבָת בְּצִיצִית אוֹ פְטוּרָה? אָמַר לָהֶם חֲכִיבָת, הַתְּחִילוּ לִשְׁחַק עָלַי, אֶפְשָׁר טָלִית שֶׁל מִין אֶחָד חוּט אֶחָד שֶׁל תְּכֵלֶת פּוֹטֶרָה, זוֹ שְׂכָלָה תְּכֵלֶת לֹא תִפְטֹר אֶת עֲצָמָה? (תנחומא):

הערת קה"ת
תהלים קלג, ב.

14 ועשו להם ציצית . . ולא תתורו

הציורי לעשות ציצית בכנפות הבגדים ולהניח עליהן פתיל תכלת. מילים אלה פותחות את הסברו של המאמר על הציצית.

Numbers 15:38 במדבר ט"ו:ל"ח

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כַּנְפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתַנוּ עַל־צִיצִית הַכָּנָן פִּתִּיל תְּכֵלֶת:

Speak unto the children of Israel, and bid them that they' make them throughout their generations fringes in the corners of their garments, and that they put with the fringe of each corner a thread of blue

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
במדבר טו, לח-לט.

15 וזכרתם כו' ולא תתורו

"וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות הוי' ... ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". בהמשך המאמר מוסבר "ולא תתורו" באמצעות פתיל התכלת.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתְּוֹרוּ אַחֲרָיִךְ לִבְכָּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אֲתֶם זָנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

16 והענין דהנה כתיב

הערת קה"ת מפנה לדיון מקביל של הצמח צדק באור התורה, תרומה, כאותו נושא.

הערת קה"ת
ראה אוה"ת פ' תרומה ע' א'תסה.

17 מלא כל הארץ כבוד

קריאת המלאכים: "קדוש, קדוש, קדוש הוי' צבאות; כל הארץ מלאה כבודו". אדמו"ר הזקן מפרש את "כבודו" כהארה בלבד, בדרגת ממלא כל עלמין.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ישעיי ו, ג.

18 את השמים ואת הארץ אני מלא

"הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא, נאום הוי"ו. כאן ה' מדבר על עצמותו ממש, על ה"אני", בדרגת סובב כל עלמין, הנמצא בכל מקום

ודתן ואבירם AND DATHAN AND ABIRAM — Because the tribe of Reuben had their place, when they encamped, in the South, thus being neighbours of Kohath and his sons, who, too, encamped in the South (cf. Numbers 3:29), they (the Reubenites) joined Korah in his quarrel. "Woe to the wicked, woe to his neighbour!" — And what induced Korah to quarrel with Moses? He was envious of the princely dignity held by Elzaphan the son of Uziel (Midrash Tanchuma, Korach 1) ... whom Moses had appointed prince over the sons of

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann -- corrected vocalization (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

9 ברבות כפ' זו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
יח, טו.

פסוקה 3

10 וגם איתא ברבות

מאמר של הרבי על אותו פסוק פתיחה, שהוצאת קה"ת מפנה אליו לצד המדרש על גילוח הלויים. זהו דיון מאוחר יותר באותם נושאים.

הערת קה"ת
יח, ד. וראה ד"ה ויקח קרח תשמ"ח.

11 והעבירו תער

בטהרת הלויים נאמר: "והעבירו תער על כל בשרם". מצבם של הלויים לאחר הגילוח יעמוד בניגוד לזקנו של אהרן.

Numbers 8:7 במדבר ח':ז

וְכַהֲתַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם הַזֶּה עֲלֵיהֶם מִי חֲטָאת וְהֶעֱבִירוּ תֵּעַר עַל־כָּל־בָּשָׂרָם וְכִבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וְהִטְהָרוּ:

And thus shalt thou do unto them, to cleanse them: sprinkle the water of purification upon them, and let them cause a razor to pass over all their flesh, and let them wash their clothes, and cleanse themselves

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
במדבר ח, ז.

12 שנתקנא לפי שבלויים נאמר והעבירו תער כו' ואהרן אחיו קשטו

המדרש מספר שמשוה גילח את קורח יחד עם הלויים, כפי שנצטווה, ובו בזמן הביא את אהרן אחיו ויקישט אותו ככלה". אדמו"ר הזקן מציין זאת כשורש נוסף לקנאתו של קורח.

Bamidbar Rabbah 18:4 במדבר רבה י"ח:ד'

13 כשמן הטוב

"כשמן הטוב על הראש, יורד על הזקן, זקן אהרן". אדמו"ר הזקן מפרש את קישוטו של אהרן כוריימת שמן זו על זקנו — נושא שהמאמר מפתח בהרחבה.

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב'

כְּשֶׁמֶן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל־הַזָּקֵן וְזָקֵן־אֶהְרֹן שִׁירֵד עַל־פִּי מְדוּתָיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בשווה.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אִם־יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ נְאֻמֵּי ה' הֲלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם
וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מְלֵא נְאֻמֵּי ה'

Can any hide himself in secret places That I shall not see
him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith
the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ' כג, כד.

19 בד"ה אני לדודי

הערת קה"ת מצינת שאחת הגרסאות של המאמר "אני לדודי" מופיעה
בסידור עם מאמרי חסידות, ושם נדונות שתי הבחינות, ממלא וסוכב.

הערת קה"ת

סידור רכו, א. לקו"ת ראה לג, ב.

20 ובד"ה וזאת המצוה

המאמר "וזאת המצוה" בלקוטי תורה, ואתחנן. הוא פותח בשאלה על לשון
השמירה הכפולה בפסוק ועל כך שמצוות הגוף מתוארות כנעשות "בארץ",
ומסביר שגן עדן נקרא "ארץ", ושכר המצוות הוא בו.

הערת קה"ת

לקו"ת ואתחנן ט, א.

21 לבושיי כתלג חיור

חזונו של דניאל על עתיק יומין: "לבושיה כתלג חיור, ושער רישיה כעמר
נקא". הלבוש מתפרש כסוכב כל עלמין וכמצוות, והשער כממלא כל עלמין
וכדרך התורה.

Daniel 7:9 דניאל ז' ט'

הַזֶּה הָיִיתָ עַד דִּי כְרִסְוֹן רְמִיּוֹ וְעֵתִיק יוֹמִין יִתֵּב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּ חִיּוֹר וְשַׁעַר
רְאשָׁה כְּעֵמֶר נְקָא כְּרִסְיָה שְׁבָכִין דִּי־נִוֹר גְּלִלְוֵהִי נוֹר דְּלָקָה:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient
of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair
of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and
the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל ז, ט.

22 ה' מלך גאות לבש

"הוי מלך גאות לבש". הפסוק מלמד ש"לבוש" אלוהי מתאר את הדרגה
המקיפה, סוכב כל עלמין.

Psalms 93:1 תהילים צ"ג:א'

ה' מֶלֶךְ גָּאוֹת לָבַשׁ לִבְשׁ ה' עֹז הַתְּאֵזָר אֶרֶץ־תְּכוֹן תִּבֵּל בְּלִית־מוֹט:

The L-RD reigneth; He is clothed in majesty; The L-RD is
clothed, He hath girded Himself with strength; Yea, the
world is established, that it cannot be moved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צג, א.

23 בד"ה יביאו לבוש מלכות

ההסבר הנוסף על "יביאו לבוש מלכות" בתורה אור מבאר שהתורה היא
אור פנימי ממלא, שכן "התורה מחכמה נפקת", ואילו המצוות המעשיות,

הנעשות באמצעות דברים גשמיים, ממשיכות את אורן מסוכב. זהו הבסיס
לכינוי המצוות "לבושו" כאן.

הערת קה"ת

תו"א צב, ב.

24 עיקר מצותו טלית לכן מצמר הכבשים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אוי"ח ס"ט, א-ו.

פסקה 5

25 בפ' אמור

בלקוטי תורה, אמור, מסביר אדמו"ר הזקן ששני הכבשים היומיים, של
שחר ושל בין הערביים, ממשיכים ביטול, ואומר שיעקב "הפריד" את
הכבשים ממקורם לשתי מדרגות נפרדות. ההפניה מופיעה לצד הטלית
הלבנה מצמר כבשים שבמאמר זה.

הערת קה"ת

לקו"ת אמור לז, ב.

26 "ויעקב הפריד את הכבשים", מתוך הסיפור על צאנו של יעקב. אדמו"ר
הזקן מפנה להסברו על פסוק זה בלקוטי תורה, אמור.

Genesis 30:40 בראשית ל':מ'

וְהַפְשָׁכִים הִפְרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פָּנֵי הַצֹּאן אֶל־עֵקֶד וְכָל־חֹמֹם בְּצֹאן לָבָן
וַיִּשְׁתַּלּוּ עֲדָרֵים לְבָדּוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל־צֹאן לָבָן:

And Jacob separated the lambs—he also set the faces of the
flocks toward the streaked and all the dark in the flock of
Laban— and put his own droves apart, and put them not
unto Laban's flock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 והציצית הם ג"כ ממין כנף

התלמוד לומד מן המילה "הכנף" שהציציות צריכות להיות ממין הכנף,
כלומר מאותו סוג של פינת הבגד. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כקרבה פנימית
בין החוטים לבגד.

Yevamot 4b:1-2 יבמות ד' ב:א-ב'

שְׁמַע מִיָּנָה לְאַפְנוֹיִי. וְגַבִּי צִיצִית נָמִי, אִיבְעִית אֵימָא — מְשׁוּם דְּמוּכַח,
וְאִיבְעִית אֵימָא — מְשׁוּם דְּמוּכְנָה. אִיבְעִית אֵימָא מְשׁוּם דְּמוּכַח — דָּאָם
כּוֹן לְכַתְּבִיה רַחֲמָנָא גַבִּי פְרִשְׁתָּ צִיצִית, לְמַאי הִלְכְתָּא פְתֻבְיָה הָכָא?
וְאִיבְעִית אֵימָא מְשׁוּם דְּמוּכְנָה — מְכַדִּי כְתַב: "וּבְגָד כְּלָאִים שְׁעֻטָּו לֹא
יַעֲלֶה עָלֶיךָ", "לֹא תִלְבַּשׁ שְׁעֻטָּו" לָמָּה לִּי? שְׁמַע מִיָּנָה לְאַפְנוֹיִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יבמות ד, ב. וש"נ.

28 הערת קה"ת מפנה ל Daniel 7:9 למילים האלה.

Daniel 7:9 דניאל ז' ט'

הַזֶּה הָיִיתָ עַד דִּי כְרִסְוֹן רְמִיּוֹ וְעֵתִיק יוֹמִין יִתֵּב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּ חִיּוֹר וְשַׁעַר
רְאשָׁה כְּעֵמֶר נְקָא כְּרִסְיָה שְׁבָכִין דִּי־נִוֹר גְּלִלְוֵהִי נוֹר דְּלָקָה:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient
of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair
of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and
the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 והחכמה מאין תמצא

מילולית: "והחכמה, מאין תמצא?"; החסידות קוראת את המילה "מאין" במשמעות של "מן האין": החכמה נמשכת מן האין שלמעלה ממנה. הדבר למד שהחכמה היא ראשית הגילוי.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
איוב כח, יב.

פסוקה 6

30 אין כבוד אלא תורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
אבות ו, ג.

31 אין כבוד אלא תורה

המשנה מלמדת ש"כבוד" אינו אלא תורה, ומביאה את הפסוק: "חכמים ינחלו כבוד". אדמו"ר חזקן נעזר בכך כדי לזהות את ה"כבוד" שממלא את הארץ עם התורה.

Pirkei Avot 6:3 משנה אבות ו:ג

... וְהָלַל דְּבָרִים קָל וְחָמֵר, וּמָה דּוֹד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא לִמַּד מֵאַחֲתָפֶל אֶלָּא שְׁנֵי דְּבָרִים בְּלִבְדָּא קִרְאֻ רַבּוּ אֶלּוּפֻּ וּמִיִּדְעוּ, הִלּוּמִּד מִחֻבְרָא פֶּרֶק אֶחָד אוֹ הִלְכָּה אַחַת אוֹ פֶּסוּק אֶחָד אוֹ דְּבוּר אֶחָד אוֹ אֶפְלוֹ אוֹת אַחַת, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹגֵב בּוֹ כְּבוֹד. וְאֵין כְּבוֹד אֶלָּא תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג) כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחֲלוּ, (משלי כח) וְתַמִּימִים יִנְחֲלוּ טוֹב, וְאֵין טוֹב אֶלָּא תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד) כִּי לֶקַח טוֹב נִתְּתִי לָכֶם תוֹרָתִי אֵל תַּעֲזוּבוּ:

One who learns from his fellow one chapter, or one halakhah, or one verse, or one word, or even one letter, is obligated to treat him with honor; for so we find with David, king of Israel, who learned from Ahitophel no more than two things, yet called him his master, his guide and his beloved friend, as it is said, "But it was you, a man mine equal, my guide and my beloved friend" (Psalms 55:14). Is this not [an ... instance of the argument] "from the less to the

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

32 ברוך כבוד ה' ממקומו

"ברוך כבוד הוי' ממקומו", מתוך חזון יחזקאל. הפסוק מובא בעניין הכבוד העליון.

Ezekiel 3:12 יחזקאל ג:י"ב

וַתִּשְׁאָנִי רוּחַ וְאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רֶעֶשׂ גָּדוֹל בְּרוּךְ כְּבוֹד־ה' מִמְּקוֹמוֹ:

Then a spirit lifted me up, and I heard behind me the voice of a great rushing: 'Blessed be the glory of the L-RD from His place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
יחזקאל ג, יב.

33 בד"ה כי על כל כבוד חופה

המאמר מסביר שהביטוי "על כל כבוד" רומז לשני סוגי כבוד: "מלא כל הארץ כבודו" הוא הכבוד התחתון, מלכות כממלא כל עלמין, המחיה את העולמות הנבראים באמצעות צמצום גדול; ואילו "ברוך כבוד ה' ממקומו" הוא כבוד עליון יותר.

הערת קה"ת
לקו"ת שה"ש מז, ב.

34 ובד"ה לסוסתי

ההערה מפנה למאמר "לסוסתי" בלקוטי תורה, שיר השירים. הקטע שם מסביר את הפסוק "אמרת עולם חסד יבנה": התבוננות באחדות ה' ממשיכה חסד עליון אל תוך העולם.

הערת קה"ת
לקו"ת שה"ש יב, א.

35 בד"ה וידבר אלקים

הקטע מסביר את האמירה "אם אין חכמה אין יראה": יראה גדולה, שלמעלה מהשגה, נופלת על האדם כאשר אור אין סוף מתגלה למזלו – שורש הנשמה שלמעלה מן הגוף. הדבר נעשה באמצעות לימוד התורה, שכן התורה נובעת מחכמה, שבה שורה אור אין סוף.

הערת קה"ת
לקו"ת במדבר טז, ב.

36 "כי על כל כבוד חופה", מילות הפתיחה של מאמר בלקוטי תורה העוסק בשני סוגי הכבוד.

Isaiah 4:5 ישעיהו ד:ה'

וּבְרָא ה' עַל כָּל־מְכוֹן הַר־צִיּוֹן וְעַל־מִקְרָאָהּ עָנָן יוֹמָם וְעֶשֶׂן וְנֹגֶה אֵשׁ לְהִכָּה לַיְלָה כִּי עַל־כָּל־כְּבוֹד חָפָה:

And the L-RD will create over the whole habitation of mount Zion, and over her assemblies, a cloud and smoke by day, and the shining of a flaming fire by night; for over all the glory shall be a canopy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 אם אין חכמה אין יראה

"אם אין חכמה אין יראה". המאמר שמצטט אדמו"ר חזקן מסביר שיראה אמיתית מה' נובעת מהתגלות אין סוף בחכמה, באמצעות התורה.

Pirkei Avot 3:17 משנה אבות ג:י"ז

רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, אִם אֵין תּוֹרָה, אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ. אִם אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ, אֵין תּוֹרָה. אִם אֵין חֻמָּה, אֵין יִרְאָה. אִם אֵין יִרְאָה, אֵין חֻמָּה. אִם אֵין בִּינָה, אֵין דַּעַת. אִם אֵין דַּעַת, אֵין בִּינָה. אִם אֵין קִמָּה, אֵין תּוֹרָה. אִם אֵין תּוֹרָה, אֵין קִמָּה. הוּא הָיָה אוֹמֵר, כָּל שֶׁחֻמָּתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׁיו, לְמָה הוּא דוֹמֶה, לְאֵילָן שֶׁעֲנָפָיו מְרֻבִּין וְשָׂרְשָׁיו מְעֻטִּין, וְהָרוּחַ בָּאָה וְעוֹקְרָתוֹ וְהוֹפְקָתוֹ עַל פָּנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעֶרְעֵר בְּעֶרְבָה וְלֹא יִרְאָה כִּי יָבוֹא טוֹב וְשָׁכֵן חֲרָרִים בְּמִדְבָּר אֶרֶץ ...

Rabbi Elazar ben Azariah said: Where there is no Torah, there is no right conduct; where there is no right conduct, there is no Torah. Where there is no wisdom, there is no fear of G-d; where there is no fear of G-d, there is no wisdom. Where there is no understanding, there is no knowledge; where there is no knowledge, there is no understanding. Where there is no bread, there is no Torah; where there is no Torah, there is no bread. He used to say: one whose wisdom

...

פסוקה 7

38 בחי מקיף הישר שמעולם לא נכנס בהכלי

הרבי הרש"ב מעיר על המילים האלה ממש: ייתכן שאדמו"ר הזקן אומר "האור המקיף של היישוב, שמעולם לא נכנס לכלי" כדי להוציא מכלל זה את ההסבר האחר של העיגולים המובא בלקוטי תורה, שלח, במאמר "ויאמרו... טובה הארץ", פרק ב'.

הערת קה"ת

בלקו"ת פ' קרח ד"ה ויקח קרח כו" פ"א בחי מקיף היישוב שמעולם לא נכנס בכלי, י"ל שבא להוציא ממ"ש בלקו"ת לעיל פ' שלח ד"ה ויאמרו כו" טובה הארץ כו" פ"ב ששם מבואר ענין העיגולים באופן אחר יעו"ש — כ"ק אדמו"ר מהרש"ב תרמ"ג ע' רסו. וראה גם המשך בששה"ק תער"ב ח"א ע' מה ועי' רלא.

39 המקיף... את הקו

הערת קה"ת מפנה שם לענין האור המקיף את הקו עצמו.

הערת קה"ת

ראה בסה"מ תרלו כרך-ב ע' שז.

40 בביאור שע"פ יביאו לבוש

הביאור הנוסף על "יביאו לבוש מלכות", שפותח במילים "להבין ההפרש" בין לימוד התורה לבין המצוות המעשיות. הוא מסביר שהתורה היא אור פנימי ממלא, באמצעות חכמה, ואילו המצוות המעשיות ממשיכות מסובב כל עלמין, שלמעלה מהשתלשלות.

הערת קה"ת

תו"א צב, ב.

41 "יביאו לבוש מלכות" — מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור העוסק בהבדל בין לימוד תורה לבין קיום המצוות בפועל, שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Esther 6:8 אסתר ו':ח'

יביאו לבוש מלכות אשר לבשבו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן מלכות בראשו:

let royal apparel be brought which the king useth to wear, and the horse that the king rideth upon, and on whose head a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 "הוי ייסד את הארץ בחכמה; כונן שמים בתבונה." הארץ, מלכות, נוסדה בחכמה, שלמעלה מבינה, שבה כוננו השמים, ו"א; נמצא ששורש מלכות גבוה משורש ו"א.

Proverbs 3:19 משלי ג':י"ט

ה' בְּחִקְמָה יִסְדָּאָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתִבְנוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 עטרת בעלה

"אשת חיל עטרת בעלה." אדמו"ר הזקן מיישם זאת על מלכות כאשר היא מתעלה מעל ו"א.

Proverbs 12:4 משלי י"ב:ד'

אִשְׁת־חַיִּל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ וְכִרְקָב בַּעֲצָמוֹתָיו מִבִּישָׁה:

A virtuous woman is a crown to her husband; But she that doeth shamefully is as rottenness in his bones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 "וירא ישראל את היד הגדולה" — בקריעת ים סוף; מילות הפתיחה של המאמר העוסק בים כ"עולם הנסתר".

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת־ה' וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עָבָדוּ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 אז ישיר

"אז ישיר משה ובני ישראל" — מילות הפתיחה של מאמר קשור בתורה אור.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א'

אָז יִשְׁיֶר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְהַבְיָאֵהוּ וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר אֲשִׁירָה לְהַבְיָאֵהוּ גָּאֵה גָּאֵה סוֹס וְרֹכְבוֹ רָמָה בָּיִם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

46 "ויקה הוי אלקים את האדם ויניחהו בגן עדן, לעבדה ולשרמה." אדמו"ר הזקן לומד מכאן שגן עדן היה המקום שבו עבד אדם את עבודתו.

Genesis 2:15 בראשית ב':ט"ו

וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם וַיִּנְחָהוּ בְּגֵן־עֵדֶן לְעֹבְדָהּ וּלְשִׁמְרָהּ:

And the L-RD G-d took the man, and put him into the garden of Eden to dress it and to keep it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 הן האדם היה כאחד ממנו

"הן האדם היה כאחד ממנו", נאמר לאחר החטא; אלה מילות הפתיחה של מאמר שאדמו"ר הזקן מצטט על מצבו של אדם.

Genesis 3:22 בראשית ג':כ"ב

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹקִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לָדַעַת טוֹב וָרָע וְעַתָּה פֶּן־יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מִעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְחַי לְעֹלָם:

And the L-RD G-d said: 'Behold, the man is become as one of us, to know good and evil; and now, lest he put forth his hand, and take also of the tree of life, and eat, and live for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 אסרי לגפן עירה

"אוסרי לגפן עירה", מברכת יעקב ליהודה; אלה מילות הפתיחה של מאמר הנוגע בנושא זה בסופו.

Genesis 49:11 בראשית מ"ט:יא

אֶסְרִי לִגְפֵן עִירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתְנֹו כֶּסֶם בִּינִן לְבָשׁוּ וּבָדָם יַעֲנִיבִים סוּתָה:

Binding his foal unto the vine, And his ass's colt unto the choice vine; He washeth his garments in wine, And his ves-

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

54 כיו"ד נברא העוה"ב

התלמוד מלמד שהעולם הזה נברא באות ה"א והעולם הבא באות יו"ד. הי"ד, האות הקטנה ביותר, מורה שהעולם הבא אינו אלא הארה מצומצמת.

Menachot 29b:13-14 מנחות כ"ט ב:י"ג-י"ד

מפני מה נברא העולם הבא כיו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

55 לית מחשבה תפיסא ביה כלל

מתפילתו של אליהו בהקדמה לתיקוני זוהר: "לית מחשבה תפיסא כך כללי". האדמו"ר הזקן משתמש בכך ביחס להווייתו ועצמותו של ה', שאין שום גילוי של העולם הבא יכול להגיע אליה.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תיקוני זוהר י"ז א:י-י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש כך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

56 ובבואה לפני המלך

"וכבואה לפני המלך" — מילות הפתיחה של מאמר שהאדמו"ר הזקן מצטט.

Esther 9:25 אסתר ט:כ"ה

ובבואה לפני המלך אמר עס' הספר ישוב מן שכתו הרעה אשר השב על-היהודים על-ראשו ותלו אותו ואת בניו על-העץ:

but when ashe came before the king, he commanded by letters that his wicked device, which he had devised against the Jews, should return upon his own head; and that he and his sons should be hanged on the gallows

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 לריח שמניך

"לריח שמניך טובים" — מילות הפתיחה של מאמר שהאדמו"ר הזקן מצטט.

Song of Songs 1:3 שיר השירים א:ג

לְרִיחַ שְׁמֶנֶיךָ טוֹבִים שְׁמֶן תּוֹרֵךְ שֶׁמֶךְ עֲלֶיךָ עֲלֻמוֹת אֶהְיֶה:

Thine ointments have a goodly fragrance; Thy name is as ointment poured forth; Therefore do the maidens love thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 מי אל כמוך

"מי אל כמוך נושא עוון" — הפסוק המתבאר במאמר שהאדמו"ר הזקן

ture in the blood of grapes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 ויטע הי אלקים גן

"ויטע הוי אלקים גן בעדן". את הנטיעה מפרשים כרומזת למדרגת עשיה, ומכאן שעשייה עמדה במדרגה גבוהה ביותר לפני החטא.

Genesis 2:8 בראשית ב:ח'

וַיִּטַּע ה' אֱלֹקִים גֶּן־עֵדֶן מִקְדָּו וַיִּשֶׂם שָׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר:

And the L-RD G-d planted a garden eastward, in Eden; and there He put the man whom He had formed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 והיה אור הלבנה

"והיה אור הלבנה כאור החמה". הפסוק מתאר את עליית המדרגות התחתונות לעתיד לבוא.

Isaiah 30:26 ישעיהו ל:כ"ו

וְהָיָה אֹר־הַלְבָנָה כְּאֹר־הַחֲמָה וְאֹר־הַחֲמָה יְהִי שְׁבַע־תַּיִם כְּאֹר־שְׁבַע־הַיָּמִים בְּיוֹם חֹשֶׁךְ הוּא אֶת־שָׁבֶר עֲמוֹ וּמַחֵץ מִכְתּוֹ יִרְפָּא:

Moreover the light of the moon shall be as the light of the sun, And the light of the sun shall be sevenfold, as the light of the seven days, In the day that the L-RD bindeth up the bruise of His people, And healeth the stroke of their wound

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 כי כאשר השמים החדשים

"כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני". הפסוק מובא בהקשר של התחדשות העולמות לעתיד לבוא.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לִפְנֵי נְאֻם־ה' כִּן יַעֲמֹד וְיִרְעָם וְשִׁמְךָם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 אלה מסעי

"אלה מסעי בני ישראל". מילות הפתיחה של מאמר בלקוטי תורה המסביר את דברי חז"ל שארץ ישראל עתידה להתרחב.

Numbers 33:1 במדבר ל"א

אַלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאָתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב

"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". אדמו"ר הזקן מסביר זאת כך: תשובה ומעשים טובים ממשיכים את עצמות ה', שאליה אין מגיעה שום עלייה של העולם הבא.

Pirkei Avot 4:17 משנה אבות ד:י"ז

הוא ה"ה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

מצטט.

Micah 7:18 מיכה ז':י"ח

מִי־אֵל כְּמוֹד נִשְׂא עֶזְוֹ וְעֵבֶר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׁאֲרֵית נִחְלָתוֹ לֹא־הִחְזִיק לְעַד
אִפּוֹ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And
passeth by the transgression of the remnant of His heritage?
He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth
in mercy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 נדרו של יעקב: "וכל אשר תיתן לי עשר אעשרנו לך". האדמו"ר הזקן מפנה
לביאורו על פסוק זה.

Genesis 28:22 בראשית כ"ח:כ"ב

וְהָאֵבֶן הַזֶּה הָיְתָה אֲשֶׁר־שָׂמָתִי מַצְבֵּהָ הִנֵּה בֵּית אֱלֹקִים וְכָל אֲשֶׁר תִּתְּנֵלִי עֹשֶׁר
אֲעִשְׂרֶנּוּ לָךְ:

and this stone, which I have set up for a pillar, shall be
G-d's house; and of all that Thou shalt give me I will surely
'give the tenth unto Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא?" כאן הדברים מוסבים על סובב כל
עלמין — עצמותו של ה' ממש, הנוכחת בכל המקומות בשווה.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אִם־יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ נְאֻם־ה' הֲלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם
וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא נְאֻם־ה'

Can any hide himself in secret places That I shall not see
him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith
the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 "מלא כל הארץ כבודו": רק הארתו, האור הפנימי הממלא את העולמות.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָל־הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is
the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

62 את השמים ואת הארץ

"הלא את השמים ואת הארץ אני מלא?" אדמו"ר הזקן מדגיש שה"אני"
ממלא את השמים ואת הארץ במידה שווה.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אִם־יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ נְאֻם־ה' הֲלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם
וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא נְאֻם־ה'

Can any hide himself in secret places That I shall not see
him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith
the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 נ' אלפים יובלות

בהערת קה"ת נאמר שחמישים אלף היובלות מוסברים במאמרי אדמו"ר
האמצעי על קורח.

הערת קה"ת

נתבאר במאמרי אדה"א פ' קרח ע' אידש. וראה בהמ"מ לשם.

64 "מלא כל הארץ כבודו": הווי שנכנס לעולמות כאור פנימי.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָל־הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is
the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 10

65 ושם אחיו יובל

"ושם אחיו יובל: הוא היה אבי כל תופש כינור ועוגב". אדמו"ר הזקן קושר
את יובל ליובלות, ואת נגינתו לעליות העולמות באמצעות שירה.

Genesis 4:21 בראשית ד':כ"א

וְשֵׁם אָחִיו יוֹבֵל הוּא הָיָה אָבִי כָל־תַּפֹּשׁ כִּנּוֹר וְעוּגֵב:

And his brother's name was Jubal; he was the father of all
such as handle the harp and pipe

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ד, כא.

66 רבי מאיר מלמד ש"יובל" הוא שמו של נהר פרת, הנהר היוצא מעדן, כמו
בפסוק "אשר שתה על מים ישלח שרשיו". אדמו"ר הזקן מחיל זאת על
האור הפנימי הנמשך.

Bekhorot 55b:4 בכורות נ"ה ב:ד

תִּנְיָא, רַבִּי מֵאִיר אָמַר: "יֹבֵל" שְׁמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיָה כְּעֵץ שֶׁתּוֹלַע עַל מַיִם
וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שְׂרָשָׁיו", וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ "פֶּרֶת"? שֶׁמִּמֶּיּוּ פָּרִים
וְרִבִּים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

67 יבל הוא היה אבי יושב אהל

"ועדה ילדה את יבל: הוא היה אבי יושב אוהל ומקנה". האוהל, המקיף את
יושבו, מסמל את האור המקיף.

Genesis 4:20 בראשית ד':כ'

וַתֵּלֶד עֵדָה אֶת־יֵבֶל הוּא הָיָה אָבִי יוֹשְׁבֵי אֹהֶל וּמִקְנָה:

And Adah bore Jabal; he was the father of such as dwell in
tents and have cattle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 והנה המשל לענין א"מ וא"פ

הערת קה"ת מפנה לסדרת המאמרים הארוכה של אדמו"ר הרשב"י משנת
תער"ב, בעניין המשל לאור המקיף ולאור הפנימי.

הערת קה"ת

ראה המשך בששה"ק תער"ב ח"א ע' תצח.

69 "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה'
משל המחשבה על יסוד פסוק זה.

Isaiah 55:8 ישעיהו נ"ה ח':

כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי נָאֻם ה'
For My thoughts are not your thoughts, Neither are your
ways My ways, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 ובחיי אני מלא

"האם אינני ממלא את השמים ואת הארץ?" הבחינה של סוכב כל עלמין.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אִם-יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא-אֶרְאֶנּוּ נְאֻם-יְהוָה הֲלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם
וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מְלֵא נְאֻם-יְהוָה

Can any hide himself in secret places That I shall not see
him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith
the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

71 יפה שעה אחת בתשובה

"יפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם
הבא", כפי שהתבאר לעיל באמצעות סוכב כל עלמין.

Pirkei Avot 4:17 משנה אבות ד':י"ז

הוא הנה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה,
מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל
חיי העולם הזה:

He used to say: more precious is one hour in repentance
and good deeds in this world, than all the life of the world to
come; And more precious is one hour of the tranquility of
the world to come, than all the life of this world

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

72 מלא כל הארץ כבודו

"מלא כל הארץ כבודו". הפרק שואל מדוע הפסוק אומר דווקא "הארץ".

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג

וַיֹּאמֶר זֶה אֵלֹהֵינוּ וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כְלֵי־הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is
the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 אין כבוד אלא תורה

"אין כבוד אלא תורה". לכן הכבוד שממלא את הארץ הוא התורה.

Pirkei Avot 6:3 משנה אבות ו':ג

... וְהָלַל דְּבָרִים קָלִים וְחָמַר, וּמָה דוֹד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא לִמַּד מֵאַחִיתֶּפֶל
אֶלָּא שְׁנֵי דְּבָרִים בְּלִבְדִּי קִרְאוּ רַבּוֹ אֶלּוּפּוֹ וּמִידְעוֹ, הִלּוּמִּד מִחִבְרוֹ פֶּרֶק
אֶחָד אוֹ הִלְכָּה אֶחָת אוֹ פֶּסוּק אֶחָד אוֹ דְּבוּר אֶחָד אוֹ אֶפְסוֹ אוֹת אֶחָת, עַל
אֶחָת כִּמְהָ שְׁפָרִיךְ לְנֶהוֹג בּוֹ כְּבוֹד. וְאִין כְּבוֹד אֶלָּא תוֹרָה, שְׁנַאֲמַר
(משלי ג) כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחֵלוּ, (משלי כח) וְתַמִּימִים יִנְחֵלוּ טוֹב, וְאִין
טוֹב אֶלָּא תוֹרָה, שְׁנַאֲמַר (משלי ד) כִּי לֶקַח טוֹב נִתְּתִי לָכֶם תוֹרָתִי אֵל
תַּעֲזֹבוּ:

One who learns from his fellow one chapter, or one ha-
lakhah, or one verse, or one word, or even one letter, is ob-
ligated to treat him with honor; for so we find with David,
king of Israel, who learned from Ahitophel no more than two
things, yet called him his master, his guide and his beloved
friend, as it is said, "But it was you, a man mine equal, my

guide and my beloved friend" (Psalms 55:14). Is this not [an
... instance of the argument] "from the less to the

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

74 בגימטרי ל"ב

רעיא מהימנא בוהר (צו) אומר ש"כבוד" שווה בגימטריה ל"לב", שלושים
ושניים. אדמו"ר הזקן קושר את המספר לשלושים ושניים נתיבות החכמה
ולשלושים ושניים חוטי הציצית.

Zohar III, 33a זח"ג לג, א

הערת קה"ת

ראה זח"ג לג, א ובכ"מ.

75 ל"ב נתיבות חכמה

במאמר האזינו מסביר אדמו"ר הזקן את הכתוב "ברוך כבוד הוי" ממקומו:
"כבוד הוי" הם שלושים ושניים נתיבי חכמה, שכן ערכה המספרי של
המילה "כבוד" הוא שלושים ושניים. "ברוך" פירושו שנמשך ממקומו
העליון כדי להתגלות בחכמה התחתונה.

הערת קה"ת

עלי"ק האזינו (עא, א). ושי"ג. [כ].

76 הודו על ארץ ושמים

"הודו על ארץ ושמים". הארץ מוזכרת תחילה, ואדמו"ר הזקן מפרש זאת
כקדימותה של הארץ בהתגלות באמצעות התורה.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' כִּי־נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אֲרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is
exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, יג.

77 קדמה ארץ לשמים

בית שמאי סוברים שהשמים נבראו תחילה, ובית הלל סוברים שהארץ
נבראה תחילה, והם מביאים את הפסוק "ביום עשות ה' אלקים ארץ
ושמים". בהערת קה"ת מצוין מקור זה לעניין קדימותה של הארץ.

Chagigah 12a:16-17 חגיגה י"ב א:ט"ז-י"ז

... ובית הלל אומרים: ארץ נבראת תחלה ואחר כך שמים, שְׁנַאֲמַר:
"ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים". אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל לְבֵית שְׁמַאי:
לְדַבְרֵיכֶם, אָדָם בּוֹנֶה עֲלֵיָהּ וְאַחֵר כֶּף בּוֹנֶה בֵּיתָּ? שְׁנַאֲמַר: "הַבּוֹנֶה
בַּשָּׁמַיִם מַעֲלֹתָיו וְאֶגְדָּתוֹ עַל אֶרֶץ וְסֻדָּהּ". אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי לְבֵית
הַלֵּל: לְדַבְרֵיכֶם, אָדָם עוֹשֶׂה שְׂרָפְרָה, וְאַחֵר כֶּף עוֹשֶׂה כֶּסֶף! שְׁנַאֲמַר:
"כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כֶּסֶף וְהָאָרֶץ הָדוּם רִגְלִי". וְחֲכָמִים אומרים: זֶה זֶה
כְּאֶחָת נִבְרָא, שְׁנַאֲמַר: "אֶף יָדִי יִסְדָּה אֶרֶץ ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה חגיגה יב, א. ב"ר א, כא.

78 אורייתא מחכמה נפקת

מקום נוסף שמציינת קה"ת לדברי הוהר שהתורה באה מן החכמה.

Zohar II, 121a זח"ב קכא, א

הערת קה"ת

זח"ב קכא, א. פה, א.

79 אורייתא מחכמה נפקת

הזוהר מלמד שהתורה יצאה מן החכמה העליונה. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר כיצד יכלה התורה להביא את אור אין סוף, השורה בחכמה, אל העולם הזה.

Zohar, Yitro 21:378-22:389 ספר הזוהר, יתרו כ"א:שע"ה-כ"ב:שפ"ט According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of "understanding" and "forsake not the Torah of thy mother

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

80 ע"פ וידבר אלקים

המאמר על חג השבועות מסביר את הפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, אנכי הוי' אלקיך": ש"אנכי", עצמותו ומהותו של ה', המלוכש בתורה, יתגלה למטה בדברים גשמיים, כך שהוא נקרא "אלקיך". עוד נאמר שם שכדי להגיע לכך נדרשת תחילה ספירת העומר, שבה מכניעים ומשנים את המדות הטבעיות של הנפש הבהמית.

הערת קה"ת

לעיל פי' במדבר טו, רע"ד.

פסקה 14

81 חכים ולא בחכמה ידיעה

מתפילת אליהו שבהקדמה לתיקוני הזוהר: "אתה חכם, ולא בחכמה ידועה". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על חכמה עילאה, שבה מתלבש אור אין סוף עצמו.

Tikkunei Zohar 17b:3-4 תיקוני הזוהר י"ז ב:ג-ד

אנת חכים ולא בחכמה ידיעה. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעה. לית לך אתר ידיעה אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיתא. צדק מלכותא קדישא. מאזני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

82 קול דודי . . מדלג

"קול דודי! הנה הוא בא, מדלג על ההרים, מקפץ על הגבעות". הפסוק נקרא כאן כרומז להתגלות בהר סיני, שדילגה על סדר העולמות.

Song of Songs 2:8 שיר השירים ב:ח

קול דודי הנהיג בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות:

Hark! my beloved! behold, he cometh, Leaping upon the mountains, skipping upon the hills

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ח.

83 מקננא

בתיקון ו', בעניין קן הציפור, מתאר תיקוני הזוהר את המדרגות כ"מקננות" בעולמות התחתונים: אימא עילאה בכיסא, ואימא תתאה באופנים. אדמו"ר הזקן מצטט את הלימוד שמלכות מקננת בעשיה וחכמה באצילות.

Tikkunei Zohar 23a תיקוני הזוהר כ"ג א

84 מלי' מקננא בעשי' וחכי' באצי'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז ת"ו.

85 מלא כל הארץ כבודו

"מלאה הארץ כבודו": הארץ דווקא, שבה התגלתה חכמה עילאה במתן תורה.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו:ג

וְקָרָא זֶה אֱלֹהִים וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ הוּא צְבָאוֹת מְלֵא כָל-הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 ויקחני בציצית ראשי

"ויקחני בציצית ראשי". הפסוק מראה שציצית פירושה שער, ומכאן למאמר על הציציות כ"שערות" שממשיכות אור למטה.

Ezekiel 8:3 יחזקאל ח:ג

וַיִּשְׁלַח תַּבְּנִית יָד וַיִּקְחֵנִי בְּצִיצִית רֹאשִׁי וַתֵּשֶׂא אֹתִי רוּחַ בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וַתִּבֶּא אֹתִי יְרוּשָׁלַיִם בְּמִרְאֹת אֱלֹקִים אֶל-פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפְּנֹנָה צְפוֹנָה אֲשֶׁר-שָׁם מוֹשֵׁב סֹמֶל הַקִּנְיָאָה הַמִּקְנָה:

And the form of a hand was put forth, and I was taken by a lock of my head; and a spirit lifted me up between the earth and the heaven, and brought me in the visions of G-d to Jerusalem, to the door of the gate of the inner court that looketh toward the north; where was the seat of the image of jealousy, which provoketh to jealousy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל ח, ג.

87 והיה לכם לציצית

"והיה לכם לציצית" — מילות הפתיחה של המאמר שאדמו"ר הזקן מפנה אליו לעיל.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת-כָּל-מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא-תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְכַבֵּכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר-אֲתֶם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

88 קדש יהי גדל פרע

על הנזיר נאמר: "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו". קדושתו קשורה לשער, המשמש צינור להמשכת אור שלמעלה מן הסדר הרגיל.

Numbers 6:5 במדבר ו':ה'

כְּלִימִי נָדָר נָזִיר וְנָזִיר תִּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־רֹאשׁוֹ עַד־מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יָזִיר לְה' קֹדֶשׁ יִהְיֶה גִדְל פָּרַע שְׁעָרָאֲשׁוֹ:

All the days of his vow of Naziriteship there shall no razor come upon his head; until the days be fulfilled, in which he consecrateth himself unto the L-RD, he shall be holy, he shall let the locks of the hair of his head grow long

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, ה.

פסוקה 17

89 ועתה יגדל נא

תפילתו של משה: "ועתה יגדל נא כוח אדני, כאשר דיברת לאמורי". המילים הפותחות של המאמר שהאדמו"ר הזקן מצטט.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמְרִי:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

90 ועשית בגדי קדש

"ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך", המילים הפותחות של המאמר שבו אותיות הדיבור נקראות שערות.

Exodus 28:2 שמות כ"ח:ב'

וַעֲשִׂיתָ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת:

And thou shalt make holy garments for Aaron thy brother, for splendour and for beauty

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 19

91 ה' בצאתך משעיר

מתוך שירת דבורה: "הוי, בצאתך משעיר, בצעודך משדה אדום, רעדה הארץ". אדמו"ר הזקן מפרש את "שעיר" מלשון שיער, ומחיל את הפסוק על מתן תורה.

Judges 5:4 שופטים ה':ד'

Havayah בְּצֵאתְךָ מִשְׁעִיר בְּצַעְדְךָ מִשְׂדֵּה אֲדָוִם אֶרֶץ רָעָשָׁה גַּם־שָׁמַיִם נָטְפוּ גַּם־עֲבָיִם נָטְפוּ מֵיָם:

L-RD, when Thou didst go forth out of Seir, When Thou didst march out of the field of Edom, The earth trembled, the heavens also dropped, Yea, the clouds dropped water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שופטים ה, ד.

92 נובלות חכמה שלמעלה תורה

רבי אבין מוסיף לרשימת "נובלות": "נובלות חכמה של מעלה — תורה". אדמו"ר הזקן משווה את התורה, חכמת ה' המלוכשת בעניינים גשמיים, לשערה שעדיין יונקת מן המוח.

Bereshit Rabbah 44:17 בראשית רבה מ"ד:י"ז

... נובלות מיתה - שינה, נובלות נבואה - חלום, נובלות העוה"ב - שבת. ר' אבין מוסיף תרתין: נובלות אורה של מעלה - גלגל חמה, נובלות חכמה של מעלה - תורה. והנה אימה חשיכה גדולה נופלת עליו אימה, זו בכל, דכתיב (דניאל ג): באדין נבוכדנצר התמלי חמא. חשיכה, זו מדי, שהחשיכה עיניהם של ישראל, בצום ובתענית. גדולה, זו יון. ר' סימון ורבנן רבי סימון אמר: מאה ועשרים דוכסים, מאה ועשרים אפרכון, מאה ועשרים אסטרטליטין. ורבנן אמרי: משישים שישים, דכתיב (דברים א): נחש שרף ועקרב. נחש, זו בכל. שרף, זו מדי. עקרב, ...

It was as the sun was setting, and a slumber fell upon "Abram, and, behold, dread, a great darkness, fell upon him" (Genesis 15:12). "It was as the sun was setting, [and a slumber fell]" - Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Levi: The beginning of downfall is sleep, as when one sleeps one does not toil in Torah study, when one sleeps one does not do any work. Rav said: There are three kinds of ... slumber - the slumber of sleep, the slumber of prophecy Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

93 חכים ולא בחכמה ידיעה

מתוך תפילת אליהו שבהקדמה לתיקוני זוהר: "אתה חכם, ולא בחכמה ידועה". התורה היא חכמת ה' זו, המלוכשת בעניינים גשמיים.

Tikkunei Zohar 17b:3-4 תיקוני זוהר י"ז ב:ג-ד'

אנת חכים ולא בחכמה ידיעה. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעה. לית לך אתר ידיעה אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיתא. צדק מלכותא קדישא. מאוני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסוקה 20

94 ואין כבוד אלא תורה

"אין כבוד אלא תורה": הכבוד הממלא את הארץ הוא התורה, שלושם ושניים נתיבי חכמה.

Pirkei Avot 6:3 משנה אבות ו':ג'

... וְהָלַל דְּבָרִים קָל וְחָמֵר, וּמָה דְּוָד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא לִמַּד מֵאַחֲתִּיפֶל אֱלָא שְׁנֵי דְּבָרִים בְּלִבְד קָרָא רַבּוֹ אֶלּוּפּוֹ וּמִיָּדְעוֹ, הִלּוּמִד מִחֲבֵירוֹ פֶּרֶק אֶחָד אוֹ הִלְכָּה אֶחָת אוֹ פְּסוּק אֶחָד אוֹ דְּבוּר אֶחָד אוֹ אֶפְלוֹ אוֹת אֶחָת, עַל אֶחָת כְּמָה וְכְמָה שֶׁצָּרִיךְ לְנַהֵג בּוֹ כְּבוֹד. וְאֵין כְּבוֹד אֱלָא תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג) כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחִלּוּ, (משלי כח) וְתַמְיָמִים יִנְחִלּוּ טוֹב, וְאֵין טוֹב אֱלָא תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד) כִּי לֶקַח טוֹב נִתְּנִי לָכֶם תּוֹרָתִי אֵל תַּעֲזֹבוּ:

One who learns from his fellow one chapter, or one halakhah, or one verse, or one word, or even one letter, is ob-

העליונה, של לי דצלם שלמעלה מראש ז"א, והוא א"מ לז"א. פירוש - כי בחול לא יש בוי"א רק בחינת צי דצלם, ולא הלי, ונשאר מקיף לו לז"א, וזהו בחינת טלית:

Pri Etz Chaim (Public Domain)

100 וגם כי שם כוי ומלבינים השערות

פרי עץ חיים מסביר שהשערות מלבינות למטה מן החזה, "וגם מפני שיש יסוד דאבא", שבו מתגלים החסדים, ושזו הסיבה שהציצית צריכה להיות לבנה. אדמו"ר הזקן מצטט את הדברים האלה.

Pri Etz Chaim, Gate of Fringes 3:23 פרי עץ חיים, שער הציצית ג"כ"ג

ועוד, כי עד שם היו השערות שחורות כעורב, כנוכר באדרא, כי שערות דועיר אנפין אוכמא, ושל נוקבא ארגמן. ולהיות כי החסדים עדיין לא נתגלו בפנים, לכן לא הלבנו השערות בחוץ. אבל בסיום החזה, ששם מתגלים החסדים, וגם כי שם יסוד אבא, מתגלין ויוצאין כל אלו האורות לחוץ, ומלבינים השערות, ועל ידו מתגלים השערות שהם הציצית. ולטעם זה הדין הוא, שיהיו הציצית לבנים:

Pri Etz Chaim (Public Domain)

101 ועי' בעעה"מ שער י"ד פ"מ

בהערות קה"ת מובא סיכום הצמח צדק לעמק המלך: נאמר שם על הציצית שהן בחינת שערות הנכנסות לז"א או לנוקבא מאבא ואמא.

הערות קה"ת

"כי בענין הציצית שהם בחי' שערות שהשערות נכנסין בתוך זעיר או בתוך נוק' מאו"א" — אוה"ת קרח ע' תרעו.

102 ובשעתא דאתמשכן שיערי חיוור

מהאדרא שבפרשת נשא: כאשר השערות הלבנות נמשכות למטה, נאמר "החכמות קוראות בקול ברחוב". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר את השערות הלבנות המוליכות את החכמה החוצה.

Zohar, Idra Rabba 33:268-278 ספר הזהר, האדרא רבא ל"ג:רס"ח-ער"ח

103 חכמות בחוץ

"החכמות קוראות ברחוב; היא משמיעה את קולה בכיכרות". הגעתי של החכמה אל "החוץ" היא ההמשכה באמצעות השערות הלבנות.

Proverbs 1:20 משלי א:כ

חֲכָמוֹת בַּחוּץ תִּרְנֶה בְּרַחֲבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ:

Wisdom crieth aloud in the streets, she uttereth her voice in the broad places

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 הכנה מין כנה

התלמוד מפרש את "הכנה" כדרישה שהציצית תהיה מאותו סוג כמו הכנה. אדמו"ר הזקן מסביר זאת כיחוד החושים עם הבגד.

Yevamot 4b:11-12 יבמות ד' ב:י"א-י"ב

איצטריה. סלקא דעתך אמינא כדרכא, דרכא רמי: כתיב "הכנה" — מין כנה, וכתיב "צמר ופשתים"! ה'א כיצד? צמר ופשתים פוטרין בין במינן, בין שלא במינן. שאר מינין, במינן פוטרין, שלא במינן אין פוטרין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

105 והחכמה מאין תמצא

"והחכמה, מאין תימצא?" יש לקרוא זאת כך: "החכמה באה מאין" — מהאין

ligated to treat him with honor; for so we find with David, king of Israel, who learned from Ahitophel no more than two things, yet called him his master, his guide and his beloved friend, as it is said, "But it was you, a man mine equal, my guide and my beloved friend" (Psalms 55:14). Is this not [an ... instance of the argument] "from the less to the

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

95 וכל גבולך לאבני חפץ

"וכל גבולך אבני חפץ". אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על "נתיבים" בפסוק זה.

Isaiah 54:12 ישעיהו נ"ד:י"ב

וְשִׁמְתִּי כְכֹד שְׁמִשְׁתִּי וְשַׁעֲרֶיהָ לְאֲבָנֵי חֲפָץ:

And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of carbuncles, and all thy border of precious stones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 ושער רישיה כעמר נקא

"ושער ראשו כעמר נקא": שיער לבן, המשכת החסדים.

Daniel 7:9 דניאל ז:ט'

הָיָה הָיִיתָ עַד דִּי כְרָסוֹן רָמְיוּ וְעֵתִיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּח חָר וְשַׁעַר רָאשָׁה כְּעֵמֶר נְקָא כְּרָסִיהָ שְׂכִבִּין דִּי־נֹר זֶלְלוּהִי נוֹר דְּלֶק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 ואיש כי ימרט ראשו

"ואיש כי ימרט ראשו, קרח הוא, טהור הוא". הפסוק מובא בעניין שערות ז"א, שהן דינים.

Leviticus 13:40 ויקרא י"ג:מ'

וְאִישׁ כִּי יִמְרֹט רֹאשׁוֹ קִרְחַת הוּא טָהוֹר הוּא:

And if a man's hair be fallen off his head, he is bald; yet is he clean

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

ויקרא יג, מ.

98 בפע"ח שער הציצית פרק ה'

בהערות קה"ת מובא סיכום הצמח צדק לקטע מפרי עץ חיים: "שהציצית והציצית הם היוצאים ממוחין דאבא ואמא עצמן". הדבר תומך בטענת המאמר שהציצית נמשכות ישירות מאבא ואמא.

הערות קה"ת

"שציצ' וציצית הן מה שיוצא ממוחין דאוי"א ממש" — אוה"ת קרח ע' תרעו.

99 בפע"ח שער הציצית פרק ה' בדרוש החברים

הפרק על ציצית בפרי עץ חיים, בחלק "מפי החברים", מסביר שציצית פירושה שיער. קה"ת מביא את תמצית דבריו של הצמח צדק: הציצית והציצית נמשכים מהמוחין דאבא ואמא עצמם.

Pri Etz Chaim, Gate of Fringes 5:9 פרי עץ חיים, שער הציצית ה:ט'

מהחברים - ואחר שנכנס לביה, ישים טלית גדול בציצית, בין בחול ובבין בשבת. ופירוש ציצית, לשון שער, כמו ויקחני בציצית ראשי. וגם כן הוא לשון הבטה והסתכלות, כמו מציץ מן החרכים. והיא סוד הארה

שלמעלה ממנה.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place
of understanding?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

106 הודו על ארץ

"הודו על הארץ והשמים": החכמה העליונה המתגלית בארץ.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' כִּי־נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is
exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

107 נוטה שמים כיריעה

המילים כאן מצטטות את Psalms 104:2. הקטע מופיע למטה.

Psalms 104:2 תהילים ק"ד:ב'

עֹטֶה־אֹר כְּשֶׁלֶמָה נוֹטָה שָׁמַיִם כִּירִיעָה:

Who coverest Thyself with light as with a garment, who
stretchest out the heavens like a curtain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, ב.

108 הזוהר בפרשת תזריע מסביר את הפסוק הזה באמצעות שערות ז"א, שהן דינים. אדמו"ר חזקוני מביח בניהן ובין שערותיו הלבנות של הציצית.

Zohar, Tazria 23:115-24:123 ספר הזוהר, תזריע כ"ג:קט"ו-כ"ד:קכ"ג

Because the lower judgements are attached to the hair of this one,¹According to the anthropomorphic symbolism of the Sifra di-Zeniutha, he is called "Stern Judgement", but when the hair is removed he becomes mitigated and the lower judgements are not held in readiness. Therefore he is called clean, as having emerged from the side of uncleanness, and here too it is written: "And if the hair of ish be fallen off his head, he is bald, he is clean".

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 21

109 ובמ"א נתבאר באופן אחר

הערת קה"ת מפנה להערותיו של הרבי הרש"ב על הקטע הזה, שנדפסו בין ההוספות, בקשר להסבר השני המובא כאן.

הערת קה"ת

ראה לעיל בהוספות בהערות כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע לכאן.

110 ואינו יכול להתלבש

הערת קה"ת מפנה שם לעניין הקביעה שאור אין סוף אינו יכול להתלבש כאור פנימי בשום כלי.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תער"ב-א סעי' קיט.

111 שבחכמה מאיר בבחי' אור פנימי

אודו סעיף בסדרת מאמרי הרבי הרש"ב מובא גם בקשר למסקנה שסוכב מאיר בחכמה כאור פנימי.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תער"ב-א סעי' קיט.

112 מדרוש דנשא

בפרשת נשא, במאמר "וידבר ... נשא את ראש", מסביר אדמו"ר חזקוני שהיריעות שנשא בני גרשון הן בחינת סוכב, כמו בפסוק "נוטה שמים כיריעה", ואילו הכלים שנשא בני קהת, ובהם הארון, הם הנקודה המרכזית שסביבה נע העיגול. התורה היא נקודה זו, משום שהיא נובעת מחכמה, שבה שורה אור אין סוף כאור פנימי.

הערת קה"ת

לעיל פי' נשא.

113 נשא את ראש בני גרשון

"מנה גם את בני גרשון". אדמו"ר חזקוני מפנה למאמרו על פסוק זה, המשווה בין הארון שנשא בני קהת לבין היריעות שנשא בני גרשון.

Numbers 4:22 במדבר ד':כ"ב

נֶשֶׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְכִיתִּי אֲבֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם:

Take the sum of the sons of Gershon also, by their fathers' houses, by their families

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 נוטה שמים כיריעה

"נוטה שמים כיריעה". לכן היריעות מסמלות את סוכב כל עלמין.

Psalms 104:2 תהילים ק"ד:ב'

עֹטֶה־אֹר כְּשֶׁלֶמָה נוֹטָה שָׁמַיִם כִּירִיעָה:

Who coverest Thyself with light as with a garment, who
stretchest out the heavens like a curtain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

115 משום — בחכמה מאיר בבחי' אור פנימי

הערת קה"ת מפנה שם לעניין הארת אור אין סוף בחכמה כאור פנימי.

הערת קה"ת

ראה ספה"מ תער"ב-א סעי' כח.

116 כד"ה כי אברהם לא ידענו

המאמר מסביר את זעקת הגלות "כי אברהם לא ידענו": בעבר התגלו בגלוי מדותיהם של אברהם וישראל, שבבחינת ממלא, באמצעות ניסים ונבואה; ואילו הגאולה באה מבחינת "אתה הוי'", שלמעלה מאברהם. המאמר הוא המקור לקביעה שחכמה עילאה היא בחינה ממוצעת הכוללת את המאציל.

הערת קה"ת

תו"א צג, א. ראה לעיל פי' שלח מה, ד.

117 כי אברהם לא ידענו

"כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירו, אתה הוי' אבינו". אלו מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור על חכמה שלמעלה כמדרגת ביניים.

Isaiah 63:16 ישעיהו ס"ג:ט"ז

כִּי־אַתָּה אֲבִינוּ כִּי אֲבֹרְהָם לֹא יָדָעְנוּ וַיִּשְׂרָאֵל לֹא יִכְיָרוּ אֶתָּה ה' אֲבִינוּ
גִּאֲלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and
Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our
Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 ברכות בראשית פי' ד'

הערת קה"ת מפנה לדיון של הצמח צדק במדרש המראות הגדולות

והקטנות.

הערת קה"ת

ראה גם אוה"ת ויקרא-ב ע' תרכב.

119 כותי אחד שאל את ר' מאיר אפשר אותו שכתוב בו הלא את**השמים ואת הארץ אני מלא**

כותי שואל את רבי מאיר כיצד מי שממלא את השמים ואת הארץ יכול לדבר מבין בדי הארון; רבי מאיר משיב באמצעות מראות גדולות וקטנות. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהארה של סובב עצמו, כשהוא מצומצם, מבין בדי הארון.

Bereshit Rabbah 4:4 בראשית רבה ד':ד'

... עאכ"ו הוי מים העליונים תלויים במאמר א"ל אפשר אותו שכתוב בו (ירמיה, כג): "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא" היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון א"ל הבא לי מראות גדולות א"ל ראה כבואה שלך בהן ראה אותה גדולה א"ל הבא לי מראות קטנות הביא לו מראות קטנות א"ל ראה כבואה שלך בהן ראה אותה קטנה א"ל מה אם אתה שאתה בשר ודם ודם אתה משנה עצמך בכל מה שתרצה מי שאמר והיה העולם ברוך הוא עאכ"ו הוי כשהוא רוצה הלא את השמים ואת הארץ אני מלא ...

A certain Samaritan asked Rabbi Meir, saying to him: 'Is it possible that the upper waters are suspended by the word of G-d?' He said to him: 'Yes.' He said to him: 'Bring me a tube with water.' He brought him a tube with water. He placed a gold plate on top if it, and the water did not stay in place; [he placed] a silver plate, and the water did not stay in place. When he put his finger on top of it, the water stayed in place.

... He

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

120 הלא את השמים ואת הארץ אני מלא

"הלא את השמים ואת הארץ אני מלא, נאום הוי"ו — הפסוק שהכותי מצטט.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אִם־יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ נְאֻם־יְיָ הֲלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא נְאֻם־יְיָ

Can any hide himself in secret places That I shall not see him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 פסוקה**121 זעיר אנפין ואריך אנפין**

בוזרה בפרשת אחרי, בדרשת האותיות של וי (וי"א-ו'), נאמר שהאל"ף חבויה בתוכה ואינה מתגלה, כמו בפסוק "בי נשבעתי". אדמו"ר הזקן מביא זאת ביחס לאריך אנפין המלוכש בז"א.

Zohar, Achrei Mot 29:182-31:193 ספר הזהר, אחרי מות כ"ט:קפ"ב-ל"א:קצ"ג

122 זעיר אנפין ואריך אנפין

באדרא רבא (פרשת נשא) אומר הוזהר ששמו של עתיקא נסתר מכול, והוא מופיע בתורה רק במקום שבו ז"א נשבע לאברהם: "בי נשבעתי". הדברים

מוכאים ביחס לקשר שבין אריך אנפין לז"א.

Zohar, Idra Rabba 9:63-10:73 ספר הזהר, האדרא רבא ט"ז:ס"ג-י"ע:י"ג

123 הביאו עלי כפרה

בפרשת אחרי מצטט הוזהר את דברי הקדוש ברוך הוא על קרבן ראש חודש: "הביאו עליי כפרה". ביאורי הזהר שם מסביר שהי"ד של השם היא צמצום שאינו מסתיר לגמרי.

Zohar, Achrei Mot 72:405-75:413 ספר הזהר, אחרי מות ע"ב:ת"ה-ע"ה:ת"י"ג

and a person stepping on them with his foot or his shoe may come to harm. If this is true of this remnant of a remnant of filth, how much more of the woman who was joined with the Serpent! Alas for the world which inherited that filth from her! Therefore it is written, "To a woman in the separation of her uncleanness thou shalt not draw near". Happy the generation in which R. Simeon lived! To it the words apply, ... "Happy art thou O land, when thy king is

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

124 לעולם ישנה אדם לתלמידו

"לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה". אדמו"ר הזקן משווה את הגילוי המצומצם להוראה קצרה הכוללת את הנושא כולו.

Pesachim 3b:3 פסחים ג' ב:ג'

ובאוריי"תא מי לא כתיב "טמא"? אלא: כל היכא דכי הדדי נינהו — משתעי בלשון נקייה, כל היכא דנפישין מילי — משתעי בלשון קצרה. כדאמר רב הונא אומר רב, ואמר רב, אומר רב הונא אומר רב משום רבי מאיר: לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים ג, ב. וש"נ.

125 כה תברכו

"כה תברכו את בני ישראל" — מילות הפתיחה של המאמר שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Numbers 6:23 במדבר ו':כ"ג

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְּבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:

Speak unto Aaron and unto his sons, saying: On this wise ye' shall bless the children of Israel; ye shall say unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 פסוקה**126 שהיה מתפלל הכה"ג תפלה קצרה ביוהכ"פ**

ביציאתו מקודש הקודשים, הכהן הגדול "היה מתפלל תפילה קצרה בחדר החיצון". אדמו"ר הזקן רואה בכך מעט המחזיק את המרובה.

Mishnah Yoma 5:1 משנה יומא ה':א'

... צָבַר אֶת הַקִּטְרֶת עַל גְּבִי גָחִלִים, וְנִתְמַלֵּא כָל הַבֵּית כְּלוּ עֶשֶׂן. יָצָא וְבָא לוֹ בְּדֶרֶךְ בֵּית כְּנִיסָתוֹ, וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצֵרָה בְּבֵית הַחִיצוֹן, וְלֹא הָיָה מְאָרִיךְ בְּתַפְלָתוֹ, שֶׁלֹּא לְהַבְעִית אֶת יִשְׂרָאֵל:

They brought out to him the ladle and the pan and he took two hands full [of incense] and put it into the ladle, a large [high priest] according to his size, a small one according to his size and thus was its measure. He took the pan in his right hand and the ladle in his left hand. He walked through

כמקור ללכך שבציצית ולאחבה הגדולה הנמשכת באמצעות אהרן.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן וְאֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

133 הערת קה"ת מפנה ל Numbers 8:1-12:16 למילים האלה.

Numbers 8:1-12:16 במדבר ח:א-י"ב:ט"ז

פסקה 25

134 אין כבוד אלא תורה

"כבוד אינו אלא תורה", היסוד של הפרק.

Pirkei Avot 6:3 משנה אבות ו:ג

... וְהָלַל דְּבָרִים קָל וְחָמֵר, וּמֵה דוֹד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא לִמַּד מֵאַחֲתִיתָּל אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים בְּלִבְךָ קִרְאוּ רַבּוֹ אֶלּוּפּוֹ וּמִיָּדְעוּ, הַלּוּמַד מִחֻבְרֵי פֶרֶק אֶחָד אוֹ הֶלְכָה אַחַת אוֹ פְסוּק אֶחָד אוֹ דְבוּר אֶחָד אוֹ אֶפְלוֹ אוֹת אַחַת, עַל אַחַת כְּמֵה וְכְמֵה שְׁצָרִיד לְנִהוּג בּוֹ כְבוֹד. וְאִין כְּבוֹד אֶלָּא תוֹרָה, שְׁנֶאֱמַר (מִשְׁלִי ג) כְבוֹד חֲכָמִים יִנְחֵלוּ, (מִשְׁלִי כח) וְתַמִּימִים יִנְחֵלוּ טוֹב, וְאִין טוֹב אֶלָּא תוֹרָה, שְׁנֶאֱמַר (מִשְׁלִי ד) כִּי לִקַּח טוֹב נִתַּתִּי לָכֶם תוֹרָתִי אֵל תַּעֲזֹבוּ:

One who learns from his fellow one chapter, or one halakhah, or one verse, or one word, or even one letter, is obligated to treat him with honor; for so we find with David, king of Israel, who learned from Ahitophel no more than two things, yet called him his master, his guide and his beloved friend, as it is said, "But it was you, a man mine equal, my guide and my beloved friend" (Psalms 55:14). Is this not [an ... instance of the argument] "from the less to the

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

135 ושער רישיה כעמר נקא

"ושער ראשו כעמר נקא", השורש של החוטים הלבנים.

Daniel 7:9 דניאל ז:ט

חֲזַה הָיִית עַד דִּי כְרִסְוֹן רִמְיו וְעֵתִיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּ חֲזֹר וְשַׁעַר רִאשָׁה כְּעֶמֶר נִקָּא כְרִסְיָה שְׁבִכְיִין דִּי־נֹר גְּלִגְלוּהִי נֹר דְּלִק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 27

136 ובערת הרע מקרבך

"וביערת הרע מקרבך" — ביטוי שהתורה משתמשת בו כמה פעמים. אדמו"ר הזקן קושר אותו לתכלת כ"כלה", כלומר להשמדת הרע.

Deuteronomy 13:6 דברים י"ג:ו

וְהִנֵּבִיא הָהוּא אוֹ חֵלֶם הַחֲלוֹם הָהוּא יוֹמֵת כִּי דְבַר־סֵרָה עַל־ה' אֱלֹקֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפִּדֶךָ מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדִּיחֶךָ מִזִּהְדָּר

the Hechal until he came to the place between the two curtains which separated the Holy from the Holy of Holies; between them was [a space of] one

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסקה 24

127 כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן

"כשמן הטוב על הראש, יורד על הזקן, זקן אהרן, שיוורד על פי מידותיו". השמן הוא החכמה הנסתרת, הנמשכת מן הראש אל הזקן.

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב

כְּשֶׁמֶן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל־הַזָּקָן וְזִמְרֵאֲהֶרֶן שִׁירֵד עַל־פִּי מִדּוֹתָיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 שמן הטוב הוא חכ' סתימאה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה מא"א אות ש', סמ"ח וביאיר נתיב שם.

129 בהעלותך

"בהעלותך את הנרות", מילות הפתיחה של המאמר בפרשת בהעלותך שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Numbers 8:2 במדבר ח:ב

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מֹול פְּנֵי הַמִּנְוֹרָה יָאִירוּ שְׁבַעַת הַנֵּרוֹת:

Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest' the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 וע"פ ועשית בגדי קדש

המאמר מסביר שאתערותא דלעילא מעוררת את "ורב חסד", מדרגתו של אהרן הכהן הגדול, הנעלה בהרבה מן הביטוי "עולם חסד יבנה": הביטוי האחרון מתאר סדר השתלשלות של סיבה ומסובב, ואילו רב חסד הוא גילוי אור אין סוף המלוכש בחכמה, למעלה מהשתלשלות זו.

הערת קה"ת

תו"א פב, ב.

131 ועשית בגדי קדש

"ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך", מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור העוסק ברב חסד ובאהרן.

Exodus 28:2 שמות כ"ח:ב

וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת:

And thou shalt make holy garments for Aaron thy brother, for splendour and for beauty

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132 ורב חסד

אחת משלוש עשרה מידות הרחמים: "ורב חסד". אדמו"ר הזקן מזהה אותה

פסוקה 29

141 ולא תתורו כו' אשר אתם זונים

"ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, אשר אתם זונים אחריהם". סדר הפסוק — ראייה, זכירה ועשייה, לפני "ולא תתורו" — הוא הבסיס להסבר.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את־כל־מצות ה' וְעִשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתְּרוּ אַחֲרָי לִבְבָּכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

142 המשנה: לדעת חכמים, זונה האסורה לכהן היא רק גיורת, שפחה משוחררת או מי שנבעלה באיסור. מכאן שאישה פנויה אינה הזונה האסורה בתורה.

Yevamot 61a:12 יבמות ס"א א:י"ב

מתני' כהן הדיוט לא ישא אילוניתי, אלא אם כן יש לו אשה ובנים. רבי יהודה אומר: אף על פי שיש לו אשה ובנים לא ישא אילוניתי, שהיא זונה האסורה בתורה. וְחֻכָּמִים אֹמְרִים: אִין זֹנָה אֵלָא גִיּוֹרַת וּמִשְׁוֹחֲרֵרַת וְשִׁנְעֻלָּה בְּעִילַת זָנוּת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

143 אין זה זונה האסורה בתורה לענין איסור לכהונה

הגמרא דנה בדעת רבי אלעזר, שאישה פנויה החיה עם גבר שלא לשם נישואין נעשית זונה. קה"ת מפנה כאן להלכה שהאדמו"ר הזקן מציין.

Yevamot 59b:4 יבמות נ"ט ב:ד'

אמר לקה אב"י, ממה נפשך: אי בעולה הויא — זונה נמי הויא. ואי זונה לא הויא — בעולה נמי לא הויא. וכי תימא: מידי דהויא אמופת עץ שלא בדרךכה, אם כן, אין לה אשה ששקשרה לכהונה, שלא נעשית מופת עץ על ידי צרור.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

144 בגמרא פ"ו דיבמות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

נט, ב.

145 וידעת היום והשבות

"וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים". ידיעת ה' היא "הקשר הראשון", שהופך את ההתרחקות שבאה לאחר מכן לבגידה.

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וידעת היום והשבת אל־לבבך כי ה' הוא האֱלֹקִים בְּשֵׁמִים מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אִין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לט.

146 רבי יוחנן: גדולה תשובה, עד שהיא דוחה איסור מן התורה; שכן אף שאישה גרושה שנישאה לאחר אינה יכולה לשוב לבעלה הראשון, אומר ה':

אשר צוה ה' אלקיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך:

And that prophet, or that dreamer of dreams, shall be put to death; because he hath spoken perversion against the L-RD your G-d, who brought you out of the land of Egypt, and re-deemed thee out of the house of bondage, to draw thee aside out of the way which the L-RD thy G-d commanded thee to walk in. So shalt thou put away the evil from the midst of thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יג, ו. ועוד.

137 ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם

מפרשת ציצית: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, אשר אתם זונים אחריהם". הפסקאות הבאות מסבירות מילים אלו.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את־כל־מצות ה' וְעִשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתְּרוּ אַחֲרָי לִבְבָּכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 28

138 צדיק כתמר יפרח

"צדיק כתמר יפרח". המדרש מבסס את דבריו על פסוק זה.

Psalms 92:13 תהילים צ"ב:יג

צדיק כפתמר יפרח כארז בלבנון ישגה:

The righteous shall flourish like the palm-tree; He shall grow like a cedar in Lebanon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

139 מה תמרה זו יש לה תאוה אף הצדיקים יש להם תאוה מהו תאותם

הקב"ה

המדרש משווה את הצדיקים לתמר: כשם שיש בו כמיהה, כך הצדיקים כמהים, וכמיהתם היא אל הקדוש ברוך הוא. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שה' הוא הנותן היחיד לישראל.

Bamidbar Rabbah 3:1 במדבר רבה ג:א'

140 נפשי אויתיך בלילה

"נפשי אויתיך בלילה" — הפסוק שהמדרש מצטט בעניין כמיהתם של הצדיקים.

Isaiah 26:9 ישעיהו כ"ו:ט'

נפשי אויתיך בלילה אֶרְוִיחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךְ כִּי כְאֲשֶׁר מִשְׁפָּטִי לְאֶרֶץ צֶדֶק לְמַדּוּ יִשְׁכְּבִי תִּבְלִ:

With my soul have I desired Thee in the night; Yea, with my spirit within me have I sought Thee earnestly; For when Thy judgments are in the earth, The inhabitants of the world learn righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

150 כורסיי דינא דדיינין בה

המקום השני שבו הטקסט מציין, בסוף פרשת שלה, את התכלת ככיסא הדין.

Zohar, Sh'lach 46:326-335 ספר הזהר, שלח לך מ"ו:שכ"ו-של"ה

151 אלמלא דינא לא אשתכח בעלמא

הוזהר בפרשת קורח על מקום הדין בעולם, שממנו לומד אדמו"ר הזקן את יראת החטא.

Zohar, Korach 8:37-41 ספר הזהר, קרח ח':ל"ז-מ"א

At the moment when the day was about to be sanctified the spirits of the demons issued forth, but the day was sanctified before their bodies were created, and so the world was left deficient. When Israel were sanctified and all their grades completed with the Levites on the left side, then this deficiency of the world on the left side was made good, and all was then subordinated to the right and the world was freed from defect. Hence it says "the Levite shall do", i.e. "make" ... "or "complete

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

152 וכמשי"ש בפי קרח . . ונתבאר במ"א

קה"ת מציינת את המקום שבו מבואר מאמר הזהר הזה על קורח, שלדברי אדמו"ר הזקן "נתבאר במקום אחר": ביאורי הזהר של אדמו"ר האמצעי.

הערת קה"ת

בביאורו לאדה"א צה, ג.

153 את המות ואת הרע

"ראה, נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, את המוות ואת הרע". הרע הוצב לצד המוות, ומכאן שהוא מר יותר מן המוות.

Deuteronomy 30:15 דברים ל':ט"ו

רָאָה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַטּוֹב וְאֶת־הַמָּוֶת וְאֶת־הָרָע:

See, I have set before thee this day life and good, and death ,and evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל', טו.

154 ואת נפש אויביך יקלענה

דברי אביגיל לדוד: נפש הרשעים מוטלת למרחקים. אדמו"ר הזקן מחיל זאת על המרחק מה' שהחטא גורם.

I Samuel 25:29 שמואל א כ"ה:כ"ט

וַיִּקֶּם אָדָם לְרֹדְפָה וּלְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשָׁהּ וְהִיתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנָי צְרוּרָה בְּצִרוּר הַחַיִּים אֵת ה' אֱלֹקֶיהָ וְאֵת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיהָ יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלַע:

And though man be risen up to pursue thee, and to seek thy soul, yet the soul of my lord shall be bound in the bundle of life with the L-RD thy G-d; and the souls of thine enemies, them shall he sling out, as from the hollow of a sling

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ש"א כה, ט.

155 זהו כמו רפואה לו

במאמר "אנשי חיל מתוך בני ישראל" מסביר אדמו"ר הזקן שכל העונשים שבתורה, אף שהם גבורות, כלולים בחסד: העונש מתקן את נפשו של

"ואת זנית רעים רבים ושוב אלי".

Yoma 86b:1 יומא פ"ו ב:א'

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גְּדוּלָּה תְּשׁוּבָה שְׂדוּחָה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁבִיתוּרָה, שְׁנֶאָמַר: "לֹאמַר הֵן יִשְׁלַח אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִלְכָה מֵאֲתוֹ וְהִיתָה לְאִישׁ אֲחֵר הַיָּשׁוּב אֵלֶיהָ עוֹד הֲלוֹא חֲנוּף תִּתְּנָה הָאָרֶץ הַהִיא וְאֵת זָנִית רְעִים רַבִּים וְשׁוֹב אֵלַי נָאִם ה'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

147 ואת זנית כו' ושוב אלי

"ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאום הוי"ו" — הפסוק שמצטט רבי יוחנן.

Jeremiah 3:1 ירמיהו ג:א'

לֹאמַר הֵן יִשְׁלַח אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִלְכָה מֵאֲתוֹ וְהִיתָה לְאִישׁ־אֲחֵר הַיָּשׁוּב אֵלֶיהָ עוֹד הֲלוֹא חֲנוּף תִּתְּנָה הָאָרֶץ הַהִיא וְאֵת זָנִית רְעִים רַבִּים וְשׁוֹב אֵלַי נָאִם־ה'

saying: If a man put away his wife, and she go from him, . . . and become another man's, may he return unto her again? Will not that land be greatly polluted? But thou hast played the harlot with many lovers; and wouldst thou yet return to Me? Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

148 ועמר ישראל כולם צדיקים

"ועמר כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ". כל ישראל צדיקים, וכולם משתוקקים לה'.

Isaiah 60:21 ישעיהו ס':כ"א

וְעֹמֵר כָּלֶם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפָאֵר:

Thy people also shall be all righteous, They shall inherit the land for ever; The branch of My planting, the work of My hands, Wherein I glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ישע"י ס, כא.

149 כורסיי דינא דדיינין בה

בוזהר, בפרשת תרומה, נקרא התכלת "כיסא הדין", שעליו דנים דיני נפשות.

Zohar, Terumah 24:230-242 ספר הזהר, תרומה כ"ד:ר"ל-רמ"ב

Hyacinth (purple-blue), which was used for the fringes, also denotes "judgement", or the Throne from which the judgement concerning capital offences is proclaimed. Therefore all colours seen in dreams are of good omen, with the exception of purple-blue, which denotes that the soul of the dreamer is being judged and the body is in danger of extermination. Much ardent prayer for mercy is needful to avert this portent. This colour symbolizes the Throne, concerning which it is written: "And above the firmament... was the likeness of a throne, as the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

160 והים עומד עליהם מלמעלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ראה מ"א ז, כה.**161 והים עומד עליהם מלמעלה**

ים הנחושת כבית המקדש של שלמה עמד על שנים־עשר בקר, "והים עליהם מלמעלה". הביטוי "הים מלמעלה" מרמז על בחינה מקיפה.

I Kings 7:25 מלכים א' ז:כ"ה

עמד על־שני עֶשֶׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים צְפוֹנָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים יָמָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים נֶגְבָּה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים מְזֻרְחָה וְהָיָה עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה וְכָל־אַחֲרֵיהֶם בְּיָתָהּ:

It stood upon twelve oxen, three looking toward the north, and three looking toward the west, and three looking toward the south, and three looking toward the east; and the sea was set upon them above, and all their hinder parts were inward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

162 מלי דאציי שנק ים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ראה מא"א אות יו"ד, סט"ז.**163 בזהר פי חיי שרה**

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
קכא, א.**164 בד"ה מי מנה**

במאמר "מי מנה עפר יעקב" (טור 868) מסביר אדמו"ר הזקן שהים של שלמה עמד "עליהם מלמעלה", במרחק משנים עשר השוורים שמתחתיו. השוורים מסמלים אפוא חלוקה לשנים עשר — דימוי למלכות, שדרכה מתהווים העולמות יש מאין.

הערת קה"ת
לקמן פי בלק סח, א.**165 הערת קה"ת מפנה ל:Zohar, Chayei Sara 1:2 למילים האלה.**

Zohar, Chayei Sara 1:2 ספר הזהר, חיי שרה א:ב'

166 מי מנה

"מי מנה עפר יעקב" — מילות הפתיחה של המאמר שאדמו"ר הזקן מצטט.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י'

מי מִנָּה עֶפְרָיִם יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת־רֵכֶז יִשְׂרָאֵל תָּמַת נִפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶה אַחֲרֵיתִי כְּמָהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

החוטא, כפי שאמרו חז"ל על מי שחייב כרת וקיבל מלקות; ואילו החטא עצמו מר יותר מן המוות.

הערת קה"ת

ראה לקמן פי מטות פו, ב. ובלקו"ש חכ"ב ע' 71 הערה 28 מציין "ראה כוורי מאמר שני פמ"ד. וראה גם עיקרים מאמר רביעי פל"ח. נתבאר בשיחת ש"פ ויחי תנש"א.

156 בד"ה החלצו מאתכם

אותו מאמר, "אנשי חיל מתוך בני ישראל", מובא כאן בעניין דין שמטרתו חסד ולא נקמה. מוסבר בו שעונשי התורה הם גבורות הכלולות בחסדים, וניתנים כדי לתקן את נפשו של החוטא, שלא כעונשים שלפני מתן תורה, כגון המכול.

הערת קה"ת
לקמן פי מטות פו, ב.**157 ומוטב דלדייני**

דברי רבי מאיר על רבו אחר: "מוטב שיידון ויבוא לעולם הבא". אדמו"ר הזקן משתמש בהם כדי להראות שהדין הוא תרופה שמטרתה חסד.

Chagigah 15b:3 חגיגה ט"ו ב:ג'

כי נח נפשיה דאחר, אָמַר: לֹא מִידָן לִידִינָה, וְלֹא לְעֻלְמָא דְאַתִּי לִיתִי. לֹא מִידָן לִידִינָה — מִשּׁוּם דְּעֵסֶק בְּאוֹרֵייתָא, וְלֹא לְעֻלְמָא דְאַתִּי לִיתִי — מִשּׁוּם דְּחֻטָּא. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מוֹטֵב דְּלִידִינָה וְלִיתִי לְעֻלְמָא דְאַתִּי. מִתִּי אָמוּת, וְאַעֲלֶה עֶשֶׂן מִקְבְּרוֹ. כִּי נח נפשיה דרבי מאיר סליק קוטרֵא מְקַבְּרִיה דְאַחַר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
חגיגה טו, ב.**פסקה 30****158 ארז"ל תכלת דומה לים**

רבי מאיר אומר: "מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעים? מפני שהתכלת דומה לים, והים דומה לרקיע, והרקיע דומה לכיסא הכבוד". אדמו"ר הזקן מפרש את הים כמלכות ואת הרקיע כאור מקיף.

Chullin 89a:3-4 חולין פ"ט א:ג'-ד'

דתניא רבי מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל הצבעונין מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד דכתיב (שמות כד, י) ויראו את אלקי ישראל ותחת רגליו וגוי וכתיב (יחזקאל א, כו) כמראה אבן ספיר דמות כסא א"ר אבא קשה גזל הנאכל שאפילו צדיקים גמורים אינן יכולין להחזירו שנאמר (בראשית יד, כד) בלעדי רק אשר אכלו הנערים

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת
חולין פט, א.**159 וים דומה לרקיע**

הטקסט מפנה לזוהר בתחילת פרשת חיי שרה, בעניין הדמיון בין הים לרקיע.

Zohar, Chayei Sara 1:1-4 ספר הזהר, חיי שרה א:א'-ד'

In fact, however, it was appropriate that it should be so. Our teachers say that the sea resembles the sky and the sky resembles the Throne of Glory; hence the sea seized him and held him fast. For as he, in effect, fled from the sea, the sea .was the proper agent to fill him with fear and trembling

פסוקה 31

167 בנסוע המחנה . . ופרשו בגד

המילים כאן מצטטות את Numbers 4:5. הקטע מופיע למטה.

Numbers 4:5 במדבר ד':ה'

וּבָא אֶהְרֹן וּכְנִיּוֹ בְּנֹסַע הַמַּחֲנֶה וְהוֹרְדוּ אֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסַךְ וְכִסְרוּ בָהּ אֶת אֲרֹן הָעֵדוּת:

when the camp setteth forward, Aaron shall go in, and his sons, and they shall take down the veil of the screen, and ;cover the ark of the testimony with it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ד, ה-ו.

168 ופרשו בגד כליל תכלת מלמעלה

כאשר המחנה יצא לדרך, הארון היה מכוסה, ויפרשו עליו בגד כליל תכלת מלמעלה". אדמו"ר הזקן מסביר מדוע השתמשו בתכלת במדבר.

Numbers 4:6 במדבר ד':ו'

וְנָתַנוּ עָלָיו כְּסוּי עוֹר תַּחַשׁ וּפָרְשׁוּ בְּגָד־כָּלִיל תְּכֵלֶת מִלְּמַעְלָה וְשָׂמוּ בְּדָיו:

and shall put thereon a covering of sealskin, and shall spread over it a cloth all of blue, and shall set the staves thereof.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 32

169 מלך במשפט יעמיד ארץ

"מלך במשפט יעמיד ארץ". מלכות, המלך, מקיימת את העולם באמצעות דין — מידת התכלת.

Proverbs 29:4 משלי כ"ט:ד'

מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ וְאִישׁ תְּרוֹמוֹת יִהְרֹסֶנָּה:

The king by justice establisheth the land; but he that ex-acteth gifts overthroweth it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כט, ד.

170 שום תשים עליך מלך

"שום תשים עליך מלך". הטלית, "פריסת המלך", היא קבלת מלכותו של המלך.

Deuteronomy 17:15 דברים י"ז:ט"ו

שׁוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֵּרֶב אֲחֵיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אֲחִיךָ הוּא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreign-er over thee, who is not thy brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יז, טו.

171 תכלת הוא מגבורות דאבא ולבן הוא מבחינת אימא

פרי עץ חיים מסביר שהציצות הן אורות מקיפים היוצאים מן המוחין דרך השערות: ציציות התכלת מחכמה דאימא, שהיא בינה דאבא, והציציות הלבנות מבינה דאימא. קה"ת מפנה כאן לדברי אדמו"ר הזקן "במקום אחר נתבאר".

Pri Etz Chaim, Gate of Fringes 4:4-5 פרי עץ חיים, שער הציצית ד':ד-ה'

... וחכמה דאמא, נקרא בינה דאבא. וחסדים שלו, נקרא חסדים דאבא. וחסדים של אמא, נקרא גבורות דאבא, וכל אלו הדי בחי, נתלכשו בנה"י שלו, ונקרא מוחין דאבא: ועתה נבאר כוונת הציצית, דע, כי מן המוחין דאבא הנ"ל של ו"ק המלוכשים בנה"י דאבא, מהם היה בחי"י ציץ של כ"ג כנ"ל. אבל מן המוחין דאמא, מבחי"י ו"ק המלוכשים בנה"י דאמא כנ"ל, ואלו הם בחינת ציצית, מהם יוצאין ב' מיני ציצית, האי הוא די ציצית מן מוח חכמה דאמא, שהוא בינה דאבא כנ"ל, ואלו הם בחי"י הציצית, שהיו נוהגין בזמן שבהמ"ק היה קיים, ...

Pri Etz Chaim (Public Domain)

172 ובמ"א נתבאר תכלת הוא

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Pri Etz Chaim.

הערת קה"ת

ראה פע"ח שער הציצית פ"ד.

173 אבל חרדה גדולה נפלה עליהם

"ואני דניאל לבדי ראיתי את המראה, והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה, אבל חרדה גדולה נפלה עליהם". היראה העליונה דומה לחרדה זו.

Daniel 10:7 דניאל י':ז'

וְרָאִיתִי אֲנִי דְנִיָּאל לְבַדִּי אֶת־הַמַּרְאָה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת־הַמַּרְאָה אֲבָל חֲרָדָה גְּדוֹלָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם וַיִּכְרְחוּ בְּהִתְקַבֵּא:

And I Daniel alone saw the vision; for the men that were with me saw not the vision; howbeit a great trembling fell upon them, and they fled to hide themselves

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

174 משום דמזליהו חזי

הגמרא מסבירה מדוע רעיו של דניאל נחרדו אף שלא ראו: "מזליהו חזי". אדמו"ר הזקן משווה את היראה העליונה לחרדת שורש הנשמה למעלה.

Megillah 3a:13-14 מגילה ג' א:י"ג-י"ד

וכי מאחר דלא חזו, מאי טעמא איבעיתו? אף על גב דאינהו לא חזו, מזליהו חזו. אמר רבינא: שמע מינה: האי מאן דאיבעית, אף על גב דאינהו לא חזו, מזליה חזו. מאי תשנתי? ליקרי קריאת שמע. ואי קאים במקום הטנופת — לינשוף מדוכתייה ארבע גרמידי. ואי לא — לימא הכי: "עניא דבי טבחי שמינא מינאי".

But if they did not see, why were they frightened? Although they themselves did not see, their star saw. Ravina said: We learn from this that if a man is seized with fright though he sees nothing, [the reason is that] his star sees. What is his remedy? He should recite the Shema. If he is in a place which is foul, he should move away from it four cubits. If he cannot do this, he should say this formula: "The goat at the ...butcher's is fatter than I am

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת

מגילה ג, א.

175 נעוץ סופן בתחלתן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ס"י פ"א, מ"ז.

176 נעוץ סופן בתחלתן

"נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן". היראה התחוננה שבמלכות מושרשת ביראה העליונה שבחכמה.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"ז:

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

177 ועתה ישראל מה כו' כ"א ליראה את ה' אלקיך

"ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך". המאמר שאדמו"ר הזקן מצטט מסביר את היראה שהתורה מבקשת בפסוק זה.

Deuteronomy 10:12 דברים י"ב:

ועתה ישְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעַמּוֹ כִּי אִם־לִירְאָה אֶת־יְהוָה לֵלֶכֶת בְּכָל־דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָה אוֹתוֹ וּלְעַבְדוֹ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לֵבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ:

And now, Israel, what doth the L-RD thy G-d require of thee, but to fear the L-RD thy G-d, to walk in all His ways, and to love Him, and to serve the L-RD thy G-d with all thy heart ;and with all thy soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

178 שמאלו תחת לראשי

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". שתי הציציות שמאחורי האדם מקבילות לשמאל, ליראה, ולימין, לאהבה.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב"ו:

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו.

179 שמאל דוחה

בוהר לפרשת קרח: רוב הכיסויים של כלי המשכן היו עשויים תכלת, והטקסט מוסיף הקבלה בפרשת שלח (163b). גם קה"ת מציין עמוד זה בקשר ל"יד שמאל דוחה".

Sotah 47a:6-7 סוטה מ"ז א"ו-ד'

תנו וּבְנֵי: לְעוֹלָם תִּהְיֶה שְׂמָאל דּוֹחָה וְיָמִין מְקַרְבָּת, לֹא כְּאַלְיֵשֶׁע שֶׁדָּחַף לְגִחְזוֹ בְּשֵׁתִי יָדָיו, וְלֹא כִּיהוֹשֻׁעַ בֶּן פִּרְחִיָּה שֶׁדָּחַף לְיָשׁוּ הַנוֹצְרִי מִתְלַמִּידָיו בְּשֵׁתִי יָדָיו. אֲלִישֵׁעַ מָאִי הָיָה, דְּכַתִּיב: "וַיֹּאמֶר נַעֲמָן הוּאֵל קַח כִּפְרִים", וְכַתִּיב: "וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא לְבִי הָלַךְ פֶּאֶשֶׁר הִפֵּךְ אִישׁ מַעַל

מְרַכְכֵתוֹ לְקִרְאָתָהּ הַעֵת לְקַחַת אֶת הַכֶּסֶף וְלְקַחַת בְּגָדִים וְזִיתִים וְכֶרֶמִים וְצֹאן וְכָקֵר וְעֶבְדִּים וְשִׁפְחוֹת".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar III, 177b זח"ג קעז, ב

הערת קה"ת

סוטה מז, א. וש"נ. זח"ג קעז, ב.

180 ותתצב אחותו מרחוק

"ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו". הריחוק של מרים היה בעצמו דאגה משגיחה, כמו "השמאל דוחה".

Exodus 2:4 שמות ב'ד'

וּתִתְצַב אַחֹתוֹ מֵרָחֹק לְדַעַה מַה־יַּעֲשֶׂה לוֹ:

And his sister stood afar off, to know what would be done to him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ב, ד.

181 וכמו שכתוב ע"פ ואימתך לא תבעתני

"הסר מעלי ירך ואימתך אל תבעתני". המאמר המצוטט על פסוק זה מסביר שהשמאל אינה דוחה לגמרי.

Job 13:21 איוב י"ג:כ"א

כַּפֶּךָ מֵעַלִי הִרְחַק וְאַמְתְּךָ אֶל־תִּבְעַתְנִי:

Withdraw Thy hand far from me; And let not Thy terror make me afraid

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יג, כא (אל). תו"א צה, ב.

182 מרחוק ה' נראה לי

"מרחוק הוי' נראה לי". חכמה היא בחינת "מרחוק", וממנה באים הן הריחוק והן הקרבה האמיתית.

Jeremiah 31:3 ירמיהו ל"א:ג'

מֵרָחֹק ה' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֶהְבֵּתִיךָ עַל־כֵּן מִשְׁכַּתִּיךָ חֹסֵד:

From afar the L-RD appeared unto me.' 'Yea, I have loved' thee with an everlasting love; Therefore with affection have I drawn thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ"י לא, ב.

183 ולא תתורו כו' אשר אתם זונים

"ולא תתורו... אשר אתם זונים אחריהם". היראה, התכלת, שומרת על האדם שלא יתור.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

וְהָיָה לָכֵם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וּכְרַתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְכַבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and ;your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

184 ב' מיני אהבה . . האהבה ע"פ השגה נקי פכ"פ

הערת קה"ת מפנה לשם לדיון נרחב בשני סוגי האהבה: האהבה שבאה בעקבות ההבנה, הנקראת "פנים בפנים", והאהבה שלמעלה ממנה.

הערת קה"ת

ראה בארוכה סה"מ תקס"ה ח"א ע' ריד ואילך.

185 בד"ה זכור דעמלק

המאמר מתאר את האהבת ה' כאהבה שאדם אוהב את חייו שלו, המביאה ל"אהבה בתענוגים", ואז שואל כיצד אפשר להפוך אדם שלבו היה ב"גלות מצרים", מכוסה בנפש הכהמית, מקצה אחד לקצה האחר. זהו הרקע לכך שאתכפיא מביאה לאתהפכא.

הערת קה"ת

תו"א פד, ד.

186 בד"ה ואהי אצלו אמן

המאמר מסביר את הפסוק "אחור וקדם צרתני": רצון ה' המלוכב במצוות הוא ה"אחור", המדרגה החיצונית, ואילו התענוג העליון שבתוך הרצון הוא ה"קדם", המדרגה הפנימית.

הערת קה"ת

לעיל פ' במדבר יח, ב.

187 ואהיה אצלו אמן

"ואהיה אצלו אמן" — מילות הפתיחה של מאמר שהאדמו"ר הזקן מצטט.

Proverbs 8:30 משלי ח':

וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אֲמֹן וְאֶהְיֶה שְׁשָׁעוּעִים יוֹם יוֹם מְשַׁחֲקֶת לִפְנֵי בְכָל־עַתָּה:
Then I was by Him, as a nursing; And I was daily all delight,
Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

188 אחור וקדם צרתני

"אחור וקדם צרתני". המאמר המצוטט מסביר שהרצון הוא בחינת "אחור" והתענוג הוא בחינת "קדם".

Psalms 139:5 תהילים קל"ט:ה'

אַחֲרֹךְ וְקִדְמָךְ צִרְתָּנִי וְתָשֵׁת עָלַי כַּפְּכָה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy
hand upon me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

189 ובד"ה ביום השמיני שלח

המאמר לחג שמיני עצרת, "ביום השמיני שלח את העם", מציג את סדר החגים: ראש השנה הוא "שמאלו תחת לראשי" — השמאל הדוחה, תחושת הריחוק מה'; יום הכיפורים מביא "פנים בפנים", את הנקודה הפנימית שכלב; ובסוכות מתגלה "וימינו תחבקני", אהבה גדולה שלמעלה מהשכל.

הערת קה"ת

לקמן דרושים לשמע"צ פו, ג.

190 ביום השמיני שלח

"ביום השמיני שילח את העם" — מילות הפתיחה של מאמר לשמיני עצרת שהאדמו"ר הזקן מצטט.

I Kings 8:66 מלכים א ח':ס"ו

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁלַּח אֶת־הָעָם וַיְבָרְכוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֵּלְכוּ לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמֵחִים
וְטוֹבִי לֵב עַל כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדָוִד עַבְדּוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ:

On the eighth day he sent the people away, and they blessed
the king, and went unto their tents joyful and glad of heart

for all the goodness that the L-RD had shown unto David His
servant, and to Israel His people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

191 על פי ועשית ציץ

המאמר בתורה אור "ועשית ציץ זהב טהור" מסביר את הציץ שעל מצחו של אהרן, המכפר ונושא עוון, כהארה (יציץ) של אהבה גדולה הפורצת את חומת הברזל שבין ישראל לאביהם שבשמים. בביאורו הוא מבחין בין הציץ, אור הנמשך מלמעלה, לבין הציצית, שעולה מלמטה.

הערת קה"ת

תו"א פג, א ואילך.

192 ועשית ציץ

"ועשית ציץ זהב טהור" — ציץ הראש של הכהן הגדול; זהו נושא המאמר שהאדמו"ר הזקן מצטט.

Exodus 28:36 שמות כ"ח:ל"ו

וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפְתַחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קָדֵשׁ לָהּ

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon
it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

193 מפני שתכלת דומה לעשבים והעשבים דומים לים

חוקיה מסביר מדוע נבחרה התכלת לציצית: התכלת דומה לעשבים, העשבים לים, הים לרקיע, וכך הלאה עד הכיסא והכבוד. האדמו"ר הזקן מצטט את תחילתה של שרשרת זו.

Bamidbar Rabbah 14:3 במדבר רבה י"ד:ג'

194 בד"ה ואלה המשפטים

המאמר מסביר את "ואלה המשפטים": משפט פירושו הליכה, וההלכות הן ה"הליכות" של העולמות, עלייה אחר עלייה, הנמשכות באמצעות דעת — הכרת האלוקות הנרכשת בעיון מעמיק בהלכות.

הערת קה"ת

תו"א עה, ב.

195 ואלה המשפטים

"ואלה המשפטים" — מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור שהאדמו"ר הזקן מצטט.

Exodus 21:1 שמות כ"א:א'

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשֶׂה לִפְנֵיהֶם:

Now these are the ordinances which thou shalt set before
them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

196 ונתתי עשב

"ונתתי עשב בשדך לבהמתך". האדמו"ר הזקן מציע להבין את העובדה שהתכלת היא "כעשבים" באמצעות הסברו לפסוק זה.

Deuteronomy 11:15 דברים י"א:ט"ו

וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בַּשָּׂדֶךְ לְבִהֶמְתְּךָ וְאָכְלָתָּ וְשָׂבַעְתָּ:

And I will give grass in thy fields for thy cattle, and thou
shalt eat and be satisfied

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

197 בזח"א . . נ"א א'

בהערת קה"ת מצוין שהזוהר על התכלת מובא שם. הקטע מסביר שהאור הכחול (נהורא תכלא) בא משרפת הפתילה, ואילו האור הלבן בא מן השמן; הוא מפרש את "ארץ אוכלת יושביה" לשבח: האור הכחול-שחור מכלה את

204 ואיש כי ימרט ראשו

הוזהר בתוריע עוסק בשערות הדין ובקרחת שהיא טהורה, ואדמו"ר הזקן מצטט אותו כאן.

Zohar, Tazria 23:115-24:123 ספר הוזהר, תוריע כ"ג:קט"ו-כ"ד:קכ"ג
Because the lower judgements are attached to the hair of this one,¹According to the anthropomorphic symbolism of the Sifra di-Zeniutha. he is called "Stern Judgement", but when the hair is removed he becomes mitigated and the lower judgements are not held in readiness. Therefore he is called clean, as having emerged from the side of uncleanness, and here too it is written: "And if the hair of ish be fallen off his head, he is bald, he is clean".

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

205 ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא

"ואיש כי ימרט ראשו, קרח הוא, טהור הוא". הקרחת מסלקת את שערות הדין; שמו של קורח נגזר ממילה זו.

Leviticus 13:40 ויקרא י"ג:מ'

ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא:

And if a man's hair be fallen off his head, he is bald; yet is he clean.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

206 וכמ"ש בזה"ג תוריע

הערת קה"ת מפנה לדיונו של הצמח צדק בזה"ג בפרשת תוריע, העוסק בשערות ובקרחת, והוא עומד ברקע גילוח הלויים כאן.

הערת קה"ת

ראה אזה"ת במדבר-ו ע' איתתנוד ושם סעי' ו.

207 ונקדשתי בתוך

"ונקדשתי בתוך בני ישראל", מילות הפתיחה של המאמר באמור שאדמו"ר הזקן מצטט.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם:
And ye shall not profane My holy name; but I will be hal-
lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal-
low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

208 קדוש יהיה גדל פרע

על הנזיר: "קדוש יהיה; יגדל פרע שער ראשו".

Numbers 6:5 במדבר ו':ה'

כל ימי נדר נזרו תער לא יעבר עלי ראשו עד מלאת הימים אשר יזיר
לה' קדש יהיה גדל פרע שער ראשו:

All the days of his vow of Naziriteship there shall no razor
come upon his head; until the days be fulfilled, in which he
consecrateth himself unto the L-RD, he shall be holy, he
.shall let the locks of the hair of his head grow long

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 34**209 תכלת עמרא הוא**

בתלמוד נאמר שתכלת היא צמר. אדמו"ר הזקן מפרש מכך שחוט התכלת

כל הנצמד אליו, ואף על פי כן ישראל נצמדים אליו וחיים, "ואתם הדבקים
בה' אלקיכם חיים כולכם היום".

הערת קה"ת

נעתק לעיל מה, ג. וראה גם פי ויקרא ו, ב.

198 הערת קה"ת מפנה ל Zohar, Bereshit 86:248-263 למילים האלה.

Zohar, Bereshit 86:248-263 ספר הוזהר, בראשית פ"ו:רמ"ח-רס"ג

פסקה 33**199 שושבינא דמטרוניתא**

מקור נוסף שמביא קה"ת (שופטים): "משה שושבינו של המלך, אהרן
שושבינה של המטרוניתא".

Zohar, Shoftim 5:21-24 ספר הוזהר, שופטים ה':כ"א-כ"ד

200 כה"ג נק' שושבינא דמטרוניתא

בזה"ר (ויקרא) נאמר שמשה היה שושבינו של המלך ואהרן שושבינה של
המטרוניתא, המלכה. אדמו"ר הזקן מסביר שתפקיד זה היה לרומם את
נשמות ישראל ולהמשיך בהן אהבה רבה.

Zohar III, 20a זח"ג כ, א

הערת קה"ת

זח"ג כ, א. ערה, ב.

201 כשמן הטוב כו' זקן אהרן שיוורד על פי מדותיו

"כשמן הטוב... על זקן אהרן, שיוורד על פי מידותיו". אדמו"ר הזקן מפרש
את "מידותיו" כמידותיו של ה', הנמשכות למטה באמצעות אהרן.

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב'

כשמן הטוב עלי ראש ירד עלי תזקן וזקן אהרן שירד עלי פי מדותיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon
the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the
;collar of his garments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

202 ורב חסד

"ורב חסד", אחת משלוש עשרה מידות הרחמים, שהיא שורש הכוהנים
ושורש האהבה רבה שאהרן ממשיך למטה.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו'

ויעבר ה' עלי פניו ויקרא ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד
ואמת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The
L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering,
;and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

203 והעבירו תער

על הלויים היה להעביר תער על כל בשרם. מכיוון ששורשם בגבורה, אילו
היו שערות צומחות בהם, הן היו מרבות דין.

Numbers 8:7 במדבר ח':ז'

וכה תעשה להם לטהרם הנה עליהם מי חטאת והעבירו תער עלי כל
בשרם וכבסו בגדיהם והטהרו:

And thus shalt thou do unto them, to cleanse them: sprinkle
the water of purification upon them, and let them cause a
razor to pass over all their flesh, and let them wash their
.clothes, and cleanse themselves

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הוא במהותו צמר לבן של חסד.

Yevamot 4b:10-11 יבמות ד' ב:י"א

ותנא דבי רבי ישמעאל: כל בגדים צמר ופשתים הם, ואמר רחמנא עבדי לקה תכלת, ותכלת עמרא הוא. וממאי דתכלת עמרא הוא? מדשש — כיתנא, תכלת — עמרא הוא. איצטריה, סלקא דעתך אמינא כדרכא, דרכא רמי: כתיב "הכנף" — מין כנף, וכתיב "צמר ופשתים!"

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יבמות ד, ב.

210 שער רשיה כעמר נקא

"שער ראשו כעמר נקי": צמר לבן, עצם החסד.

Daniel 7:9 דניאל ז:ט

הוה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב לבושה כתלג חור ושער ראשה כעמר נקא כרסיה שבבין דינור גלגלוהי נור דלק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 35

211 בהעלותך את הנרות

"בהעלותך את הנרות" — מילות הפתיחה של המאמר בפרשת בהעלותך, העוסק בהדלקת הנרות של אהרן ובקורבנות הנשיאים.

Numbers 8:2 במדבר ח:ב

דבר אל־אהרן ואמר־ת אליו בהעלתך את־הנֹרֹת אֶל־מֹול פְּנֵי הַמִּנְוֹרָה יֹאֲרִי שִׁבְעַת הַנְּרוֹת:

Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

212 יראת ה' לחיים

"יראת ה' מביאה לחיים". היראה הנובעת מהגבורות דאבא מעניקה חיים ואינה קשה.

Proverbs 19:23 משלי י"ט:כ"ג

יראת ה' לחיים ושבע גילו בלי־פֶּקֶד רָע:

The fear of the L-RD tendeth to life; And he that hath it shall abide satisfied, He shall not be visited with evil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יט, כג.

פסקה 36

213 והעבירו תער

גילוח הלוויים, שהותיר את קורח ללא צינור של "שערות".

Numbers 8:7 במדבר ח:ז

וכה־תעשה להם לטהרם הַזֶּה עליהם מִי חֹטֵאת וְהַעֲבִירוּ תֵּעַר עַל־כָּל־בָּשָׂרם וּכְבֹּסוּ בְּגִדֵיהֶם וְהִשְׁחֲרוּ:

And thus shalt thou do unto them, to cleanse them: sprinkle the water of purification upon them, and let them cause a razor to pass over all their flesh, and let them wash their clothes, and cleanse themselves.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 37

214 בלקוית מהאריז"ל ביחזקאל

בהערות קה"ת מצוין שדברי האריז"ל מובאים בתניא, פרק נ': שורש הלוויים הוא באהבה כרשפי אש, שמקורה בגבורה; עבודתם הייתה להעלות שירה; ועל הפסוק "הכהנים הלוויים" אומר האריז"ל שהלוויים של עכשיו יהיו הכהנים לעתיד, כשהעולם יתעלה.

הערת קה"ת

מובא בתניא פ"נ.

215 אריז"ל פ"ט דשבת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פט, ב.

216 התלמוד אומר שבעתיד יאמר ה' לאבות שבניהם חטאו, ורק יצחק יגן עליהם, ואז יאמרו ישראל אלי: "כי אתה אבינו". אדמו"ר הזקן, בעקבות האריז"ל, מפרש זאת כעליונות העתידית של גבורה.

Shabbat 89b:4 שבת פ"ט ב:ד

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מא דכתיב: "כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמה" — לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: בניה חטאו לי. אמר לפנני: רבנו של עולם, ימחו על קדושת שמה. אמר: אימר לקה לבעקב דההו לקה צער גידול בנים, אפשר דכעי רחמי עליהו. אמר לקה: בניה חטאו. אמר לפנני: רבנו של עולם, ימחו על קדושת שמה. אמר לא בסבי טעמא ולא ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

217 כי אתה אבינו

"כי אתה אבינו" — הפסוק שהתלמוד מחיל על יצחק.

Isaiah 63:16 ישעיהו ס"ג:ט"ז

כי־אתה אֲבִינוּ כִּי אֲבֹרָהִם לֹא יָדַעְנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יָכִירְנוּ אֶתְּהוּ אֲבִינוּ גֹאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

218 "כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים... זו מחלוקת הלל ושמאי". האריז"ל מפרש את המילה "להתקיים" כפשוטה: לעתיד לבוא תהיה ההלכה כבית שמאי.

Pirkei Avot 5:17 משנה אבות ה:י"ז

כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאינה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו:

Every dispute that is for the sake of Heaven, will in the end endure; But one that is not for the sake of Heaven, will not endure. Which is the controversy that is for the sake of Heaven? Such was the controversy of Hillel and Shammai.

| ויתחפר.

Bereshit Rabbah 9:7 בראשית רבה ט"ז:

רבי נחמן בר שמואל בר נחמן בשם רב שמואל בר נחמן אמר: הנה טוב מאד, זה יצר טוב. והנה טוב מאד, זה יצר רע. וכי יצר הרע טוב מאד אתמהא?! אלא שאלולי יצר הרע, לא בנה אדם בית, ולא נשא אשה, ולא הוליד, ולא נשא ונתן. וכן שלמה אומר: (קהלת ד'): כי היא קנאת איש מרעהו:

Rabbi Nahman bar Shmuel bar Nahman said in the name of Rav Shmuel bar Nahman: "Behold it was very good" – this is the good inclination; "and behold it was very good" – this is the evil inclination. Is the evil inclination, then, very good? This is a rhetorical question. Rather, were it not for the evil inclination, a man would never build a house, would never marry a wife, would never beget children, and would never engage in commerce. Likewise, Solomon says: "[And I have ... considered all toil and

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

225 טוב מאד

| "והנה טוב מאד". המדרש מפרש ש"טוב מאד" כולל גם את יצר הרע.

Genesis 1:31 בראשית א':ל"א

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי:

And G-d saw every thing that He had made, and, behold, it was very good. And there was evening and there was morning, the sixth day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

226 היום לעשותם

| "אשר אנכי מצווך היום לעשותם": ההווה הוא זמן העבודה, שבו החסד צריך להוביל.

Deuteronomy 7:11 דברים ז':י"א

וְשָׁמַרְתָּ אֶת-הַמִּצְוָה וְאֶת-הַחֻקִּים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ז, יא.

227 יצה"ר . . טוב מאד

| המילים כאן מצטטות את Bereshit Rabbah 9:9. הקטע מופיע למטה.

Bereshit Rabbah 9:9 בראשית רבה ט"ז:

אמר ר' זעירא: הנה טוב מאד, זו גן עדן. והנה טוב מאד, זו גיהנום. וכי גיהנום טוב מאד אתמהא?! משל למלך שהיה לו פרדס והכניס לתוכו פועלים, ובנה אוצר על פתחו. אמר כל מי שהוא מתכשר במלאכת הפרדס יכנס לאוצרו, וכל מי שאינו מתכשר במלאכת הפרדס אל יכנס לאוצרו. כך כל מי שהוא מסגל במצות ומעשים טובים הרי גן עדן, וכל מי שאינו מסגל במצות ומעשים טובים הרי גיהנום:

Rabbi Ze'eira said: "Behold it was very good" – this is the Garden of Eden; "and behold it was very good" – this is

And which is the controversy that is not for the sake of Heaven? Such was the controversy of Korah and all his congregation

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

219 אלו ואלו דא"ח

| בת קול הכריזה על בית שמאי ובית הלל: "אלו ואלו דברי אלקים חיים, והלכה כבית הלל". זו התשובה המקובלת לשאלה על המשנה.

Eruvin 13b:11 עירובין י"ג ב:י"א

וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלקים חיים, מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן? מפני שנוחין ועלובין היו, ושונין דברייהן ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין יג, ב. וש"נ.

220 במדרש שמואל

| הצמח צדק מביא את תשובת מדרש שמואל: אף שההלכה כבית הלל, מחלוקת בית שמאי גורמת לכך שתתווסף חכמה בבית הלל, ולכן גם מחלוקתם "מתקיימת". הוא מציין שתשובה זו דחוקה, כפי שעושה כאן אדמו"ר הזקן.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת קרח ע' תשד כי "דאף דהלכה כב"ה מ"מ ע"י שבית שמאי חולקים עליו גורמים להוסיף חכ' בב"ה בכדי להסתיר דברי שמאי ולכן גם היא סופה להתקיים וזהו דוחק". וע' ביהל אור ע' קצ שמפרש שסופה להתקיים כי יש זמנים כשמאי וכמו ר"ה רצוא ע"ש.

221 ולכן רצה קרח לעשות . . מהגבורות עיקר

| הערת קה"ת מפנה למאמר של הרבי, שבו נדון רצונו של קרח להעמיד את הגבורות כדבר העיקרי.

הערת קה"ת

ראה ד"ה השם נפשינו בחיים תשח"י (סה"מ מלוקט-ג ע' רד) סעי' ד, הערה 35.

222 אך באמת שגה ברואה

| בהערת קה"ת מצוין שגם שם מופיע הביטוי "טעה בראייתו".

הערת קה"ת

ביטוי זה גם באוה"ת קרח ע' תרפו.

223 שגה ברואה

| "שגו ברואה" — נאמר על הכוהן והנביא; אדמו"ר הזקן מחיל את הביטוי על טעותו של קורח.

Isaiah 28:7 ישעיהו כ"ח ז'

וְגַם-אֵלֶּה בָּיִין שָׁגוּ וּבִשְׁכָּר תָּעוּ כֹהֵן וְנָבִיא שָׁגוּ בְשֹׁכֵר נִבְלָעוּ מִן-הַיַּיִן תָּעוּ מִן-הַשֹּׁכֵר שָׁגוּ בְּרָאָה פָּקוּ פְּלִילִיָּה:

But these also reel through wine, And stagger through strong drink; The priest and the prophet reel through strong drink, They are confused because of wine, They stagger because of strong drink; They reel in vision, they totter in judgment

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

224 היצר הרע

| המדרש אומר: "טוב מאד — זה יצר הרע", שכן בלעדיו אדם לא היה בונה ולא נושא אישה. אדמו"ר הזקן מתייחס לזמן שבו יצר הרע עצמו יתברר

פסקה 39

231 והעבירו תער

גילוח הלוויים, הרקע לתלונתו של קורח.

Numbers 8:7 במדבר ח':ז

וְכִהֲתַעֲשֶׂה לָהֶם לְטָהָרָם הַזֶּה עֲלֵיהֶם מִי חֹטֵאת וְהִעֲבִירוּ תֵּעַר עַל־כָּל־בָּשָׂרָם וְכִכְסּוּ בְּגָדֵיהֶם וְהִטְהִירוּ:

And thus shalt thou do unto them, to cleanse them: sprinkle the water of purification upon them, and let them cause a razor to pass over all their flesh, and let them wash their clothes, and cleanse themselves.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 40

232 וכמאמר אם רץ לבך

בתחילת פרשת חוקת מסביר אדמו"ר הזקן את מאמר ספר יצירה "אם רץ לבך, שוב לאחד": הריצה, רצוא, היא הכיסופים הלוהטים של הלב להכילע בה', הנולדים מההתבוננות בכך שאפילו העולם הבא הוא כאין לפניו; השיבה, שוב, נובעת מההתבוננות בסובב כל עלמין, הנמצא למטה כפי שהוא נמצא למעלה. לכן יש להמשיך את הגילוי למטה באמצעות התורה והמצוות בעולם הזה.

הערת קה"ת

על"ק ר"פ חקת (נו, ב) מסיי. [כ].

233 אם רץ לבך שוב

"אם לבך רץ, שוב למקום, כמאמר 'והחיות רצוא ושוב'." אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שהריצה כלפי מעלה (רצוא) צריכה להסתיים בשוב, שמוריד את האור למטה.

Sefer Yetzirah 1:8 ספר יצירה א'ח'

עשר ספירות בלימה בלום פיו מלדבר ולבך מלהרהר ואם רץ לבך שוב למקום שלכך נאמר והחיות רצוא ושוב. ועל דבר זה נכרת ברית:

Concerning the number ten of the spheres of existence out of nothing keep thy tongue from speaking and thy mind from pondering on it, and if thy mouth urges thee to speak, and thy heart to think about it, return! as it reads: "And the living creatures ran and returned," (Ezekiel 1, 14) and upon this was the covenant made.

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

234 לשבת יצרה

"לא לתווה בראה, לשבת יצרה." העולם נברא כדי להיות דירה לה'.

Isaiah 45:18 ישעיהו מ"ה:י"ח

כִּי כֹה אָמַרְתִּי בֹרָא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹקִים יִצְרָה הָאָרֶץ וְעָשָׂה הוּא כֹונֶנָה לֹא־תִהְיֶה בְרָאָה לְשִׁבְתִּי יִצְרָה אֲנִי ה' וְאֵין עוֹד:

For thus saith the L-RD that created the heavens, He is G-d; That formed the earth and made it, He established it, He created it not to be empty or chaotic, He established it to be settled and inhabited: I am the L-RD, and there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעי' מה, יח.

Gehenna. Is Gehenna, then, very good? This is a rhetorical question. This is analogous to a king who had an orchard. He stationed laborers there and he built a storage house at its entrance. He said: 'Anyone who performs successfully in the labor of the orchard, he may enter its treasury; anyone who does not perform successfully in the labor of the orchard, he may not

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ראה ב"ר ט, ט.

228 ב"ש במקום ב"ה אינה משנה

"דעת בית שמאי במקום שהיא חולקת על בית הלל אינה נחשבת משנה." ההלכה נפסקת כבית הלל, חסד.

Berakhot 36b:2-3 ברכות ל"ו ב:ב-ג'

רבי עקיבא במקום רבי אליעזר עבדינו כותיה, ובית שמאי במקום בית הלל — אינה משנה. ותיפוק לה דנעשה שומר לפרי, ורחמנא אמר: "וערלתם ערלתו את פרי", את הספל לפרי, ומאי ניהו — שומר לפרי.

When R. 'Akiba is in opposition to R. Eliezer, we act according to his view; but when Bet Shammai are in opposition to Bet Hillel, [the opinion of the former] is not Mishnah. Thou mayest, however, derive [a conclusion] from the fact that [the bud] constitutes a protection of the fruit, and the All-merciful declared, "Ye shall deem it an uncircumcision with its fruit" (Lev. xix. 23) — the word "with" meaning to include what is attached to the fruit ; and what is that ? The protection of the

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לו, ב. וש"נ.

פסקה 38

229 ביום שבו נגזרו שמונה עשרה הגזרות, "הלל היה כפוף וישב לפני שמאי כאחד התלמידים, ואותו יום היה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל." אדמו"ר הזקן מסביר את חומרת ההשוואה.

Shabbat 17a:6 שבת י"ז א:ו'

אמר לו: אם תקניטני, גזרני טומאה אף על המסיקה. נעצו חרב בבית המדרש, אמרו: הנכנס — יכנס, והיוצא — אל יצא. ואותו היום היה הלל כפוף וישוב לפני שמאי כאחד מן התלמידים. והיה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל. וגזר שמאי והלל ולא קבלו מינייהו, ואתו תלמידיהו גזר וקבלו מינייהו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

230 הגמרא דנה בשאלה אם בית שמאי נהגו למעשה לפי פסיקותיהם במקרים שבהם בית הלל חלקו עליהם. כאן הטקסט מפנה לדברי בית שמאי.

Yevamot 14a:15 יבמות י"ד א:ט"ו

תא שמע: אף על פי שאלו אוסרים ואלו מתירים — לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי. אי אמת בשלמא לא עשו, משום הכי לא נמנעו. אלא אי אמת עשו, אמאי לא נמנעו?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ראה אה"ת קרח ע' תרצב מצייין לבמדבר רבה פ' זו.

240 כשמן הטוב על הראש

”כשמן הטוב על הראש”: המוחין של אבא, שקורח טען שמקורו בהם.

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב

כְּשֶׁמֶן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל־הַזָּקָן וְזָקֵן־אֶהְרֹן שִׁירָד עַל־פִּי מְדוּתָיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

241 חד ולא בחושבן

מתפילתו של אליהו בהקדמה לתיקוני זוהר: ”אתה אחד ולא בחשבון”. אדמו"ר חזקן מיישם זאת על עתיקא קדישא, שורש המוחין של אבא, הנמצא למעלה ממניין עשר הספירות.

Tikkunei Zohar 17a:9-11 תקוני זוהר י"ז א:ט-י"א

פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחשבון. אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסאות (נ"א אתכסייא) מבני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסקה 42

242 כי נר מצוה

”כי נר מצוה ותורה אור”. המצווה היא הנר והשמן שבו; התורה היא האור שמאיר אותו.

Proverbs 6:23 משלי ו:כ"ג

כי נר מצוה ותורה אור וְדָרְךְ חַיִּים תּוֹכַחֹת מוֹסֵר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, And reproofs of instruction are the way of life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

243 ראיתי והנה מנורת זהב

”ראיתי והנה מנורת זהב כולה”, המילים הפותחות מאמר לחנוכה בתורה אור.

Zechariah 4:2 זכריה ד:ב

וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וְאָמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגָלָה עַל־רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נִרְתִּיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת לְנֹרוֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁהּ:

And he said unto me: ‘What seest thou?’ And I said: ‘I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 43

244 ישת חשך סתרו

”הוא עשה חושך למקום מחבואו”. השמן, כתר, נסתר ואינו מאיר מצד

235 להיות דירה בתחתונים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תנחומא בחוקותי, ג.

236 דירה בתחתונים

רבי אמי אומר שהקדוש ברוך הוא רצה, כשם שיש לו דירה למעלה, שתהיה לו דירה גם למטה. אדמו"ר חזקן מכנה זאת תכלית הבריאה.

Midrash Tanchuma, Bechukotai 3:1 מדרש תנחומא, בחוקתי ג:א

... בְּרֹאשׁ הַמִּיּוֹת תִּקְרָא (משלי א, כא), בְּרֹאשׁ הַמִּיּוֹת הִיא קִרְאָה. כִּי־צָד, מְרֹאשָׁה שֶׁל תוֹרָה, כְּמָה אֶכְלוּסִין הִיא מְאֻכָּת. דוֹר הַמְּבּוּל, דוֹר הַפְּלָגָה, דוֹר סָדוֹם. הָיָה, בְּרֹאשׁ הַתּוֹרָה הִיא קִרְאָה. הָיָה, בְּרֹאשׁ הַמִּיּוֹת תִּקְרָא. בְּרֹאשׁ, מוֹת הִיא קִרְאָה בְּאֵדָם הָרֹאשׁוֹן, שְׁנֵאֲמַר: כִּי יוֹם אֶכְלֶךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת (בראשית ב, יז). הָיָה, בְּרֹאשׁ הַמִּיּוֹת תִּקְרָא. בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בְּעִיר (משלי א, כא). בְּרֹאשׁוֹנָה הָיוּ עוֹשִׂין בְּתֵי כְּנָסִיּוֹת בְּגִבְיָהָ שֶׁל עִיר, לְקִים מֶה שְׁנֵאֲמַר: בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בְּעִיר אֲמַרְיָה ...

If you walk in My statutes.” This text is related“ (:Lev. 26:3) (to Prov. 1:20), “Wisdom shouts for joy in the street; in the squares she raises her voice.” R. Samuel bar Nahman questioned R. Johanan ben Eleazar, when he was standing in the market. He said to him, “Recite one chapter (of Mishnah) for me.” He said to him, “Go to the house of study, and I will recite it for you there.” He said to him, “Rabbi, did you not ... teach me (Prov. 1:20), ‘Wisdom shouts for joy

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

237 אין בהטלית שום קדושה . . משא"כ בציצית

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה טושר"ע א"י סכ"א.

פסקה 41

238 האומר אין לי אלא תורה

”מי שאומר שיש לו תורה בלבד, אין לו אפילו תורה”. אדמו"ר חזקן מיישם זאת: תורה לבדה אינה מספיקה בלי יראה ואהבה הנמשכות באמצעות הציצית.

Yevamot 109b:4-5 יבמות ק"ט ב:ד-ה'

עֲרֵבִי שֶׁלְצִיּוֹן — דַּעֲבָדִי שְׁלוֹף דּוֹץ. תּוֹקֵעַ עֲצָמוּ לְדָבָר הַלֵּכָה — דִּתְנִיָּא, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ תוֹרָה — אֵין לוֹ תוֹרָה. פְּשִׁיטָא! אֵלָא: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אֵלָא תוֹרָה — אֵין לוֹ אֵלָא תוֹרָה. הָא נִמְי פְּשִׁיטָא! אֵלָא דְאִפִּילוּ תוֹרָה אֵין לוֹ. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב פִּפְא, אָמַר קִרָּא: ”לְמַדְתֶּם וְעִשִּׂיתֶם” — כָּל שֶׁשָּׁנּוּ בַּעֲשִׂיָּה יִשְׁנוּ בְּלִמְיָדָה, כָּל שֶׁאִינוּ בַּעֲשִׂיָּה אֵינוּ בְּלִמְיָדָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יבמות קט, ב.

239 ויקח קרח . . היותו בן יצהר

בהערת קה"ת נאמר שהצמח צדק מפנה שם לבמדבר רבה על פרשה זו, בעניין טענתו של קרח שייחוסו ליצהר הוא מקור מעלתו.

הערת קה"ת

עצמו.

Psalms 18:12 תהילים י"ח:י"ב

יִשְׁתַּחֲשֶׁה סִתְרוֹ סִבִּיבוֹתָיו סָכְתוֹ חֲשֻׁכֵּי־מַיִם עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round
about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

245 ואספת דגנך ותירושך ויצהרך

"ואספת דגנך ותירושך ויצהרך". יש לפרש זאת כנגד שלוש מדרגות בתורה: הנגלה, הנסתה והנסתר שבנסתר.

Deuteronomy 11:14 דברים י"א:י"ד

וְנָתַתִּי מִטֶּר־אֲרָצְכֶם בְּעֵת יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפֶּתְךָ דִּגְנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ:

that I will give the rain of your land in its season, the former rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn, and thy wine, and thine oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

246 לכו לחמו בלחמי

"בואו לחמו בלחמי", אומרת החכמה. התורה הנגלית היא לחם, ה"דגן".

Proverbs 9:5 משלי ט:ה'

לְכוּ לַחֲמוּ בִלְחָמִי וּשְׁתוּ בַיַּיִן מִסֻּכְתִּי:

Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have' mingled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

247 נכנס יין יצא סוד

"נכנס יין יצא סוד". היין, שערכו המספרי שווה ל"סוד", מסמל את החלק הנסתר שבתורה.

Eruvin 65a:19-20 עירובין ס"ה א:י"ט-כ"

אָמַר רַבִּי חִיָּא: כָּל הַמְתִּישֵׁב בְּיֵינוּ — יֵשׁ בּוֹ דַּעַת שְׂבָעִים זָקָנִים. "יֵינוּ" נִיתַן בְּשָׂבָעִים אוֹתִיּוֹת, וְ"סוּד" נִיתַן בְּשָׂבָעִים אוֹתִיּוֹת. נִכְנָס יַיִן — יֵצָא סוּד. אָמַר רַבִּי חֲנִינִי: לֹא נִבְרָא יַיִן אֶלָּא לְנַחֵם אַבְלִים וּלְשַׁלֵּם שָׂכָר לְרֹשָׁעִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "תִּתְּנוּ שָׂכָר לַאֲבוֹד וְגוֹ'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

248 גופא דאורייתא ונשמתא

הוזהר בפרשת בהעלותך מבחין בין הלבושים, הגוף, הנשמה ונשמת הנשמה של התורה. אדמו"ר הזקן מקביל אותם לדגן, יין ושמן.

Zohar, Beha'alotcha 12:56-13:65 ספר הוזהר, בהעלותך י"ב:נ"ו-י"ג:ס"ה

Similarly the Torah has a body made up of the precepts of the Torah, called gufe torah (bodies, main principles of the Torah), and that body is enveloped in garments made up of worldly narrations. The senseless people only see the garment, the mere narrations; those who are somewhat wiser penetrate as far as the body. But the really wise, the servants of the most high King, those who stood on Mount Sinai, penetrate right through to the soul, the root principle of all, ... namely, to the real Torah. In

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

249 כי גאה גאה

"כי רם על כל רמים": הכפילות רומזת להסתר בתוך הסתר, בדומה לשמן.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א'

אֲזָ וַיִּשְׂרַם־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְהַבְיָהּ Havaayah וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר אֲשִׁירָה לְהַבְיָהּ כִּי־גָאָה גָאָה סוֹס וְרֹכְבוֹ רָמָה בָּיָם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

250 שמן משחת קדש

"שמן משחת קודש". השמן המושח את ה"קודש", חכמה, הוא מוחא סתימאה שמעליה.

Exodus 30:25 שמות ל:כ"ה

וַעֲשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ רֶקֶה מְרֻקָּחַת מַעֲשֶׂה רֶקֶה שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה:

And thou shalt make it a holy anointing oil, a perfume compounded after the art of the perfumer; it shall be a holy anointing oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

251 אבא יונק ממזל השמיני

עץ חיים מסביר שאבא ואמא מקבלים את השפע שלהם משני המזלות של הדיקנא עילאה, השמיני והשלושה-עשר. אדמו"ר הזקן מביא זאת ביחס לשמן המגיע לזקנו של אהרן.

Sefer Etz Chaim 16:6-7 עץ חיים ט"ז:ו'-ז'

... והנה בוהר אמרו כי ב' ת"ד החי והי"ג שניהן נקראו מזל והענין כי ב' מסוג אי' הם יורדים תרוייהו בשיקולא עד טבורא כנוצר באדרא קלי"א ואלו הב' מזלות מהם יונקים או"א השפע הנ"ל מכתרא ומ"ס כי או"א אתכלילו במזל ושיעור או"א הם עד טבורא של או"א נמצאו אלו הב' מזלות חפין עלייהו ואבא עיקר יניקתו ממזל החי ואמא מן הי"ג ולפי שזמל חי עליון מן הי"ג לכן אבא דיניק ממנו הוא גדול מאמא אך בערך דתרווייהו כחדא נפקי ונחתין בשיקולא עד טבורא לכן גם או"א כחדא נפקי וכחדא ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

252 הערת קה"ת מפנה Numbers 8:1-12:16 למילים האלה.

Numbers 8:1-12:16 במדבר ח:א'-י"ב:ט"ז

פסקה 45

253 שיאמרו ליצחק כי אתה אבינו

לעתיד לבוא יאמרו ישראל ליצחק: "כי אתה אבינו" — העליונות העתידית של גבורה, שקורח תבע כבר עכשיו.

Shabbat 89b:4-5 שבת פ"ט ב:ד'-ה'

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מֵאָּ דְכִתְבִּי: "כִּי אַתָּה אֲבִינוּ" כִּי אֲבִרָהָם לֹא יָדְעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכְרְנוּ אֶתָּה הוּא אֲבִינוּ גּוֹאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמָךְ — לְעֵתִיד לָבֹא יֹאמְרוּ לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם: בְּנִיךָ חֲטָאוּ לִי. אָמַר לְפָנָיו: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, יִמְחוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמָךְ. אָמַר: אֵימֹר לָקַח לְיַעֲקֹב דִּהְיָה לָקַח צֶעַר גִּידוּל בָּנִים, אֶפְשָׁר דְּבָעֵי רַחֲמֵי עַלְיֵיהּ.

פסוקה 48

259 שני בני הייצהר

"אלה שני בני היצהר העומדים על אדון כל הארץ". המדרש מיישם זאת על המשוחים; אדמו"ר הזקן על משה ואהרן.

Zechariah 4:14 זכריה ד':י"ד

ויאמר אלה שני בני הייצהר העומדים על אדון כל הארץ:

Then said he: "These are the two anointed ones, that stand
'by the L-rd of the whole earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

260 כשמן הטוב

"כשמן הטוב על הראש, יורד על הזקן, וזן אהרן".

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב'

כשמן הטוב על הראש ירד על הזקן וזן אהרן שירד על פיו מדותיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon
the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the
;collar of his garments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הגמרא קוראת את המזמור כמתייחס למשה ואהרן, בדיונה בשמן המשחה ובזקנו של אהרן. אדמו"ר הזקן מצטט אותו כדי להראות שהשמן הטוב נמשך באמצעותם.

Horayot 12a:8 הוריות י"ב א:ח'

ועדיין היה אהרן דואג, אמר: שמא משה לא מעל, אבל אני מעלתי?
יצתה בת קול ואמרה לו: "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד",
מה משה לא מעל, אף אתה לא מעלת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

262 מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד

"הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד". חז"ל מיישמים זאת על משה ואהרן.

Psalms 133:1 תהילים קל"ג:א'

שיר המעלות לדוד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד:

A Song of Ascents; of David. Behold, how good and how
!pleasant it is For brethren to dwell together in unity

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

263 הרועה בשושנים

"דודי לי ואני לו, הרועה בשושנים". אדמו"ר הזקן מפנה למאמר הדורש "שושנים" כ"ששונים".

Song of Songs 2:16 שיר השירים ב':ט"ז

דודי לי ואני לו הרעה בשושנים:

My beloved is mine, and I am his, That feedeth among the
.lilies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

264 נושא עון

מ"ג מידות הרחמים: "נושא עון ופשע וחסא"ה". כוחן לכפר מלמד על אור שלמעלה מהאור המקיף.

Exodus 34:7 שמות ל"ד:ז

נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחסא"ה ונקה לא ינקה פקד עון אבות
על בנים ועל בנים על שלשים ועל רבעים:

אמר לקה: בניה חטאו. אמר לפניו: רבוננו של עולם, ימחו על קדושת
שמה. אמר לא בסבי טעמא ולא ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

254 ופני לא יראו

"וראית את אחורי ופניי לא ייראו". אפילו משה לא יכול היה לראות את
ה"פנים" הפנימיות.

Exodus 33:23 שמות ל"ג:כ"ג

והסרתי את כפי וראית את אחורי ופני לא יראו:

And I will take away My hand, and thou shalt see My back;
'but My face shall not be seen

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

255 להצהיל פנים משמן

"להצהיל פנים משמן". המילה "להצהיל" מהדהדת את המילה "יצהר",
והשמן קשור ל"פנים" הפנימיות.

Psalms 104:15 תהילים ק"ד:ט"ו

ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד:

And wine that maketh glad the heart of man, Making the
.face brighter than oil, And bread that stayeth man's heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 46

256 ישת חשך סתרו

"הוא עשה את החושך למקום מחבואו". השמן, המקור הנסתר, אינו מגלה
דבר מעצמו.

Psalms 18:12 תהילים י"ח:י"ב

ישת חשך סתרו סביבותיו סכתו חשכת מים עבי שחקים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round
about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 47

257 ענין אהרן בחיי נראה אור

בזוהר בפרשת אמור נאמר שענני הכבוד באו בזכותו של אהרן, והוא מפרש
את "עין בעין אתה הוי' נראה" כרמז לאהרן, ששמו מורכב מאותיות המילה
"נראה".

Zohar, Emor 42:260-269 ספר הזהר, אמור מ"ב:ר"ס-רס"ט

258 נראה אור

"כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור". המילה "נראה" מורכבת מאותיות
שמו של אהרן.

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:י'

כיעמך מקור חיים באורך נראה אור:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see
.light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

268 שרי אשתך

"ואת שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה". מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור על היידי של השם.

Genesis 17:15 בראשית י"ז:ט"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל־אַבְרָהָם שְׂרִי אִשְׁתְּךָ לֹא־תִקְרָא אֶת־שְׁמָהּ שְׂרִי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ:

And G-d said unto Abraham: 'As for Sarai thy wife, thou shalt not call her name Sarai, but Sarah shall her name be

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

269 ויקח מן הבא בידו מנחה

"ויקה מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו", מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור על יעקב כי"ד עקב.

Genesis 32:14 בראשית ל"ב:י"ד

וַיֵּלֶן שָׁם בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיִּקַּח מִן־הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְחָה לְעִשָׂו אָחִיו:

And he lodged there that night; and took of that which he had with him a present for Esau his brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 49

270 ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו

"ויאמר ביום ההוא: הנה אלקינו זה, קיוינו לו ויושיענו". אדמו"ר הזקן קורא את המילה "קיוינו" במשמעות: "המשכנו אותו בקוים".

Isaiah 25:9 ישעיהו כ"ה:ט'

וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹקֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וַיּוֹשִׁיעֵנו זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ נִגְלִילָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ:

And it shall be said in that day: 'Lo, this is our G-d, For whom we waited, that He might save us; This is the L-RD, for whom we waited, We will be glad and rejoice in His 'salvation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

271 תורה ועבודה וגמ"ח

"על שלושה דברים העולם עומד: על התורה, על העבודה ועל גמילות חסדים". אלה שלושת ה"קוים" שבאמצעותם נמשכת האלוקות למטה.

Pirkei Avot 1:2 משנה אבות א"ב:

שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מְשִׁירֵי כְּנָסֶת הַגְּדוּלָּה. הוּא הָיָה אוֹמֵר, עַל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים:

Shimon the Righteous was one of the last of the men of the great assembly. He used to say: the world stands upon three things: the Torah, the Temple service, and the practice of acts of piety

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

272 על "פתחו לי": ה' אומר: "פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתחים שהיו עגלות וקרונות נכנסות בהם". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על הקו ועל האור המקיף.

Shir HaShirim Rabbah 5:2:2 שיר השירים רבה ה':ב'ב'

קול דודי דופק, על ידי משה, בְּשַׁעָה שְׁאָמַר (שמות יא, ד'): וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֹּה אָמַר ה' כְּחֻצַּת הַלַּיְלָה אָנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם. פֶּתַח לִי, רִבִּי יִסָּא אָמַר, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, כְּנִי, פֶּתַחוּ לִי פֶתַח אֶחָד שֶׁל תְּשׁוּבָה כְּחֻדָּה שֶׁל מַחַט, וְאֲנִי פּוֹתֵחַ לָכֶם פֶּתַח שֶׁהָיוּ עֲגָלוֹת וְקָרָנוֹת

keeping mercy unto the thousandth generation, forgiving iniquity and transgression and sin; and that will by no means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, and upon the children's children, unto 'the third and unto the fourth generation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

265 שוש אשיש

"שוש אשיש בה", הפסוק מהמאמר בניצבים שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Isaiah 61:10 ישעיהו ס"א:י'

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בְּה' תִּגְלַנְּנִי נִפְשִׁי בְּאֱלֹקֵי כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי־יִשְׁעַ מְעִיל צִדְקָה יַעֲטֵנִי כְּחֹתָן וְכִהְיוּ פָאֵר וְכַפְלָה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ:

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in my G-d; For He hath clothed me with the garments of salvation, He hath covered me with the robe of victory, As a bridegroom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth herself with her jewels

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

266 כי ההרים ימוש

"כי ההרים ימוש והגבעות תמוטינה, וחסדי מאתך לא ימוש", הפסוק מהמאמר בכי תצא שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Isaiah 54:10 ישעיהו נ"ד:י'

כִּי הַהָרִים יִמוּשׁוּ וְהַגְּבְעוֹת תִּמוּטִינָה וְחֲסָדֵי מֵאֲתָךְ לֹא־יִמוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמוּט אֲמַר מִרְחֻמֶּךָ ה':

For the mountains may depart, and the hills be removed; but My kindness shall not depart from thee, neither shall My covenant of peace be removed, saith the L-RD that hath compassion on thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

267 הוי כשהוא רוצה הלא את השמים ואת הארץ אני מלא

תשובתו של רבי מאיר עם המראות: כשהוא רוצה, הוא ממלא את השמים ואת הארץ, וכשהוא רוצה, הוא מדבר מבין בדי הארון.

Bereshit Rabbah 4:4 בראשית רבה ד':ד'

... "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא" היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון א"ל הבא לי מראות גדולות א"ל ראה בבואה שלך בהן ראה אותה גדולה א"ל הבא לי מראות קטנות הביא לי מראות קטנות א"ל ראה בבואה שלך בהן ראה אותה קטנה א"ל מה אם אתה שאתה כשר ודם אתה משנה עצמך בכל מה שתראה מי שאמר והיה העולם ברוך הוא עאכ"ו הוי כשהוא רוצה הלא את השמים ואת הארץ אני מלא וכשהוא רוצה היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון א"ר חנינא בר איסי ...

A certain Samaritan asked Rabbi Meir, saying to him: 'Is it possible that the upper waters are suspended by the word of G-d?' He said to him: 'Yes.' He said to him: 'Bring me a tube with water.' He brought him a tube with water. He placed a gold plate on top if it, and the water did not stay in place; [he placed] a silver plate, and the water did not stay in place. When he put his finger on top of it, the water stayed in place.

... He

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

278 אם מחוט ועד

אברהם למלך סדום: "לא מחוט ועד שרוך נעל לא אקח מכל אשר לך".

Genesis 14:23 בראשית י"ד:כ"ג

אם-מחוט ועד שרוך-נעל ואם-אקח מכל-אשר-לך ולא תאמר אני העשיתי את-אברם:

that I will not take a thread nor a shoe-latchet nor aught that is thine, lest thou shouldest say: I have made Abram rich
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

279 אם מחוט ועד

המדרש: משום שאברהם אמר "מחוט", זכו בניו למצוות ציצית, לחוט התכלת. אדמו"ר הזקן קושר זאת לחוט הציצית הנמשך מן הקו.

Bereshit Rabbah 43:9 בראשית רבה מ"ג:ט'

ויאמר מלך סדום אל אברם תן לי הנפש וגוי ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי וגוי' - ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן ר' יהודה אמר: עשאו תרומה היך מה דאת אמר: (במדבר יח) והרמותם ממנו תרומת ה'. ורבי נחמיה אמר: עשאו שבועה, היך מה דאת אמר (דניאל יב): וירם ימינו ושמאלו אל השמים, וישבע בחי העולם. ורבנן אמרי: עשאו שירה, היך מה דאת אמר (שמות טו): זה אלי ואנוהו אלקי אבי וארומננהו. רבי ברכיה ור' חלבו ור' אמי בשם ר' אלעזר אמרו אמר משה בלי שאמר אבא שירה. הרימותי ...

The king of Sodom said to Abram: Give me the people, and "take the property for yourself" (Genesis 14:21). "Abram said to the king of Sodom: I have raised my hand to the L-rd, G-d Most High, master of heaven and earth" (Genesis 14:22). "The king of Sodom said to Abram: Give me the people... Abram said to the king of Sodom: I have raised [harimoti] my hand..." - Rabbi Yehuda, Rabbi Nehemya, and the Rabbis, Rabbi Yehuda said: He rendered it as teruma, for ... himself. just as it says: "You
Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

280 אם מחוט ועד

הזהר בפרשת ויקרא: כאשר היום מאיר, אברהם מתעורר עם החוט שלו, שעליו נאמר "מחוט ועד שרוך נעל".

Zohar, Vayikra 60:396-61:406 ספר הזהר, ויקרא ס':שצ"ו-ס"א:ת"ו

and they make him every day a new creature; hence the expression "my Maker" (osai, lit. makers)
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

281 אם מחוט ועד

הזהר בפרשת ויקרא: לקבל חוט אחד של חסד, את חוטו של אברהם, שקנה אותו, ככתוב "מחוט". המקדש מלך מפרש זאת כחוט היורד דרך עמוד השדרה מן החוט שבמוח.

Zohar, Vayikra 64:424-65:435 ספר הזהר, ויקרא ס"ד:תכ"ד-ס"ה:תל"ה

It is written, "Let the earth bring forth a living soul" (Gen. 1, 24), this being the portion from which David inherited and became heir to the kingdom, as elsewhere explained. As has been stated, the soul is linked with the spirit, and the spirit with the super-soul. Happy those who obtain this noble heritage! Alas for the wicked whose souls do not even win them

נכנסות בו. רבי תנחומא ורבי חונאי ורבי אבהו בשם ריש לקיש, כתיב (תהלים מו, יא): הרפו ודעו כי אנכי אלקים וגוי, אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל הִרְפוּ מִמַּעַשְׂיָכֶם הָרָעִים ...

It is the sound of my beloved knocking" - by means of "Moses when he said: "Moses said: So said the L-rd: At about midnight, I will emerge in the midst of Egypt" (Exodus 11:4). "Open for me" - Rabbi Yasa said: The Holy One blessed be He said to Israel: My children, open for Me one opening of repentance like the eye of the needle, and I will open for you openings that wagons and carriages enter through it. Rabbi ... Tanhuma, Rabbi Hunya, and Rabbi Abbahu [said] in the Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

273 ואני אפתח לכם תרעין עילאין

הזהר בפרשת אמור: "ואני אפתח לכם שערים עליונים". הטקסט מביא זאת כנוסח מקביל.

Zohar, Emor 25:123-26:131 ספר הזהר, אמור כ"ה:קכ"ג-כ"ו:קל"א

Open to me an opening no bigger than the eye of a needle, and I will open to thee the supernal gates. "Open to me, my sister", because thou art the door through which there is entrance to Me; if thou openest not, I am closed
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

274 הנוסח בילקוט של אותה הוראה על "פתחו לי".

Yalkut Shimoni on Nach 988:58 ילקוט שמעוני על נ"ך תתקפ"ח:נ"ח

פסקה 50

275 בן פורת יוסף

"יוסף הוא בן פורת". "פורת", כשמוסדרים מחדש את אותיותיה, יוצרת את המילה "תופר": יוסף מחבר בין העולמות התחתונים לעולמות העליונים.

Genesis 49:22 בראשית מ"ט:כ"ב

בן פרת יוסף בן פרת על-יעין בנות צעדה על-י-שור:

Joseph is a fruitful vine, A fruitful vine by a fountain; Its branches run over the wall
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 51

276 חוט

הזהר בפרשת אחרי: כאשר הבוקר מתעורר, המלך מושך חוט של ברכות על המטרונייתא ועל לומדי התורה בלילה.

Zohar, Achrei Mot 23:144-24:153 ספר הזהר, אחרי מות כ"ג:קמ"ד-כ"ד:קנ"ג

277 ברבות סדר לך לך ס"פ מ"ג

הצמח צדק מצטט את המדרש ("את אמרת 'מחוט', חייך שאני נותן לבניך מצות ציצית") ומסביר ששורש ההמשכה באמצעות חוטי הציצית הוא הקו וחוט אור אין סוף, שהוא בחינת שערות.

הערת קה"ת

"אתה אמרת אם מחוט כו' חייך שאני נותן לבניך מצות ציצית המד"א ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת ומתרגמין חוטא דתכלתא עכ"ל — אוה"ת בראשית כרך-ד דף תשד, ב. "והכוונה כי שורש ההמשכה שע"י חוטי הציצית נמשך מהקו וחוט דאוא"ס והוא בחי' השערות" — אוה"ת נ"ך-ב ע' תשע.

this world, much less the world to come I Of them it is writ-
... ten, "And the souls of thine enemies shall he sling out
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

282 מה יפו פעמין בנעלים

"מה יפו פעמין בנעלים" — השכר שהמדרש קושר ל"שרוך נעלי".

Song of Songs 7:2 שיר השירים ז:ב

מה־יָפוּ פַעֲמֶיךָ בְּנִעָלִים בְּתַנְדִּיב חֲמוּקֵי יָרְכֶיךָ כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֶׂה יָדֶי
אָמֶן:

How beautiful are thy steps in sandals, O prince's daughter!
The roundings of thy thighs are like the links of a chain, The
work of the hands of a skilled workman

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

283 חוט של חסד

הזוהר בפרשת תרומה על הפסוק "יומם יצוה ה' חסדו": חוט של חסד מן
האור הגנוז ביום הראשון מאיר למי שלומד תורה בלילה.

Zohar, Terumah 37:415-38:424 ספר זוהר, תרומה ל"ז:תט"ז-
ל"ח:תכ"ד

Said R. Judah: 'Had it been hidden away altogether, the
world would not have been able to exist for one moment. But
it was only hidden like a seed which generates others, seeds
and fruits, and the world is sustained by it. There is not a day
that something does not emanate from that light to sustain
all things, for it is with this that the Holy One nourishes the
world. Moreover, whenever the Torah is studied by night, a
... little thread of this hidden light steals down and plays

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

284 ע' בזהר חלק א' ויגש (דר"ז ע"ב) . ובפ"י הרמ"ז שם

הצמח צדק מצטט את הזוהר ואת הרמ"ז: חוט של חסד הוא שליש מחסד,
24, ערך "חוט" בצירוף המילה עצמה; חסד הוא 72, המתחלק לשלישים,
וחסד זה תופר ומחבר את כל העולמות.

הערת קה"ת

"ות"ח דהא בליליא מאן דמשבח למארי' בתושבחתא דאורייתא כדין
אתתקף בתקיפו ביממא מסטרא דימינא (ע' בת"א בד"ה רני ושמיחי שע"י
רננא ברמשא יבוא לבחי' שמחה בצפרא, והו"ע המשכת חוט של חסד כו')
דהא חוטא חד נפקא מסטרא דימינא, וכי הרמ"ז שם וז"ל איתא בדברי הרב
זל"ה"ה שחוט של חסד ה"ס שליש אחד של חסד שהוא כ"ד גימטריא חוט עם
הכולל (...) וזה החסד תופר ומחבר כל העולמות" — אוה"ת בראשית כרך-
ד דף תשד, ב. וראה גם אוה"ת מגילת אסתר ע' ארע"א. ובהוצאת תשנ"ג ע'
יח. וראה גם ביהל אור ע' קעא שזהו ע"ד שנתבאר בד"ה בהעלותך את
הנרות ההפרש בין אהבה דאברהם ובין אה"ר דאהרן ע"ש. "והרמ"ז . חוט
עם הכולל, ור"ל חסד גימטי ע"ב ונחלק לג' שלישי"ן" — אוה"ת נ"ך-ב ע'
תשע.

285 ח"ב תרומה קמ"ט א'

הצמח צדק מבאר את הפסוק "ביום צוה ה' חסדו": חוט של חסד הנמשך
ביום על מי שלומד תורה בלילה הוא חוט מן האור שנברא ביום הראשון
ונגנו לעתיד לבוא, והארה ממנו מאירה עליו.

הערת קה"ת

"פ"י ענין יומם יצוה ה' חסדו כו' שארז"ל כל העוסק בתורה בלילה חוט של
חסד משוך עליו ביום, שהוא חוט והמשכה מאור שנברא ביום ראשון כו'
שגנוז הקב"ה לע"ל, רק מ"מ הארה מאיר ממנו על הנ"ל" — אוה"ת בראשית
כרך-ד דף תשד, א. "תרומה דקמ"ט ע"א פ"י יומם יצוה ה' חסדו שהוא חוט

של חסד מבחי' אור הגנוז שממנו נמשך ההארה על העוסק בתורה כו" —
יהל אור ע' קסח.

286 חלק ג' ויקרא כ"ג ב'

הצמח צדק מצטט את הזוהר על אברהם המתעורר עם החוט שלו עם שחר,
ומסביר שהחוט נמשך עד בחינת ה"נעלי", המחיצה שבין אצילות לבריאה.

הערת קה"ת

"כד נהר יממא אתער אברהם בההוא חוטא דיילי דכתיב ב"י אם מחוט ועד
שרוך נעל כו' והיינו להיות נמשך החוט הנ"ל בבחי' נעל שהוא הפרסא שבין
אצילות לבריאה" — אוה"ת מגילת אסתר ע' בירע"א (ובהוצאת תשנ"ג ע' יח).

287 כ"ה סע"א ע"ב

הצמח צדק מצטט את הזוהר על קבלת "חוט אחד של חסד", חוטו של
אברהם, ואת הערת המקדש מלך שזהו החוט היורד דרך השדרה מן החוט
שבמוח.

הערת קה"ת

"לקבלא חד חוטא דחסד ומאי איהו חוטא דאברהם דהוא קני לי' דכתיב אם
מחוט, פ"י המק"מ נ"ב חוט היורד דרך השדרה מחוט שבמוח" — אוה"ת
בראשית כרך-ד דף תשד, ב.

288 ובפ' אחרי (דס"ד סע"ב) ובמק"מ שם

הצמח צדק מצטט את הזוהר: כשהבוקר מתעורר, המלך ממשיך חוט של
ברכות על המטרונותא ועל לומדי התורה בלילה, משום שהם מחברים
לילה יום; המקדש מלך מעיר שהברכות נמשכות באמצעות החוט.

הערת קה"ת

"כד אתער בקר כו' ומלכא משיך מיני' חד חוטא דברכאן ופריס על
מטרונותא ועל אינון כו' דמשדלי באורייתא בלילא כו' לפי שהם המחברים
[בכתי' ב' "מתחברים"] לילה יום שהם מטרונותא ומלכא, ובמק"מ חוטא
דברכאן נ"ב כי הוא היורד דרך החוט עכ"ל" — אוה"ת בראשית כרך-ד דף
תשד, ב.

289 האי חוטא יקירא קדישא

מאידרא שבפרשת נשא: "הכול תלוי במזל... חוט יקר וקדוש זה, שכל
שערות הזקן תלויות בו, נקרא מזל".

Zohar, Idra Rabba 17:147-21:157 ספר זוהר, האדרא רבא י"ז:קמ"ז-
כ"א:קנ"ז

290 וע' בפ' נשא (קל"ד ע"א) האי חוטא יקירא קדישא כו'

הצמח צדק מציין שהזוהר משווה את המשכת השערות לחוט; החוט שעליו
תלויות כל השערות הוא מקורן של שלוש עשרה מידות הרחמים, כש"נוצר
חסד" כוללת את כולן, והוא נקרא "החוט היקר והקדוש", בדומה לקו
הנמשך מאור אין סוף לאחר הצמצום.

הערת קה"ת

"הכל תלוי במזל כו' האי חוטא יקירא קדישא דכל שיערי דדיקנא תליין ב"י
אקרי מזל כו' ותאנא הכל תלוי במזל דאיהו האי חוטא יקירא קדישא דכל
שערין תליין ב"י כו' עכ"ל הרי המשיל המשכת השערות לבחי' חוט . . . וענין
האי חוטא יקירא קדישא דכל שיערי דדיקנא תליין ב"י, היינו כמ"ש בזהר
תרומה דף קל"ב בענין תליסר מכילין דרחמי, אינון תריסר רוא דרתיכא
קדישא דנפקין מחד דשריא עליהו. וכי המק"מ וז"ל זה יובן במ"ש הרב
שנוצר חסד הוא כולל כולם כו' עכ"ל" — אוה"ת נ"ך-ב ע' תשטס. וראה גם
ביאה"ז להצ"צ-ב ע' תתקט. "ושם פ"י ג"כ . . . נק' חוטא יקירא קדישא,
דהיינו כמו דוגמת הקו"ח שנמשך מאור א"ס לאחר הצמצום" — אוה"ת פ'
האזינו ע' אתרמו.

באה משם ע"ב בחי" טעמים כו' ולכן נקי' חוט של חסד כי חסד חשבון ע"ב" — אוה"ת בראשית כרך-ד דף תשד, א. ובענין הגמרא דחגיגה ראה גם יהל אור עי' קסו ובאוה"ת נ"ך-ב עי' תתסא-ב "שהוא בעבודה המשכת אהבה רבה בנפש אהבה בתענוגים".

296 חוט של חסד משוך עליו ביום

"כל העוסק בתורה בלילה, הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום". אדמו"ר הזקן קושר זאת ל"בבוקר" של משה.

Chagigah 12b:8 חגיגה י"ב ב'ח'

אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בלילה — הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר: "יומם יצנה ה' חסדו". ומה טעם "יומם יצנה ה' חסדו" — משום "ובלילה שירה עמי". ואיכא דאמרי, אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בעולם הזה שהוא דומה ללילה, הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד לעולם הבא שהוא דומה ליום, שנאמר: "יומם יצנה ה' חסדו ובלילה שירה עמי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

297 בקר ויודע ה'

משה אמר לקורח: "בבוקר ויודע הוי' את אשר לו". "בבוקר", זמן של חוט של חסד, נבחר במכוון.

Numbers 16:5 במדבר ט"ז:ה'

וידבר אל-קרח ואל-כל-עדתו לאמר בקר ויודע ה' את-אשר-לו ואת-הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר-בו יקריב אליו:

And he spoke unto Korah and unto all his company, saying: 'In the morning the L-RD will show who are His, and who is holy, and will cause him to come near unto Him; even him whom He may choose will He cause to come near unto Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר טז, ה.

298 ובפ' בלק (דף ר"ד ע"ב)

קה"ת מפנה לביאורו של אדמו"ר האמצעי על הזוהר בפרשת בלק, בעניין "בוקר אערוך לך ואצפה".

הערת קה"ת

ראה ביאה"ז לאדה"א דף קט, א ואילך.

299 בקר אערוך לך ואצפה

"הוי', בבוקר תשמע קולי; בבוקר אערוך לך ואצפה". הזוהר בפרשת בלק דורש פסוק זה.

Psalms 5:4 תהילים ה':ד'

ה' בקר תשמע קולי בקר אערה-לך ואצפה:

O L-RD, in the morning shalt Thou hear my voice; In the morning will I order my prayer unto Thee, and will look forward.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

300 כסות לילה פטור מן הציצית

"וראיתם אותו" בא למעט כסות לילה, הפטורה מציצית. אדמו"ר הזקן מציע שהטעם לכך הוא שחוט של חסד שייך ליום.

Menachot 43a:19-21 מנחות מ"ג א:י"ט-כ"א

ר"ש פטר בנשים מאי טעמא דר"ש דתניא (במדבר טו, לט) וראיתם אותו פרט לכסות לילה אתה אומר פרט לכסות לילה או אינו אלא

291 והחוט המשולש

"כל שיש בידו מקרא, משנה ודרך ארץ, לא במהרה הוא חוטא, שנאמר: 'והחוט המשולש לא במהרה יינתק'. אדמו"ר הזקן מביא זאת בהקשר של החוט.

Mishnah Kiddushin 1:10 משנה קידושין א':י'

כל העושה מצוה אחת, מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ. וכל שאינו עושה מצוה אחת, אינו מטיבין לו ואין מאריכין לו ימיו ואינו נוחל את הארץ. כל שישנו במקרא ובמשנה ובדרך ארץ, לא במהרה הוא חוטא, שנאמר (קהלת ד) והחוט המשולש לא במהרה ינתק. וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ, אינו מן הישוב:

He who performs one commandment is rewarded, his days are prolonged, and he inherits the land, But he who does not perform one commandment, is not rewarded, his days are not prolonged, and he does not inherit the land. He who is familiar with Bible, Mishnah, and the ways of the land will not easily sin, as it is said, "And a threefold cord is not quickly broken" (Ecclesiastes 4:12. But he who is not familiar with Bible, Mishnah and the ways of the land does not belong to civilization

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

292 והחוט המשולש

"והחוט המשולש לא במהרה יינתק".

Ecclesiastes 4:12 קהלת ד':י"ב

ואם-יתקפו האחד השנים יצמדו נגדו והחוט המשולש לא במהרה ינתק:

And if a man prevail against him that is alone, two shall withstand him; and a threefold cord is not quickly broken

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

293 ע"פ מאמר הזוהר . . פי אחרי דע"ט

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ביאה"ז לאדה"א עו, ג ואילך. ביאה"ז להצ"צ

294 כי ישרים דרכי ה'

"כי ישרים דרכי הוי"ו" — הפסוק בקטע הזוהר שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Hosea 14:10 הושע י"ד:י'

מי חכם וגבן אלה נבון ויזעם כיישרים דרכי ה' וצדקים ילכו כם ופושעים יפשו כם:

Whoso is wise, let him understand these things, Whoso is prudent, let him know them. For the ways of the L-RD are right, And the just do walk in them; But transgressors do stumble therein

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

295 בת"א סדי"ה ויהי מקץ

בסוף המאמר "ויהי מקץ" מסביר אדמו"ר הזקן שאהבה ויראה שבתפילה עלולות להיטבח כעבור שעות, אך מי שלומד בלילה את טעמי התורה, שהם "שירה", זוכה ש"חוט של חסד משוך עליו ביום": מלמעלה באה עליו אהבה חדשה ועליונה יותר, "אהבה בתענוגים", למעלה מטבעה של הנפש האלקית.

הערת קה"ת

לב, ב "שהוא אהבה עליונה הבאה עליו מלמעלה כו' אהבה בתענוגים ובד"ה חכלילי עינים פי' דאהבה בתענוגים היא למעלה מאה"ר הבאה משם מ"ה כי

307 נראה אור

המילים כאן מצטטות את Psalms 36:10. הקטע מופיע למטה.

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:י

כִּי־עֵמֶךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאָה־אֹר:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see
.light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לו, י.

308 מה טוב ומה נעים

המילים כאן מצטטות את Psalms 133:1. הקטע מופיע למטה.

Psalms 133:1 תהילים קל"ג:א

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד הִנֵּה מְה־טוֹב וּמִה־נְעִים שְׁכַת אֲחִים גִּם־יַחַד:

A Song of Ascents; of David. Behold, how good and how
!pleasant it is For brethren to dwell together in unity

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלג, א.

309 ובפי ויקרא ספ"ג

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה יהל אור ע' תקה.

310 וכמ"ש . . א"ת שושנים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

עליק פ' ראה (לג, ד). ושי"ג. [כ].

311 נושא עון

המילים כאן מצטטות את Exodus 34:7. הקטע מופיע למטה.

Exodus 34:7 שמות ל"ד:ז

נֹצֵר חֶסֶד לְאֲלֹפִים נָשָׂא עוֹן וְפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה לֹא יִנָּקֶה פֶקֶד עוֹן אָבוֹת
עַל־בָּנִים וְעַל־בְּנֵי בָנִים עַל־שְׁלֹשִׁים וְעַל־רַבָּעִים:

keeping mercy unto the thousandth generation, forgiving
iniquity and transgression and sin; and that will by no
means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers
upon the children, and upon the children's children, unto
'the third and unto the fourth generation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ד.

312 וזהו שאמרו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ע"ל פ' אמור (לד, ב). ושי"ג. [כ].

313 במב"ש ש"ג . . בענין רישא תנינא

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת נצבים ע' ארעו.

פרט לכסות סומא כשהוא אומר (דברים כב, יב) אשר תכסה בה הרי
כסות סומא אמור הא מה אני מקיים וראיתם אותו פרט לכסות לילה
ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה מרבה אני כסות
סומא שישנה בראיה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה

אצל אחרים

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות מג, א. וטושי"ע או"ח סי' יח.

301 הנוי בפי בהעלותך (דקנ"ב ע"א)

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' ויקרא ג, ב.

302 כי גאה גאה

המילים כאן מצטטות את Exodus 15:1. הקטע מופיע למטה.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א

אָז יִשְׁרִי־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְהַבְיָאֵהוּ וַיֹּאמְרוּ
לְאֹמֶר אֲשִׁירָה לְהַבְיָאֵהוּ כִּי־גָאָה גָאָה סוֹס וָרֹכֶב וְרָמָה בָּיִם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto
the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for
He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown
.into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, א.

303 אבא יונק ממזל השמיני

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ע"ח שער טז פ"ו ובכ"מ. מובא באגה"ק סי' כח.

304 ופני לא יראו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם לג, כג.

305 להצהיל פנים משמן

המילים כאן מצטטות את Psalms 104:15. הקטע מופיע למטה.

Psalms 104:15 תהילים ק"ד:ט"ו

וַיֵּיזֶן יִשְׁמַח לְכַב־אֲנוּשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשְׁמֶן וְלָחֶם לְכַב־אֲנוּשׁ יִסְעֵד:

And wine that maketh glad the heart of man, Making the
.face brighter than oil, And bread that stayeth man's heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, טו.

306 ענין אהרן בחי' נראה אור

הערת קה"ת מפנה לה Zohar III, 103a למילים האלה.

Zohar III, 103a זח"ג קג, א

הערת קה"ת

זח"ג קג, א.

314 בביאור ע"פ שוש אשיש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
לקמן פ' נצבים מט, ד.

315 סדי"ה כי ההרים ימוש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
לקמן פ' תצא מא, א.

316 סדי"ה את שבתותי תשמרו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
לקר"ת בהר מד, ד.

317 בדי"ה שרי אשתך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
תו"א יג, ב.

318 ע"פ טוב לחסות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
לקמן שמע"צ צא, א.

319 ואמר ביום ההוא הנה

המילים כאן מצטטות את Isaiah 25:9. הקטע מופיע למטה.

Isaiah 25:9 ישעיהו כ"ה:ט'

ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו
נגילה ונשמחה בישועתו:

And it shall be said in that day: 'Lo, this is our G-d, For whom we waited, that He might save us; This is the L-RD, for whom we waited, We will be glad and rejoice in His
'salvation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כה, ט.

320 שהמשכנו אותו בבחי' קוין

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ראה גם לקמן שה"ש נ, ב. תו"א סג, ד.

321 תורה עבודה וגמ"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
אבות א, ב.

322 בשהש"ר רבה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ה, ג.

323 במ"א בפ' ויקרא גבי ענין העבודה ומצות תלמוד תורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת

כן מצויין בכמה מקומות והכוונה לביאור דלא תשבית.

324 ובמ"א אמרו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת

הובא בהקדמה של ספר חרדים ברישא "פתחו לי כחודה של מחט ואני
אפתח לכם כפתחו של אולם" יעו"ש. ועל"ק שה"ש (כד, ב). ובואתחנן (ד,
א). וע"ע ר"פ בהר סופ"א. [כ].

325 בן פורת יוסף

המילים כאן מצטטות את Genesis 49:22. הקטע מופיע למטה.

Genesis 49:22 בראשית מ"ט:כ"ב

בן פרת יוסף בן פרת עלי"עין בנות צעדה עלי"שור:

Joseph is a fruitful vine, A fruitful vine by a fountain; Its
branches run over the wall

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מט, כב.

326 פורת אותיות תופר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ראה לקמן פ' ראה כד, א.

327 הערת קה"ת מפנה לLeviticus 23:2 למילים האלה.

Leviticus 23:2 ויקרא כ"ג:ב'

דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם מועדי ה' אשר-תקראו אתם מקראי
קדש אלה הם מועדי:

Speak unto the children of Israel, and say unto them: The
appointed seasons of the L-RD, which ye shall proclaim to
be holy convocations, even these are My appointed seasons

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 52**328 כל האומר אין לי אלא תורה**

"כל האומר שאין לו אלא תורה, אפילו תורה אין לו".

Yevamot 109b:4-5 יבמות ק"ט ב:ד-ה'

ערבי שלציון — דעבדי שלוף דוץ. תוקע עצמו לדבר הלכה — דתנא,
רבי יוסי אומר: כל האומר אין לו תורה — אין לו תורה. פשיטא! אלא:
כל האומר אין לו אלא תורה — אין לו אלא תורה. הא נמי פשיטא!
אלא דאפילו תורה אין לו. מאי טעמא? אמר רב פפא, אמר קרא:
"ולמדתם וצשיתם" — כל שישנו בעשיה ישנו בלמידה, כל שאינו
בעשיה אינו בלמידה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

329 פתחי לי פתח של תשובה כחודה של מחט

"פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודו של מחט".

Shir HaShirim Rabbah 5:2:2 שיר השירים רבה ה:ב:ב'

... פתחי לי, רבי יסא אמר, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, בני,
פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט, ואני פותח לכם פתחים
שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו. רבי תנחומא ורבי חונא ורבי אבהו
בשם ריש לקיש, כתיב (תהלים מו, יא): הרפו ודעו כי אנכי אלקים

334 מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד

”הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד” — נאמר על משה ואהרן,
שדרכם נמשך השמן הטוב.

Psalms 133:1 תהילים קל”ג:א

שיר המעלות לְדָוִד הַנָּה מֵה־טוֹב וּמֵה־נְעִים שִׁבְתָּ אַחִים גַּם־יַחַד:

A Song of Ascents; of David. Behold, how good and how

!pleasant it is For brethren to dwell together in unity

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

וגוי, אָמֵר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל הִרְפוּ מִמַּעַשֵׁיכֶם הִרְעִים וְדָעוּ כִּי
אֲנֹכִי אֶלְקִים. רַבִּי לֵוִי אָמַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה אֲפִלּוּ יוֹם
אֶחָד, מִיַּד הֵן נִגָּאֲלִין, וּמִיַּד בֶּן ...

It is the sound of my beloved knocking” – by means of“
Moses when he said: “Moses said: So said the L-rd: At about
midnight, I will emerge in the midst of Egypt” (Exodus 11:4).
“Open for me” – Rabbi Yasa said: The Holy One blessed be
He said to Israel: My children, open for Me one opening of
repentance like the eye of the needle, and I will open for you
openings that wagons and carriages enter through it. Rabbi
... Tanḥuma, Rabbi Ḥunya, and Rabbi Abbahu [said] in the
Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022
(CC-BY)

330 בן פורת יוסף

”יוסף הוא בן פורת”: פורת מלשון תופר, מי שתופר.

Genesis 49:22 בראשית מ”ט:כ”ב

בֶּן פֶּתַח יוֹסֵף בֶּן פֶּתַח עֲלִיָּעִין כְּנוֹת צַעְדָּה עֲלִיָּשׁוֹר:

Joseph is a fruitful vine, A fruitful vine by a fountain; Its
branches run over the wall .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 53

331 דגנך תירושך ויצהרך

”דגנך, תירושך ויצהרך”: שלוש הבחינות שבתורה, כשהשמן הוא הנסתר
ביותר.

Deuteronomy 11:14 דברים י”א:י”ד

וְנָתַתִּי מִטְרָאֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפַּתְּ דָּגְנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ:

that I will give the rain of your land in its season, the former
rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn,
and thy wine, and thine oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

332 ישתחשך סתרו

”ישתחשך סתרו”: השמן עצמו נסתר.

Psalms 18:12 תהילים י”ח:י”ב

יִשְׁתַּחֲשֹׁךְ סִתְרוֹ סִבִּיבוֹתָיו סָכְתוּ חֲשָׁכֹת־מִים עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round
about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

333 ושער רישיה כעמר נקא

”ושער ראשו כעמר נקא” — הצינור שדרכו יורד השמן.

Daniel 7:9 דניאל ז’:ט’

חִזָּה הָיִית עַד דִּי בְּרִסְוֹן רָמְיוּ וְעֵתִיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה בְּתִלְגַּח חֹר וְשַׁעַר
רִאשָׁה כְּעֵמֶר נָקָא כְּרִסְיָה שְׁבִכִין דִּי־נֹר גְּלָגְלוּהִי נוֹר דְּלָק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient
of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair
of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and
the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann -- corrected vocalization (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Pri Etz Chaim (Public Domain); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Daf Shevui (CC0); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם. בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).
/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/korach/1

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק